

Ιδιωματικό Γλωσσάρι του χωριού Σέρβου Γορτυνίας

Θ. Κ. Τρουπή

Α

α α α ... ο ο ο = επιφ. έκπληξης, χαράς, φόβου άλλα και νανούρισμα.

άθαλτος, η, ο = ο μη χρησιμοποιημένος, ο άθιχτος.
(Έχω κουταλοπήρουνα για κάθε ημέρα, έχω και άβαλτα)

αθανιάζω - συκοφαντώ, κατηγορώ άδικα, καταδολεύω, κερδοσκοπώ. (Της αθανιάς το γέννημα, σε ποτισμένο μύλο).

αθανιάρης, α, ικο = το κερδισμένο με αδικία, το ζουλούμικο, ο αδικητής.

αδάρετος, η, ο = ακούραστος, αεικίνητος, ασυναγώνιστος, ανήλιαστος. (Δέκα ώρες στο τιμόνι και δεν κουράστηκε, είναι αβάρετος - Αβάρετος ο Ήλιος έφτασε, στην πόλη ο Λιάς).

αδάσταγος, η, ο = ο πολύ βαρύς, ο ανυπόμονος, ο φουριόζος και ανεβάσταγος. (Ο πόνος της μάνας, για το θάνατο του παιδιού της, είναι αβάσταγος — Δέν έχει υπομονή, είναι αβάσταγος, ανυπόμονος).

αδατσίνωτος, η, ο = ο χωρίς δαμαλισμό.

άδαφος, η, ο = ο αμπογιάτιστος, ο άβαφτος, αχρωμάτιστος. (Τούτη τη Λαμπρή τ' αργά τα τσουγρίσαμε άδαφα).

αδγοζύγης, ω = ο ταιγκούνης. (Δεν δίνει τ' αγγέλου του νερό, καβουροτσέπτης, αδγοζύγης, βγάνει από τη μύγα σπλήνα).

αδγοκαγενάς (ο) = η ομελέτα με αβγά μόνο.

αδγολογώ = ανιχνεύω με το δείχτη μου τον πρωτό των πουλερικών για να διαπιστώσω αν έχουν έτοιμο αβγό να το γεννήσουν σήμερα.

αδγουλάς, ου, ιδικο = ο πλανόδιος αγοραστής αβγών, ο αβγοέμπορας.

αδγουλήθρα (η) -ες = οι παραμαγούλες και το πηγμένο γάλα στους μαστούς των γιδοπροβάτων και βοοειδών. (Οι τσοπάνηδες δεν κάνει να πιάνουν αβγά τη Λαμπρή, γιατί αρμέγουν

τα γιδοπρόβατα και θα βγάλουν τα μαστάρια τους αβγουλήθρες).

αθέλαγος, η, ο = εκείνος που δεν πρόλαβε να φωνάξει βοήθεια, που δεν κραύγασε, πριν τη θανάτωσή του. (Τους πάσανε στον ύπνο οι λοκατζήδες και τους καθάρισαν με τα μαχαίρια, πήγαν όλοι αβέλαγοι — Η κατοικάδα τυλίχτηκε με το σκοινί στο λαιμό και πήγε αβέλαγη).

αθέρτικος, η, ο = ανεμπόδιστος τόπος για βοσκή, αμολησώνα, μπεσικάδα. (Τον Αύγουστο όλα τα χωράφια είναι θερισμένα κι άβερτικα, δεν αποδάει κανείς).

αθέρτος, η, ικο = μπόλικος, απλοχέρης, γαλαντόμος, ελεύθερος, η, ο. (Στην παρέα οι αβέρτοι κάνουν τη χαρά).

αθερτοσύνη (η) = απλοχεριά, γαλαντομία, ανεμποδισιά.

αθίζο (το) = είδηση, νέο, απάντηση, ειδοποίηση, παραγγελία.

αθιτζής, ου, ιδικο = δεξιοτέχνης κυνηγός αγριμών.

αθολιά (η) = η δυσκολία, η δυσχέρεια, η αβολεψιά.

αθούλιερας (ο) = καλαμοειδής αγριάδα των περιβολών.

άθρεχος, η, ο - άθρεχτος, η, ο = χωρίς βροχές και ρός (Πέρασε ο Μάγης άθρεχος). Κείνος που δεν βρέχτηκε (σε περνάει από το ποτάμι άθρεχον).

αθύζαγος, η, ο - αθύζαχτος, η, ο = κείνος που δεν θηλάστηκε διόλου, και κείνος που έχει ανάγκη από θηλασμό, (πώς να κοιμηθεί το παιδί αβύζαγος);

αγαθομούνης, α, ικο = απονήρευτος, αφελής, ευκολόπιστος, ανιδεος.

άγαλος, η, ο = άβουλος, νωθρός, κακομοίρης, αργοκίνητος, ο χωρίς γάλα. (Η Λιάρα γίδα απόριξε κι είναι τσογκάδα κι άγαλη — Ήταν ανίκα-

- νη, άγαλη για το πάρα μικρό).
- αγανίλα (η)** = η οξιδωση του χαλκωματένιου δοχείου.
- άγανο (το)** = η βελονοειδής απόληξη του σταχιού των δημητριακών.
- αγανός, η, ο** = ο αραιοπλεγμένος, αραιούφασμένος.
- άγαρμπος, η, ο** = άκομψος, ασουλούπιωτος, κακοφτιαγμένος.
- αγγειά (τα)** = οι όρχεις, τα δοχεία για μεταφορά υγρών. (*Tous γράφετ όλους σ' αγγειά του.* — Πάρε τ' αγγειά και πήγαινε να τα γεμίσεις νερό).
- αγγελοφοριέμαι** = αγγελοκρούομαι, ψυχομαχώ, ψυχοραγώ.
- αγγελώνω** = τρυπώ, τζουνάω, ταιγκλάω, βελονιάζω.
- άγγιαγμα (το)** = το ενόχλημα της πληγής, του πόνου. (*Mou άγγιαξε την πληγή και λιποθύμησα από τον πόνο.*)
- αγγιάζω** = ερεθίζω την πληγή.
- αγγουρόμπουρθάμα (η)** = ο σπόρος του αγγουριού.
- αγέλαστος, η, ο** = σκυθρωπός, συνοφρυωμένος, και κατάρα. (Να μη γελάσεις ποτέ!)
- αγιοφύρωτος, η, ο** = ο δίχως γέφυρες, απλοσίαστος, απροσπέλαστος, ισχυρογνώμων.
- Αγιολιάς (ο)** = ο μήνας Ιούλιος.
- Αγιωργίτης (ο)** = το αρνί που προορίζεται για σφαγή στη γιορτή του Αγίου Γεωργίου.
- αγκαζάρω** = παίρνω κάποιον αγκαζέ, ενοικιάζω. (*'N' αγκαζάρεις το πρώτο TAXI που θα βρεις μπροστά σου και να πας στη δουλειά σου.*)
- αγκαθίαζομαι** = τρυπέμαι από αγκάθια, ενοχλούμαι, ερεθίζομαι, εξάπιτομαι.
- αγκαλά** = αν και, μολονότι, αν ίσως, αν κατά τύχη. ((Αγκαλά κι ανταμώσεις με το γιο μου, να του επιπέδης να μου τηλεφωνήσει).)
- αγκαλούτσα (η)** = η χαδιάρικη αγκαλιά, η ύποπτη αγκαλιά, το φευταγκάλιασμα. (*Oι αγκαλούτσες οι πολλές και τα πολλά σουύρτα-φέρτα οδηγούν σε ...συγγενικούς γάμους — Οι αγκαλούτσες των δεσποτάδων είναι γι' ανθρωποπαρέσια =τα μάτια του κόσμου - κοσμικότερες.*)
- αγκλέουρας (ο)** = δηλητηριώδες βότανο, υπερκρεομός, πολυφαγία. (*Έφαγε τον γκλέουρα και τα έκανε εμετότι!*)
- αγκουρμάζομαι** = αφρουγκράζομαι, αγκουρμαίνομαι, ακούω με πολλή προσοχή, ακροάζομαι.
- αγκούσα (η)** = η δυσφορία, υπερθέρμανση, το στομάχι των πτηνών. (*Έχω αγκούσα από την πολ-*
- λή ζέστη — *H αγκούσα των πουλερικών είναι γεμάτη πετραδάκια.*)
- αγκουσιάζω** = ζεσταίνομαι πολύ, σπεναχωριέμαι, δυσφορώ.
- αγκρίθια (η) - αγκήθρα (η)** = σκλήθρα, αγκαθιά. (*Tου γλίστρησε η τάβλα από τα χέρια και γέμισαν τα χέρια του αγκρίθες = σκλήθρες.*)
- αγκριθωτός, η, ο** = με αγκαθιές, με σκλήθρες, ο αιχμηρός. (*Ο αχινός είναι αγκριθωτός, σαν σκατζόχοιρος, δεν πιάνεται, τρυπάει.*)
- αγκωναράς, ου** = ο μεγαλόσωμος, ο με μεγάλες πλάτες, ο πλαταράς. (*Ηταν πλαταράς, αγκωναράς ανίκητος.*)
- αγκωνή (η)** = η γωνία. (*Tου χτύπησε το κεφάλι στην αγκωνή του τραπεζιού και του το άνοιξε στα δύο.*)
- αγναντερός, η, ο** = εδαφικό ψήλωμα με πολλή θέα. (*Να φτιάστε το κιβούρι μου σ' αγναντερή ραχούλα.*)
- αγνήσιος, α, ο** = αγνός, η, ο- ανόθευτος, η, ο.
- αγουριδί (το)** = το ανοιχτό πράσινο χρώμα.
- αγουριέμαι** = φωνάζω δυνατά, ωρύομαι.
- αγουρογέρασμα (το)** = το πρόωρο γήρας. (*Mána μου, αγουρογέρασα προτύτερα από σένα - δημ. τραγ.*)
- αγουρογερών** = γερνών πρόωρα, πριν την ώρα μου.
- αγουροξυπνών** = ξυπνώ παράωρα, πριν χορτάσω ύπνο, το μισούπνι. (*Είναι αγουροξυπνημένο το παιδί, μη του φωνάζετε τ' ονομά του. (= Θα του πάρουν οι νεράδες τη λαλιά).*)
- άγουρος (ο)** = ο νεαρός, (η κόρη = άπλερη). [*Πέρασέ με, άγουρε, δίνω και τα χείλη μου (απ' το ποτάμι).*]
- αγουροφάγος, α** = αυτός που τρώει τους άγουρους καρπούς, ο βιαστικός, αυτός που επεμβαίνει πρώτος στο περιζήτητο... (*Ο αγουροφάγος έφαγε, ο γουρμοφάγος γκρίλεψε. [= ζήλεψε, λιχούδεψε, έτρεξαν τα σάλια του].*) (*γουρμοφάγος (ο) = βλ. λ.*)
- αγουροφίλημα (το)** = το παρθενικό φίλημα, το νεανικό φίλημα.
- Άγουστος (ο)** = ο μήνας Αύγουστος.
- αγριάδα (η)** = χόρτο του είδους των αγροστοιδών, και η θυμωτή στάση.
- αγριοκαΐρι (το)** = η κακοκαιρία.
- αγριόμελο (το)** = το μέλι του άγριου μελισσού.
- αγριότη (η)** = η αγριότητα, εχθρότητα. (*Χαμήλωση την αγριότητα σου, κι έλα σπην αγκαλιά μου» δ.τρ.).*
- αγύρευτος, η, ο** = αζήτητος, η, ο - αυτός που ξόφλησε το χρέος του. (*«Η Ελένη χήρα Κων/νου Παγκράτη ξόφλησε το χρέος της και είναι*

αγύρευτη» σημ. σε εξοφλημένο γραμμάτιο).
αγύριγος, η, ο - αγύριστος, η, ο = αμετάπιστος, η, ο, ξεροκέφαλος, η, ο, και κατάρα να μην επιστρέψει ο ταξιδεμένος, (να πάει στον αγύριστο, στα μη γυρίδια), (αγύριστο κεφάλι).

αδά = μόλις.

Αδάμ = ρυθμός κωδωνοκρουσίας, εορταστικός εσπερινού και λειτουργίας. (Τον - Α - δάμ / Τον - Α - δάμ / Τον - Α - δάμ - Α - δάμ - Α - δάμ, Τον - Α - δάμ / Τον - Α - δάμ / Τον - Α - δάμ - Α - δάμ, Τον - Α - δάμ / Τον - Α - δάμ - Α - δάμ) (3 ή 5 ή 7 φορές).

αδειά (η) = ο διαθέσιμος χρόνος, η ευκαιρία, αντ. πλάκωση (η). (Ακούω την τρουμπέτα του μιλωνά, έχει αδειά ο μύλος).

αδειάζω = ευκαιρώ, διαθέτω χρόνο.

αδεξιμίδι (το) = το βαφτιστήρι, ο φιώτσος και η φιώτσα.

αδεξιμός, α, ο = ο βαφτιστικός, ια.

αδερφογάμης (ο) = ο αιμομίκτης. (Τα παιδιά του Παναγή είναι αδερφογάμηδες, για κείνο μείνανε ανύπαντρα τα δυο μεγαλύτερα, ο Γιώργης και η Δέσποια).

αδερφογαμημένη (η) = η προσβλημένη από τον αδερφό της (τον αδερφογάμη).

αδερφομοίρι (το) = το μερίδιο των αδελφών (από πατρική ή μητρική ή προγονική περιουσία).

αδερφοπαίδια (τα) = τα πρώτα εξαδέλφια - (δυό αδερφών παιδιά) - τα πρωτοξάδερφα.

αδερφαφάγος, α, ο = ο σφερετιστής, άρπαγας της αδερφικής περιουσίας. (Είναι αδερφοφάγος, έφαγε, με τις απατεωνιές του, το μερδικό των αδερφιών του).

αδέχτιος, α, ο = άσπιλος, η, ο, αμόλυντος, η, ο - παρθένος, α, ο. (Δεν τον άγγιξε ανθρώπου χέρι, είναι αδέχτιος, παρθένος, άβαλτος).

αδιανέμιγος, η, ο (στος, η, ο) = αμοίραστος, η, ο, (ανταμικός, η, ο). (Τα χωράφια τους τα έχουν ανταμικά ακόμα, αδιανέμιγα, αμοίραστα).

αδικιά (η) = σκόπιμη αδικία, σκευορία. (Αδικιάς σπυρί σπαρμένο κι αν φυτρώσει, δεν καρπίζει).

αδικιάζω = κατηγορώ αδίκως, σκευορώ, ξεπαρθενεύω μια παρθένα και δεν την νυμφεύομαι.

αδικητής (ο) = ο ξεπαρθενευτής μιας παρθένας που δεν την νυμφεύτηκε. (Μ' αδίκησες, αδικητή, / που να σε (ιδώ στη φυλακή).

αδίψαγος, η, ο = αυτός που δεν διψά, ο αδιάφορος. (Αδίψαγός για τέχνη, τέχνη δε μαθαίνει).

άδουλος, η, ο = αυτός που δεν εργάστηκε στη ζωή του, ο τεμπέλης, ο αργόσχολος, ο άεργος. (Άδουλος δουλειά δεν έχει, το βρακί του λυσοδένει).

αδρασκελιά (η) = και αγρασκελιά (η) ένα βήμα, το δράσκελο, το βήμα που παίρνεται για μέτρο.

(Τον άταφο νεκρό άμα τον αγρασκελήσει κάποιο ζωντανό ή άνθρωπος, βρουκολακιάζει και κυνηγάει τη σειριά του).

αδρασκελάω -ω - αδρασκελίζω = υποσκελιζω, αδρασκελάω το ρυάκι.

αδραχτιά (η) = το νήμα ενός γεμάτου αδραχτιού. (Να γεμίσω την αδραχτιά μου και να βάλω να μαγερέψω).

αδράχτι (το) = ξύλινο ραβδάκι που γνέθουν τις υφαντικές ίνες, (μαλλιού, σπάρτου, βαμβακιού, λιναριού), ο άξωνας του νερόμυλου. (Πέντε μήνους τρία αδράχτια πότε τάγνεσες, Μαρούσα).

αδρόσιστος, η, ο = απότιστος, ο μή δροσισμένος (κατάρα = να μη δοκιμάσεις χαρά).

αδυνασιά (η) = αδυναμία: σωματική, οικονομική, πνευματική, ψυχική. (Τους βρίσκει σε αδυνασιά και περνάει το δικό του).

αδιαβόλευτα = επρ. απονήρευτα - αθώα. (Εκείνοι δούλευαν, σαν την οχά κάτω από την πέτρα κι εμείς πηγαίναμε αδιαβόλευτα, με το δρόμο του Θεού).

αδιαβόλευτος, η, ο = απονήρευτος, αγαθός, ίσιος, αγνός.

άει - άειντε = πήγαινε, τράβα.

αειταίρι (το) = ο (η) αιώνιος σύντροφος, (σύζυγος). [Καιρός να βρει το αειταίρι του (της). Είναι στον καιρό της (του)].

αερίζομαι = πέρδομαι, κλάνω.

αερικό (το) = αόρατο κακό πνεύμα, οι νεράιδες, οι ξωθιές. (Την πήραν τ' αερικά στο ρέμα του Κουφόλογγα, της πήραν τη φωνή και της έβαψαν τη γιούρτα μαύρη).

αερογάμης (ο) = είδος κορυδαλλού, ο άπραγος ερωτιάρης. (Του φαίνεται πως κάτι κάνει βάνοντας κάτω πην κυρά του και τρελοκουνόντας τα πισινά του απάνου της σαν τους αερογάμηδες. — Την Ανοιξη σ' αμπέλια γεμίζει ο ουρανός αερογάμηδες [κορυδαλλούς]).

αεροπαρμένος, η, ο = αλαφρόμυαλος, φαντιασμένος.

αζάπωτος, η, ο = ανίκητος, αδάμαστος, ανυπότακτος, ακαταπάτητος, η, ο. (Χίλιοι τον παλέψανε, κανένας δεν τον έβαλε κάτου, είναι αζάπωτος. — Όλα τα ζάπωσαν [= καταπάτησαν] μόνο της εκκλησιάς αφήσαν έξω).

άζεχτος, η, ο = που δεν δοκίμασε ζυγό, που δεν κατέβαλε προσπάθεια, το ζώο που δεν ζεύτηκε. (Είναι χρονιάρα η μοσχιδούλα και άζεχτη).

αζήτηγος, η, ο - αζήτητος, η, ο = αυτός που ξό-

- φλοησε το χρέος του, ο αγύρευτος, αυτός που δεν αναζητήθηκε από κάποιον κι έμεινε στ' «α-ζήτητα». (Ξόφλησε το χρέος του κι είναι αζή-
τηγος, [αζήτητος]).**
- αζούλιαγος, η, ο =** ο σκληρός, ο άγουρος καρπός, αζούφλιαστος. (Τ' αχλάδια είναι άγουρα, δεν ζουλιόνται, είναι αζούλιαγα).
- αζύγιαγος, η, ο =** αζύγιστος, ο πολύ βαρύς, που δεν είναι μπορετό να ζυγιστεί. (Τρώει από τ' αζύγιαγα ο δεσπότης...).
- αηδονίσιος, α, ο =** ο καλλίφωνος, αηδονόλαλος.
- αηδονόλαλος, η, ο =** καλλίφωνος, η, ο. (Είναι αη-
δονόλαλος, έχει αηδονίσια λαλιά [= καλλίφω-
νος]).
- αθάρρευτος, η, ο =** ο δίχως θάρρος, ο δειλός, ο επιφυλαχτικός. (Τρέμει και τον ήσκιο του, εί-
ναι αθάρρευτος ακόμη).
- αθέλωτος, η, ο - αθόλωτος, η, ο =** καθαρός, γάρ-
γαρος. (Εβρεξε αλλά το νερό στο λαγκάδι, εί-
ναι αθέλωτο - αντ. μη μου θελώνεις το νερό
ξεβγάζω τα πλυμένα).
- αθέστος, η, ο =** ο αδισταχτος, που δεν έχει το θέσ-
του, ο άθεος. (Είναι ένα αγρύπι και μισό, δεν νομάζει, δε φοβάτε θεό, είναι αθέστος).
- αθέρας (ο) =** η κόψη των κοπτικών εργαλείων, ο κορυφαίος, ο αξεπέραστος. (Θ' ακονίσα τα μα-
χαίρια, να βγάλουν αθέρα — Όποιος διαλέγει τον αθέρα, παίρνει την κακή του ημέρα, κι όποιος παίρνει κουτουρού, παίρνει τ' άστρι τ' ουρανού [=για σύζυγο]).
- αθήλαγος, η, ο - αθήλαστος, η, ο =** ο που δεν θή-
λασε, ο νηστικός. (Το παιδί είναι αθήλαγο δυο
ημέρες!).
- αθηλύκωτος, η, ο =** ξεκούμπωτος, ασύνδετος.
- αθρεψιά (η) =** αδυναμία, ασαρκία, αφαγανιά.
- αθυμιά (η) =** ανορεξία, κακοκεφιά, κατάθλιψη.
- άκαγος, η, ο - άκαφτος, η, ο =** που δεν κάηκε, που δεν πυρακτώθηκε, (ο φούρνος έμεινε άκαγος και δεν θα ψήσει τα ψωμιά).
- ακαμάτης, μάτρα, ικο =** ο φυγόπονος, ο τεμπέλης,
ο αργόσχολος.
- ακάτι (το) =** η βαρκούλα, η σχεδία.
- ακάμωτος, η, ο =** ο μη οργωμένος, (καμάτι το = το
όργωμα). (Έκανε το χωράφι όλο παραυλαί-
δες, το άφηκε ακάμωτο, όλο χερσάδες).
- ακεφαλίλα (η) =** δυστροφία, χοντροκεφαλιά, ισχυ-
ρογωμωμοσύνη. (Όλα τα παθάινει από την ακε-
φαλίλα του).
- ακλαδούρα (η) =** το απεριποίητο, ακλάδευτο αμπέ-
λι. («Ρίχτονε σ' άκρες χωραφιών και σ' ακλα-
δούρα αμπέλι». [=πάρε τα καλά χτήματα και
άφησέ του τα σκάρτα]).
- ακνάτος, η, ο =** καθαρός, αγνός, ανόθευτος, αμό-
λυντος. (Ο καφές αυτός είναι ακνάτος).
- ακοναριά (η) =** το μεγάλο στρώμα της γης από συ-
νεχόμενο ακόνι.
- ακονιά (η) =** ο τόπος με τα πολλά ακόνια, η ατσα-
λόπετρα.
- ακουνίτσα (η) =** το πώμα του κρασοβάρελου.
- ακονίζω =** τροχίζω, οξύνω την κόψη των κοπτικών
εργαλείων.
- ακουμπέτι =** καλά και σώνει, ντερμεντέ, θέλωντας
και μη, τελικά. (Ακουμπέτι, πέρασε το δικό
του).
- άκουρος, η, ο =** ακούρευτος, η, ο.
- ακούτραφας (ο) =** το πίσω μέρος της κεφαλής του ανθρώπου. (Γλίστρησε, έπεσε μέσα στις λά-
σπες με την πλάτη, χτύπησε στον ακούτραφα
κι έμεινε στον τόπο).
- ακοσκίνηγος, η, ο - ακοσκίνιστος, η, ο =** που δεν πέρασε από κόσκινο (ακρησάρηγος, η, ο - που δεν κρησαρίστηκε).
- ακούρντηγος, η, ο - ακούρντιστος, η, ο =** ακούρδι-
στος, η, ο.
- ακόχευτος, η, ο =** ανεπρόκοπος, η ο — ανοικού-
ρευτος, η, ο. (Από ακόχευτον άνθρωπο τι νοι-
κοκυριό πειμένεις);
- ακριδολογώ =** κυνηγώ ακρίδες, ματαιοπονώ, χαζο-
λογώ, αργοπορώ, τεμπελιάζω. (Η αλεπού είχε αργατιά και κείνη ακριδολόγαγε).
- ακριθάροτος, η, ο =** το ατάγιστο με κριθάρι αλογο-
μουλάρι ή γαϊδουρί.
- ακρόστρατο (το) =** το ρείθρο
- αλαλάγκιαχτος, η, ο =** υπερευαίσθητος. (Με και-
σαρική της πήρανε το παιδί· είναι αλαλάγκια-
χτη).
- αλαλιάζω =** κόβω κάποιου τη λαλιά, τον εξοντώ-
νω, το μηδενίζω. (Μία του έδωσε με το μπα-
στούνι και τον αλάλιασε).
- αλαλιά (η) =** αφωνία, τασμουδιά, βουβαμάρα, νέ-
κρα. (αλαλιά έπεσε!.. κάποιος άμοιρος γεννιέ-
ται).
- αλαμπρατσέτα =** αγκαζέ.
- αλάργα =** πολύ μακριά, ξέμακρα.
- αλαργεύω =** απομακρύνω, απομακρύνομαι.
- αλάρωτος, η, ο =** ανημέρευτος, απλησίαστος.
- αλατάρα (η) =** αλατόμορφα πετρώματα.
- αλαταριά (η) =** περιοχή με αλατόμορφα πετρώμα-
τα. Τόπος, που ταγίζουν τα γιδοπρόβατα αλάτι
για να ζευγαρώσουν.
- αλαφιάζω =** ξαφνιάζω, αιφνιδιάζω, τρομάζω.
- αλαφρογιόρτι (το) =** γιορτή χωρίς λειτουργία και αργία.
- αλαφροπαλάτζα =** ο ευμετάβλητος, ο άστατος,

- διπρόσωπος, αλαφρόμυαλος.** (Δεν έχει πέραση ο λόγος του, είναι αλαφροπαλάτζα).
- αλειτούργητος, η, ο** = ο αγριοχριστιανός, ο ακαταλόγιστος, που δεν εκκλησιάζεται. (Τι περιμένεις από έναν αλειτούργητον, αγριάνθρωπο;).
- αλεπογανίζω** = χασομερνάω, μαργανίζω, χάνω την ώρα σκόπιμα, τεμπελιάζω. (Δεν κάνει καθαρή δουλειά, την φευτίζει, τεμπελιάζει και την αλεπογανίζει).
- αλεπογάνισμα (το)** = κακή εργασία, κακοδιούλεμα, γάρισμα.
- αλεπουδίζω** = σκέπτομαι πονηρά, εργάζομαι τεμπέλικα και χαζοπόνηρα.
- αλεπουδίσιος, α, ο** = πονηρός, ύπουλος.
- αλεπόχωμα (το)** = αργυλώδες έδαφος στο οποίο σκάβουν και τρυπώνουν οι αλεπούδες.
- αλεστιά (η)** = η ποσότητα καρπών για να πάει μια φορά στο μύλο, ένα φόρτωμα. (Άδειασε το αμπάρι, μια αλεστιά σιτάρι έχει μέσα).
- αλετροχερίδα (η) - αλετρίδα (η)** = η λαβή του αλετριού. (Είναι μικρός ακόμη, άμα γίνει δεκαπέντε χρονών θα πιάσει την αλετροχερίδα και θα ξεδουράσει, τον πατέρα του).
- αλευροδόχη (η)** = το ξύλινο δοχείο που αποθηκεύουν το αλεύρι. (Του ποντικού τ' αχνάρια ίσαμε την αλευροδόχη!).
- αλευροθήκη (η)** = ο τόπος που ρίχνει ο αλευρόμυλος το αλεύρι.
- αλευρομαγέρεμα (το)** = ο τραχανάς και οι χυλοπίες (μ' ένα όνομα). (Το πρώτο σιτάρι από τα αλώνι το αλέσαμε κι όλας για αλευρομαγέρεματα).
- αλευροσάκκι (το)** = το σακκί για το αλεύρι.
- αλητρόκας, ω** = ο αληταράς, το αλάνι, ο ρεντίφης, ο ρεμπεσέκες. (Δεν πιάνει στάχτη η γωνιά του, γυρίζει σαν την άδικη κατάρα, είναι αλητρόκας).
- αλιθάνηγος, η, ο (στος, η, ο)** = αγριοχρίστιανος, ο ακοινώνητος, ο άξεστος.
- άλιμα (το)** = το παστωμένο με αλάτι κρέας και λίπος του χοιρινού, το αλίπαστο χοιρινό κρέας και λίπος. (Να βράσω το χοιρινό κρέας να το κάνω άλιμα [αλατίσω] και να το βάλω στα κιούπια ή τις στάμνες).
- αλλαξίμι (το)** = το άπλυτο ένδυμα, το απαλλαξίδι. (Χήρεψε κι έπλενε μοναχός του τ' απαλλαξίδια της φαμελιάς του, έξι παιδιά κι ο ιδιανός εφτά!).
- αλλαξοκαιρία (η)** = η καιρική αλλαγή, η αλλαγή του χαβά. (Με την αλλαξοκαιρία πονάνε τα κόμπια μου).
- αλλαξοκωλιά (η)** = πρόστυχη σεξουαλική συναλ-
- λαγή, ένοχη, παράνομη συναλλαγή. (Τα πιάσανε τα παλιόπαιδα στον αχυρώνα την ώρα που κάνανε αλλαξοκωλιά).
- αλλικοτάω** = παρεμποδίζω, ενοχλώ, αλλάζω την απόφαση και τη σκέψη κάποιου. (Κάτι αλλικότια έντεσε και χάθηκε η ευκαιρία).
- αλλικότια (η)** = παρεμπόδιστη, αλλαγή σκέψης και σχέδιου.
- αλλοσούσουμος, η, ο** = έχει άλλα σουσούμια (= ιδιαίτερα χαρακτηριστικά). (Είναι ολοσούσουμος ο πατέρας του, από τη μάνα του δεν πήρε τίποτα).
- άλλοτρος, η, ο** = δυστυχισμένος, φουκαράς, κακότυχος. (Τι να σου κάνει ο άλλοτρος, τον κυνηγούν θεοί και δαίμονες).
- άλμη (η)** = αλατόνερο, σαλαμούρα. (Θα βάλω τα γουλιά από τα λάχανα και τ' αγγουράκια στην άλμη να γίνουν αρμά [τουρσι]).
- αλόγα (η)** = η μεγαλόσωμη γυναίκα με τραχείς τρόπους.
- αλογολάτης (ο)** = ο αλογοκαβαλάρης.
- αλογοπούλαρο (το)** = το πουλάρι της φοράδας.
- αλογομούλαρο (το)** = το μουλάρι που προέρχεται από φοράδα και γάιδαρο.
- αλογοσούρτης (ο)** = ο αλογοκλέφτης αλλά και αυτός που γνωρίζει την κίνηση των κλοπιμαίων, ο πατρόνος των ζωοκλεφτάδων.
- αλογοφόρτι (το)** = το φόρτωμα για άλογο (μουλαροφόρτι, γαιδουροφόρτι).
- αλογοχόρτι (το)** = το τριφύλλι.
- αλότζιαστος, η, ο** = άστεγος, η, ο, (ο χωρίς λότζα = χωρίς χορτοκάλυβο).
- αλούπης (ο)** = η αρσενική αλεπού.
- αλουποπορδή (η)** = δύσοσμα είδος μανταριού, ο ευτελής, ο καθ' όλα ρυπαρός. (Όπου κι αν πάει, το φουμίζει [φημίζει], βρωμάει ο τορός του [τα ίχνη του] σαν την αλουποπορδή).
- αλουπόχωμα (το) - αλεπόχωμα (το)** = το αργιλώδες έδαφος.
- αλτσούμπος, α, ο** = κακοφτιαγμένος, δύσμορφος.
- αλφός (ο)** = δερματική φουσκάλα, δροτσίλα (η).
- Αλωνάρης (ο)** = ο μήνας Ιούλιος.
- αλωναριά (η)** = το σκοινί που συγκρατεί τα ζώα από το στιγερό του αλωνιού.
- αλωνιάτικο (το)** = το νοίκι του αλωνιού, αλλά και η αμοιβή του ζώου που αλωνίζει και του ανθρώπου που το συνοδεύει. Την αμοιβή του ζώου και του αγωγιάτη (συνοδού) τη λένε και αγώγι ή αγώι (το).
- αμπράζικος, η, ο** = κακότεχνος, χοντροκομμένος, ατζούμπαλος, άκομψος.
- αμάδα (η) - σωμάδα (η)** = πλακουτσό δισκοειδές

λιθάρι για παιδικό παιχνίδι. (Οταν βγήκε ο Κολοκοτρώνης στη Σκαρδαμούλα έπαιξε τις αμάδες).

αμάδηγος, η, ο = αμάδητος, η, ο.

αμανατιάζω = βάζω κάτι ενέχυρο. (Αμανατιάσανε το χωράφι να σπουδάσει ο μικρός).

αμάρκαλη (η) = η γίδα ή η προβατίνα που δεν μαρκαλήθηκε. (Να ταΐσουμε τα γιδοπρόβατα αλάτι, γιατί θα μας μείνουν αμάρκαλα [= αγκάστριωτα] [=στέρφα] Δεν θα αναζητήσουν το ζευγάρωμα, δεν θα σουρουνεί).

αμάχη (η): = αγεφύρωτη έχθρα, διχόνοια, μίσος. (Να είχαν τ' αντρόγυνα χολή, νάειχαν τ' αδέρφια αμάχη).

αμάχομαι = μισώ αμετανόητα, εχθρεύομαι.

αμεταλάθωτος, η, ο = ο που δεν κοινώνησε των αχράντων μυστηρίων (και πέθανε).

αμέτρηγος, η, ο = άφθονος, ανυπολόγιστος, που μετρημό δεν έχει.

αμηγύριος, η, ο = (κατάρα) να πάει και να μην επιστρέψει... (Τα θερισμένα χωράφια και τα τρυγημένα αμπέλια έχουν αμόλα).

αμμουδερός, η, ο = το με άμμο έδαιφος, ή χαλικώτος, αμμουδέρα.

αμμουδέρα (η) = το αμμουδερό χωράφι.

αμοίραγος, η, ο = αμοίραστος, η, ο - αδιανέμιστος, ή, ο.

αμόλα (η) = παντελής ελευθερία, ανεμόδιστη βόσκηση των ζώων. Τα θερισμένα χωράφια και τα τρυγημένα αμπέλια έχουν αμόλα).

αμολήτα (η) = η αμοληταριά. (Οι κλαδούχοι ξέρουν που αφήνουν αμολήτες και πού όχι).

αμολησιώνα (η) = η πανελεύθερη βόσκηση.

αμοληταριά (η) = αμπελόβεργα με πολλά μάτια μετά το κλάδεμα, (και αμολητάρα).

αμοληταριάζω = αφήνω πολλά μάτια στις αμπελόβεργες κατά το κλάδεμα.

αμολόδητος, η, ο = ανεκδίγητος, η, ο - άφαντος, ή, ο.

αμόνοιαγος, η, ο = αμόνοιαστος, η, ο, ασυμβίβαστος, η, ο. (Τρώγουνται σαν τα σκυλιά, είναι αμόνοιαγοι).

αμοριάζομαι = αποβλακώνομαι. (Αμοριάστηκα και δεν σκέπασα το καζάνι με το νερό κι έπεσε μέσα το παιδί... και πάει).

αμορίλα (η) = η αποβλάκωση. (Έπεσε αμορίλα στον κόσμο, αντί να πιουν το νεράκι της πηγής παγώνουν την κόκα-κόλα και την πίνουν. Αντί να στίψουν πέντε πορτοκάλια να τα πιουνε, θάβουν τα πορτοκάλια και πίνουν ... πέψη-κόλα).

άμπακος (ο) = ο κρύος αέρας, η φλυαρία.

αμπάρα (η) - αμπάριζα = παιδικό παιχνίδι αλλά και ξύλινο δοκάρι που ασφαλίζει την κύρια είσοδο του σπιτιού. (Βάνει το δυόσμο κλειδωνιά, τη ματζουράνα αμπάρα).

αμπάρι (το) = το ξύλινο κασόνι γι' αποθήκευση δημητριακών.

αμπαριάζω = τρόγω πολύ και στροφιάζω, ιδιαίτερα τα γιδοπρόβατα, όταν τρώνε σιτάρι και πίνουν νερό. (Τα πρόβατα έφαγαν σιτάρι, ήπιαν και νερό και αμπαριάσανε).

αμπελότρυγος (ο) = ο τρύγος των κρασοστάφωλων.

αμποδάω = εμποδίζω, δεν επιτρέπω τη βόσκηση σε χτήμα.

αμπόδεμα (το) = τα μάγια του νιόγαμπρου να μην μπορέσει να εκτελέσει τα συζυγικά του καθήκοντα την πρώτη νύχτα του γάμου. (Τον αμπόδεσαν στα στεφανώματα και δεν μπόρεσε να ξεπαρθενέψει τη νύφη).

αμποδένω = κάνω μάγια στο νιόγαμπρο να μην μπορέσει να εκτελέσει τα συζυγικά του καθήκοντα, την πρώτη νύχτα του γάμου.

αμπράζικος, η, ο = χοντροκομένος, η, ο - ακατέργαστος, η, ο.

άμπουλας (ο) = το κεφαλόβρυσο, η νερομάνα, το ανάβρυσμα, ο θησαυρός, ο πλούτος.

άμπρος, η, ο = αποβλακωμένος, η, ο - άβουλος, η, ο - αδιάφορος, η, ο. (Από άμπρο άνθρωπο, μην καρτερείς τίποτα, ούτε καλό ούτε κακό).

αναβαλσιά (η) = η συκοφαντία, η προτροπή σε ειδικητική πράξη. (Τον αναβάνει η μια και η άλλη και κάνει σα ζουρλός, οι αναβαλσιές κάνουν μόνο κακό).

αναβάνω = παροτρίνω κάποιον στο κακό. (Τον αναβάνει η μάνα του και ξυλοφόρτωνε τη γυναίκα του).

αναβόλα (η) = το κάθετο όργωμα στις άκρες του οργωμένου χωραφιού.

αναγαλλιά (η) = η αγαλλίαση, ψυχική ευφορία.

αναγελάω = περιγελώ, περιπταίζω, κοροϊδεύω.

ανάγερτος, η, ο = πλαγιασμένος, η, ο.

αναγκλοιτσιάζω = κάνω τη σκόνη να γλυστράει με κάποιο υγρό, κάνω κάτι να γλυστράει, λερώνω.

αναγκρίζω = ανασκαλίζω μνήμες και καταστάσεις, αναθυμίζω, επαναφέρω ανεπιθύμητα γεγονότα. (Στο σπίτι των μαλωμένων δεν αναγκρίζουν λόγια για δίκια και φταιξίματα).

αναγλυνιάζω = ρίχνω νερό στη λάσπη και την κάνω μαλακιά για χτίσιμο.

αναγουμάρω = σκάφω πολύ βαθιά τη γη και βγάζω στην επιφάνεια νέα χώματα, καρπερά. (Το

σκάλισμα δεν είναι αναγουμήτ, την αναγουμή την χρειαζόμαστε στη φυτιά [=στο φύτεμα του αμπελιού].

αναγουμή (η) - Το φρεσκοσκαμένο νέο χώρα για καλλιέργεια. - (οι αναγουμές δίνουν τους καρπούς...).

ανάγυρα = από δρόμο που πάει γύρο-γύρο, (όποιος πάει ανάγυρα πάει στο σπίτι του κι όποιος πάει περικοπά, μένει στο δρόμο).

αναδοσιά (η) = ψυχική κόπωση, στενοχώρια, πλήξη. (Μη γυριζεις γύρο-γύρο, μου έρχεται αναδοσιά, αναγούλα, σκουτούρα).

ανάζερβα = (επρ.) αδέξια, άβολα, απόμερα.

αναζουλάς (ο) = βελονιστός πονόδοντος που γίνεται έντονος με το κρύο, το ζεστό και τον τροχό του γιατρού.

αναζουπάνα -ϊζω = συνέρχομαι από νεκροφάνεια, καταχώνιασμα, λήθαργο, κώμα. (Την στολίσανε την Αγγελίνα για πεθαμένη κι εκείνη (ϊδρωσε... κι αναζουπήσε!).

αναζουπήμα (το) = το ξαναζωντάνεμα.

ανακαψίλα (η) = η στομαχική καούρα.

ανάκαρα (η) = η αντοχή, η δύναμη.

ανάκατος, η, ο = μεικτός, ανακατεμένος. (Τούτο το ψωμί είναι ανάκατο, εκείνο σιταρένιο και το άλλο μπομποτένιο [=αραποσιτένιο]).

ανακατευάς (ο) = συναναστροφή (η), συμμετοχή (η). (Εγώ δεν έχω, ούτε θέλω να έχω ανακατεβά στα σπίτια των παιδιών μου και στ' αντρόγενα).

ανάκοντος, η, ο = ο προς τους κοντούς στο ανάστημα, κοντούτσικος, η, ο.

ανακούρκουδα = κάθισμα με αγκώνες και γόνατα. (Έκατσε στα κότσια, ανακούρκουδα κι έκλαιγε το γιο της).

ανάκρυφα = μισόκρυφα, μισοφανερά, κρυφούτσικα. (Κρυφά κι αντιγριπικό εμβόλιο και του πέφτει ανάλαφρα η γρίπη, αν τον κολλήσει).

ανάκρυφος, η, ο = μισοτικούτσικος, η, ο.

ανάλατο (το) = το λίπος του γουρουνιού που κρατούν μέσα στην κύστη του για ν' αλείφουν τα δερμάτινα σίδη το καλοκαίρι να μην ξηραίνονται και σκάζουν.

ανάλατος, η, ο = αυτός που ο λόγος του και οι πράξεις του είναι άνοστα, (δεν αλατίζει ο λόγος του, δεν του δίνει κανείς σημασία, όταν μιλάει).

ανάλαφρα = αλαφρούτσικα. (Κάνει αντιγριπικό εμβόλιο και του πέφτει ανάλαφρα η γρίπη, αν τον κολλήσει).

ανάλαφρος, η, ο = ελαφρούτσικος, η, ο - ανεπαισθητος, η, ο.

αναλέτι (το) = το αναθεμα, το αιώνιο ανάθεμα.

(Αφού ήξερε πως δεν είχε άνθρωπο για σπίτι, για παντρειά, έπεσε μέσα ο συμπεθεροκόπος, έταξε νάχτια και προίκες και σκλάβωσε το παλικάρι, έκανε το αναλέτι! [=ανα-λέγω=καταριέμαι την ώρα και ξανακαταριέμαι].

αναλιγώνω = λιώνω κάποιο παγωμένο παχύρευστο. (Βάλε το λίπος στη φωτιά ν' αναλιγώσει).

αναλλαγιά (η) = η μη αλλαγή των λερωμένων ρούχων (ενδυμάτων - κλινοσκεπασμάτων).

αναμαλλίδια (η) = η κατσομαλλίδια, το κοντό τρίχωμα του σβέρκου.

ανάμελος, η, ο = αμελής, αδιάφορος. (Δεν τον νοιάζει για οικογένεια, για παιδιά και γυναίκα, είναι ανάμελος).

αναμεριά - αναμεριάζω = παραμερίζω διακριτικά.

ανανίδια (η) = μικροχλωρίδια (η). (Δεν χορταίνουν τ' αλόγα με την ανανίδια).

αναπαπά (η) = ανάπαιαση, ξεκούραση, οκνηρία, τεμπελιά. (Ο λύκος έχει την αναπαπή, αλλά έχει και την ποδόλυσσα).

αναπαπάζω = περιπατίζω, ειρωνεύομαι. (Τον ανάπαιζε, τον γκαιροπέταγαν πως θα του έδιναν τη Σούλα για γυναίκα του, κείνος τάχαφτε και κουβάλαγε, ό,τι είχε και δεν είχε και ζήσανε όλοι τους στην πείνα).

αναπαμός (ο) = ξενοιασιά (η), ξεκούραση (η). (Της μάνας το μυαλό αναπαμό δεν έχει).

αναπάντεχος, η, ο = ξαφνικός, η, ο - απροσδόκητος, η, ο.

αναπιάνω = προζυμώνω το προζύμι μ' αλεύρι για να το αυξήσω.

ανάπιασμα (το) = το προζύμωμα της ζύμης.

ανάπλαγο (το) = η βατή βουνοπλαγιά. (Πήρε τ' ανάπλαγο και βγήκε ξέκοπα στη βουνοκορφή, δεν ανέβη κόντρα την ανηφόρα).

αναραχός (ο) = ο ήσκιος, το ύφος, η μοίρα, το ριζικό του κάθε αιθρώπου. (Είναι τυχερός, άμμο σπέρνει, σιτάρι γίνεται, το έχει ο αναραχός του).

ανάρτυγος, η, ο = η χωρίς αρτυμή (λάδι-λίπος) τροφή, (μαγειρεύμα).

ανασαστικά (επίρ.) = ξεκούραστα, ραχατιλίδικα. (Εκεί που θα βαλθώ να βγάλω τη δουλειά σε μια ημέρα και θα μου βγει η ψυχή, θα τη βγάλω σε δυο ημέρες και ανασαστικά).

ανασαστικός, η, ο = ξεκούραστος, η, ο - χωρίς πολύ κόπο.

ανασγούρλεύω = ερευνώ χωρίς μέθοδο, ανακατεύω, σφετερίζομαι, υπεξαιρώ. (Τ' ανασγούρλεψε, τ' ανεμοτούρλησε και τά 'κανε μπουλούντρα. Ανασγούλεψε βρήκε κάτι ψεύτικα χαρ-

τιά και τά 'κανε όλα τα χτήματα δικά του).

ανασγρουμπώνω = καρπούμαι κάτι αρπάζοντάς το.

ανασκυράω = ερευνώ άσκοπα, ψαχουλεύω. (*Ανασκύρα τα να ιδώ ποιος θα τα βάλει πάλε στη θέση τους.*)

ανασκύρημα (το) = το ψαχούλεμα.

ανασμίδι (το) = το απογαλακτισμένο γουρουνόπουλο. (*Πρέπει από τον Αύγουστο ν' αγοράζεται το ανασμίδι για να γίνει, ως τις Αποκριές, θρεφτάρι για ν' αρτυθεί χρονικούθε η φαμελιά.*)

ανάστροφα = αντίστροφα, περιμετρικά, ανάποδα.

ανατσουτσουρώνομαι = αντιδρώ προκλητικά, κορδαρεύομαι, κοκορεύομαι. (*Εμένα μη μου ανατσουτσουρώνεσαι, γιατί σε σθερκώνω και πάς στη μάνα σου χειραγόνος.*)

ανατσουτσουρώμα (το) = κοκόρεμα, επιθετική στάση.

αναφαγά (η) = η νηστεία, η πείνα. (*Κόλησσαν οι μασέλες του από την αναφαγά.*)

αναφακάς (ο) = το ριζικό, η τύχη. (*Οι τσιούπες πρέπει να παντρεύονται κατά ηλικία, να μην κόβεις η μικρή τον αναφακά της μεγαλύτερης.*)

αναφανταλιά (η) = σπρώξιμο και ανατροπή του αντίπαλου. (*Τον πέταξε έξω με τις αναφανταλιές.*)

αναφέρων = αναπνέω δύσκολα. (*Δυο σκαλούγκια ανέβηκε και ανάφερνε, λες και τον ανέβασσα στο βουνό φορτωμένον αλάτι.*)

αναφουφουλιάζω = αναστκώνα τα κατακάθια, ξανοίγω υφαντική ύλη, σηκώνεται η τρίχα μου ή το πτέρωμά μου. (*Είδα τους σκοτωμένους κι αναφουφούλιασε το κορμί μου.*)

αναφουφύλιασμα (το) = το ανασήκωμα, το ξανοίγμα, η ανατριχίλα.

αναχαράζω = αναμηρυκάζω, ξαναμιλώ, παλιλογώ.

αναχλός, η, ο = αβαθής, επιφανειακός, επιπόλαιος.

αναχλοτσουκάλας, α = ο μη εχέμυθος, ο φλύαρος. (*Τα αναχλά πάτα για το φρούτο — Αναχλός άνθρωπος, δεν έχει σημασία ο λόγος του.*)

ανάχρειο (το) = το οικιακό σκεύος, το αναχρικό, το πέος. (*Να πλύνεις τ' ανάχρεια και να τα βάλεις στη θέση τους.*)

αναχρικό (το) = το οικιακό σκεύος, τα ανάχρεια = η οικοσυσκευή.

ανεδάσταγος, η, ο = ο ανυπόμονος, η, ο - ο βιαστικός, η, ο - ακράτητος, η, ο.

ανεβατίζω = ζυμώνω σιταρένιο αλεύρι με προζύμι,

(χωρίς προζύμι είναι το λειψό=λειψανεβάτισμα).

ανεβατός, η, ο = ο ζυμωμένος με προζύμι.

ανέθγαλτος, η, ο = άβγαλτος, η, ο - συνεσταλμένος, ανήξερος του κόσμου.

ανέγγιαχτος, η, ο - μυγιάγγιαχτος, η, ο = ευερέθιστος, ευέξαπτος, ο δειλός, η, ο.

ανέγνωμος, η, ο = ο δίχως γνώμη και κρίση, ο απερίσκεπτος. (*Και ποιος παίρνει τον ανέγνωμο σ' ερώτηση;*)

ανεγνώριμος, η, ο = που δεν αναγνωρίζεται, ο παραλλαγμένος, ο μη αναγνωρίσιμος. (*Τον αντάμωσα και δεν τον γνώρισα, κατάντησε ανεγνώριμος.*)

ανέκοπα - ξέκοπα = χωρίς κόπο, εύκολα. (*Κάνει τη δουλειά του με ταλίμι και την τελειώνει ανέκοπα.*)

ανεμίδι (το) = συσκευή για το τύλιγμα του νήματος σε μασούρια, το ροδάνι, το τσικρίκι.

ανεμοδούρι (το) = ο ανεμοδείκτης.

ανεμόκωλος (ο) = η βάση της ανέμης και ο κοντός και παχής άνθρωπος.

ανεμοξουριάς (ο) = ο κρύος και δυνατός άνεμος.

ανεμόπυρο (το) = ερυσίπελας (ο).

ανεμόριγμα (το) - ανεμόριμα (το) = το ριγμένο δέντρο του δάσους από τον άνεμο.

ανεμόσκαλα (η) = η σκάλα των οικοδόμων.

ανεμοσούρι (το) = ο αμμόλοφος, το στοιβαγμένο από τον άνεμο χιόνι.

ανεμοτουρλάω - ανεμοτουρλίζω = ανακατεύω, μπερδεύω, φέρνω τα πάνω κάτω. (*Τ' ανεμοτουρλησσες και δεν μπορώ να βρω άκρη και μέση.*)

ανεμούρα (η) = το τρελλό ανεμοφύσημα.

ανεμούρι (το) = το χιόνισμα με άνεμο. (*Με το ανεμούρι χιόνισε μέσα στο σπίτι.*)

ανεμοχάφτω = τρώγω βιαστικά, ανεμοτρώγω, χαζολογώ.

ανερώτηγα = αυθαίρετα, χωρίς ερώτηση.

ανερώτηγος, η, ο = αυτός που δεν ρωτήθηκε, ο αυθαίρετος, η, ο - η αυθαίρεσία.

ανεμούρα (η) = η ανεμοθύελλα, το ανεμούρι.

ανεχής, ες = ο μη έχων, ο φτωχός.

ανημπορεύω = αδιαθετώ, ζαμπουνεύω.

ανημπόρια (η) = η αδιαθεσία.

ανήμπορος, η, ο = ο αδιάθετος, η, ο.

ανθρωποπαρέσια (τα) = οι κοσμικότητες, οι άσκοπες συναναστροφές. (*Καλημεριστήκανε γι' ανθρωποπαρέσια.*)

ανίσκιωτος, η, ο = βλοστηρός, η, ο - κακότροπος, η, ο - απεχθής, ες. (*Στραβόξυλο, ανίσκιωτος άνθρωπος, στρέκλα.*)

- ανιφτίλα (η)** = η απλυσιά, η ανιψιά.
- ανογιέμαι** = εννοώ, έχω επαφή με το περιβάλλον, συνέρχομαι. (*Του μίλαγαν έκανε πως ξύπναγε μα δεν ανογιότανε, ήταν πολύ κουρασμένος και κοιμόταν βαθιά.*)
- ανόρεξος, η, ο** = ανόρεκτος, η, ο - χωρίς όρεξη, άκεφος, η, ο.
- ανορεξιά (η)** = ακεφιά (η), ανορεξία (η).
- αντάμα** = μαζί.
- ανταμικός, η, ο** = κοινός, η, ο - μαζικός, η, ο - αδιανέμιστος, η, ο - αμοίραστος, η, ο.
- αντάμης, ισσα, ικο** = (ο) (η) ερωτικός σύντροφος.
- αντάρα (η)** = θόρυβος (ο), φασαρία (η), και η καταχνιά, η αχάλη.
- ανταρεύομαι** = φωνασκώ, θορυβώ, κάνω φασαρία.
- ανταρευτά** = θορυβώδικα.
- ανταρτιά (η)** = εξέγερση (η), επανάσταση (η), το σύνολο των ανταρτών.
- ανταφλία (η) - αντάφλα (η)** = απρόσεχτη κίνηση, απότομα, απρόσεχτα.
- ανταφλίζω -άζω** = απότομη κίνηση, άτσαλο φέρσιμο, τραυματίζω -ομαι από απροσεξία. (*Αντάφλισα το πονεμένο μου χέρι και λιγοθύμησα από τον πολύ πόνο.*)
- ανταφλος, η, ο** = απρόσεχτος, η, ο - άτσαλος, η, ο.
- αντεροκόδομαι** = κοιλοπονώ, πονούν τα έντερά μου. (*Κάτι ανάντι έφαγε και αντεροκοβότανε όλη τη νύχτα και ούρλιαζε από τους πόνους.*)
- αντεροκόψιμο (το)** = ο κοιλόπονος.
- αντέτι (το)** = το έθιμο, η συνήθεια, το ζακόνι. (*«Τόχει αντέτι το χωριό, δαχτυλίδια να φορώ».*)
- αντίγνωμος, η, ο** = ο αντιρρησίας.
- αντικόθω** = διακόπτω, παρεμποδίζω.
- αντίκοφα** = (επρ.), όπισθεν, το αντιθέτο μέρος. Οι μαρμαράδες στερεώνουν στις άκρες τις πέτρες κι ύστερα τις πελεκάνε, γιατί αν τις στηρίξουν στη μέση και τις χτυπήσουν αντίκοφα [στο κέντρο] σπάνε.
- αντιλογιέμαι - λογάω** = αντιψιλώ, αυθαδιάζω.
- αντιπατώ** = κάνω βόλτες επί πλατείας, σουλατσάρω.
- αντιπάτημα (το)** = το σουλατσάρισμα, το βολτάρισμα.
- αντιρριέμαι** = διστάζω, επιφυλάσσομαι.
- αντισμούτε** = τάχατε. (*Έκανε αντισμούτε, πως τάχουν καλά, κι αντιχαρέπτεσε. Με κάλεσε, αντισμούτε, να φάμε μαζί.*)
- αντίφτιαστος, η, ο** = πανόμοιος, α, ο - απίταυτος, η, ο. (*Είναι αντίφτιαστος ο πατέρας του.*)
- αντιψύχι (το)** = προσωρινή τόνωση του ετοιμοθάνατου. (*Σφάζανε ένα βεργάδι για να πάρει αντιψύχι, αλλά τίποτα!*)
- αντούθιανος, η, ο** = δυσκίνητος, η, ο - ανεπίδεκτος μόρφωσης.
- αντραδέρφη (η)** = η κουνιάδα.
- αντράδερφος (ο)** = ο κουνιάδος.
- αντράλα (η)** = η ζάλη, το τρέκλισμα.
- αντραλίζομαι** = ζαλίζομαι, σκοτίζομαι, ζωηρεύω κακότροπα, παραπατώ.
- Αντριάς (ο)** = ο Ανδρέας.
- αντρίλα (η)** = η οσμή του άντρα, η ανδρική βαρβατίλα. (*Βρωμοκοπάει ταγιαρίλα κι αντρίλα το κορμί του και το χνώτο του.*)
- αντρόγενο (το)** = το ανδρόγυνο, το συζυγικό ζεύγος.
- αντρομίδα (η)** = μάλλινο υφαντό κλινοσκέπασμα, αργασμένο στη νεροτριβή. (*Χοντρή μάλλινη κουβέρτα*).
- ανυπόχρεος, η, ο** = κείνος που δεν οφείλει τίποτα, αλλά και ο αχάριστος. (*Είναι σ' όλους ανυπόχρεος. — Δεν αναγνωρίζει το καλό που του κάνουν, είναι ανυπόχρεος.*)
- ανυποχρέωτος, η, ο** = ο αγνώμων, ο αχάριστος.
- ανυφαντίλα (η)** = το κενό στο ύφασμα, ο κερατάς.
- ανυφάντρα (η)** = η υφάντρα.
- ανώρας** = ενωρίς. (*Ξύπνησε νύχτα κι έφτασε ανώρας στην πόλη, επρόκαμε τη δίκη.*)
- ανωρούλια** = κάπτως ενωρίς.
- αξάγκιλγος, η, ο** = ο διόλου χτενισμένος, ο αχτένιστος, η, ο. (*Όπως ήτανε από τον ύπνο μ' ανατσουτσουρωμένα τα μαλλιά, αξάγκληγη, βγήκε στο παρεθύρι και καλημέριζε τους περαστικούς.*)
- αξάκρηγος, η, ο** = κείνος που δεν ξακρίστηκε, δεν καλλιεργήθηκαν οι άκρες του, που δεν αφαιρέθηκαν τα άκρα του. (*Οι σανίδες είναι αξάκριγες. Δεν καλλιέργησαν και τις άκρες του περιβολιού, το αφήσανε αξάκριγο.*)
- αξάλι (το)** = το ξίνι της βουκέντρας.
- αξαμιά (η)** = το ξαφνικό, το αιφνίδιο. (*Κακή αξαμιά από κείνον που λαχταράει! [κατάρα] [=να πεθάνει το πιο αγαπημένο της πρόσωπο].*)
- αξαμίλα (η)** = η ξαφνικότητα, η αξαμιά. (*Αξαμίλα μου! Συφορά μου! Αξαμιά μου! Χάνω το παιδάκι μου!.*)
- αξέθγαλτος, η, ο** = αξεπιροβόδιστος, άβγαλτος στην βοσκή ή στην κοινωνία, απονήρευτος, αλλά και τα μισοπλυμένα ρούχα.
- αξετίμοτος, η, ο** = ανεκτίμητης αξιας, μοναδικός. (*Είναι κεμπαρλής άντρας αξετίμοτος. Είναι χωράφι αξετίμοτο, κάνει δυο σοδειές το χρόνο.*)
- αξιότη (η)** = η ικανότητα, η δεξιοτεχνία, η επιτηδειότητα.

αξιόρηγος, η, ο = αξύριστος, η, ο.

άξυλος, η, ο = κείνος που δεν έχει καψόξυλα, που του τέλειωσαν τα ξύλα.

απαγάλια (επίρ.) = σιγά σιγά, προσεκτικά, με ήπιον τρόπο.

απαγκερός, η, ο = υπήνεμος, η, ο, απάνεμος, η, ο.

(Να καθήσουμε σε τόπο απαγκερό, γιατί είμαστε ιδρωμένοι).

απαλάμη (η) = η παλάμη.

απαλέστης (ο) - τριά (η) = ο πελάτης του μυλωνά.

(Οι απαλέστες εξόν από το ξάι που παίρνει ο μυλωνάς, φιλεύουν και τον πασπαλιάρη μια χούφτα καρπό ή αλεύρι).

απαλώς = ειδάλως, αλλιώτικα.

απαλλαξίδι (το) = το άπλυτο εσώρουχο.

απαντάει = ησυχάζω = δεν μ' απαντάει = δεν μπορώ να ησυχάσω.

απανωθάνω = η παράνομη αύξηση της τιμής κάποιου αντικειμένου. (Το καπέλο). (Ο μπακάλης πανωθάνει στα βερσιγέδια και κουστίζουν τα ψώνια ο τζίτζικας αηδόνι).

απανωτός, η, ο = συνεχόμενος, η, ο. (Του ήρθαν οι συφορές απανωτές).

απαράβαλτος, η, ο = ασυναγώνιστος, ασύγκριτος, εκτός συναγωνισμού.

απαρατημάρα (η) = παντελής εγκατάλειψη.

απάργιουρα (επρ.) = αργά το βράδυ, μετά το δειλι.

άπαστρος, η, ο = ακάθαρτος, η, ο - (άπαστρη (η) = η γυναίκα κατά τη διάρκεια των εμμήνων της).

απάτηγος, η, ο = ασκλάβωτος, η, ο - ακυρίευτος, η, ο - απάτητος, η, ο (απάτηγες βουνοκορφές).

άπατος, η, ο = ο χωρίς πιθμένα, χωρίς πάτο.

απαυτώνω = κάνω έρωτα. (Την αδερφή του την απαυτώνει ο μπακάλης της γειτονιάς).

απεικάζω = υπολογίζω, λογαριάζω, κατανοώ, (δεν απεικάζω = περιφρονώ).

απέ = μετά, κατόπιν, ύστερα.

απέθαντος, η, ο = αθάνατος, η, ο - αιώνιος, α, ο - ανθεκτικός, η, ο.

απηδουλιά (η) = το πήδημα, ο σάλτος, ο απήδουλος.

απηδουλος (ο) = το μεγάλο πήδημα, η απηδουλιά.

απήκω - απήκου = πανέτοιμος, επί ποδός. (Στέκομαι για όλους απήκου).

απίταυτος, η, ο = πανόμοιος, α, ο. (Είναι απίταυτος ο πατέρας του, αντίφτιαστος).

άπλερη (η) = η νεαρή κόρη, (ο νέος = άγουρος).

άπλερος, η, ο = απλήρωτος, η, ο - δωρεάν, (ξύδι απλερο, γλυκό σα μέλι).

απλογιέμαι = απολογιέμαι, αποκρίνομαι.

απλωσιά (η) = ευρυχωρία (η), άνεση (η).

απιστομάω = τοποθετώ το δοχείο με το άνοιγμα

προς τα κάτω, αναποδογυρίζω.

απίστομος, η, ο = αναποδογυρισμένος, η, ο - ανάποδος, η, ο - κακότροπος, η, ο - παράμερος, η, ο. (Απιστόμα τα καρδάρια. — Απίστομος, κλειστός, κουμπαρένος άνθρωπος, την καλημέρα την τσιγκουνεύεται).

αποβαρώ = καταφεύγω, (και τι θα φάμε; στο άλιμα και στο τυρί αποβαρούμε)

απο - θαψίδια = τα νερά μετά το βάψιμο των υφασμάτων.

- **γαλιδία** = το λιγοστό γάλα που πιάνουν από τα ζώα όταν απογαλίζουν (= δεν παράγουν άλλο γάλα) - το απόγαλο.

- **γουλίνινα (η)** = το κοτσάνι του λάχανου.

- **τρυγώ** = τελειώνω τον τρύγο.

- **τρώγω** = τελειώνω το φαγητό μου.

- **λειτουργώ** = τελειώνω τη λειτουργία - (απολειτουργα = μετά τη λειτουργία).

- **παντρεύω** = παντρεύω όλα μου τα παιδιά.

- **σπέρνω** = τελειώνω τη σπορά.

- **αλωνίζω** = τελειώνω το αλώνισμα.

- **παιδίζω** = αποξενώνω ένα ή όλα μου τα παιδιά, δεν τους αφήνω τίποτα απ' την περιουσία μου.

- **γαλιζω** = δεν έχω πλέον γάλα.

- **πίνω** = τελειώνω την πόση (απόπιμα (το) = το υπόλειμμα του ποτού).

- **στραγγίδι (το)** = οι τελευταίες σταγόνες του υγρού.

απόβροχα = μετά τη βροχή.

απόβροχο (το) = τα τελευταία νερά της βροχής.

απόγαλο (το) = το απογαλίδι. (Με απογάλατα τυρί δεν γίνεται).

απογαμίδι (το) = το τελευταίο τέκνο, αλλά και η μη παρθένα νύφη. (Παντρεύτηκε ολάκερος λεβέντης και πήρε το απογαμίδι του αφεντικού της).

απογύδυμι (το) = το τελευταίο εσώρουχο. (Γδύθηκε τσίτσιδη, έβγαλε και το τελευταίο απογύδυμι της).

απογειάδα (η) = δροσερός στεριανός αέρας, η απόγεια αύρα.

απογεννώ = τέλειωσα τις γεννήσεις, δεν μπόρω να γεννήσω πλέον.

απογόνι (το) = το απογαμίδι, το τελευταίο τέκνο.

απόγραμμα (το) = η διεύθυνση στην επιστολή, η σύσταση. («Απόχω λέει τ' απόγραμμα και μέσα λέει το γράμμα»). (δ.τρ.)

απόδαυλο (το) = το σβηστό υπόλειμμα του δαυλίου. (Όποια κοπελιά μαζεύει απόδαυλα, από κακάβια οι τσοπανοφωτιές, θα γεννάει ούλο σιούπες, όταν παντρευτεί).

αποδέλοιπος, η, ο = υπόλοιπος, η, ο - το υπόλειμμα, το κατακάθι.

αποδεσιά (η) = η ξυπολησιά. (*Τρυπήσανε, ματώσανε τα πόδια του από την αποδεσιά*).

απόδετος, η, ο = ξυπόλητος, η, ο.

αποδιαλεγούδι (το) = το απομεινάρι μετά τη διαλογή. (*Διαλέξανε, ξεροδιαλέξανε οι άλλοι και για μας μείνανε τ' αποδιαλεγούδια*).

αποδιάλεγμα (το) = ξεδιάλεγμα (το), το ξεδιάλεγμα... των ξεδιαλεγμένων.

αποδιαλέγω = διαλέγω τα απομεινάρια, ξαναδιαλέγω.

αποδιαλογή (η) = το ξαναδιάλεγμα.

αποδότης (ο) = ο εργάτης που δίνει υλικά στους χτίστες (ο τριότης). (*Το πιο μικρό παιδί το ρόγιασσα μαστορόπουλο —1/2 μερδικού— και το μεγαλύτερο το πήρανε για αποδότη, τριότη. — 3/4 μερδικού*).

απόζερβα = παράμερα. (*Το χωρίο του πέφτει απόζερβα και δεν έχει περαστικούς*).

αποζήτηση (η) = με σφοδρή επιθυμία αναζήτηση, λαχτάρα. (*Χήρεψε μικρή κι αποζήτησε το κορμί της και τη ψυχή την αντρίκεια αγκαλιά*).

αποθέρα (η) = το θερισμένο χωράφι του κάθε θεριστή, (το αθέριστο είναι εργός - «εργούς, εργούς εθέριζε κι εργούς δεμάτια δένει»).

απόθερος, η, ο = ο μόλις θερισμένος τόπος.

αποϊνώνομαι = αποβλακώνομαι.

αποϊνώμενος, η, ο = αποβλακωμένος, η, ο.

αποκά = αποκάτω

αποκαής, είσα, εν = ο διπλοκαπημένος φούρνος, διπυρος, η, ο (το φουρνί μ' ην δίπυρον). (*Όταν ο φούρνος είναι αποκαής να βάνεις στα τεψιά το άλεσμα και να το ρίνεις μέσα για να αλέθεται καλύτερα και να φτιάνει καλύτερο ψωμί*).

απικλαρο (το) = τ' απομεινάρια, των δέντρων κατά την ξύλευση, υλοτόμηση.

αποκόθω = σταματώ να θηλάζω το βρέφος ή το ζώο. (*Η Αγγελογιαννού εννιά χρονώνε απόκοψε το Γιώργη της και τον έστειλε με τους μαστόρους για να αλησμονήκει το βυζή*).

αποκορωμένος, η, ο = αφορισμένος, αποβλακωμένος, ξορκισμένος, αποκρουστικός. (*Ένα αποκορωμένο ρούσο φίδι πήγε και κουλουριάστηκε στα πόδια του παιδιού, στη νάκα*).

απόκοτος, η, ο = παράτολμος, η, ο. (*Πέφτει στη φωτιά, δεν κολώνει με τίποτα, είναι απόκοτος!*).

αποκούμπι (το) = στήριγμα (το), το καταφύγιο, υποστήριξη.

αποκούρα (η) = η αναβαθμίδα στα νταμάρια και τα λατομεία. (*Στενέψανε τις αποκούρες και δεν*

μπορούν να σταθούνε νά δουλέψουνε).

απόλαμπρα = μετά το Πάσχα. Ξώλαμπρα.

απόλαφρα = ανάλαφρα.

απόλαφρος, η, ο = ανάλαφρος, η, ο.

απολείθαδο (το) = το βισκισμένο λειβάδι.

απολειφαδιάζω = αδυνατίζω, χάνω βάρος, φθειρώμα. (*Απολειφαδιάσανε οι κασμάδες θελουν ατσάλωμα*).

απολειφάδι (το) = το υπόλειμμα, το απομεινάρι.

απόλιγος, η, ο = ο λιγοστός, ο ελάχιστος.

απόμακρα = ξέμακρα, αρκετά μακριά.

απόμικρος, η, ο = μικρούτσικος, ελάχιστος.

απομόναχος, η, ο = ο ολομόναχος - αλλά και ο ξορκισμένος και καταραμένος.

απονιψιδι (το) = το νερό μετά το νίψιμο, απόπλυμα (το). (*Από την πολλή του δύψα ήπιο, τ' απονιψιδια του κουρέα*).

απόξες (οι) = οι ξωθίες, οι νεράδες, τ' αερικά. (*Ξυπνάνε την αυγή τα παιδιά της και πεινάνε, λες και τα βυζαίνουν όλη τη νύχτα οι απόξες*).

αποξιάλα (η) = πελεκούδα (η), από πέτρα ή ξύλο. (*Χεροδύναμος και πιομένος, δίνει μπουνιά στ' αγκωνάρι και βγάνει αποξιάλα*).

αποξιαλίδια (τα) = τα κλαριά, των δέντρων μετά το κλάδεμα ή το ξύλεμα. (= κόψιμο καυσοξύλων για ιδιά χρήση ή για εκμετάλλευση).

αποπαίρων = μαλώνω, κακολογώ, βρίζω. (*Τον αποπαίρνει σα νάναι ζημιάρικο γυφτόπουλο*).

αποπανίτσα = λίγο πιο πάνω.

απόπαρμα (το) = ο αποδιωγμένος, ο αξιοκατάκριτος. (*Δεν τον μπάζει κανείς στο σπίτι του, δεν του λέει κανείς καλημέρα, είναι το απόπαρμα της κοινωνίας*).

απόπατος (ο) = το αποχωρητήριο.

απόπαχνα (τα) = τα απομεινάρια της φάγνας στα παχνιά των ζώων.

απόπερα = απέναντι, πέρα από τη ρεματιά ή το ποτάμι.

αποπερινός, η, ο = ο απέναντι μας.

απόπιμα (το) = το υπόλειμμα του ποτού στο ποτήρι.

απορριξιδι (το) = το έκτρωμα, το απόρριμα.

αποσκιούρα (η) = ο ανήλιος τόπος, ο τόπος που σπάνια τον βλέπει ο Ήλιος. (*Πως να γουρμάνει καρπός στην αποσκιούρα*).

απόσκοινο (το) = κομμάτι σκοινιού, από φθαρμένο σκοινί.

αποσπερού = απόψε, μετά την εσπέρα.

αποσπορίζω = τελειώνω τη σπορά μου.

αποσπόρι (το) = το απογαμιδι, το απογόνι, το τελευταίο τέκνο.

αποστασίλα (η) = μεγάλη κούραση. (*Περπάταγε*

κρατημένος από την ουρά του μουλαριού και κοιμότανε περπατώντας από τη μεγάλη αποστασία του).

αποστραγγίδι (το) = τα τελευταία σταγονίδια του νερού στα ρούχα ή στο ρυάκι.

αποσώνω = ολοκληρώνω, αποτελείωνω.

αποφαγούδι (το) = το αποφάγι, το δαγκωμένο υπόλειψμα. (Μάζευε τ' αποφαγούδια μας και τα πήγαινε στα παιδιά της η παραδούλεύτρα η Βαγγελιώ).

αποφαΐζω = τελειώνω το φαγητό μου, αποτρώγω.

απόφωνο (το) = ο θλιβερός ήχος μοιρολογιού - η θλιβερή είδηση. (Τα σκουμάρια των παιδιών και τ' απόφωνο των μοιρολογιών ράγιζαν τα λιθάρια).

αποχαθρίζομαι = αποβλακώνομαι. (Άρχισε τα χασμουρητά και τα βηξίματα η γύφτισσα, αποχαθρίστηκε η Δημήτρων και ό,τι της ζήτησε η γύφτισσα της το πήρε για να λύσει τα μάγια του γιόκα της!).

αποχαραΐδια (τα) = τα πρώτα αλεύρια αμέσως μετά το χαράκωμα της μυλόπετρας.

απόχρος, ο = ο χήρος ή η χήρα από καιρό που δεν πενθεί πλέον.

απρόφταστος, η, ο - ανεβάσταγος, η, ο = ανυπόμονος, φουριόζος, βιαστικός, ασυγκράτητος.

απρολόγητος, η, ο = άσκεφτος, ακαταλόγιστος, ασυνείδητος.

αραθανί (το) - ραθανί (το) = γλύκισμα από μούστο και αλεύρι σιταρένιο.

αραδαριά (η) = η σειρά, η αράδα, σε ζύγιση και στίχιση, (έκθεση υποδημάτων εκτός κουτιού - της αράδας).

αραδαριάζω = βάζω στην αράδα (σε σειρά).

αραδίζω = έχω δικαίωμα να περνώ, περνοδιαβαίνω, έχω αράδι.

αράδι (το) = έχω δικαίωμα περάσματος, το πέρασμα (= έχω αράδι μέσα από το χωράφι του).

αραθυμώ = εξάπτομαι, ερεθίζομαι. (Με το παραμήκρο αραθυμάει και τα σπάει όλα).

αρα - κατάρα = για καλό και για κακό, για κάθε ενδεχόμενο.

αραλίκι (το) = τεμπελιά (η), το καθησιό, το ρεπτό.

αραούζα (η) = η δύστροπη, κακόστομη γυναίκα, η καταραμένη - η πετροκαταρούσα, η χάλκινη δεκάρα.

αραπόμοιρος, α = μαυρόμοιρος, η, ο - κακότυχος, η, ο - άτυχος, η, ο - γκαντεμής.

αραποσιτένιος, α, ο = ο με αραποσιτένιο αλεύρι φτιαγμένος.

άρατα (τα) = τα καταραμένα μέρη, τα ξένα. (Τον έστειλα στα άρατα, τον αράτισε στα μαύρα ξέ-

να).

αρατίζω = καταριέμαι και ξαποστέλνω, διώχνω με οργή μακριά. (Με τα φουρνέλα αράτισε το κοπάδι και κινδύνεψα να τα συμμαζέψω να τ' αρμέξω).

άρβαλος (ο) = η φασαρία, η φιλονοκία, ο τζερτζέλες. (Κατά τα Δημέικα ακούστηκε άρβαλος, αντάρες και βρισιές, μαλώνανε για τα σύνορα).

αρβάλι (το) = η χειρολαβή, δοχείου χαλκοματένιου.

αρβαλά - αρβαλίζω = φιλονικώ, καυγαδίζω, λογολέω, κάνω φασαρία, ντοράρω.

αρβαλότεσσα (η) = τέσσα με χειρολαβή.

αργάζω = κατεργάζω. (Τα αρνιακά τα πάνε στους νερόμυλους για να αργαστούν καθώς θα συμμαζεύουν μ' αυτά οι μυλωνάδες τ' αλεύρια, κι αργασμένα τα βάζουν στα καπούλια των αλογομούλαρων για να μην πληγιάζουν τα μπαλντίμια τα καπούλια των ζώων).

αργατίνα (η) = η εργάτρια.

άργητα (η) = η καθυστέρηση, η βραδύτητα. (Το τηγάνισμα των αργών δεν έχει άργητα, άργητα έχει... ο μουσακάς).

αργητό (το) = η χρονοτριβή, η άργητα, η καθυστέρηση. (Ενα λεπτό είναι το αργητό μου).

αργιεύω = αραιώνω. («Οσο αργιεύουν τα σκόρδα, τόσο χοντραίνουν»).

αργιολόι (το) = το κόσκινο. (Να μου στείλεις το αργιολόι σου να τρίψω τον τραχανά).

αργιάνι (το) = αποβουτυρωμένο γάλα. (Και το τσιμεντόνερο που ποτίζουν τα μωσαϊκά).

αρεσιά (η) = το γούστο, η επιθυμία, η αρέσκεια. (Να βρει ψηλή, να βρει λιγνή, να βρει της αρεσιάς του).

αρίδα (η) = το πόδι ολόκληρο, αλλά και το τρυπάνι το μεγάλο. (Βρήκε πλούσια πεθερικά και τέντωσε την αρίδα του σε τρεις καρέκλες).

αρίδι (το) = το μικρό τρυπάνι.

αριδότρυπα (η) = η τρύπα που άνοιξε η αρίδα ή το αρίδι.

αρκάς (ο) = η αψίδα, η καμάρα, το εμπρός ξύλινο μέρος του σαμαριού. (Χάλασε ο αρκάς του σαμαριού και είμαι για το σαμαρά).

αρκουδιαράιοι (οι) = οι οδηγοί των γυμνασμένων αρκούδων, οι αγριάνθρωποι, οι ανεπίδεκτοι μόρφωσης. (Αυτή δεν είναι φαμελιά, εκεί είναι μαζεύμενοι όλοι οι αρκουδιαράιοι).

αρκουδάρης (ο) = ο οδηγός αρκούδας.

αρκουδόθατος (ο) = η άγρια τριανταφυλλιά.

αρλούμπα (η) = η απερισκεψία, η κουταμάρα. (Άνοιξε το σακκί με τις αρλούμπες και δε λέει

- να το κλείσει.** [=φλυαρεί βλακοδώξ].
- αρμακάς (ο) =** η πόστα, η ντάνα, ο χυλοσωρός.
- αρμακιάζω =** βάζω σε πόστα κάτι, (Έύλα, κιβώτια κ.λπ.).
- αρμάρι (το) =** ερμάρι (το), ντουλάπι.
- αρμάτα (η) =** η ξύλινη σκεπή, η στέγη των σπιτιών. (Ξαρμάτωσε το σπίτι του και άλλαξε πην ξυλή της).
- αρμεξιάρικος, η, ο =** το ολόφρεσκο γάλα και το μόλις πιασμένο κρασί από το βαρέλι. (Έγιν το κρασί το προτιμώ αρμεξιάρικο [=φρέσκο από το βαρέλι]. Τα παιδιά τ' ανάθρεψα με φρέσκο αρμεξιάρικο γάλα από τις μαρτίνες μου).
- αρμολογώ =** κλείνω τα κενά του τοίχου με ειδική λάσπη και χαράσσω αυλακιές, σε λιθοδομές.
- αρμολόι (το) - αρμολόγημα (το) =** το κλείσιμο των κενών στον τοίχο των λιθοδομών.
- αρνάρι (το) =** η ράσπα, ο χυλοφάγος.
- αρναρίζω =** λειαίνω κάτι με το αρνάρι.
- άρνη (η) =** η αρνησιά, η λησμονιά, το αποξέχασμα (ο κάτω κόσμος, τόπος της άρνης).
- αρνιακό (το) =** το αργασμένο δέρμα του αρνιού (το χρησιμοποιούν στην υποσκευή). (βλ. λ. αργάζω).
- αρνόκουρα (τα) =** τα μαλλιά των αρνιών.
- αρνολίθαδο (το) =** λειβάδι που βόσκουν τα αρνιά.
- αρνοπόκι (το) =** το μαλλί από ένα αρνί, (ποκάρι αρνιού).
- αρούκατος, η, ο =** áξεστος, η, ο - χοντροπλασμένος, η, ο.
- αρουλιέμαι =** ουρλιάζω σαν ζώο. (Αρουλιότανε χωρίς να τον ενοχλεί κανένας).
- αρουλιχτίο (το) =** κραυγή άγριου ζώου, κραυγή πόνου. (Το αρουλιχτίο του ακουγιότανε τρεις ώρες δρόμο).
- αρραβωνιάρης, α - αρρεβωνιάρης, α =** μνηστήρας, η μνηστήρι.
- αρρενομοιάρης, αρα - αρρανωμοιάρης, άρα =** με αρρενωπά χαρακτηριστικά. (Ο Παρασκευάς είναι αρρενομοιάρης, ο Παναγής έρχεται σαν γυναικώτος. — Η Γιαννούλα είναι αρρενομοιάρα, η Μαρία είναι γυναίκα).
- αρταρήματα (τα) =** κουταμάρες, ανοησίες, άρητα ρήματα.
- άρτσι - βούρτζι =** σύγχυση, ακαταστασία, αταξία.
- αρτσίδι (το) =** ο βρεγμένος από τη βροχή. (Τον έπιασε η βροχή κι ήρθε στο σπίτι αρτσίδι).
- αρτυμή (η) =** τα λύτη, τα λάδια, τα γαλακτερά (κι όλα τα μη νηστίσιμα, είναι τα αρτύσιμα).
- αρχείδιο (το) =** το μικρό αρχείο, η μικρή μπαλάσκα που φύλαγαν τα συμβόλαια και κάθε έγγραφο επίσημο ή μη. (Ητανε φορατζής εκείνον τον καιρό και γύριζε με τ' αρχείδια του στην πλάτη).
- ασθεσταριά (η) =** το ασβεστοκάμινο, ο τόπος που στήνουν την ασβεστόπετρα και την κάνουν ασβεστόγαλα. (Έκαψε ασβεστοκάμινο, άνοιξε ασβεσταριά και πούλαγε και υλικά οικοδομής).
- ασθεστώνω =** αλοίφω με ασβεστόγαλα κάτι (τοίχους, δέντρα, ρύθρα...).
- ασθεστόπετρα (η) =** ο ασβεστόλιθος.
- άσε =** άφρησε. (Άσε, που γύρισε και καταχρεωμένος, αντίς να φέρει ψωμί για τα παιδιά του).
- ασεκλέπιστος, η, ο =** αστενοχώρευτος, η, ο - αναισθητος, η, ο - απαθής, εξ. (Δεν του καίγεται καρφί ασεκλέπιστος για όλαι).
- ασημότεχνη (η) =** η τέχνη του χτίστη (λαγαδιανή διάλεκτος). (Από μικρός μπήκε στην ασημότεχνη κι έφαγε με τ' άλλα κι έπαιξε μάτι και αφτή).
- ασθενιάρης, α, ικο =** φιλάσθενος, η, ο - επιρεπής στις αρρώστιες.
- ασίκης, ισσα, ικο =** παλικαράκι - λεβέντης, ισσα, ικο - αγαπητικός, ια. (Ένας ασίκης από το Λιβάρτζι, πην Ελενίτας κρυφά την κουβεντιάζει).
- ασκάρηγος, η, ο =** άβγαλτος στη βοσκή, άβγαλτος στη ζωή.
- ασκερήγης, ου, ούδικο =** καλοσυντρόφιαστος, της διασκέδασης και του κεφιού.
- ασκούπηγος, η, ο =** ασκούπιστος, η, ο - ακαθάριστος, η, ο.
- ασκοφυσώ =** ασθμαίνω, λαχανιάζω.
- ασκοφύσημα (το) =** το λαχάνιασμα.
- ασκούτα (η) =** η άκρη του παλτού, σκούτα (η), το σκούτι.
- ασουλάνης (ο) =** ο λεονταρόψυχος, ο ασόλανης, ο ατρόμητος λεβέντης. (Ποιος τόλμαγε να τα βάλει με κείνον τον ασουλάνη).
- ασπρόγειος, α, ο =** το χωράφι με άσπρο χώμα.
- ασπρούδα (η) =** άσπρο μοσχοστάφυλο, το μοσχούδι. Το σαββατιανό. Το περαχωρίτικο.
- ασπροκώλα (η) =** είδος πουλιού, είδος κατσιλιέρας.
- αστήρευτος, η, ο =** αυτός, που δεν στερεύει ποτέ, ατέλειωτος, η, ο.
- αστρακιά (η) =** η λαρά.
- αστραποβαρεμένος, η, ο =** ο κεραυνόπληκτος, η, ο. (Κάθησε κάτω από το δέντρο να μη βραχεί και πήγε αστραποβαρεμένος).
- αστραποβρόντι (το) =** η αστραπή μαζί με τη βροντή.
- αστραποβόλι (το) =** ο κευρανός.
- αστραπόβολο (το) =** ο κεραυνός, το βόλι του Θεού.

αστραποθρόχι (το) = αστραπές μαζί με βροχή.

αστραποκαμένος, η, ο = κεραυνόπληκτος, η, ο.

αστραποφέγγισμα (το) = το φως της αστραπής (κατά τη νύχτα).

αστραπόφεγγο (το) = το φέγγισμα της αστραπής (και αστροπής).

αστρίτης (ο) = είδος φιδιού, η αρσενική όχεντρα (οχιά).

αστράχα (η) - αστρέχα (η) = το μέρος του τοίχου που πάνω του ακουμπά η στέγη και το κενό μεταξύ τοίχου και στέγης.

αστραχώνω = κλείνω το κενό μεταξύ τοίχου και στέγης με λάσπη και πέτρες.

ασυγύρηγος, η, ο = ανέτοιμος, ανοικούρευτος, απεριποίητος. (Κοιμότανε ίσαμε το μεσημέρι κι άφηκε το σπίτι ασυγύριγο).

ασύφταγος, η, ο = απρόφταστος, άσκεψτος, βιαστικός. (Εφαγε ασύφταγα και τόχυσε σύλο απάνου του).

ασύφταστος, η, ο = ασύφταγος, αχόρταστος.

ασυφτέλας (ο) = ο λαίμαργος, η, ο.

άσφαγος, η, ο - χτος, η, ο = που δεν σφάχτηκε, ο ζωντανός (μείνανε τα αρνοκάτουκα άσφαγα).

ασφάλαχτος (ο) = ο άστηλαχτος, ακανθώδης θάμνος.

ασχολοφάνεια (η) = το χασοημέρι, το χαζοδούλεμα.

άσωστο = το λειψοήμερο νεογέννητο, το πρόωρο νεογόνο (άνθρωπος ή ζώο). (Γέννησε το πρώτο της παιδί άσωστο στους έξι μήνες και τόχασε).

άταρος, η, ο = ο ντωτός, ο μαλακός, ο άψητος, (το χωρίς τσωφλι αβγό είναι άταρο).

άτζα (η) = η γάμπα.

ατζάτος, η, ο = δυνατός στα πόδια, (ατζάτος και μπρατσάτος = δυνατός στα πόδια και στα χέρια).

ατζούθαλος, η, ο = χοντροκομμένος, η, ο - άκομψος, η, ο.

ατήρητος, η, ο = ο εκθαμβωτικός, η, ο - ο ωραιότατος, η, ο. (Ήταν μια τσιουπαρώνα ατήρητη, σαν τον Ήλιο, και τη ζήριασε ο γερο-μπρούκλης με τα δολάρια του).

άτι (το) = το άλογο - ο ιππος - (Για να προχωρήσει, του φωνάζουν: Ντι! Για να σταματήσει, φωνάζουν: Σι! Για να καλπάσει, φωνάζουν: Χά! Για να μη σκοντάψει, φωνάζουν: Ορτ!)

ατός, η, ο = αυτός, η, ο.

ατός μου κι απατός μου = εντελώς μόνος μου, εγώ κι ο εαυτός μου. (Τα κουβάλησα ατός μου κι απατός μου).

ατοί μας κι απατοί μας = μεταξύ μας, οικογενειακώς.

ατράνταχτος, η, ο = αδιάσειστος, η, ο - αμετακίνητος, η, ο - σταθερός, η, ο.

ατσαλόμπρατος, η, ο = χεροδύναμος, η, ο. (Ήταν ατσαλόμπρατος, σα λοστάρια τα χέρια του δυνατά).

ατσαλος, η, ο = απρόσεχτος, η, ο - τετράφταλος, η, ο. (Η ατσαλιά του μέγια πράμα, όλα του τα ρούχα είναι γεμάτα λαδιές).

αυλίζω - ομαι = επιτρέπω σε κάποιον να χρησιμοποιεί την αυλή μου, αυλίζομαι = μου επιτρέπει κάποιος να χρησιμοποιώ την αυλή του αλλά να χρησιμοποιώ και τη δική μου αυλή.

αφαγανιά (η) = υποσιτισμός, ασιτία, ξενηστικομάρα (η). (Έμεινε πετσί και κόκκαλα από την αφαγανιά).

αφαγανίλα (η) = η αφαγανιά.

αφάγωτος, η, ο = που δεν φαγώθηκε, ολόκληρος, η, ο - ακατανάλωτος, η, ο. (Ο Πανάγος να κεράσει, που έχει το νάχτι αφάγωτο).

αφαλαρίδα (η) = φαλαρίδα (η), ακανθώδης πόα.

αφάλια (η) = προστριβή (η), διένεξη (η), φιλονικία (η), διαδικασία (η). (Μή μιλάς με τζαναμπέτες κι ανοίγεις αφάλιες).

αφεντικιά (η) = η αφέντρα - η κυρά - η σύζυγος του αφεντικού, αφέντη. (Δουλεύαμε στη Μεσσένια κι είχαμε πέσει σε μια μπεκρού αφεντικιά).

αφέντης, α = ο νοικούρης, ο ιδιοκτήτης, ο εργοδότης, αλλά και προσφώνηση της νύφης προς τον κουνιάδο. Η προσφώνηση της νύφης προς την κουνιάδα είναι: κυρά.

άφερτος, η, ο = που δεν έφτασε ακόμη.

αφίρι (το) = το πολύ κρύο νερό της πηγής.

αφόντας = αφότου, από τότε.

αφόριος, α, ο = αφόρετος, η, ο - ολοκαίνουργος, η, ο - αμεταχειρίστος, η, ο. (Αυτό το κουστούμι και το πουκάμισο τα έχω αφόρια).

αφοριστικό (το) = το επιτίμιο, ο αφορισμός. (Διάβασε ο παπάς αφοριστικό και τσακίστηκε το παιδί του κλέφτη).

αφορμώ -ίζω = ερεθίζω την πληγή, υποτροπιάζω την πληγή, τη μολύνω.

αφουσιά (η) = ο άδειος από καρπό λοβός, άκαρπη φούσκα καρπού. (Τα φύσιξε ο λίβας και τα κατάντησε τα γεννήματα αφουσιές).

αφουσιάρης, α, ικο = κούφιος, α, ο - πλαδαρός, η, ο - άκαρπος, η, ο.

αφρί (το) = ο αφρός του γάλακτος στο καρδάρι κατά το άρμεγμα των γιδοπροβάτων.

άφτουρος, η, ο = ευκολοξόδευτος, η, ο - που δεν διαρκεί, δεν αντέχει, ανεπαρκής, αντ. φτούριος, α, ο.

- άφτον, ην, ο** = άφησέ τον.
- αχάι...** = χουγιαχτό, γιουχάισμα...
- αχαμνά (τα)** = τα ανδρικά γεννητικά όργανα.
- αχαμνός, η, ο** = λιπόσαρκος, η, ο - άπαχος, η, ο.
- αχάραγα** = πριν το λυκόφως, πριν το χάραμα.
- αχάραγος, η, ο** = ο αχαράκωτος μύλος. (Ο μύλος θέλει χάραγμα, είναι τρεις ημέρες αχάραγος).
- άχερα (τα)** = τα άχυρα.
- άχιουρα (τα)** = τα άχυρα. («Να φέρεις άχιουρα για τα ζα και πούσια [για τσιγαρόχαρτα] για τον πατέρα!» [=Φωναχτή παραγγολή εξ αποστάσεως].)
- άχνα (η)** = η τσιμουδιά, η σιωπή.
- αχναριά (η)** = το ίχνος της πατημασιάς, (ζώου, θηράματος, ανθρώπου).
- αχνούδι (το)** = το χνούδι, η πάσπαλη του μύλου.
- αχρόνιαγος, η, ο** = αυτός που δεν συμπλήρωσε έτος (και κατάρα: να μη ζήσει σύτε ένα χρόνο).
- αχτένηγος, η, ο** = αχτένιστος, η, ο.
- άχε - είχε** = αν (άχε μου φώναζες, θα προλάβαινα το κακό).
- άχνη (η)** = λεπτή σκόνη (ζάχαρης, αλευριού).
- άχνός (ο)** = λεπτός ατμός, λεπτή σκόνη.
- αχορταγίλα (η)** = η απλησία. (Πολλή αχορταγίλα έπεσε στον κόσμο).
- αχορτασίλα (η)** = η απλησία.
- αχουγιάζω** = γιουχαίζω, κραυγάζω να διώξω τ' αγρίμια. (Αχούγιαζε να φύγουν τα ζωντανά από τα σπαρμένα).
- αχούρα (η)** = ερωτική επιθυμία έντονη. (Άμα τουρθεί του άντρα η αχούρα, η όρεξη... δύσκολα κάνει πίσω).
- αχούρι (το)** = αποθήκη ζωοτροφών, στάβλος.
- αφάνιαγος, η, ο** = ο μη ωριμος καρπός των δημητριακών και των οσπρίων. (Τα αραποσίτια [ή τα σιτάρια] είναι στο γάλα, δεν σφίξανε, δεν ψανιάσανε, είναι αφάνιαγα... δεν είναι για ψήσμο).
- αψιός, α, ο** = άψητος, δρυμής, ζωηρός.
- B**
- βαθά (το)** = η πληγή (στη νηπιακή γλώσσα). (Έκανε βαθά το παιδάκι μου, θα το φιλήσω εγώ να γιάνει).
- βαθάζω** = μιλώ τις πρώτες συλλαβές, τα πρώτα λογάκια.
- βαθίζω** = γαυγίζω, αλυχτώ. (Άστηνε να βαθίζει σα λυσάρικο σκυλί, έχει όρεξη).
- βαθούτσω (η)** = η γιαγιούλα.
- βακέτα (η)** = επεξεργασμένο δέρμα βοδιού, κατάλληλο για ψίδι (πανωκάλυμμα).
- βαγιόλι (το)** = πετσέτα φαγητού, το βακιόλι. (Βάλε τα καινούργια βαγιόλια στο τραπέζι).
- βαγιουλεύω** = υποδέχομαι μεγαλοπρεπώς μετά βαίων και κλάδων, καλόχω, υπηρετώ με λατρεία. (Έναν τον έχω και τον βαγιουλεύω να μη μου κακοπάθει).
- βάζω** = βγάζω κραυγιές πόνου, θλίψης ή οργής. (Στο θάνατο του πατέρα της έβαξε από τα σκουμάρια και τα κλάματα).
- βαΐζω** = γέρνω δεξιά ή αριστερά το φορτίο, (το μουλάρι βάισε = έγινε το φόρτωμα).
- βακέτα (η)** = επεξεργασμένο δέρμα βοδιού κατάληπο για κάλυμμα υποδημάτων.
- βακιόλι (το)** = πετσέτα φαγητού.
- βάκρος, α, ο** = το άσπρο πρόβατο με μαύρο πρόσωπο.
- βακώνω** υπερπαχαίνω, μαζεύω πολλά χρήματα ή καρπούς. (Το ταΐσαμε πολύ το γουρούνι και βάκωσε δεν μπορεί να σηκωθεί στα πόδια του, έφτιασαν τα ποντίκια φωλιές στο κορμί του).
- βαλαντώνω** = υποφέρω ψυχικά, μαραζώνω, θλίβομαι.
- βαλμάς (ο)** = ο φύλακας αλόγων, αυτός που νοικιάζει το άλογό του για αλώνισμα.
- βαλτός, η, ο** = εγκάθετος, η, ο - εντεταλμένος, η, ο. (Είναι βαλτός να χωρίσει το αντρόγενο).
- βανιά (η)** = ο ίλιγγος, η ζάλη.
- βάνομαι** = εργάζομαι μ' όλες μου τις δυνάμεις, τα δίνω όλα. (Βάλθηκε στη δουλειά και ξεπατώθηκε).
- βαντάκα (η)** = η μικρή κασέλα του ψιλικατζή γυρολόγου πραγματευτή ή του χρυσικού κοσμηματοπώλη.
- βαρβατίλα - αντρίλα, βαρβατιά (η)** = η οσμή του οργασμού των ανδρών.
- βαρδακούρι (το)** = το κεντητό γιλέκο.
- βαρβατασέλι (το)** = το μικρό αρσενικό που βαρβατεύεται, ο γαβριάς.
- βαρδάλι (το)** = το ξύλο που δονεί τον καρπό για να πέσει για άλεση στο μύλο. (Άμα αρχίζει την κουβέντα δεν σταματάει, πάει η γλώσσα του σαν το βαρδάλι του μύλου).
- βαρδαλίζω** = λέω και ξαναλέω τα ίδια ανόητα λόγια, φλυαρώ.
- βαρελοστάσι (το)** = θυρίδα μέσα και αριστερά της εισόδου των σπιτιών όπου ετοποθετείτο το βαρέλι του νερού.
- βαρεμάρα (η)** = βαριεστημάρα (η), νωθρότητα (η), τεμπτελιά (η).
- βαρέματα (τα)** = οι αποσκευές. (Δεν μπορώ να ταξιδέψω με τόσα βαρέματα).
- βάρετα (τα)** = καθήκοντα (τα), οι υποχρεώσεις.

(Έχω να περετέψω γονικά, γυναίκα, παιδιά... είναι πολλά τα βάρετα).

Βαρικό (το) = βουρκότοπος (ο), η νεροσυρμή. (Πάμε να στήσουμε πλακοπαίδες στα βαρικά να πιάσουμε κοτσύφια).

Βαριολόσταρα (τα) = όλα τα εργαλεία του νταμαριτζή, (μονολεκτικά).

Βαριόμοιρος, η, ο = δύσμοιρος, η, ο - κακότυχος, η, ο - γκαντέμης, ισσα, ίκο.

Βαριόσκυλο (το) - τεμπελόσκυλο (το) - κοπρίτης (ο) = φυγόπονος, η, ο. (Σκιάζεται τη δουλειά σαν το διαβολό του, το βαριόσκυλο).

Βαριοπούλα (η) = μεγάλο σφυρί, μεταξύ σφυριού και βαριάς, (οικοδόμων).

Βαρυπροικούσα (η) = η πολύφερνη νύφη. (Ητανε βαρυπροικούσα, από μόστρα δεν έλεγε τίποτα, από μυαλό άχυρα κι όμως τον σκλάβωσε τον ασίκη!).

Βαρύσκοπος, η, ο = δυσκίνητος, η, ο - ανεπίδεκτος μάθησης, χοντροκέφαλος, η, ο. (Δεν τάπαιρνε τα γράμματα, ήταν βαρύσκοπος).

Βασιλότοπος (ο) - βασιλοτόπι (το) = τόπος με εύφορο έδαφος. (Πούλησε κείνο το βασιλότοπι για τρεις και εξήντα, γιατί τον βρήκαν θάνατοι και κακές περιστάσεις).

Βασιλόφαγο (το) = σπάνιο κι εκλεκτό φαγητό. (Άμα πεινάς, το κάθε φαΐ γίνεται βασιλόφαγο).

Βασταγερός, η, ο = αυθεντικός, η, ο - δυνατός η, ο - ικανός, η, ο.

Βασταγός (ο) = ο γάιδαρος.

Βασταγούρα (η) = η γαϊδούρα.

Βασταγούρι (το) = το γαϊδούρι, το γαϊδουροπούλι.

Βατοκόπα (η) - βατοκόπι (το) = το δρεπάνι με το οποίο κόβουν χόρτα, η κόσα.

Βατουκλιά (η) = συστάδα βάτων. (Μέσα σε κείνη τη βατουκλιά ήταν μια κοτσυφοφωλιά).

Βατσίνα (η) = το δερματικό ίχνος του δαμαλισμού, το εμβόλιο.

Βεδούρι (το) = ξύλινο ποιμενικό καρδάρι, το καπόρι. (Να γεμίσεις το τρανό βεδούρι τυρόγαλο και να ταΐσεις τα γουρούνια).

Βεζιά (η) = το ξύλινο ή μεταλλικό στέλεχος του κόσκινου ή του δριμονιού.

Βέλαγμα (το) = η φωνή του πρόβατου ή του γιδιού.

Βελαχτιό (το) = το βέλασμα.

Βελέσι (το) = πλεχτό μάλλινο κομπινεζόν, γυναικείο μεσοφόρι (το). («Κόρη πάει την άμμο-(ν)άμμο-σούρνει το βελέσι χάμω»).

Βεντέμα (η) = το φόρτε της εργασίας. (Έχουμε βεντέμα δουλειά, τρυγάμε).

Βερβερέτζα (η) = δουλική υπόκλισης, ο ντεμενάς.

(Κωλόγλειφε, έκανε τις βερβερέτζες του και πέτυχε πολλά).

Βερβερίζω = κάνω κάποιον να πονέσει, όπως εκείνο που νιώθει με το δάγκωμα της βερβερίτσας (του σκίουρου).

Βερβερίτσα (η) = ο σκίουρος.

Βεργάδα (η) = η δίχρονη κατσίκα.

Βεργάδι (το) = το δίχρονο τραγιά.

Βεργασούρα (η) = το παραπηρητήριο του αγροφύλακα (βεργάτη) (και δραγασούρα, από το δραγάτης).

Βεργολάζα (η) = η δεντρογαλιά.

Βερέμης, ισσα, ίκο = αρωστιάρης, α, ίκο - καχεκτικός, η, ο - ανίκανος για όλα. («Σήκω, βερέμη, πλάγιασε, σήκω γκρεμίσου πέσε κι άπλωσε το ξερόχερο στη λυγερή μου μέση»).

Βερεμιάζω = αρωσταίνω αγιάτρευτα, ζουριζω.

Βερεμιάρης, αρα, ίκο = αρωστιάρης, α, ίκο - καχεκτικός, η, ο.

Βερσιγέ = βερεσέ, αγορά με πίστωση.

Βετούλι (το) - βετούλα (η) = το χρονιάρικο κατσίκι, η χρονιάρικη κατσίκα.

Βιάση (η) = η βιασύνη, η φούρια.

Βίκα (η) = το υδροσταμνί.

Βίκος (ο) = είδος ψυχανθούς που σπέρνεται μόνο για ζωτροφή, υπάρχει και αγριόβικος που τον λένε και κουκκί.

Βιλάρι (το) = το υφασμένο στον αργαλειό ύφασμα, αλλά και το διασίδι του στιμονιού.

Βισγαντόμυγα (η) = μύγα που με το λιωμένο σώμα της ανοίγει θεραπευτικές πληγές στο ανθρώπινο σώμα.

Βισγάντι (το) = η πληγή που ανοίγει με το έκκριμά της η βισγαντόμυγα.

Βίτσα (η) = η λεπτή βέργα, δερμάτινο λουρί για το χτύπημα των αλογομούλαρων. Το καμτσίκι. (Το μουλάρι θέλει βίτσα, τ' άλλογι θέλει λουρίτσα, το γαϊδουρί σειρηνίτσα).

Βιτσόραβδο (το) = το ραβδί που είναι δεμένη η βίτσα.

Βλάγκος, α, ο = ο ξανθός, η, ο.

Βλάμα (το) = η βλάβη, η αρρώστια, το κουσούρι. (Από ταιούπα ανύπαντρη που ήτανε, ήτανε βραζιάρα, είχε βλάμα, κι όταν παντρεύτηκε την απόκαμε).

Βλάμης (ο), ισσα (η) = ο φίλος του γαμπρού, ο σταυραδερφός, ο ερωτιάρης, ο ασίκης, ο κουτσαβάκης.

Βλαντί (το) = ο δερματικός εκ γενετής σπίλος.

Βλαστολογάω = μαζεύω βλαστούς για φαγητό - κόβω τις κορφές των κληματαριών για να τραφούν τα σταφύλια καλά.

θλάφτω = βλάπτω, ζημιώνω, σπιλώνω.

θλαχαδερός, η, ο = άξεστος, η, ο - απολίτιστος, η, ο.

θλαχουνιά (η) - θλαχουριά (η) = το σύνολο των απολίτιστων και καθυστερημένων ποιμένων.

θλισίδι (το) = η ατέλειωτη αυθονία, το κεφαλόβρυσο, το υπό ύφανση βιλάρι.

θλογάει = φτουράει, διατρέπεται, (που να βλογήσει γιλκό στο σπίτι από τα παιδιά).

θλογοκομμένος, η, ο = ο σημαδεμένος από τις ουλές της ευλογιάς.

θλυσίδι (το) = τυλιγμένο νήμα, λεκάδι (το), μια τυλιγαδιά, ο θησαυρός. (Αγόρασα ένα βλυσίδι, κλωνές να μπαλώσω τα σκουτιά).

θόηθος (ο) = ο βοηθός, αυτός που αλαφρώνει το ζαλίκι του φορτωμένου.

θόθανος (ο) = ο βούλιαγκας του ποταμού, η ρογκάλα, η λιμνούλα.

θοιδογλειψμένος, η, ο = αυτός που τα μαλλιά του πάνω από το μέτωπο του έχουν φόρα προς την κορφή του κεφαλιού.

θοιδογλειψία (η) = το βοιδόγλειψμα, η φορά προς τα επάνω των μαλλιών της κεφαλής.

θοιδολάτης, ισσα, ικο = ο οδηγός των βοδιών.

θοιδομάτης, α, ικο = εκείνος που έχει μαύρα ήμερα και μεγάλα μάτια, αλλά και το κεφαλόβρυσο - είδος σταφυλιού.

θοιδόπουτσα (η) = το βούνευρο, το μαστίγιο από το πέος του βοδιού, (ειδικό για αλογοκαβαλάρηδες).

θοιδούρος, α, ικο = ηλίθιος, αποβλακωμένος.

θοιδοψωλή (η) = το βούνευρο.

θολά (η) = η φορά (νια θολά = μια φορά).

θολή (η) = το βόλεμα, η άνεση, η ευκολία. (Κουμανταρίζει τον εαυτό του ακόμα, γιατί έχει τη βολή του).

θόμπιρας (ο) - θόσμπιρας (ο) - μπόμπιρας (ο) = ο μικρόσωμος, το παιδί, ο πιτσιρίκος.

θοριάζω = βάζω τα ζώα στο βορό, παγιδεύω τα ζώα, τα ζορώνω.

θορός (ο) = πρόχειρος στάβλος, πρόχειρο μαντρί.

θότανος (ο) = η εποχή του βοτανίσματος. (Σαν κιώναμε το βότανο, αρχίζαμε το σκάλο και κοντά στο σκάλο ερχότανε ο θέρος).

θουγκουνίζω = πετώ κάτι και κάνει θόρυβο στον αέρα, σθουγκουνίζω, σφεντονίζω.

θούζα (η) = ο βάτραχος της ξηράς.

θούζνωνα = μελαγχολώ, χολιάζω, ραθυμώ.

θούλιαγκας (ο) = το βαθύυλωμα των ποταμών.

θουλιέμαι = αποφασίζω, βούλομαι, επιθυμώ, θέλω. (Βουλιέμαι μια, βουλιέμαι δυο — βουλιέμαι να ξενιτευτώ).

θούρα-θούρα = χωρίς φραγμό ξόδεμα, σπάταλα.

θουρλίζω = ζαλίζω, σκοτίζω, στριφογυρίζω, (αλλά και χάνω το λογισμό μου). (Σα θάλασσα βουρλίζεται — σαν κύμα δέρνει ο νους της...).

θούτα (η) = δοχείο από κουφάλα δέντρου που είναι κλειστό το ένα της άνοιγμα και το χρησιμοποιούμε για αποθήκευση αλεύρων, ξηρών καρπών και υγρών.

θούτιμα (το) = το παπίρι με το οποίο γεμίζουν τις στρωμένες των σαμαριών.

θουτσέλα (η) - θουτσέλι (το) = η βαρέλα, το βαρέλι (για νερό, κρασί ξύλινο δοχείο).

θουτσί (το) = μικρό κρασοβάρελο, κρασοβάγενο (το).

θόχα (η) = η δυσοσμία, η αποφορά, η μπόχα.

θραγιά (η) = μια αράδα φυτεμένου κήπου.

θραζιάρης, α, αρικο = ασθματικός, η, ο.

θρακόζωνα (η) - θρακοζώνι (το) = το ζωνάρι (ή ζουνάρι) του βρακιού, η της βράκας, η του μπουντουριού.

θρακοθηλιά (η) = θηλιά μέσα από την οποία περνάει η βρακοζώνα.

θραστό (το) = το τραγούδι της τάβλας, το αργό τραγούδι του τραπεζιού. (Λέγαμε τα σουρτά, λέγαμε τα απηδητά [τσάμικα] και τα χορεύαμε, και το βράδυ στο τραπέζι λέγανε τα βραστά της τάβλας).

θραστογαλιά (η) = γάλα βρασμένο κατά τον Αύγουστο συνήθως. (Τον Αύγουστο, με τ' απόγαλλα των προβάτων παραμαλιούμ, φτιάναμε τα μεσημέρια στις ποτισώνες τις βραστογαλιές).

θραχιάζομαι = βρίσκομαι σε αδιέξοδο καθώς περνών όντοβατο δρόμο ή ανάβαση σε βουνό.

θραχισμός (ο) = το πετρώδες μπέδαφος. (κατά την εκσκαφή πέσαμε σε βραχισμό).

θραχότοπος (ο) = περιοχή, χώρος που καλύπτεται από βράχια και μόνο.

θρέμα (το) = το εύρεμα, η εύρεση χαμένου αντικειμένου (βρήκε η νύφη μας το βρέμα πίσω από την πόρτα).

θρέντα (η) = η βόλτα, το πέρασμα, ο σουλάτσος. (Για πετάξου μια βρέντα στη βίγκλα να ιδείς κατά πού πάνε τα γιδοπρόβατα).

θρεντάρισμα (το) = το αργόσχολο περιπτάτημα. (Δεν έχει όρεξη για δουλειά, του αρέσουν οι σουλάτσοι, τα βρενταρίσματα, οι περαντζάδες στους μαχαλάδες).

θρεντάρω = χαζολογώ, περιφέρομαι ασκόπως.

θρετικά (τα) = τα εύρετρα.

θρετικιά (τα) = τα βρετικά. (Να πας το εύρεμα στον άνθρωπο που το έχασε και να του γυρέψεις τα βρετικά, ένα στα δέκα σου ανίκουνε).

βρομίστρα (η) = χωράφι σπαρμένο βρόμη - η αγριοβρόμη - η βρομομαριά. (*Να δέσεις, μετά το πότισμα, τα ζα στη βρομίστρα.*)

βρομοκοπώ = αναδίνα δυσοσιμία, βρομάω ανυπόφορα. (*Βρομοκοπάει κρασίλα, δεν είναι να μπει σε σπίτι.*)

βρομοκασέλα (η) = η ψαροκασέλα, η άπλυτη και βρομάρα γυναίκα, η πόρνη.

βρομολογώ = ξεστομίζω άπρεπα, βρόμικα λόγια. (*Το βρομολότιου δεν έχει όρια.*)

βρομομαριά (η) = πράσινο έντομο της χλωρίδας των περιβολιών που αναδίνει δυσοσιμία.

βρομούσα (η) = η βρομομαριά, η άπλυτη και βρομάρα γυναίκα.

βρούθα (η) = το χορταρικό λαψάνα.

βρουκόλακας (ο) = ο βρυκόλακας, ο ήσκιος του νεκρού.

βροχόκαιρος (ο) = ο καιρός που ετοιμάζει βροχή.

θιζανιάρης, α, άρικο = ο θηλαζόμενος, η, ο.

θυζασταρώνω = αρχίζουν να σχηματίζονται οι μαστοί μου, αρχίζω να σχηματίζομαι γυναίκα. (*Κοκοτσιάσανε τα σπηθάκια της Ελένης, βυζαστάρωσε, της ήρθε και η ταχτική της και είναι έντεκα χρονώνε.*)

θυζοκόβω = σταματώ το θηλασμό.

θυζόκομμα (το) = ο απαγαλακτισμός.

θυζοπιάνω - ρωγοπιάνω = παίρνω τη θηλή του μαστού στο στόμα μου και θηλάζω. (*Της ήτανε φερμένο το γάλα και το παιδί της δεν βυζόπιανε... κι αρμεγότανε και έχανε το γάλα να μη την πονέσει ο κόρφος.*)

θυζούμενος, η, ο = θηλαζόμενος, η, ο.

θυζούνι (το) = ο τήλος, το εξόγκωμα, το λοχνάρι. (*Είχε ένα βυζούνι, από καιρό στο κεφάλι και πήγε στον «Άγιο Σάββα» και τόβγαλε.*)

θυζόπιασμα (το) = το πιάσιμο της θηλής του μαστού από το βρέφος.

θύσαλο (το) = τα πάσιτς φύσεως αντικείμενα που ξεβράζει η θάλασσα, ή αφίνει το ξεροπόταμο τα σωρωμένα από ανέμους αντικείμενα.

Γ

γαγουλάω = γαργαλάω, γαταλάω, φουρφουράω. (*Αρχίσανε τα γαγουλήματα σα νιόπαντροι και ξημερωθήκανε.*)

γαδίνα (η) = η σουπιέρα, η χωματένια, η μουρχούτα. (*Βάλε τη σούπα στη γαδίνα.*)

γαζά - γαζά = βλ. ζαγά - ζαγά. Τα πουλιά τα σήκωνε το πουλόσκυλο ζαγά-ζαγά).

γαζέπι (το) = το ψιλό γαζί, (ο κόνιδος της ψείρας του ανθρωπίνου σώματος).

γαζέτα (η) = το κέρμα. (*Γέμισε τις τσέπες γαζέτες*

και τις βροντολογάει για να το γλεντάει... ζάπλουτος!)

γαϊδουράγκαθο (το) = αγκιναροειδές αγκάθι στο οποίο μαζεύονται χρυσόμυγες και τα τρώνε ιδιαιτέρως τα γαϊδουριά.

γαϊδουρεύω - γαϊδουρίζω = τεμπελιάζω, φέρνομαι ξανέντροπα, αδιάντροπα, (κι αυτό γιατί ο γάιδαρος ζευγαρώνει με τη μάνα του, ενώ το άλογο ποτέ.)

γαϊδουρίτσα (η) - γαϊδαρίτσα (η) = η γαϊδαροπουλάρα, η χωρίς ντροπή μικρή κόρη...)

γαϊδουρογουστέρα (η) = η πράσινη μεγαλόσωμη σαύρα, ο κωλοσοφράς.

γαϊδουρομύλαρο (το) = το μουλάρι που έχει μπέτρα φοράδα και πατέρα γάιδαρο (είναι μικρόσωμο σε σχέση με το αλογομούλαρο).

γαϊδουροπέταλο (το) = το πέταλο του γαϊδάρου.

γαϊδουροφέρσιμο (το) = η χωρίς ντροπή συμπεριφορά, η γαϊδουριά, η αναίδεια.

γαϊδουροφέρνω = φέρομαι με αναίδεια, με χοντροκοπιά.

γαϊδουρόπουλο (το) - γαϊδουροπούλι (το) = το νεογέννητο γαϊδουράκι.

γαϊδουροκοίλιστρα (η) = τόπος με μπουχό ή άμμο όπου κοιλούνται οι γαϊδάροι, τ' άλογα και τα μουλάρια.

γαϊδουροσάνιδο (το) = σανίδα κρεμασμένη στο σαμάρι του υποζυγίου, γαϊδουριόυ, μουλαριόυ, αλόγου, πάνω στο οποίο τοπιθετούν και μεταφέρουν κυρίως οικοδομικά υλικά. (*Μια φορά το λέει ο μάστορας στο μαστορόπουλο, η δεύτερη πέφτει το γαϊδουροσάνιδο στο σβέρκο.*)

γαϊδουροφόρτι (το) = φόρτωμα προοριζόμενο, επαρκές για γάιδαρο. (*Ένα γαϊδουροφόρτι στάταιρι έβγαλα από το χωράφι μους.*)

γαΐτα (η) = σχεδία, βάρκα χωρίς καρίνα, που χρησιμοποιείται στις λίμνες και στα ποτάμια για πέρασμα, μεταφορά υλικών και για ψάρεμα, (τη μεγάλη γαΐτα τη λένε πριάρι (το). (*Για να σε περάσει ο περαντζής κατά την Αντρίτσαινα ή από την Αντρίτσαινα κατά δώθε σε φορτώνει στη γαΐτα.*)

γαΐτανάτος, η, ο = είδος χορού - ο καλοπρόσωπος, με όμιορφα λεπτά χαρακτηριστικά νέος.

γαλαδερφός, η = ο ομογάλακτος (η). (*Βυζάξαμε τα ίδια στήθια, είμαστε γαλαδέρφια, από διαφορετικούς πατεράδες.*)

γαλαροκοπή (τη) = το κοπάδι που προορίζεται να μείνει στο γαλάρι, μαντρί. - Το κοπάδι των γαλακτοφόρων ζώων. (*Τη γαλαροκοπή να την παραβολιάζεις να κατεβάσουν γάλα.*)

γαλάσκι (το) = ο ασκός που προορίζεται για αποθήκευση και μεταφορά γάλακτος.

γαλιούρης, α, ικο = αργός εργάτης, τεμπελοδουλευτής, κακοδουλευτής. (*Δεν την τσιαλιχτάει τη δουλειά, τη γαρίζει, είναι οκνός και γαλιούρης, τη γαλιούριζει.*)

γαλιούριζω = αργοπορώ στην εργασία μου, χασομερνώνα, γαρίζω.

γαλομέτρα (η) = το δοχείο με το οποίο οι σμίχτες (συνετάριοι) τσοπάνηρες μετρούν το γάλα (ο κούτουλας, ο τσούτουρας). (*Μια γαλομέτρα γάλα την κρατώ για πρόσγαλο να το ρίξω στο βραστό τυρόγαλο να φτιάσω μιζήθρα.*)

γαλομέτρημα (το) = το μέτρημα του γάλακτος κατά τη σεμπτριά (σμίξη) των κοπαδιών.

γαλοχυλός (ο) = η κρέμα με γάλα και αλεύρι σιταρένιο.

γαμπρουλιάς (ο) = ο χαϊδεμένος γαμπρός ...παρά αξία (ειρωνικά), (η νυφαδιά).

γάνα (η) = η γανίλα, η οξίδωση του χαψιού.

γανίλα (η) = η οξείδωση των χαλκωματένιων δοχειών (και αγανίλα = αγανωσιά).

γαντζούδι (το) = ο μικρός γάντζος - το πρόχειρο κλείθρο. (*Να κλείσεις τα παρεθύρια με τα γαντζούδια.*)

γαρδελίζω = φλυαρώ... λόγω τυχαίας επιτυχίας. (*Του έτυχε το λαχείο και όπου σταθεί κι όπου βρεθεί γαρδελίζει.*)

γαριδίζω = νυστάζω - κουμπλάω. (*Έγιναν τα μάτια του σαν της γαρίδας, νυστάζει.*)

γαρίδιασμα (το) = η εξαντλητική νύστα.

γαρίζω = αργοδουλεύω, οκνεύω, χασομερνώ. (*Πίξε ξύλα στο καμίνι, σύμπατο, μην το γαρίζεις, θα σου μείνει άκαγο.*)

γάρισμα (το) = η αργή εργασία.

γάρτσα (η) = βλ. σγάρτσα (η).

γάτσινος, η, ο = ο με αστρόχανθο τρίχωμα.

γαυριάζω = έχω ερωτική έξαψη. (*Τσοπανόπουλο καλοταΐσμένο στον καθάρειο αέρα και το δροσερό νερό την είδε την ώρα που έπλενε τα πόδια της στην ποτισιώνα, γαύριασε και γιούρτησε!..).*)

γαύρος (ο) = η φτελιά, το καραγάτσι.

γδούρα (η) = το δέρμα. (*Τον έβαλε κάτω με το κοντομήρι και του έριξε τα κόκκαλα στη γδούρα.*)

γδούρτι (το) = το δέρμα, ο γδάρτης, το γδαρμένο σώμα, ο αδιάντροπος.

γεβασιά (η) = η αρπάγη με την οποία οι πεταλωτές αρπάζουν το πάνω χείλος των δίστροπων αλογομούλαρων και τα ακινητοποιούν κατά τη διάρκεια του πεταλώματος.

γεγκέ = καβάλα σε ζώο με τα πόδια προς το ίδιο

μέρος (γυναικείος τρόπος ίππευσης).

γελαδοσθουνιά (η) = η γελαδοκοπριά.

γεμενί (το) = πολύχρωμο γυναικείο κεφαλομάντηλο (από την Υεμένη).

γέμπορο (το) = το ενοίκιο κατ' αποκοπή χωραφιού (γαιόμορον). (*Δεν μπορεί να δουλέψει τα χωράφια του, αρρώστησε, τα δίνει γέμπορα και παίρνει... όσο σπόρο χρειάζεται να σπαρθεί το χωράφι για εισόδημα.*)

γεννητσαρούδι (το) = το αρτιγέννητο, το νεογέννητο.

γεννητάτος, η, ο = ο εκ γενετής, από γεννησιμιού του, της, του. (*Γεννητάτος ήταν σαρδανάπαλος.*)

γεντέκι (το) = ο υγιής και εύσωμος σφριγηλός άνθρωπος, ο ταύρος. (*Και ποιος τόλμησε ποτέ να τα βάλει με κείνο το θεριό, κείνο το γεντέκι.*)

γερακούμητς, ισσα, ικο = ο γαμψούμητς, α, ικο.

γεράς (ο) = η πληγή, το ίχνος της πληγής, το σημάδι.

γεράνιος, α, ο = γαλάζιος, α, ο - ο μαυρόψυχος, ο μοχθηρός.

γεργέλι (το) = η βουρλιά (μάζεψα δυο γεργέλια μούρες).

γερμανουριά (η) = η αναρύθμητη γερμανική στρατιωτική δύναμη. (Τουρκιά, Φραγκιά, Αρβανιτιά).

γεροκόμια (τα) = η περιποίηση των γηρατιών, η περιουσία κινητή ή ακίνητη που κρατάνε οι γονείς για να τα δώσουν σε κείνον που θα τους παρασταθεί κατά τα γηρατεία τους. Κι αν δεν υπάρξουν γηρατεία τα γεροκόμια μοιράζονται στους φυσικούς κληρονόμους.

γεροκόμι (το) = η περιποίηση των γερόντων.

γεροκομάω = περιποιούμαι γέρους.

γεροσυντροφιά (η) = παρέα γερόντων και γεροντισών.

γιαβάσικος, η, ο = αργός, σωστός, με ρυθμό και μέτρο και τάξη.

γιάδεμα (το) = τρόπος δεσμάτων του κεφαλομάντηλου, φιόγγος στο κέντρο των βρεγματικών. (*Το γιάδεμα της μαντήλας της ήταν μπέκο δεν ήταν μήτε καγιούρι μήτε στραβοκάγιουρο.*)

γιαργούτη (η) = η γιαούρτη, το γιαούρτι.

γιαρές - γιαρεδάκι = ρεφρέν, μικρό αισμάτιο, αμανεδάκι. (*Μετά το τραγούδι του τραπεζιού λέμε και τα γιαρεδάκια του.*)

γιατροδιάτα (η) = ιατρική εντολή, συνταγή.

γιατρουδάκι (το) - γιατράκι (το) = ο νεαρός γιατρός, ο γιατράκος.

γιδάρης (ο) = ο γιδοβοσκός.

γιδερό (το) = ο άξεστος, ο απαίδευτος, ο γιδάρης, ο γιδοβοσκός.

- γιδιά (η)** = το δέρμα της γίδας [του τραγιού το δέρμα = τράγια (η)].
- γιδοθοσκός (ο)** = αυτός που βόσκει τα γίδια, μαρτίνια, όλου του χωριού.
- γιδομάντρι (το)** = το μαντρί για γίδια, το γαλάρι.
- γιδόμαλλο (το)** = το μαλλί των γιδιών, η κοζιά.
- γιδοξούρης (ο)** = ο άξεστος.
- γιδόστρατα (η)** = στενό κακοπάτητο δρομάκι.
- γιδοτόμαρο (το)** = το δέρμα των γιδιών (= η γιδιά).
- γιδοφούσκι (το)** = η γιδοκοπριά.
- γιογκάρι (το)** = έγχορδο μουσικό όργανο, ο ζαμπουράς, ο ταμπουράς. (*Είναι νιος και παλικάρι — ξέρει παιζει και γιογκάρι.*)
- γιόμα (το)** = το γεύμα, το μεσημεριανό φαγητό, το ντάλα μεσημέρι.
- γιοματάρι (το)** = το κρασί από γεμάτο βαγένι, το γεμάτο με κρασί βαγένι.
- γιοματίζω** = γευματίζω.
- γιομίδι (το)** = οι μικρές πέτρες που γεμίζουν τα κενά του τοίχου κατά τη λιθοδομή, τα ζιόμπολα.
- γιοργάδα (η)** = το ρυθμικό βάδισμα των αλόγων με μικρά και γρήγορα βήματα. (*Τώρα στα γεράματα θα βγάλω καινούρια περπατησιά, καινούρια γιοργάδα τρέχοντας πίσω από τα 'γγόνια.*)
- γιοργαλούδικος, η, ο** = αυτός που προέρχεται από ζώο που ξέρει γιοργάδα.
- γιορτόπιασμα (το)** = το παιδί που η σύλληψή του έγινε παραμονή σημαντικής γιορτής, (*συνήθως πνευματικά ή σωματικά καθηστερημένο*).
- γιορτοφόρι (το)** = ο εορτασμός της ονομαστικής εορτής. (*Από τότε που σκοτώθηκε το πρώτο τους παιδί, δεν ξανάνοιξαν το σπίτι τους για χαρά, δεν έκαναν γιορτοφόρι ίσαμε που παντρέψανε την τοιούπα, αλλά και τότε μουντά πράματα χωρίς ψυχή.*)
- γιουκιάζω** = ντανιάζω, αρμαθιάζω κλινοσκεπάσματα.
- γιούκος (ο)** = ο όγκος των ντανιασμένων κλινοσκεπάσμάτων.
- γιουρντάω - ίζω** = επιτίθεμαι, κάνω γιούργια, κάνω επίθεση, γιουρούσι, ορμώ. (*Κόρη με τα ξανθά μαλλιά με τα γαλάζια μάτια. Στην πέρα ρούγα να μην πας στη δώθε μην περάσεις, γιατί είν' ο γιος μου από κρασί κι από βαρύ μεθύσι. Γιουρντάσι σου κόβει τα κουμπιά, φιλεί τα μαύρα μάτια.*)
- γιούρντα (η)** = υφαντό μάλλινο γυναικείο παλτό κεντημένο με γαϊτάνια, χωρίς κουμπιά και μανίκια (ρεντγικότα) (φράκο γυναικείο).
- γιούρντημα (το)** = η επίθεση, η εξόρμηση, το γιουρούσι, (... γιουρντάει σου κόβει τα κουμπιά, φιλεί τα μαύρα μάτια).
- γιουρντί (το)** = η κοντή γιούρτα, το κοντοκάπι.
- γιουρούκος (ο)** = αγροίκος, απολίτιστος.
- γιουρουστάω** = γιουρντάω, επιτίθεμαι. (*Γιουρούστηκε κι έπεσε στη θάλασσα και τον γλύτωσε.*)
- γιουρούστημα (το)** = η επίθεση.
- γιουρτί (το)** = το γιουρντί.
- γιούτο (το)** = το ημίχρονο, η επίθεση, το τάγιο, χρόνος εργασίας. (*Ένα γιούτο ακόμα και τελειώνει το σκάψιμο τ' αιπελιού.*)
- γιοφυρωμένος, η, ο** = γεφυρωμένος, η, ο.
- γιοφυρώνω** = φτιάχνω γεφύρι, ενώνω τα αντίπερα.
- γικαδαλίνα (η)** = τη κοπριά των αλόγων, των μουλαριών, των γαιδουριών.
- γικάδαλο (το)** = η μικρή γκαδαλίνα. (*Του ρίξανε μάγια και τον έκαναν κι έτρωγε τα γκάβαλα.*)
- γικαδός, η, ο** = ο αλληθωρος, η, ο.
- γκαϊδίζω** = αλληθωρίζω, γκαβίζω. (*Με στραβόν αν κοιμηθείς, πην αυγή θα γκαιδίζεις.*)
- γκαϊδός, η, ο** = ο γκαβός, η, ο.
- γκαμιτζόλα (η)** = το γιλέκι.
- γκανιάζω** = υποφέρω από δίψα.
- γκάνιασμα (το)** = η μεγάλη δίψα.
- γκαργκανιάζω** = κοκαλώνουν τα άκρα μου από το κρύο. (*Γκαργκανιασαν τα πόδια του από το κρύο στον πόλεμο και τους τα κόψανε στα πουλάκια [=αστραγάλους].*)
- γκάργκανο (το)** = το ξερό κρυοπαγημένο άκρο.
- γκάργκουλο (το)** = το βρέφος, το νεογέννητο. (*Χήρεψε στα είκοσι κι έκαστε κι ανάθρεψε το γκάργκουλο και το σπούδαξε, δεν μεταπαντρεύτηκε.*)
- γκαρδιακός, η, ο** = εγκάρδιος, α, ο - επιστήθιος, α, ο - ο καρδιακός, η, ο.
- γκεζεράω** = πλανόμαι, αναζητώ κάτι τρέχοντας, κοσμογυρίζω.
- γκεσέμι (το)** = ο τράγος που οδηγεί το κοπάδι...
- γκέσος, α, ο** = ο ξανθός με άσπρη κοιλιά ημίονος ή γάιδαρος.
- γκεσιμές (ο)** = το αποχωρητήριο.
- γκεστάω** = κουράζομαι ψυχικά, αποκάμω, απελπίζομαι.
- γκιζίτα (η)** = η ασπροκώλα.
- γκιγκινάω** = κάνω ένα από τα αλογομούραλα να καλπάσει. (*Καβάλησε το μουλάρι και το έφερε γκιγκινώντας ιδρωμένο.*)
- γκιζότη (η)** = το εμπύρευμα σε μπροστογιοιμά όπλα. (*Δεν είχε κατεβάσει γκιζότη στους μπρούς και τούφυγε ο λαγός.*)
- γκιντανί (το)** = η φυλακή - το εκτελεστικό απόπισμα - ο τόπος της θανατικής εκτέλεσης.

γκιόσα (η) = το γέρικο θηλυκό ζώο που δεν μπορεί να γεννήσει και η γυναίκα που δεν μπορεί να γεννήσει λόγω ηλικίας.

γκιόσος, α, ο = μαύρο ζώο με άσπρη κοιλιά. (γίδι - γαιδούρι - μουλάρι).

γκιούστος, η, ο = πλήρης, ες - ολόκληρος. (*Είναι πεντέμισι κιλά. Βγάλε μισό κιλό το σακκί μένει πέντε κιλά γκιούστο*).

γκλαφουνά = μιλώ, κλαθμιρίζομαι, αλιχτάω, φλυαρώ.

γκόλφι (το) = το φυλαχτό - το φυλαχτάρι - το χαιμαλί.

γκορτσιά (η) = η αγραπιδιά, άγρια αχλαδιά.

γκορτσολογάω = μαζεύω αγραπιδιά - περνώ ασκόπως την ώρα μου.

γκόρτσος, α, ο = ο στιφός άνθρωπος, ο καρπός της γκορτσιάς (αγκορτσιάς), αγραπιδιάς.

γκοτζάμ = αρκετά μεγάλος, θεριακομμένος. (*Γκοτζάμ γυναίκα, παιζει με τα νιάκαρα!*).

γκουσθούνα (η) = η κοπριά ζώου, αλόγου, μουλαριού, γαϊδουριού - γκαβαλίνα (η).

γκουζέλα (η) = στραβό και ακατέργαστο ξύλο.

γκούρα (η) = η βρυσομάνα - η αναύρα. (*Άμα μπουρίσει με τα πρωτοβρόχια η Γκούρα θ' αλέσουν τα ξερομύλια*).

γκούριζα (η) = η μικρή αναύρα - η νεροσυρμή.

γκουρλέσης, ω, ικο = ο ιδιότροπος, η, ο - ο απαιτητικός γκρινιάρης.

γκουρλίζω = γρυλίζω, ψιθυρίζω, σιγοκλαίω. (*Γκουρλίζουν τ' αντέρα μου από την πείνα... μπορεί και ν' ανεμόχαψα*).

γκουρλός, η, ο = ο γκρινιάρης, α, ικο - ο μιρμοίρης, ω, ικο.

γκουσιάω = καψώνω, ζεσταίνομαι πολύ.

γκουστιέρα (η) = η σαύρα, η σκολαρίγκλα.

γκρεμίλα (η) = ο γκρεμός, ο κακοβάδιστος, κακοπάτητος τόπος.

γκρι - νταφ = συνεχής ασυμφωνία - (*Το πάνε γκρι-καντάφ, δεν μονοιάζουν*).

γκριλεύω = βλέπω και λιχουδεύω κάτι που απολαμβάνουν πλουσιοπάροχα άλλοι. (*Άλλοι τρώνε και χορταίνουν, κι άλλοι βλέπουν και γκριλεύουν*).

γκριτζάλα (η) = οδοντοτό ξύλινο όργανο για το βγάλσιμο του αραποσιτόκαρπου από το κότσαλό του.

γκριτζέπι (το) = το πετροχώραφο. (*Απάνου στο γκριτζέπι ο σπόρος δεν φυτρώνει, κι αν φυτρώσει ζηριάζει και ξεραίνεται*).

γκρόπα (η) = η τρύπα στο έδαφος, η τρώγλη.

γλαντζινά (η) = άγριο δέντρο του δάσους... πρόγονος της ελιάς.

γλάρα (η) = διάθεση για ύπνο, η ευπλασία, ο γλυκασμός, η ηρεμία.

γλαρός, η, ο = ήρεμος, η, ο - εύπλαστος, η, ο - μισοκοιμισμένος, η, ο. (*Γλάρωσε με το ψιλοβρόχι στη στέγη κι αποκοιμήθηκε. — Γλαρό, ζεστοφούρνι, προσπύρα φωμί και καγενάς... βασιλόφαγο!*).

γλαρώνω = μισογλυκοκοιμάμαι, ηρεμώ.

γλεντζές, ου, ουδίκο = ο άνθρωπος της διασκέδασης, ο μπερκετιλής, ο κεφάτος.

γλέντημα (το) = η διασκέδαση. (*Το κέντημα είναι γλέντημα και η ρόκα είναι σιριάνι*).

γλέπω = βλέπω.

γλιμάρης, α, ικο = ο πεινάλας, ο αχόρταγος, ο αδηφάγος.

γλίνα (η) = η άργιλος.

γλινό (το) = το λιπαδερό.

γλινοτόπι (το) = το αργιλώδες έδαφος.

γλιστριά (η) = το ίχνος του ολισθήματος.

γλίτσα (η) = η σάλτσα, η λέρα του λίπους, το γλιστερό έδαφος.

γλουκουνά - κάω - ιζω = κάνει θόρυβο το νερό (υγρό) που έχω στο στομάχι μου. (*Ηπια πολύ νερό και τώρα που περπατάω γλουκουκάει στο στομάχι μου. Δεν γέμισε καλά η βαρέλα και γλουκουκάει!*).

γλουκούκισμα (το) = ο θόρυβος των υγρών σε μισογεμάτο δοχείο όταν τεθεί σε κίνηση.

γλυκάδι (το) = το ξίδι - ο αδένας. (*Ηταν γδάρτης και μάζευε τα γλυκάδια από τα σφαχτά και τάιζε τη φαμελιά του*).

γλυκάνισος (ο) = αρωματικό φρύγανο, η βανίλη.

γλυκαγάζω = γλυκοκημερώνομαι.

γλυστριά (η) = το ολίσθημα.

γλυφάδα (η) = το βαθούλωμα, το υφάλμυρο νερό, το ανάλατο φαγί.

γλωσσιάζω = ακουμπώ κάτι στη γλώσσα μου. (*Το κρέας το σχιάνεται, δεν το γλωσσιάζει με τίποτα*).

γλώσσιασμα (το) = το άγγιγμα με τη γλώσσα.

γλωσσοφάγια (η) = η κακογλωσσιά, η καταλαλιά, η κατηγόρια, η συκοφαντία. (*Τον έφαγε η γλωσσοφάγια των φθονερών*).

γνεφάκι (το) = το συννεφάκι.

γνώρα (η) = η γνωριμία, η αναγνώριση. (*Τον είδα εκεί στο παζάρι και προσπέρασα, δεν του έδωκα γνώρα*).

γνωστικάτα = μιαλωμένα - λογικά. (*Τα λόγια του είναι γεροντίστικα, γνωστικάτα*).

γομαρίσιος, α, ο = γαιδουρίσιος, α, ο.

γομαροφέρνω - γαιδουροφέρνω = συμπεριφέρομαι χοντροκομμένα, άπρεπα, ξανέντροπα.

γονατάρα (η) = ο ιμάντας με τις φούντες στις άκρες που δένει ο τσολιάς κάτω από το γόνατό του.

γονικό (το) = το πατρογονικό σπίτι, κτήμα. (*Μοιράσαμε τα γονικά χωράφια.*)

γοργονάτος, η, ο = σβέλτος και γρήγορος, αεικινήτος.

γοργόνι, α = είδος γερακιού, ο πολύ γρήγορος, ο ταχύπους. (*Το ψαρί μουλαράκι του Παναγή είναι γοργόνι ένα αλώνι φτιάνει μοναχό του.*)

γούθης (ο) = νυχτόβιο πουλί, μικρός μπούφος, το κλαψοπούλι, (*Λαλεί ο γούθης για νερό και η κουκουβάγια ξέρα.*)

γουθριά - γουθριάζω = έχω ερωτική έξαψη. (*Γούθριαξε η γουρούνα, θέλει να την πάμε στο καπρι.*)

γούλα (η) = η τρύπα της πάνω μυλόπτερας που πέφτει μέσα ο καρπός για άλεση, αλλά και ο οισοφάγος. (*Πουλήσαν τα χωράφια να σπουδάξει, τάχα, ο Νικήτας και τα περάσανε ούλα από τη γούλα τους.*)

γουλάτος, η, ο = αφράτος, με πέλος, ο νόστιμος, ο γευστικός. Το κοτσανάτο λάχανο.

γουλισά (η) = το προσχωσιγενές έδαφος, η πρόσχωση. *Στις γουλισάες οι αραποσιτιές κάνουν τρία αραπόσια η κλάρα.*

γούλισμα (το) = η πρόσχωση.

γουμαροφόρτι (το) - γιαΐδουροφόρτι (το) = το φόρτωμα για γάιδαρο.

γουντούκι = χωρίς διακοπή, με ορμή και όρεξη. (*Πήρε μπροστά τον ενεργό του γουντούκι και βγήκε πρώτος πέρα.*)

γούπατο (το) = μικρό καλλιεργήσιμο οροπέδιο, εδαφικό κάθισμα, βαθούλωμα.

γουργαριά (η) = ο βουλγαρικός λαός, η Βουλγαρία. (*Στην κατοχή πλάκωσε η γουργαριά στην ανατολική Μακεδονία και δεν άφησε μήτε κεραμίδι.*)

γουργούλα (η) = η τσουλήθρα, ο θόρυβος των εντέρων, η ανακατοσούρα.

γουργουλάω = κάνω τσουλήθρα, γλυστράω, γαργαλάω, ανακατώνω.

γουργουλιάτι (το) = ο τόπος που κάνουν γουργούλα τα παιδιά.

γουρδουλιέρα (η) = το άγιρο σκόρδο - η σκορδίτσα. (*Προσφάζε τη μπομπάτα με γουρδουλιέρες και δούλευε ξινάρι όλη ημέρα.*)

γουρζέρα (η) = ο στενός γιακάς του πουκάμισου. (*Επισπες η γουρζέρα του λέρα και δεν θέλει να βγάλει το πουκάμισό του να το πλύνω.*)

γουρμοφάγος, α, ο = αυτός που τρώει ώριμους καρπούς (*ο αγουροφάγος έφαγε, ο γουρμο-*

φάγος, γρίλεψε.)

γουρμπιαίνω = καμπουριάζω ως κάτω.

γουρνιάζω = φτιάχνω γούρνα, κοίλωμα σε πέτρα ή ξύλο.

γουρμπός, η, ο = καμπούρης, α, ικο - κυφός, η, ο. (*Ετσι ήτανε από γεννησιμού του γουρμπός, καμπούρης.*)

γουρνοκούμασο (το) = το κουμάσι των γουρουνιών.

γουρνοθασιλικό (το) = το λίπος από τους νεφρούς των γουρουνιών με το οποίο άλειφαν τα δερμάτινα ειδή (σαμάρια, παπούτσια κ.λπ.)

γουρνοκατζίλα (η) = η κοπριά του γουρουνιού.

γουρνοκατζίλα (η) = η γουρνοκοπριά.

γουρνοσκάφτω = σκάφτω επιφανειακά. (*Ανοιξε λίγο το αλέτρι να μπει το ενί στη γη να βγάλει χώματα, γιατί γουρνοσκάφτει... απάνου - απάνου.*)

γουρνοσφαξίες (οι) = οι ημέρες της αποκριάς που έσφαζαν τα χοιρινά.

γουρνοφασκιά (η) = το δέρμα της ράχης του γουρουνιού για τσαρούχια. (*Να μη το μαδήσεις το γουρουνί, να το γδάρεις προσεχτικά, μόνο το τομάρι, το θέλω για γουρνοτσάρουχα.*)

γουρνοψωλή (η) = το πέος του γουρουνιού, αλλά και το παλλαπλά στραβό ξύλο ή μέταλλο.

γουρουνόχιγκο (το) = το λίπος του γουρουνιού.

γουρουνοχεριά (η) = το δέρμα του γουρουνιού που προορίζεται για γουρνοτσάρουχα.

γουρουνόφουσκα (η) = η ουροδόχος κύστη του γουρουνιού. (*Τώρα τις αποκρές, που θα σφάξουμε το γουρούνι μας θα παιξω με τη φουσκά του. Θα την αργάσει ο θείος μου ο Τασιούλης στη σταχτογνωνιά, θα τη φουσκώσει, θα της βάλει και αραποσιτόπιυρα μέσα και θα την κάνω μπαλόνι και θα παιξω.*)

γουρουνομέρι (το) = κρέας από το μπούτι (μπρι) του γουρουνιού.

γράβαλο (το) = η τσουγκράνα.

γραμματυφλός, ου = ο αγγράμματος γραμματισμένος. (*Τον στείλανε στα γράμματα, ξοδεψτήκανε και τους ήρθε... γραμματυφλόσι!.*)

γρέλα (η) = χωράφι με λιγοστό χώμα. (*Την ακριβόπληρωσες, Μπάρμπα, τη γρέλα, δεν κάνει ούτε ρίγανη. — Την ήθελα να περνάνε τα πράματα [=ζώα].*)

γρεντιά (η) = το δοκάρι της στέγης που πάνω του στηρίζονται τα πεταβρά.

γριάς ζωνάρι (το) = το ουράνιο τόξο, ο γύργιλας, η Ιρις.

γριάς κάτουρο (το) = ο επιφανειακός σταλαχτήτης των βράχων.

γριάς σωρός (ο) = το ανάθεμα - η λαική κατάρα για την υπεροψία. Λιθοσωρός.

γριμικό (το) = το γουρούνι.

γριμπίλι (το) = το τεμάχιο του ζωικού λίπου. (*Κατέβαζε τα γριμπίλια αμάσητα*).

γριτζιανάω = ξύνω με το νύχι. (*Μη γριτζιανάς με το πηρούνι το πιάτο, μούρχεται ανατριχύλα*).

γρουμπουλιάζω = βγάζω εξογκώματα, σβωλιάζω, κολυντριάζω. (*Ανακάτω τον τραχανά να μην γρουμπουλιάσει*).

γρουμπούλι (το) = ο σβώλος.

γρούσπη (η) = η λάσπη του τέλματος, ο βούλκος, η κατασάρα, τα κατακάθια. (*Κυλιέται σαν το γουρούνι στη γρούσπη. Αφησε πολλή γρούσπη το λάδι*).

γυαλί (το) = το κρασοπότηρο, (*και στο δικό μου το γυαλί ρίξε σπιρί φαρμάκι*).

γυριά (η) = ο τόπος και το αλεύρι που αφήνει έξω από την περιφέρειά της η μυλόπετρα. (*Σου έκλεψε ο μυλωνάς το άλεσμα, το άφησε στη γυριά*).

γύργιλας (ο) = η Ίρις, το ουράνιο τόξο, της γριάς το ζωνάρι.

γυρόρχομαι - γυροφέρνω = κυκλοφορώ, αλλά και πλησιάζω κάποιον με σκοπό. (*Τον καλόχουνε, τον γυρωφέρνουν για γαμπρό — Γυρώρχεται στη γειτονιά, γιατί λιμπίζεται την Άννα*).

γυρωχωράτικος, η, ο = κάποιος από τα γύρω χωριά, ο κοντοχωριανός.

γυφτοζώ = ζω σαν γύφτος, ζω άθλια, φτωχά και άστεγα.

γωνολίθι (το) = το ακόνι που τοποθετείται στην εστία του τζακιού - η πέτρα στη γωνία της οικοδομής - το αγκωνάρι.

Δ

δα = μόριο δεικτικό (εκεί δα), καταφατικό (ναι δα), αρνητικό (όχι δα).

δανεικαριά (η) = δανεισμός των ζώων, ο δανεισμός της εργασίας, η αντιπροσφορά του ιδίου είδους και ποσού. (*Πήγα κι έβαλα δανεικαριά το ζο στ' αλώνι για να γλυτώσω, ταχιά, το αγώι*).

δανεικολογιέμαι = έχω με κάποιον ή κάποιους δανειοδοτική σχέση, αλληλοδανεισμός.

δάρτης (ο) = ο διάτρητος δίσκος μαζί με το κοντάρι που δέρνουν το γάλα στην κάδη για να δεχωρίσει το βούτυρο.

δασκάλεμα (το) = η καθοδήγηση, η συμβουλή, η προκατασκευασμένη μαρτυρία, η πράξη.

δασκαλοπαίδι (το) = ο μαθητής - η μαθήτρια - το μαθητούδι - το παιδί του δάσκαλου.

δασκαλούδι (το) = το παιδί που πάει σε δάσκαλο.

δαυλίτης (ο) = ασθένεια των δημητριακών.

δαύτος, η, ο = αυτός ο ίδιος.

δειλινίζω = τρώγω για απόγεμα - πρόωρο δείπνο, αργοπορημένο γεύμα.

δεματικό (το) = χόρτο ή καλαμίες με τις οποίες δένουν τα θερισμένα δημητριακά ή τους σανούς.

δεφτέρι (το) = το μικρό πρόχειρο κατάστιχο που γράφουν οι έμποροι τα επί πιστώσει, τα βερεσέδια.

διάθα (το) = το πέρασμα, η διάβαση, το διασούρι.

διαβατάρης, α, ικο = ο περαστικός, η, ο - ο αποδημητικός, η, ο. (*Δεν φιλεύει μήτε διακονιάρη, μήτε διαβατάρη*).

διαβολεύω = κλεύω κάτι ασήμαντο από κάποιον και παθαίνει κακό, διαβάλλω, πονηρεύω, υποψιάζω κάποιον.

διαβολής (ο) = το ζηζάνιο, ο διαβολέας, ο συκοφάντης. (*Είναι διαβολής, μην το μπάζεις στο σπίτι σου*).

διαβολιά (η) = η χρουσούζικη μικροκλοπή, η συκοφαντία. (*Ηρθε και πήρε κρυφά αβγά από τη φωλιά, με διαβόλεψε και τσακίστηκε στα καλά καθούμενα το μουλάρι στο ίσιωμα*).

διαβολίζω - διαβολάω = εκνευρίζω, ενοχλώ, πειράζω.

διαβολόπιασμα (το) = παιδί που έχει γονείς διαβολείς.

διαβολόσπαρμα (το) = το παιδί το σπαρμένο από διαβολέα.

διάζομαι = απλώνω τις κλωστές του υφαδιού για να τις κάνω βιλάρι.

διάηκα = έφτασα (δια -ήκα), πήγα.

διαηλάς (το) = το ρεύμα του αέρα μεταξύ δύο κουφωμάτων του σπιτιού. (*Είναι όλα ανοιχτά, μην κάθεσαι στο διαηλά, γιατί είσαι ιδρωμένος*).

διαλεγός, ου, ο = εκείνος που μπορεί να διαλέξει -επιλέξει- που έχει το δικαίωμα ή την ευκαιρία να κάνει την επιλογή του. (*Δεν ήθελε την Άννιώ που ήταν της αράδας. Ήθελε τη μικρότερη, ήθελε να μπει διαλεγός και δεν του δώσανε καμία*).

διακονιάρης, α = ο ζητιάνος, η ζητιάνα.

διακονόσπιτο (το) = σπίτι ζητιάνων.

διακονοφαμελιά (η) = οικογένεια ζητιάνων. (*Μπήκε σε διακονιαρέους, σε διακονόσπιτο, σε διακονοφαμελιά, ούλο γυρεύουνε, ούλο παίρνουνε, κι ούλο ανεχόρταγοι είναι*).

διάνα (η) = βαμβακερό χρωματιστό ύφασμα - η ευστοχία. (*Ολοζωής κατί διανίτσες φόραγε. Τον μπιστόλισε και με την πρώτη τον πέτυχε στο κούτελο... διάνα*).

διάνινος, η, ο = ο φτιασμένος από διάνα.

διαπορεύω = περνάω από εμπόδια. (*Είναι κατεβα-*

σμένο το ποτάμι και θολό, όμως, κάπου θα διαπορέψουμε).

διασίδι (το) = το νήμα του στημονιού που το απλώνω για να φτιάσω βιλάρι.

διάσκελα = σε στάση διάστασης των ποδιών.

διάσκελος, η, ο = με ανοιχτά τα σκέλη, σε διάσταση.

διασούρι (το) = το συχνοπέρασμα, η διάβαση. (*Να μην ματαπεράσεις μέσα από το χωράφι μου, δεν θα κάνω το χωράφι μου διασούρι δικό σας.*)

διασουρίζω = πηγαινοέρχομαι άσκοπα, περνοδιαβάινω.

διασταύρι (το) = η διασταύρωση, το σταυροδρόμι, η πολλαπλή παρουσία. (*Όταν πεθάνω θα μου φέρνουν στο μνήμα μου τα κερολίβανα διασταύρι (ειρωνικά). Οι δρόμοι στην Αμερική είναι όλοι διασταύρι αλλά έχουν παντού γέφυρες!*)

διάστρα (η) = συσκευή που κρατά τα μασούρια με το νήμα για το διάσιμο του βιλαριού.

διάτα (η) = η διαταγή, η εντολή.

διαταγός (ο, η) = ο αφέντης, ο εξουσιαστής, ο κεχαγιάς. (*Σ' εκείνο το σπίτι διαταγός είναι η πεθερά! — Δεν βάζω κανέναν άλλον διαταγό στο σπίτι μου εξόν από μένα.*)

διάτανος (ο) = ο διάβολος.

διάφορο (το) = το κέρδος, το όφελος. (*Δεν έχω να κομματιστώ για κανέναν, γιατί δεν έχω κανένα διάφορο από κανέναν.*)

διθολάω - διθολίζω = ξαναοργώνω για δεύτερη φορά το οργωμένο χωράφι.

διθούλος, η, ο = ο αναποφάσιστος, η, ο - ο αμφοτερίζων. (*Ηθελε να τη χωρίσει, αλλά ήταν αξεπέραστη σα μάνα και ήταν διθούλος.*)

δικός (ο) = ο συγγενής, ο φιλικός. (*Σε καταριούνται οι οχτροί, οι ξένοι και οι (ε)δικοί.*)

δικοτσιά (η) = ο δυο καρποί στον ίδιο μίσχο - τρεις καρποί = τρικοτσιά (όχι το τσαμπι).

δικούλι (το) = το δικιράνι με δυο (πραχάλια) ανοίγματα, αιχμές, δάχτυλα.

δικριάνι (το) = το δίκρανο, αγροτικό εργαλείο του αλωνισμού και της χορτοσυλλογής.

δίμιτο (το) = ύφασμα που υφαίνεται με διπλά μιτάρια, διπλό στημόνι.

διμούτσουνος, η, ο = διπρόσωπος, η, ο - το δίκανο όπλο, ασυνεπής, ες.

διπλάρια (τα) = τα δίδυμα (άνθρωποι και ζώα).

διπλαριά (η) - το πέταγμα κοντόξυλου για να χτίσουν άνθρωπο (ους) ή ζώο (ζώα) κυρίως γελάδια ή αλογομούλαρα, το μπατίνι. (*Του πέταξε διπλαριά το κοντομίρι και του σαψάλιασε τα παιδιά.*)

διπλαριάζω = χτυπώ ζώα με διπλαριά, με μπατίνι.

διπλαρώνω = πλησιάζω κάποιον με υστεροβούλια, με σκοπό το όφελος. (*Τον διπλαρώναντε, του τάξανε και τον γυρίσανε στα νερά τους.*)

διπλοπόδι (το) = κάθισμα οκλαδόν, σταυροπόδι.

διπλοποδίζομαι = κάθομαι σταυροποδιασμένος. (*Διπλοποδίστηκαν στο παραγώνι και περίμεναν φαΐ.*)

διπόδι (το) = ο καλπασμός των ιπποειδών. (*Καβάληκαν τ' άλογα και τα πήγανε διπόδι ούλο το δρόμο, για να προκάμουν το αυτοκίνητο.*)

δίπυρος, η, ο = ο αποκαείς, ο πριν από λίγο πυρακτωμένος φούρνος, ο φούρνος μετά το ξεφούρνισμα.

διφορίζω = γεννώ δυο φορές το ίδιο έτος. (*Περιποιήθηκε τα πρόβατά του και πολλά διφορίσανε.*)

διφόρι (το) = ο δεύτερος καρπός, το δεύτερο αρνοκάτσικο μέσα στο ίδιο έτος. (*Πεντέξι από τα πρόβατά μου διφορίσανε.*)

διχάζω = χωρίζω στα δύο, θαμπίζω, μόλις που διακρίνω. (*Δεν χρειάζομαι φανάρι, κάτι διχάζω. — Τους έβαλαν λόγια και τους διχάσανε να κάνουν τις δουλειές τους.*)

διχάλα (η) = ο τρόπος ίπτευσης των ανδρών - το δέντρο ή το ξύλο με δύο κλώνους.

διχαλώνω = καβαλώ διχάλα το ζώο - χωρίζω το ένα στα δύο, σταματώ σε κάποιο δέντρο. (*Τον πήρε το ποτάμι και, για καλή του τύχη, διχάλωσε απάνου σ' ένα δέντρο και γλίτωσε.*)

δόγα (η) - δούγα (η) = ένα από τα ξύλα του βαρελιού, βαγενιού. **δοκιμάω =** ευδοκιμώ. (*Στα κατώμερα δοκιμάνε και οι ελιές και τα ξινά.*)

δοξαπατρί (το) = το κέντρο του κούτελου. (*Τον χτύπησε με το ρόπαλο στο δοξαπατρί και τον ξάπλωσε.*)

δόσσουλας (ο) = ο απλοχέρης, ο ντεβεκέλης, ο γαλαντόμος (*Είναι δόσσουλας, δεν είναι πάρσουλας.*)

δραγάτα (η) = η δραγασούρα, το δραγασιό, η βεργασούρα, το υπερυψωμένο παρατηρητήριο του δραγάτη (αγροφύλακα).

δραγατεύω = κάνω τον αγροφύλακα, βεργάτη.

δραγατσούλα (η) = μικρό παρατηρητήριο του δραγάτη.

δραγουμάνος (ο) = διερμηνέας, μεταφραστής, ο εξουσιαστής, ο παλικαράς της εξουσίας.

δράκα (η) = η χούφτα, ο πλόχερος. (*Της έδωκε μια δράκα αλεύρι για να ταΐσει τα παιδιά της.*)

δράκος (ο) = το αβάφτιστο αρσενικό βρέφος, το

μεγάλο φίδι, το στοιχειό.

δρακούλα (η) = η αβάπτιστη νεογέννητη.

δραπανιάρης (ο) = ο μήνας Ιούνιος.

δράπανος, η, ο = ξεκομμένος, η, ο - απομονωμένος, η, ο - ολομόναχος.

δρίματα (τα) = οι δρίμες

δρίμες (οι) = οι έξι πρώτες ημέρες του Αυγούστου
— τα ημερομήνια. (Τον Αύγουστο με τις δρίμες,
— τα δρίματα — δεν ποτίζουν ούτε πατάτες,
ούτε κρεμμύδια, γιατί σαπίζουν).

δριμόκωλος, η, ο = δύσκολος, τραχύς, γεμάτος εμπόδια.

δριμός, η, ο = ξυνός, η, ο - οξύθυμος, η, ο - έντονος, η, ο. (Το δριμό το ξίδι, τ' αγγειό του χαλάει).

δρολάπι (το) = το χιονόνερο, και το έκκρημα από πληγή, έκζεμα.

δροσοκοκαλίζομαι = ηδονίζομαι μέχρι τα κόκκαλα.

δροτσίλα (η) = φουσκάλα γεμάτη υγρό στο δέρμα.
(Σε κάποιο χορταρικό ακούμπησε και γιόμισε δροτσίλες).

δροτσιλιάζω = βγάζω δροτσίλες.

δροτσίλιασμα (το) = η εμφάνιση της δροτσίλας.

δρούγα (η) = αδράχτι χωρίς σφοντίλι, κυλάει κατά το γνέσιμο μεταξύ δείχητη και αντίχειρα.

δυάρα (η) = μεταλλικό νόμισμα αξίας δυο παράδων (Δεν αξίζει ούτε δυάρα).

δυχατέρα (η) = η θυγατέρα, η κόρη.

δωδεκάορτα (τα) = το δωδεκαήμερο των Χριστουγέννων, οι δώδεκα εικόνες στα τέμπιλα των ναών, πάνω από τις εικόνες των ευαγγελιστών.

δώπα - δεκεί = εδώ - εκεί, αρεά και πού, πού και πού.

E

εθδομηνταρίζω = γίνομαι εθδομήντα χρόνων, κάνω κάποιο είδος από τα ζώα μου εθδομήντα.

εδίθια = στην υγεία σας, εις υγείαν σας.

έγκομος, η, ο = ογκώδης, ες, πολύ παχής. (Δεν μπορεί να σταθεί στα κότσια για την ανάγκη του, είναι πολύ έγκομος, θέλει λεκάνη).

εγκοφός (ο) = η άρθρωση του μηρού με τη λεκάνη, ο γκοφός. (Τον βαρέσανε με τα ματσούκια και τον ξεγκοφιάσανε).

εγκράφα (η) = διακοσμητικός συνδετήρας της ζώνης, η σύνδεση.

εδαύτος, η, ο = αυτός εκεί.

εδεκεί = ακριβώς εκεί.

εδωπά = εδώ πάνω, ακριβώς εδώ.

εδεφτού = αυτού ακριβώς.

εδωπαλάκια = να εδώ.. δα.

εδωπάλια = να εδώ πάνω ακριβώς.

ειδεί (το) = η όλη εμφάνιση - το ειδείν - (Σ' ολα... το πρώτο ειδεί είναι).

εικοσάρης, α, ικο = ο εικοσαετής.

ενάγυρα (επίρ.) = περιστροφικά (έφερε τη ματιά ενάγυρα και είδε όλους).

είναι τος, η, ο = βρίσκεται στη ζωή, υπάρχει.

ενί (το) = το uví.

είνορο (το) = το όνειρο.

έντος, η, ο = έντος, η, ο = νάτος, η, ο.

ειπώσιμο (το) = να ειπωθεί, (δεν θέλει ειπώσιμο, το καταλαβαίνει μόνος του).

έκα! = στάσου, σταμάτα.

εκειδάλια = εκεί ακριβώς.

εκειπαδάλια = εκεί πάνω ακριβώς.

έλα μου = αλλά να, αλλά που (θα σου χάριζα τον κόσμο όλον, αν είχα - Άλλα έλα μου που δεν έχω).

ελατουριάζω - ομαι = πλησιάζω το θηλυκό ζωντανό στο αρσενικό για να του προκληθεί ερωτική διάθεση για ζευγάρωμα και γονιμοποίηση, (θα πάω τις γίδες στο κοπάδι να ελατουριαστούνε με τα τραγιά να γκαστρωθούν).

ελατούριασμα (το) = το πλησιάσμα του θηλυκού στο αρσενικό - το υνυποτάζαρο. (Η γίδα για να μαρκαληθεί, πρέπει να ελατουριαστεί με τραγί, με κοπάδι που νάχει τράγο).

ελατούφι (το) = ο ελατόθαμνος.

ελληνίζω = μιλώ στη λόγια νεοελληνική γλώσσα.
(Δεν ξέρει να γράψει τ' όνομά του, θέλει να τα ελληνίσει κι άλας και τα σκοτώνει).

έμπα (το) = η εισόδος, η αρχή - οι πρώτες ημέρες του μήνα ή του έτους ή της εποχής (με το έμπα της Άνοιξης... - Με το έμπα του μήνα...).

εμπαθής (ο, η) = (ο,η) φιλάσθενος, η (ο, η) αρρωστιάρης, α. (Δεν πρέπει να κοπιάζω, να ιδρώνω γιατί είμαι εμπαθής).

έναι -τος = υπάρχει, είναι ζωντανός, ζει.

ενανήμισυ = ένα και μισό. (Ενανήμισυ χρόνο έκανα με τον άντρα μου και μου τον πήρε ο Χάρος).

εννιάμερα (τα) = μικρό μνημόσυνο με κόλυβα και ευχές στον τάφο του νεκρού εννέα ημέρες μετά το θάνατό του. (Τριήμερα - εννιάμερα - σαράντα - τριήμηνα - εξάμηνα - χρόνος).

εννιάρα (η) = τριλίζα με εννέα χαλίκια, (δωδεκάρα με δώδεκα χαλίκια).

εντούρμα = εν τω ρήμα, αμέσως, αστραπαιά, τάχιστα. (Φεύγα, εντούρμα να μου κάνεις το θέλημα, είναι ανάγκη).

έμπαση (η) = η εισόδος, το εισόδημα. (Δεν είχαν εκεί έμπαση οι... — Κάναμε την έμπασή μας βγαίνοντα ο Αλωνάρης και φέγαμε γι Αυγου-

στιάτικο ταξίδι).

εμπατή (η) = η κυρία είσοδος.

εξαποδός (ο) - οξαποδός (ο) = ο διάβολος.

επιπόνου = επίπονα, με το μέσα μυαλό, κατάκαρδα.

εργός (ο) = η έκταση του εδάφους που παίρνει μπροστά του ο εργάτης, (σ' αμπέλια - το καβάλι). (*Εργούς, εργούς εθέριζε κι εργούς δεμάτια δένει.*)

έρμα κι άφεντα = παρατημένα, χωρίς αφέντη (κτήματα και ζώα).

ερυθρολαίμης (ο) = ο κοκκινολαίμης, ο καλογιάννος, ο τσίπιρας.

εσπερινά (τα) = τα κόλυβα.

έστησε - (κράτησε) = έμεινε έγκυος. (*Την πήγαμε στο τραγί τη γίδα κι έστησε, κράτησε, σε πέντε μήνες και πέντε ημέρες θα γεννήσει.*)

εφταπάρθενος, η, ο = πάναγνος, η, ο - άσπιλος, η, ο - αμόλυντος, η, ο. (*Πήρε εφταπάρθενη τοιούπα και νοικοκυρά και τη μαράζωσε με τις ζήλειες του και τις γκρίνιες του ο βερέμης.*)

εφτάψυχος, η, ο = ο με μεγάλη αντοχή ψυχική και σωματική. (*Τα κατσουύλια είναι εφτάψυχα.*)

εφτούνος, η, ο = αυτός εκεί, αυτός που λέμε, περί ου ο λόγος.

έχα (η) = η σερμαγιά, το στοκ, η παρακαταθήκη, το ζώο που κρατάμε για αναπαραγωγή. (*Από τα είκοσι λιανόματα [αρνοκάτσικα] θα πάνε τα δέκα στο χασάπη και τ' άλλα θα τα κρατήσω για έχα.*)

έχει (το) = το βιος, η κινητή και ακίνητη περιουσία.
έχοντα (τα) = τα πλούτη, τα απαιτούμενα.

Z

ζαβά = στραβά, ανισόρροπα.

ζάθαλος, η, ο = κακόμοιρος, η, ο - κακότυχος. (*Κλάψε με τη μοίρα σου, ζάθαλε.*)

ζαθολιά (η) = η παραστονδία, η λαδιά, η αθέτηση.

ζαθοπάτημα (το) = το στραβοπάτημα, η απρέπεια.

ζαθοπατώ = στραβοπατώ, αθετώ.

ζαθός, η, ο = στραβός, η, ο - (*Ζαβά πηγαίνεις, κάβουρα, θα ιδώ την προκοπή σου.*)

ζαθώνω = στραβώνω, φεύγω από τον ίσιο δρόμο.

ζαθωμάρα (η) = η στραβωμάρα, το σκεύρωμα, το χάλασμα της ευθείας.

ζαγά - ζαγά = σαν ζαγάρι, σιγά σιγά, νυχοπατώντας, προφυλαχτά. (βλ. και γαζά - γαζά).

ζαγάρι (το) = το κυνηγόσκυλο.

ζάγκλα (η) = η στροφή του δρόμου, οι στροφές που σχηματίζουν Z.

ζαγκλαρίδης, α, -ω, ιδικο = ο στραβοπόδης.

ζαερές (ο) = τα τρόφιμα μιας ημέρας. (*Πηγαίναμε στο πανηγύρι με το ζαερέ μας στο τράσιτο.*)

ζαλιά (η) = το φόρτωμα στις ανθρώπινες πλάτες.

(*Φόρτωνε το μουλάρι ξύλα, έπαιρνε και ζαλιά και τα πούλαγε στο παζάρι για ν' αγοράσει αλάτι, σπίρτα και πετρέλαιογιο.*)

ζαλιάρικος, η, ο = το ζαλίμι, το πειραχτήρι, ο ερωτευμένος. (*Ζαλιάρικο, ζαλιάρικο, μικρό και σκανταλιάρικο.*)

ζαλικί (το) = το φορτίο της ζαλιάς.

ζαλιακό (το) = ζάλη, σκοτοδίνη. (*Την πιάνει ένα ζαλιακό και πέφτει χάμου.*)

ζαλίμι (το) = αυτός που μας φέρνει ζάλη - (το υπερκινητικό, ζωηρόπαιδο).

ζαλούκα (η) = το πάρσιμο του παιδιού, ή του μεγάλου ανθρώπου στην πλάτη και τη μεταφορά του έτσι.

ζαλοφόρτωμα (το) = το ζαλίκι - η ζαλιά.

ζαλώνω = φορτώνω κάποιον στην πλάτη.

ζάμπα (η) = η βούζα, ο βάτραχος της ξηράς.

ζαμπάφλα (η) = βαρύ κρυολόγημα. (*Πέρασα μια γερή ζαμπάφλα, σαράντα ημέρες με κάψα [πυρετό] κρεβατωμένος.*)

ζαμπλακιάρης, α, ικο = ο αρρωστιάρης, ο καχεχτήκος.

ζαμπλακώνω = αδιαθετώ, αρρωσταίνω.

ζαμπλαρίκος (ο) = ο τραχανάς. (*Φάγαμε την αυγή τον τσιγαρισμένο ζαμπλαρίκο και σκορπίσαμε στις όξω δουλειές μας.*)

ζαμπλασύρας, ω, ρικο = ο ψηλός και ασύμμετρος άντρας. (*Ένας ξανάπλαστος ζαμπλασύρας τη μαράζωσε τη γυναικούλα.*)

ζαμπόγρια (η) = η κακόμουτρη γριά, η μπαμπόγρια. (*Ολάκερος λεβέντης πήγε και σκλαβώθηκε με τη ζαμπόγρια [=μοιάζει με ζάμπα].*)

ζαμπουνεύω = αδιαθετώ, αδυνατίζω. (*Κάπου έκατσα ιδρωμένος και ζαμπουνεύψα.*)

ζαμπούνης, α, ικο = άρρωστος, η, ο.

ζαντούχι (το) = το σινάχι, το ελαφρό κρυολόγημα.

ζαπίτης, ισσα, ικο = ο αστυνομικός, ο καταπατήτης. (*Είναι ζαπίτες, όλα τα ξένα τα ζαπώσανε με τη γρα και το μαχάιρι και τα κάνανε δικά τους.*)

ζαπώνω = δαμάζω, καταπατώ έδαφος, νικώ, επιβάλλομαι. (*Παλέψανε στ' αλώνια και ζάπωσε ο Παναγής το Λιά.*)

ζάρα (η) - ζαρούλα (η) = η μεγάλη στάμνα, το κιούπι, το πιθάρι.

ζαράρης, α, ικο = βλαμένος, η, ο - ετοιμόρροπος, ασθενικός. (*Είναι εμπαθής, ζαράρης, με το πάρα μικρό σινάχι κρεβατώνεταιγ.*)

ζαράρι (το) = η ζημιά, η αρρώστια, η αβαρία.

ζαράρικος, η, ο = φιλάσθενος, η, ο - αδύναμος - βλαμμένος.

ζαρούκλα (η) = μεγάλο πιθάρι, αλλά και μεγάλη

πτυχή του δέρματος.

ζάφτι (το) - ζάπι (το) = η κατάτηση, ο δαμασμός, η υποταγή.

ζάφτω = υποτάσσω, δαμάζω, νικώ.

ζαχαράτα (τα) = μικρά κουφετάκια, τα ζαχαρωτά.

ζεβζέκης, ισσα, ικο = ο άταχτος, το πειραχτήρι, ο ιδιότροπος.

ζεμπερέκι (το) = μεταλλικό κλείθρο θυρών που ανοίγει και κλείνει με μοχλό, α' είδους.

ζερβά = αριστερά.

ζερβιά (η) - ζερβιούλα (η) = η αριστερά, μικροκαμώμένη, σδυνατούλα.

ζερβοκουτάλας, ω = ο αριστερόχειρας.

ζερβούλης (ο) = ο μικρός κι αδύνατος.

ζευγιά (η) = το ημεροδούλι ενός ζευγολάτη — η έκταση που οργάνωει.

ζεύκα (η) = η χλιδή, η θαλπωρή, η καλοπέραση.

ζευκιλής (ο), ου, ουδικό = ο χουζουρλής, ο καλοπερασάκιας. (*Είναι καλοπερασάκιας, ζευκιλής, του αρέσει η καλοφαγία, η ξάπλα και οι αγκαλούτσες.*)

ζεύλα (η) = ο ζυγός των βοδιών. (*Του κλέψανε τις ζεύλες, τους ζυγούς και τα πίτευλιά και έχασε τη ζευγιά [=το ημεροδούλι].*)

ζευλώνω = βάζω τα βόδια στο ζυγό.

ζεύνω = βρομοκοπώ, όζω, βάζω τα ιπποζύγια κάτω από το ζυγό. (*Εζεξε τα βόδια στο ζυγό, έκανε το σταυρό του, κι έκανε κιά.*)

ζηριάζω = μαραζώνω, αρρωσταίνω.

ζήριασμα (το) = το μαράζωμα.

ζήση (η) = ο βίος, η ζωή. (*Σ' ούλη του τη ζήση δεν γέλασε τ' αχείλι του.*)

ζητάω = επιθυμώ ερωτικό ζευγάρωμα, αναζητώ το αρσενικό φύλο. (*Ζητάει η γουρούνα, γούβριαξε, να την πάμε στο καπρι.*)

ζιαγκούνα (η) = η δαγκάνα του κάβουρα, η αρπάγη.

ζιακούταώ = σπρώχνω με τη γροθιά μου, ζουπάω, ενοχλώ. (*Του είπα να με τρίψει κι εκείνος με ζιακούταί με τους γρόθους του.*)

ζιαμουράω = πιέζω κάποιον με τις γροθιές μου. (*Αντί να του κάνει εντριβή τον ζιαμουράει με τις γροθιές του.*)

ζιάζι (το) = το μικρό ζωάκι, έντομο ή σκουλήκι (νηπιακή διάλεκτος).

ζίλεια (η) = παιδικό πείσμα, παιζέται με καρφωμένων τον δείχτη του ενός χεριού στο κέντρο της παλάμης του άλλου.

ζίλιο (το) = η λούγκα, η ελιά, η βουβωνική χώρα. (*Χτύπησε το πόδι του με τον καδμά, μολεύτηκε η πληγή και τον πονάει η λούγκα του, το ζίλιο του.*)

ζιόγκος (ο) = το εξόγκωμα, ο σγόμπος, ο τήλος, ο

ρόζος.

ζο (το) = ζώο, (το) το άλογο, το μουλάρι, το γαιδούρι.

ζόμπολο (το) = η μικρή πέτρα με την οποία (οποίες) οι χτίστες γεμίζουν τα κενά κατά την λιθοδομή.

ζορμπαλάς, ου, ούδικο = ο παλικαράς, ο βίαιος, ο αυθαιρεσίας. (*Ητανε ζορμπαλού, πέρναγε με το ζορμπί της, με το μπαΐρι της το δικό της.*)

ζορμπαλίκι (το) = η βία, η αυθαιρεσία.

ζορμπί (το) = η παλικαριά, το έτσι θέλω, η αφθαιρεσία, το ζορμπαλίκι. (Άλλοι με το ζορμπί, αλλού με παρακάλια, έκανε το δικό της).

ζόρτσος, α, ο = ο με πολύ ζόρι εξαγόμενος αερισμός (πάρδος). (*Δεν του φεύγουν οι πορδές, τις κάνει στανικάτες, ζόρτσες.*)

ζουδερό (το) = το θήραμα, ο αιγροίκος, ο απόκοσμος, ο καθυστερημένος κοινωνικά.

ζούδι (το) = το αγρίμι του λόγγου - το ζουδερό.

ζούδιαρης (ο) = ο φυσικάρης (δεξιοτέχνης) κυνηγός. (*Δεν του φεύγει κυνήγι είναι φυσικάρης κυνηγός, ζούδιαρης.*)

ζούζουλο (το) = το ζαφίφιο, το έντομο, το ζωάριο.

ζούλα (η) = το ώριμο φρούτο, η υπεξαιρέση. (*Τα πήρε όλα στη ζούλα, δεν ακούστηκε για δημοπρασία τίποτα — Άμα δεν γίνουν ζούλες τα κοκκινάπιδα, δεν τρώγουνται).*

ζουλίτσα (η) = είδος σιταριού, είδος αχλαδιού (δουκέσσα).

ζουλούμης, α, ικο, ισσα = ο υπεξαιρέτης.

ζουμπός, η, ο = ο καμπούρης.

ζουπάδω = πιέζω.

ζουρίζω = αργοπεθαίνω, φθείρομαι. (*Έχει κανομένα η ψυχάρα του... εκεί θα φάει τα σκατά του θα ζουρίζει σαν το κατσόπουλο [=γιατί] και θα τον πατήσουν να βγει η ψυχή του!.*)

ζούρισμα (το) = ο αργός θάνατος.

ζουρλάδικο (το) = το φρενοκομείο.

ζυγάλετρα (τα) = το αλέτρι, ο ζυγός κι όλα τα λουριά για τη ζεύξη των ζώων.

ζυγιά (η) = η μουσική κομπανία. (*Πέντε ζυγιές όργανα ήσαν στο πανηγύρι.*)

ζυγονόμι (το) = στρωμνή που τοποθετείται στο σβέρκο του ζώου για ζεύξη.

ζύγρα (η) = ο θάμνος.

ζωντίμι (το) = το ζούζουλο, το ζωντανούλι. (*Τρώνε τα ζωντίμια του λόγγου τ' αραντόσια και τα σταφύλια).*

ζώρωμα (το) = το στρίμωγμα.

ζωρώνω = στριμώχνω. (*Τον ζώρωσε στην αγκωνή και του τις έβρεξε για καλά, τον σηκώσανε στα ξυλοκρέβατα).*

ζώστρα (η) = κερωμένη μπιρσιμένια κλωστή, μαζε-

μένη σε κουβάρι, με την οποία εκτελούν τα τάματα οι γυναίκες ζώνοντας με αυτή τους ναούς. Αρχίζουν από το δεξιό αγκωνάρι της κυρίας εισόδου και καταλήγουν εκεί. Αυτό γίνεται τρεις φορές.

Η

ήγκαιρος, η, ο = έγκαιρος, η, ο - ώριμος, η, ο - στην ώρα του - έτοιμος, η, ο.

ηλιόθγαλμα (το) - η ανατολή του Ήλιου.

ημερολάσι (το) = μια ολόκληρη ημέρα, από Αντολή μέχρι Δύση Ήλιου. (Δουλεύανε νύχτες και ημερολάσια μοναχά για το ψωμί που δεν το χόρτασαν ποτέ).

ημέρωμα (το) - ημέρεμα (το) = η εξημέρωση, το ημέρωμα, ο κατευνασμός. (Όλα του κάμπου τα πουλιά ημερεμένα τάχω, την πέρδικα την πλουμπιστή δεν μπορώ να ημερέψω!).

ήπατα (τα) = τα συκώτια, τα σωθικά. (Σεισμός δυνατός ήτανε και μόκοψε τα ήπατα).

ήρα (η) = η αίρα - παράσιτο των δημητριακών με ναρκωτικές ιδιότητες. (Η ήρα στο σιτάρι — και οι πέτρες στη φακή κορίτσι φιλημένο — δεν κάνει προκοπή).

Θ

θαλά = ήθελα - αν αποφάσιζα. (Αν πήγαινα μια ώρα νωρίτερα θάλα τον προλάβαινα ζωντανόνε).

θαλαμούρα (η) = η σαλαμούρα, η θολάδα. (Σήκωσε θαλαμούρα το ποτάμι και δεν τον βρήκανε κείνη την ημέρα, την άλλη ημέρα τον ξέρασε στο ξέχυμα).

θαλαμώνω = πλήττω από την πολλή κλεισούρα, (θαλαμοκλεισμένος). (Θαλαμώσανε από την πολλή κλεισούρα τ' αλογομούλαρα κι αρχίσανε να κλωτσούνται).

θαμπίζω = μόλις που διακρίνω, κακοβλέπω ή από σφθαλμική πάθηση ή από έλλειψη φωτισμού. (Γέρασα, έχασα το φως μου ούτε γαιδούρι φορτωμένο άχερα δεν θαμπίζω).

θανατάς (ο) = ο θάνατος, η βαριά αρρώστια- (έπεισε του θανατά-να πεθάνει).

θανατίκια (τα) = τα έξοδα της κηδείας, τα σάβανα, η στολή του νεκρού. (Είχε δεμένα στο μποξά τα θανατίκια της, τα νεκρόσκουτά της. [Τα έξοδα της κηδείας είναι τα θαφτικά]).

θανατικό (το) = θανατηφόρα επιδημία. (Πέθανε στα δεκαετρά στο θανατικό της γρίπης).

θαραπαή (η) = θεραπεία, η ικανοποίηση. (Τον γυρίσανε σε γιατρούς και νοσοκομεία, θαραπαή δεν έχει).

θάρρετα (τα) = το ξεθάρρεμα, η εξιοικίωση, το τόλμημα. (Τα πολλά θάρρετα αυτά κάνουν...).

μπαστάρδια και ντροπές).

θαφτικά (τα) = τα έξοδα ταφής. (Τα θαφτικά τ' ανάλαβε ο πρωτογιός του).

θειάκος, κω (η) = ο θειούλης, η θειούλα, η θειακούλα, η θειτσούλα.

θειαφίζω = σπαταλώ το βιός μου ή των δικών μου το βιός - είμαι σκορποσπίτης. (Βρήκε μια τεράστια περιουσία και τη θειάφισε).

θειαφιστής, ου = ο σπάταλος, ο σκορποσπίτης. (Δεν του ποτάζει φράγκο στην τασπή, τα θειαφίζει τα φράγκα όσα και νάχει... την αυγή ξημερώνεται άφραγκος).

θελέστι (το) = ο πανύψηλος. (Ποιός τόλμαγε να τα βάλει με κείνο το θελέστι. [=κυπαρίσσιη]).

θεληματάρης, α, ικο = αυτός που κάνει μικροδουλειές, θελήματα. (Θεληματάρης γύριζε από αρχοντικό σ' αρχοντικό).

θεληματολόγος, ισσα, ικο = αυτός που κάνει μικροεξυπηρετήσεις, ο θεληματάρης.

θελός, η, ο = θολός, η, ο.

θελόσταχτη (η) = η αλισίβα, η κατασταλαή, το σταχτόνερο. (Με θελόσταχτη μοναχά δεν καθαρίζουν τα σκουτιά, θέλουν και σαπούνι).

θεμελόπετρα (η) = ο θεμέλιος λίθος. (Ματώσανε τη θεμελόπετρα με αλάκερο μουσκάρι).

θεμωνιά (η) = η θημωνιά.

θεμωνιάζω = θημωνιάζω. Χτίζω τα θερισένα, στάχυα, δεμάτια σε αρμακά.

θεοποντή (η) = η νεροποντή. (Έριξε μια θεοποντή και πλημμύρισαν σπίτια και καταστήματα).

θεοπόντι (το) = η νεροποντή.

θεοπούλι (το) = όλα τα πουλιά εκτός από τα οικόσιτα. (Τρώνε τα συκοστάφιλα τα θεοπούλια).

θεοσκοτωμένος, η, ο = κατάρα - που να τον σκοτώσει ο Θεός με τον κεραυνό του.

θεοτικός, η, ο = εκ θεού, τα θεοσοφικά. (Διάβαζε θεοτικά χαρτιά και σαλέψανε τα συλλοϊκά του).

θεούρης, α, ο = ο θεόρατος, ο θεριακομένος, ο μεγαλόσωμος. (Ηταν ένας θεούρης, δεν χώραγε να μπει στο σπίτι).

θεόψιχα (η) = πέτρα που παίρνει ο ορκιζόμενος στον ώμο του τη στιγμή που λέει τον όρκο του. (Να τό χω στην ψυχή μου βάρος, θεόψιχα αν λέω ψέματα).

θερεκομένος, η, ο = ο ογκώδης, ο σωματώδης, ο θεούρης.

θεριακής, ου, ουδικό = παθιασμένος, εξαρτημένος, μπεκρής, αλκοολικός... (Στο πιοτί και στο τσιγάρο ήταν θεριακής, ένα τι πριν ξεψυχήσει... τσιγάρο γύρεψε!).

θεριστής (ο) = ο μήνας Ιούνιος, ο Δραπανιάρης.

θερμασιά (η) = ο ερωτικός πυρετός, η ερωτική

πράξη, ο ερωτικός οργασμός. (Την πρώτη νύχτα του γάμου της θερμάθηκε εφτά φορές).

Θέρμες (οι) = η ελονοσία, ελώδης πυρετός.

Θερμός (ο) = το βραστό νερό. (Συμπάτε τη φωτιά να γίνει ο θερμός να μαδήσουμε το γουρούνι).

Θηλυκώνω = κουμπώνω, συρράπτω, συναρμολογώ. (Γύριζε με ξεθλιύκωτο το παντελόνι και γελάγανε τα παιδιά με κείνα που βλέπανε).

Θολουριτζής, ου = ο λοβητουρατζής, ο αδιαφανής, ο σκοτεινός, ο δολοπλόκος. (Μήντη ανακατεύεσσαι με δαύτονε, είναι θολουριτζής, θα βγεις ζημιώμενος).

Θουρίδα (η) = η θυρίδα.

Θρακιά (η) = τα αναμμένα κάρβουνα, η θράκα. (Έψησε τα γλυκάδια στη θρακιά και κολάτσισε).

Θρασύμι (το) = το ψωφίμι, ο δειλός, ο χωρίς αντίσταση θανατούμενος. (Φωνακλάς και θρασύμι είναι, α! να του κάνεις χέστηκε!).

Θράσος, α, ο = θρασύδειλος, η, ο - το θρασύμι.

Θράψη (η) = η επιτυχία - ο θρίαμβος - ο πάταγος, η θράυση. (Πηλαλήσανε για την κουλούρα κι ήρθε πρώτος!. Εκανε θράψη!).

Θρέμπελο (το) = το πετρολίθαρο, τα βύσαλα. (Έψαχνε, έφαγε τα θρέμπελα και δεν τον βρήκε).

Θρεφενός, η, ο = ο εύσωμος, αυτός που παχαίνει εύκολα. (Τούτο το σόι των προβάτων βγάνει θρεφενά αρνιά, σε σαράντα ημέρες ζυγιάζουν μέχρι και δέκα κιλά).

Θρεφενόγαλος, η, ο = αυτό το ζώο που το γάλα του παχαίνει αρκετά τα νεογέννητά του.

Θρεφτάρι (το) = το γουρούνι της αποκριάς (το αρνί = μαρτίν (το). (Τις αποκρές σφάζαμε τα θρεφτάρια κι αρτανότανε το αντερό μας).

Θρέψη (η) = το επούλωμα της πληγής - το φαρί - η εμφάνηση. (Πλήγιασε η αρβύλα τα πόδια του αλλά έχει γήληγορη θρέψη το κριάς του).

Θροϊζομαι = ζαλίζομαι, ηδονίζομαι. (Θροϊζομαι και στο πλοίο και στο αερόπλανο. Καρτερώ ναρθεί από τα ξένα ο άντρας μου, να θροϊστώ).

Θροϊζω = ανατριχάζω - σείω, τη φυλλωσά μου...

Θροΐλα (η) = η ανατριχίλα, το ηδονικό ρίγος. (Τη θροΐλα που ένιωσα κείνη τη φορά σ' αμπέλια με τον Παναγή μήτε στον άλλο κόσμο δεν θα την αλησμονήκω).

Θυμητάρι (το) = αντικείμενο που τοποθετούμε κάπου, ειδικά κλωστή σ' ένα από τα δάχτυλα του χεριού για να θυμηθούμε κάτι. (Του έδεσα στο χέρι κλωνά για θυμητάρι).

το στήθος του πιποζυγίου.

Ιγγλώνω = δένω το σαμάρι πάνω στο ζώο με την ίγγλα. (Δεν ίγκλωσα το σαμάρι και φύγανε πάνω από το ζο, και το σαμάρι και το φόρτωμα).

Ιδιανός, η, ο = (αυτοπροσώπως), ο ιδιος ακριβώς, απίταυτος, η, ο.

Ισαμε - Ισαμε (επίρ.) = μέχρι, έως. (Από δωπά ισαμε εδεκεί έχασα τα κλειδιά μου).

Ισκιερός, η, ο = καλόγυνωμος, η, ο - φινετσάτος, η, ο - γούρικος, η, ο.

Ισκιος (ο) = ο αόρατος καλός προστάτης - η προστασία - το δέντρο στο μέσο του χωραφιού που είναι εκεί μόνο για τον ίσκιο του για τους ανθρώπους και τα ζώα. («Μήνα ο ίσκιος σε πάταει, μήνα φάντασμα». — «Με πατάει ένας βερέμης τα μεσάνυχτα»).

Ισκιωμα (το) = το φάντασμα, οι νεράιδες. (Το ίσκιωμα της βρύσης του πήρε τα συλλοικά).

Ισνάφι (το) = η συντεχνία, η μαστορική κουμπανία.

Ιστ = σάλαγος του τσοπάνη προς τα πρόβατα τα στρουγγιασμένα, να προχωρήσουν γι' άρμεγμα, (στα γίδα φωνάζουν: ωστ!).

Ισωματερός, η, ο = οριζόντιος και επίπεδος τόπος.

(Βρήκανε στα κατσάβραχα λίγον ισωματερό τόπο και ξενυχτήσανε).

K

κα = κάτω, χάμου, χάμω.

καβάκι (το) = το φυλλοβόλο δέντρο λεύκα (η) - η μικρή λεύκα. (Πούλησε τρια καβάκια και ξεχρεώθηκε).

καβάλι (το) = το άνοιγμα του αμπελοσκαφτιά, η αράδα του, που έχει μέτωπο όσο απέχουν τα κλήματα μεταξύ τους.

καβατζάρω = περνάω τον κάβο, το ακρωτήρι, ξεπερνώ τα εμπόδια.

καβάτζο (το) = το ξεπέρασμα των εμποδίων, η ανακούφιση.

καβούλα (η) = η χειροποίητη μπάλα από χιόνι η από λίπος ή κερί ή κάτι το εύπλαστο υλικό. (Βάλανε πέτρα στην καβούλα του χιονιού και άνοιξαν το κεφάνι του παιδιού).

καβουλιάζω = φτιάνω, πλάθω καβούλες.

καβουλωτός, η, ο = ο σφαιροειδής, -ες.

καβουρομάνα (η) = η καβουρίνα όταν ακόμη κουβαλάει επάνω της τα καβουράκια της.

καβουρονέρι (το) = το βουλκονέρι, το νερό που βγαίνει από αργιλώδες έδαφος. (Το καβουρονέρι δεν πίνεται, βρωμάει βουλκίλα).

καγιανάς (ο) = τα δαρμένα και τηγανισμένα αβγά η ομελέτα.

καγιούρι (το) = το δέσμιο του κεφαλομάντηλου με φόγκο θηλιά στα δεξιά οι ελεύθερες και αρι-

I

ιγγλα (η) = ο ψάντας που δένουν το σαμάρι από

στερά οι παντρεμένες, στο κέντρο οι χήρες.
κάδη (η) = το καδί, έύλινο δοχείο γι' αποθήκευση υγρών ή ξηρών καρπών, και το δοχείο μέσα στο οποίο δέρνουν το γάλα να βγάλουν το βαύτυρο.

καζάκα (η) = η τζουβιέρα, το έύλινο φορείο με το οποίος μεταφέρουν δυο άτομα οικοδομικά υλικά ή διάφορα προϊόντα ή αντικείμενα.

καζανιάτικο (το) = το δικαίωμα του καζανιάρη για την απόσταξη. (*Βγάλαμε τα τάπιουρα με το καζάνι της εκκλησιάς, κράτησαν το καζανιάτικο και φέραμε και στο σπίτι το υπόλοιπο.*)

καζίκι (το) - κάζο (το) = το γιουχάισμα, ο εξευτελισμός, η ταπείνωση.

καζάρμα (η) = η φυλακή, το κάτεργο, το κρατητήριο.

καθίγκλα (η) = το φυσικό κάθισμα, η καρέκλα, το σκαμνί. (*Ωραία καθίγκλα βρήκες απάνω στ' άχυρα.*)

κάθικο (το) = το οικιακό σκεύος της κουζίνας (πιάτο, κατσαρόλα, τηγάνι).

καθίστρα (η) = τόπος για κάθισμα - η καθίγκλα.

καΐλα (η) = η επιθυμία, η λιγούρα, η ανακαψίλα.

(*Είχα μια καΐλα να μάθω τι παιδί θα γεννήσει η βασιλίσσα!*).

καιροπετάνια = παραπλανώ, εξαπατώ με συνεχείς υποσχέσεις ματαιώσεις και αναβολές, βαυκαλίζω. (*Τον καιροπετάγε πως θα τον πάντρευε με την ανιψιά της για να της κουβαλάει να περάσει τον καιρό της πείνας... και στο τέλος του την έσκασε.*)

κάκα (τα) = τα ανθρώπινα κότιρανα (νηπιακή διάλεκτος).

κακαβολίθι (το) - κακαβολήθρα (η) = το κακαβολίθι, το λιθάρι που βάζουμε επάνω το κακάβι (τρία λιθάρια), πέτρινη πυροστιά.

κακαθώνω = τοιμάζω, το κακάβι για να βράσω κάτι.

κακάβι (το) = το καζάνι, το λεβέτι.

κακαειδός, η, ο = κακομούτσουνος, η, ο - δύσμορφος, η, ο.

κακανθρωπάκι (το) = μικρόσωμος και μικρόψυχος και κακότυχος άνθρωπος.

κακαράτζα (η) = η στρογγυλή κοπριά της γίδας, του λαγού, του κουνελιού, του ελαφιού κ.λπ.

κακαρώνω = κοκκαλώνω, πετρώνω, πεθαίνω. (*Τα έμερωματα τα κακάρωσε.*)

κάκια (η) - κάκητα (η) = η μηνσιακία, το μπουχράμι, η έχθρα. (*Να τον συγχωρέσει ο θεός, εγώ κάκια, κάκητα δεν του κρατά, μετάνοιωσε, του λέω μια καλημέρα.*)

κακοβάζω = υποπτεύομαι, υποψιάζομαι, πονηρεύομαι, σκέπτομαι το κακό. (*Δεν κακόβαλα, πρω-*

τοξάδερφα ήσανται, δεν έλεγα πως θα την γκάστρωνε!).

κακογραμμένος, η, ο = κακομοιρωμένος, η, ο - κακότυχος, η, ο - δύσμορφος, η, ο.

κακοζώητος, η, ο = ο δυστυχισμένος, που ζει κακή ζωή.

κακομελετάω = προλέγω κακό λόγο, προμαντεύω κάποιο κακό. (*Μην κακομελετάς, και τύχει ώρα ανοιχτή!*) (*Κακομελέτα κι έρχεται!*)

κακομούτρης, α, ικο = ασχημομούτης, α, ικο - κακοφτιαγμένος, η, ο.

κακοντέλης, ισσα, ικο = θεόφτωχος που έχει κακό τέλος. (*Κακοντέλης ήτανε. Πέθανε με πόνους μέσα στις κοπριές του. Είχε κακά στερνά!*)

κακοτρέχω = κατηγορώ, ψέγω, συκοφαντώ, εχθρεύομαι. (*Μας κακοτρέχουν οι κακοί — οι ξένοι και οι εδικοί!*)

κακοτσάτζαλος, η, ο = απεριποίητος, η, ο - άσταλος, η, ο - ατημέλιτος, η, ο - αφρόντιστος, η, ο.

κακοτυχιάζω = κακοπερνώ, υποφέρω, δυστυχώ. (*Αρρώστησε, κακοτύχιασε και ζάρωσε... έμεινε ένα ρούπι!*)

κακόχω = κατηγορώ, ψέγω, κακομεταχειρίζομαι.

καλαμάρι (το) = μπρούτζινο παραλληλεπίπεδο μελανοδοχείο με σφουγγάρι για τη συγκράτηση της μελάνης που το έζωναν οι γραμματικοί στο ζωνάρι τους.

καλάμια (τα) = οι κνήμες. (*Επεσε από την καρυά κι έσπα το δεξί του καλάμι.*)

καλαμίδι (το) = το καλαμένιο μασούρι για τύλιγμα νήματος.

καλαμίζω = μαζεύω το νήμα από το τσικλί (λεκάδι) πάνω σε μασούρια καλαμένια για να το διαστώ ή να το βάλω στη σαΐτα.

καλαμοθύά (η) = η γίδα ή η προβατίνα που έχει μαστάρια μακρουλά, αυτή που έχει μαστούς σαν μπαλόνια τη λένε σακκουλομάσταρη.

καλαμοδόντα (η) = η λάμια, το ξωτικό, η νεράιδα.

καλαμόχελο (το) = το μικρό χέλι που ζει μεταξύ των καλαμών - η χελαντερίδα.

καλαπάκουγος, η, ο = ο πειθαρχικός, η, ο.

κάλεσιος, α, ο = το με άσπρο πρόσωπο με μαύρα στίγματα πρόβατο.

καλεσοχάρτι (το) = έγγραφο προσκλητήριο σε γάμο, το κάλεσμα. (*Έλαβα το καλεσοχάρτι μα δεν πήγα στα στέφανα, γιατί ήμουνα άρρωστος.*)

καλεστής (ο) = αυτός που καλεί σε γάμο, σε βάφτιση ή αφραβώνα.

καλήμερα (τα) = τα κάλαντα. (*Είχα μια φυλλάδα που είχε μέσα τα «Καλήμερα»..*)

καλιά μου = στην καλή μου ώρα, πάω όπου μ' αρέ-

σει. (Ηρθε, έφαγε, στολίστηκε... και πάει καλιά του... δεν έχει νου για σπίτι!).

καλιάζω = σκαλώνω κάπου στην τύχη, ταιριάζω, τυχαίνω, πετυχαίνω. (Έμεινε ανύπαντος. Είχε πολλά προξενιά, αλλά δεν κάλιασε).

καλιακούδα (η) = ο σιταροκόρακας, η κάρια.

καλιγοσφύρια (το) = τα σφυριά και οι τανάλιες του πεταλωτή.

καλικούτσια (η) = το πάρσιμο του ανθρώπου στην πλάτη, η καβάλα.

καλιμάνι (το) = υδρόβιο κυρίως πτηνό που έρχεται κατά το φθινόπωρο στις λίμνες της πατρίδας μας, είδος χήνας, αγριόχηνας.

καλκάνι (το) = ο κορφιάς του σπιτιού - το ακροκέραμο. (Δεν παντρεύτηκε για να μη βάλει καλκάνι στο κεφάλι του).

καλμπατάσκι (το) = ο βαλτότοπος. (Επεσε στο καλμπατάσκι και κόλλησε).

καλντίζω = γονατίζω από κούραση, ξεπινεώνω, δεν μπορώ να πάρω τα πόδια μου. (Του καλντίσανε τα ζα από την αφαγουνιά και την κακοκαιρία).

καλογριά (η) = είδος πόας που το βλαστάρι της βγάζει κίτρινα άνθη και ο στύπος του γίνεται μπαστούνι περισσότερο για κόσμημα παρά για στήριξη.

καλοζώισμα (το) = διαβίωση - αντ. το κακοζώισμα.

καλοπίχερα = εύκολα, με ευκολία, κας και κας. (Δεν τον κάνεις καλά, δεν παραδίνεται καλοπίχερα, αντιστέκεται).

καλός - η = ο αγαπημένος - η αγαπημένη. (Ναρθεί ο καλός μου τη Λαμπρή να βρει χρυσά ν' αλλάξει).

καλοσκαιρίζω = καλοχρονίζω, πολυχρονίζω, καλολογώ.

καλοριζικιά (η) = η καλοτυχιά - η καλή μοίρα. (Πήγα για καλοριζικιά στα νιόγαμπρα, τους πήγα και μια γλάστρα).

καλοφάγανος, η, ο = ο παμφάγος, α, ο - αυτός που δεν κάνει επιλογή στα φαγητά.

καλοφαγούρα (η) = η καλοπέραση, η γαστριπέραση, η γαστριμαργία, η εκλεκτοφαγία (το γύρισε στην καλοφαγούρα και δεν του έμενε δεσκάρα).

καλόχω = καλοέχω - χαϊδολογώ - κανακεύω - περιποιούμαι στοργικά.

καλπουζάδα (η) = η απάτη - η νοθεία. (Του πήρανε τα λεφτά στα ζάρια με καλπουζάδα, με κουλικάνικα ζάρια).

καλπουζανία (η) = η δολιότητα. (Με τις καλπουζανίες του χώρισε το χωριό στα δυο).

καματεύω = οργώνω με ζυγάλετρα και ζώα. (Είμαι ψόφιος, καμάτευα ήλιο με ήλιο!).

καμάτι (το) = το όργωμα με ζώα.

καμιζόλα (η) = το γιλέκο, η ανδρική καζάκα.

καμουστίκι (το) = το μαστίγιο για αλογομούλαρα, η βίτσα.

καμουστικίζω = μαστιγώνω με καμουστίκι.

καμούσι (το) = το παλιό κρασί, το σώσμα.

καμπανάπιδο (το) = είδος αχλαδιού.

καμπανέλια (τα) = οι όρχεις.

καμπίτης, ισσα, ικο = ο προερχόμενος από τους κάμπους, ο καμπίσιος, α, ο.

κάμωμα (το) = το τερτίπι - η παρασπονδία - η πράξη. (Έχει πολλά καμώματα στο κρεβάτι).

καναδός, η, ο = κείνος που έχει χρώμα σκούρο καφετί, νανελί.

κανακαρίζω = χαϊδολογώ, περιποιούμαι, κανακίζω. (Τον κανακάρισα μια ζωή και στο τέλος μ' έκλεισε όξω).

κανάκι (το) = το χαϊδολόγημα, το χάδι, η λάτρα.

κανελλογαρύφαλλα (τα) = τα μπαχαρικά.

κανέμου = αλλά πώς; (Θα πας ο ίδιος, ποιον θα στείλεις κανέμου;).

κανί (το) = η κνήμη.

κανίστρα (η) - κανίστρι (το) = πλεχτό καλάθι, δώρο σε γαμήλιο τραπέζι, (ψωμί και κρέας).

κανταριάζω = βάζω σε σειρά, αλφαριάζω, στοιχίζω. (Κανταριστήκανε σαν τα μερμηγκια στη μερμηγκόστρατα).

καντήλα (η) = η δερματική φουσκάλα, η μεγάλη δροτίλα. (Επεσε στα πόδια του ο θερμός και γίγμισε καντήλες).

καντηλιάζω = βγάζω φουσκάλες γεμάτες υγρό στο δέρμα μου.

καντίρης, ισσα, ικο = ικανός, η, ο - άξιος, α, ο. (Είναι άδεξιος, δεν είναι καντίρης για τίποτα).

καπελαδούρα (η) = το μεγάλο ψάθινο καπέλο.

καπέλη (η) = ο δυρυμός, δάσος πυκνό. (Ξυλευόμαστε όλοι από την κάπελη).

καπέλι (το) = είδος σιταριού.

καπελιάνης, α, ικο = αρχηγός, μπροστάρης.

καπέτα (η) = διακοσμητική αναδίπλωση των μαλλιών κατά την κόμμωση. (Σήκωνε το τουσιούφι της και τόφτιανε τρεις καπέτες).

καπιτράνα (η) - το καπίστρι = απλό χαλινάρι των ιπποειδών κυρίως.

καπιτάλι (το) = το χρηματικό κεφάλαιο.

καπόρι (το) = μικρό ξύλινο καρδάρι. (Γιόμισε το καπόρι γάλα και τόπηξε γιαργούτη).

καπότα (η) = παλτό με κουκούλα από μαλλί γιδών, ανδρικό προφυλακτικό. (Πήγε χωρίς καπότα στις παστρικές και πήρε γυναικεία αρρώστια).

καπρί (το) = αρσενικό αγριογούρουνο, το γουρούνι επιβήτορας και το δόντι που φυτρώνει πάνω

σ' άλλο.

καπριτσαδόρος, α, ικω = ο φίλερις - ο επίμονος - ο ιδιότροπος, η, ο - πεισματάρης, α, ικο. (*Είναι καπριτσαδόρος, καπριτσάνης, σκάει αν δεν περάσει το δικό του.*)

καπριτσάνης, α, ικο = ο καπριτσιόζος, α, ικο - ο καπριτσαδόρος, α, ικο.

καπροδόντης, α, ικο = αυτός που έχει τα δόντια του το ένα πάνω στ' άλλο.

καράβα (η) = η τεχνητή λίμνη σε ποταμό ή ρυάκι. (*Φτιάνανε καράβες στο ποτάμι για ποτισώνες των κοπαδιών.*)

καραβώνω = φτιάχνω φράγμα για να σχηματιστεί καράβα (λιμνούλα).

καραγιαλίας (ο) = η ξαστεριά με ξεροβόρι. (*Τον βάρεσε το πρώι ο καραγιαλίας και πήγαν τα σαγόνια του αλλούθε [= πάρεση από το ψύχος].*)

καρακαηδόνα (η) = η ελαιφρόμιαλη γυναίκα, η πολυλογού, πολυφαγού και άμιαλη.

καρακούσι (το) = ο μηνίσκος, η συγκέντρωση υγρού στις αρθώσεις των ζώων από υπερφόρτωση κυρίως. (*Βαρυφόρτωσε το μουλάρι κι έβγαλε στην πίσω κλειτσινάρα του το καρακούσι [κορακούσι] το ζό.*)

Καραμανία (η) = η Αφρική (τα βόρεια παράλια της κυρίως).

καραμαντάνα (η) = ψηλή κι άχαρη γυναίκα. (*Κοντή γυναίκα, άγγελος! — ψηλή; Καραμαντάνα.*)

καραμουζάρης - ισσα = αυτός που παιζει την καραμουζά (=είδος πίπιζας).

καραμπαλίκια (τα) = τα ανδρικά γεννητικά όργανα.

καραμπίνα (η) = όπλο, αλλά και η προκλητική γυναίκα. (*Έπεσε μέσα στ' αντρόγενο η καραμπίνα και το χώρισε.*)

καραμπουζουκλής, ου, ιδικό = ο λεβέντης, ο γλετζές, ο ατρόμητος.

καραπούτσαρος (ο) = ο ανδροπρεπής, ο λεβέντης ορμητικός εραστής.

καραφίόλα (η) = η προκλητική γυναίκα, η ξανέντροπη. (*Είναι ξανέντροπη, καραφίόλα, πέφτει με τα μούτρα στους άντρες... σ' όποιον κι όποιον!*)

καργκανιάζω = κοκκαλώνω - ξεραίνομαι.

κάργκανο (το) = το ξερό χώμα, το καμένο δέντρο, το αλύγιστο.

καρδιώνω = ενθαρρύνω, δίνω κουράγιο. (*Του είπε λόγια παρηγοριάς κι ελπίδας και τον κάρδιωσε.*)

καρέλα (η) - καρέλι (το) - καρούλι (το) = η τροχαλιά, ο τροχός, η κουβαρίστρα.

καρελάω = προχωρώ μια καρέλα, ένα καρούλι -

κυλώ κάτι κύλυνδρικό.

καριώνω = όζω, βρωμοκοπώ.

καρκαλέτσι (το) = ο κοκκύτης. (*Το παιδί του πέθανε από καρκαλέτσι.*)

καρκανιάζω = κοκκαλώνω από το κρύο.

καρκαρίζω = κακαρίζω, γελώ ολόχαρος, καυχιέμαι. (*Κέρδισε το λαχείο και καρκαρίεται με ξένο αβγό.*)

καρκάρισμα (το) = η περιαυτολογία, η φωναχτή καυχησιά.

καρκατζέλι (το) = ο καλλικάντζαρος, το παγανό.

καρκάτσελος, η, ο = ολόγυμνος, η, ο. (*Τον κάνανε τσακωτόν στο κρεβάτι καρκάτζελον με την κουμπάρα.*)

καρλάφτης, ισσα-ω, ικο = ο με μεγάλα και πεταχτά προς τα έξω αφτιά.

κάρμα (το) = το ψωφήμι.

καρμιροσάκκουλος, η, ο = ο τσιγκούναρος.

καρμπούσι (το) = το κότσαλο με τον καρπό του αραποστιού, το ντρουμπούκι.

καρναθίτσα (η) = ο δερμάτινος σπίλος, η παρδαβίτσα. (*Ογοιος μετράει τη νύχτα τ' άστρια γιομίζει καρναθίτσες.*)

καρούλα (η) = η φλόγωση του δέρματος μετά από ράπισμα, ο μόλωπας.

καρουσιάζω = χτυπώ κάποιον και του κάνω καρούλες.

καρούτα (η) = ξύλινο ή μεταλλικό αυλάκι για γεφυρώματα, δίσυλος, λούκι. (*Περνάγανε το νερό με καρούτα πάνω από το χαντάκι και ποτίζανε την πέρα μεριά.*)

καρούτζαφλας (ο) = ο λάρυγγας, το καρύδι.

καρπουζομπουρθάμα (η) = ο σπόρος του καρπουζού.

καρσί = ακριβώς ευθεία απέναντι.

καρσινάτα = σκοπεύω, σημαδεύω, περνώ την κλωστή στη βελόνα.

καρτσακλείδα = το κλείσιμο πίσω από το γόνατο.

κασσαΐ = εν χρω, συντιγής, παντελής αποψιλωση. (*Τό θέριζε κασσαΐ για να βγάλουν άχερα για τα ζα.*)

κας και κας = ευκόλα. (*Δεν απαραίτεται κας και κας το τραβάει το σκοινί ως το τέλος.*)

κασαμπάς (ο) = μπφ. ο πλούσιος τόπος.

κασάρα (η) = η κλαδευτήρα, το δρεπάνι για χορτοκοπή.

καστραβέτσι (το) = το αγγούρι.

καταθεού = επί του φυσικού ορίζοντα, εκεί που ο ουρανός ακουμπά στη γη. (*Άμα βγήκανε καταθεού στη ράχη τους ειδανε και τους πυροβολήσανε.*)

κατάκαμπα = στη μέση του κάμπου, κατακαμπής.

κατακασέ = επίτηδες, ξεπιτούτου, εξεπίτηδες,

- σκόπιμα. (Δεν του φύγανε τα ζωντανά και πέσανε στο λιβάδι, τ' άφησε κατακασέ, ξεπιτούτου για να χορτάσουνε).
- κατακιάζω** = καταστέλλω, κατανικώ, σβήνω μερικώς. (Πήρε φωτιά η θεμονιά και μαζεύτηκαν οι θεριστάδες με απόκλαρα και με νερά και την κατάκιασαν και τελικά την έσβησαν).
- κατακούτελα** = στο κέντρο του μετώπου, στο δόξα πατρί.
- κατάκριτα - κατάσαρκα** = πάνω στη σάρκα.
- κατάλακα** = στο ύπαιθρο, ολοφάνερα, καταλιακού, στη μέση της λάκκας.
- καταλακκιάζω** = βγάζω τα κρυφά στα φανερά, στη λάκκα, στα φόρα.
- καταλαλιά (η)** = ο δημόσιος έλεγχος, η κακολογία, η συκοφαντία. (Έκανε το αναλέτι, τον έφαγε η καταλαλιά του κόσμου και του πεθάναν γυναικα και παιδιά κι έμεινε χουχουλόγιαργας).
- καταλαλήτο (το)** = το γιουχάσιμα.
- καταλαχιάζω** = συναντώ κάποιον στην τύχη, ξεμονχιάζω κάποιον. (Αν τον καταλαχιάσω πουθενά σε πλατεία θα τον φτύσω μπροστά στον κόσμο... αλλά άμα με βλέπει αλλάζει δρόμο).
- καταλαχιάρης, α, ικο** = επισκέπτης απρόσκλητος, ο περαστικός, ο μουσαφίρης.
- καταλαχού (επίρ.)** = συμπτωματικά, κατά τύχη. (Τον πέτυχα καταλαχού στο δρόμο).
- καταλιακού** = κάτω από τον Ήλιο, ολοφάνερα.
- καταμεσώς** = καταμεσίς, ακριβώς στη μέση.
- κατάνακρα** = εντελώς στην άκρη, στο έπακρο.
- κατάντι (το)** = η δοκός πάνω στην οποία στηρίζεται ο άξονας του νερόμυλου.
- καταπίτης (ο)** = η σταφυλή του οισοφάγου.
- καταπιώνας (ο)** = ο φάρυγγας, ο οισοφάγος, η γούλα, ο καταπίτης.
- καταποσιά (η)** = ο βλωμός, η μπουκιά.
- κατάραχα** = στην κορυφή της ράχης.
- καταράχτης (ο)** = η καταπακτή, η τράπα. (Ηταν ανοιχτή η τράπα κι έπεσε στον καταράχτη).
- κατάρι (το)** = η κάτω μυλόπετρα.
- καταρίνω** = υποκύπτω, καταδέχομαι, υποχωρώ. (Είναι ο φταίχτης και δεν το καταρίνει να πάει να γυρέψει συχώρεση).
- κατασάρα (η)** = τα κατακάθια, το ίζημα.
- κατασταλα(γ)η (η)** = η αλισίβα, το σταχτόνερο.
- κατάστομα** = πάνω στο άνοιγμα, πάνω στο στόμα, το κάθετο χτύπημα της κόψης του κοπτικού οργάνου.
- κατάστρατα** = στη μέση του δρόμου, καταδρομίς.
- κατατόπι (το)** = ο ιδιαίτερος χώρος - η γνώση του χώρου. (Πρέπει να είναι άνθρωπος να ξέρει τα κατατόπια για να σ' ανεβάσει στο βουνό, αλλιώς θα χαθείς, θα γκρεμοτσακιστείς).
- καταφωνιάζω - καταχωνιάζω** = εξαφανίζω, κρύβω επιμελώς κάτι.
- καταφωνιάζω - ομαι** = πέφτω σε λήθαργο, νεκροφάνεια, αφασία. (Ηταν καταφωνιασμένος και την ώρα που τον φέλνανε στην εκκλησιά, αναζούπησε).
- καταχέρι (το)** = η χειροδικία, ο ξυλοδαρμός. (Του έριξε ένα καταχέρι ξύλο μα κείνος μυαλό δεν έβαλε).
- καταχερίζω** = χειροδικώ. (Τον καταχέρισε μπροστά σε κόσμο κι είναι στα δικαστήρια).
- καταχωνιάζω** = εξαφανίζω, κρύβω κάτι.
- καταψιά (η)** = η καταποσιά, η μπουκιά.
- κατεβασιά (η)** = τα θολά βροχόνερα, η κοιλη, η ορχίτιδα. (Τους πνίξανε οι κατεβασιές. — Κατέβασε στ' αχαμάν — Κατέβασε από τα βάρη που σήκωνε).
- κατίνα (η)** = το κάτω άκρο του ανθρώπου, ο μηρός και η κνήμη μαζί. (Έβαλε την πλάτη να στηλώσει τη σκαλωσιά που ήταν στα σκάνταλα να πέσει και ξεκατινιάστηκε, ξεγκοφιάστηκε).
- κάτινου** = κάποιου. (Κάτινου χαρίζανε ένα γάιδαρο και κείνος το τήραγε στα δόντια).
- κατής (ο)** - ο δικαστής - η εξουσία.
- κατουκέφαλα** = η παραμονή μεγάλης γιορτής. (Δε δουλεύω σήμερα, παραμονή Λαμπρής, είναι κατουκέφαλα, θα με παραΐσσει ο Θεός).
- κατούντα (η)** = το καταφύγιο, το αποκούμπι, το κατάλυμα.
- κατουριώνα (η)** = το ουρητήριο.
- κατουρλήθρα (η)** = η ουρήθρα, είδος πόας, η βρύση με το πολύ λίγο νερό.
- κατουρλοκάνατο (το)** = το ουροδοχείο, η πάπια.
- κατράκι (το)** = η ιδιοτροπία. (Έκανε κατράκια, κατορθώματα και γέλαιγε ο κόσμος).
- κατσαγανιά (η)** = η παρασπονδία, η αθέτηση, η ζαβολιά.
- κατσάλι (το)** = το πηλοδοχείο, ο λασποντενεκές, το πηλοφόρι.
- κατσαράκι (το)** = ο χυλός με αραποσιτένιο αλεύρι, τα συγκάθια.
- κατσαπλιάς (ο)** = ο πλιτσικολόγος, ο αντάρτης ληστής.
- κατσαφάνα (η)** = η αφάνα, φρύγανο με το οποίο φτιάχνουν σάρωθρα.
- κάτσενος, α, ο** = ο ξανθός με κόκκινες βούλες στο πρόσωπο (γνώρισμα προβάτων).
- κατσικόδρομος (ο)** = η κατσικόστρατα, το στενό δρομάκι των βουνών.
- κατσικονούρης (ο)** = ο διάβολος, ο τρικέρης.
- κατσικόστρατα (η) - γιδόστρατα (η)** = ο κατσικόδρομος.
- κατσικοπόδαρος (ο)** = ο διάβολος αλλά και ο Πά-

νας.

κατσικώνομαι = οργίζομαι, πεισμώνω, αντιστέκομαι. (*Κατσικώθηκε, μπήκε ο διάβολος μέσα του και δεν πήγε.*)

κατσιμπούλα (η) = η πεταλούδα. (*Επεσε σαν την κατσιμπούλα στο λυχνάρι.*)

κατσιμπούχερας (ο) = ο σκόρος των οσπρίων και των σιτηρών, ο κατσιμπούγερας.

κατσιούλα (η) = η κάπα του βοσκού, (το σκέπασμα της κεφαλής).

κατσιλιέρα (η) = ο κορυδαλλός.

κατσιφάρα (η) = η πυκνή ομίχλη.

κατσιφαριάζω = συννεφιάζω, βουρκώνω, οργίζομαι, μελαγχολώ.

κατσομαλλίδα (η) = το τρίχωμα του σβέρκου, η αναμαλλίδα, το τρίχωμα του αδύνατου από αστία.

κατσόπουλο (το) = το γατάκι.

κατσοπούρνι (το) = το ατροφικό πουρνάρι.

κατσόρα (η) = η καλύβα, η δραγάτα, η κρεβατίνα.

κατσούλα (η) = η γάτα. (*Για νάρθει τη φωνάζουν: Ψίνια μ! Για να φύγει: Τσιάτ! και κοτσιάτ!*)

κατσούλι (το) = η γάτα, το γατά.

κατσουλογάμης, ω, ικο = βασανιστής κατά τη συνουσία.

κατωκάσι (το) = το κατώφλι, ο διαιλάς.

κατωκέφαλα = η παραμονή μεγάλης γιορτής.

καυκαλήθρα (η) = είδος αρωματικού χόρτου, λαχανικού.

καφκιά (η) = το ξύλινο πιάτο.

καφούρι (το) = η κουφόβραση, η υψηλή θερμοκρασία, η μεγάλη ζέσπη. (*Φυνιάσανε οι καρποί με κείνο το καφούρι, το δυνατό λίβα, και δε θερίσαμε τίποτα.*)

κάφυρο (το) = το ρουθούνι. (*Του πούμωσε τα κάφυρα και το στόμα με την απαλάμη του και τον έσκασε.*)

καψάλα (η) = το αποτεφρόμενο δάσος.

καψαλήθρα (η) = οι ερυθρές πετάλες που σχηματίζονταν στις κνήμες των παιδών που πύρωναν τα πόδια τους στα τζάκια, οι κεραμίδες.

καψαλιά (η) = το χωράφι του οποίου είναι καμένες οι καλαμές. Το αποτεφρόμενο δάσος είναι να καψάλα.

καψάλι (το) = ξύλο με μυτερά άκρα που προσαρτίεται μέσα στο στόμα του κατοικού για να σνοχλεί τη μάνα του και να μην του επιτρέπει να θηλάσει.

καψαλοκάτσικο (το) = το κατσίκι με το καψάλι.

καψερός, η, ο = ο ταλαίπωρος, ο κακομοίρης, ο καψούρης.

καψοκαλύβας, ισσα, ικο = ο τυχοδιώκτης, ο ανεπόκοπος, ο αχαίρευτος.

καψούρης, α, ικο = ο ερωτομανής, ο τυφλωμένος από ερωτικό πάθος.

κέλλημπερης, ω = ο μονόματος, η - αυτός που βλέπει μόνο από το ένα μάτι - ο τζινέρης - συδαύλιστρο του τζακιού (η κέλλημπερη).

κεμέρι (το) = το πουγγί - ο πορτομανές - το πορτοφόλι της μέσης.

κεμπαρλής, ου, ουδικο = ο λεβέντης, ο καθαρός, ο άψωγος.

κεντράρι (το) = η τριγωνική απόληξη του τοίχου στα παλιά χωριατόσπιτα, στην κορυφή του τριγώνου ήταν η καπνοδόχος. (*Ισα πάνω από το κεντράρι είναι το μπουχαρί.*)

κεντροκολέος (ο) = ο ρίζες από ξερά κέδρα.

κενώνων = αδειάζω κάποιο δοχείο - σερβίρω.

κεραμαριό (το) = το κεραμοποιείο, το κεραμιδαριό.

κεραμίδα (η) = η καψαλίδα, η ξαφνική συμφορά.

κεραλοιφή (η) = η αλοιφή από κερί, θειάφι και λάδι με την οποία έκλειναν οι αγρότες τις σκασίες στις φτέρνες τους, φάρμακο, ματζούνι.

κερατάς (ο) = η ανυφαντήλα, το κενό στην ύφανση, ο απατημένος σύζυγος.

κερατούκλης (ο) = ο μπαγάσας, ο τσιφτης.

κερεστές (ο) = η ξηλεία.

κερεστετζής, ου = ο ξυλέμπορας.

κερολίθανο (το) = τα κεριά και τα λιβάνια για επιτάφιες σπονδές.

κεφαλάρια (η) = ο δυνατός κεφαλόπονος (χρόνια με βασανίζουνε οι κεφαλάριες).

κεφαλιωμένος, η, ο = ο πεισματάρης, ο ισχυρογνώμων.

κεφαλιώνων = υπερνικώ, νικώ, ξεπερνώ τα εμπόδια. (*Να μην σας μένουν οι δουλειές πίσω και σάς πλακώσουν, να ξυπνάτε ανώρας να τις πηγαίνετε κεφαλιώνοντας.*)

κεφώνομαι = έρχομαι σε κέφι, σε ευθυμία. (*M' ένα ποτηράκι κεφώνομαι).*)

κια! = επιφράνημα του ζευγά που προτρέπει τα ζώα να ξεκινήσουν για την πρώτη αυλακιά ή να μπουν στην αυλακιά.

κιαπέ = κι ύστερα, και μετά, κατόπιν.

κιάρος, η, ο = καθαρός, η, ο - νέτος, η, ο.

κιασαδόρος, α, ο = ο ψευτοπαλικαράς.

κιάσο (το) = το κόλπο, το νάζι, η φιγούρα, εξεζητημένη επιδεικτική κίνηση. (*Τους πήρε κάτω με τα κιάσα του.*)

κιλίμι (το) = το υφαντό σεντόνι, ελαφριά κουβερτούλα.

κίνα = ξεκίνα, κινήσου, κουνήσου.

κινίνιο (το) = φάρμακο για την ελονοσία, το πολύ πικρό.

κιντινάρι (το) = το κατοστάρι - η εκατοντάδα.

κιότεμα (το) = η λιποψυχιά, η δειλία.

κιοτεύώ = λιποψυχώ, δειλιάζω, απαγοητεύομαι.

κιοτής, ου, ιδικό = ο δειλός, η, ο - λιπόψυχος, η, ο.

κικίδι (το) = παρασιτικό καρκίνωμα των φύλλων της βελανιδιάς που εχρησιμοποιείτο για βαφτή μαύρων ρούχων.

κιούνι (το) = τεχνιτό νεραύλακο - η καρούτα - το λούκι.

κιτρινοφυλλιάζω = χλωμιάζω, γίνομαι σαν κίτρινο φύλλο.

κιώνω = αποτελειώνω, ολοκληρώνω.

κλάδος (ο) = το κλάδεμα.

κλαδούχος (ο) = ο κλαδευτής αμπελιών και δέντρων.

κλαμπούνι (το) = το κωλορύζι, η παραφυάδα, το λιανόξυλο.

κλαπατσέλια (τα) = τα γεννητικά ανδρικά όργανα.

κλαρίζω = κόβων κλαδιά από τα δέντρα για να τα φάνε τα ζώα.

κλαρικό (το) = το μικρό, νιόφυτο, οπωροφόρο δέντρο. (*Μπήκανε οι γίδες στο περιβόλι και μου φάγανε τα κλαριά*).

κλάρισμα (το) = το τάγισμα των ζώων με κλαδιά δέντρων.

κλαρίτης, ισσα, ικο = ο αντάρτης, ο ανυπόταχτος.

κλαψουνάω = κλαψουρίζω, σιγοκλαίω με παράπονο.

κλαψοπούλι (το) = η κουκουβάγια. (*Λαλεί το κλαψοπούλι στην καρυά, κάποιος θα πεθάνει στη γειτονιά*).

κλειδοστομιάζω = δυσκολεύομαι ν' ανοιγοκλείσω το στόμα μου από αρρώστια ή πείνα. (*Κλειδοστόμιασε από την αφαγανία και την αρρώστια και δεν πέρναγε τίποτα κα, ούτε νερό!*).

κλειδοστόμιασμα (το) = το κλείσιμο του στόματος και άρνηση τροφής.

κλεισοσπίτης, α, ικο = ο ανεπρόκοπος, η, ο - ο αχαίρευτος, η, ο - ο ανοικοκύρευτος, η, ο.

κλημαντήρα (η) = η λιχουδιά, η σφροδή επιθυμία για κάποια απόλαυση. (*Επεσε μέσα στο σπίτι, μούγεινε κλημαντήρα και για να τον βγάλω όχω τουδωκά ένα δεκάρικο*).

κλημαντήρης, α, ικο = ο λιχουδης, ο φορτικός, η, ο - ο ενοχλητικός.

κλημαντηριάζω = λιχουδεύω, λιγουρεύω, τρέχουν τα σάλια μου... (*Κλημαντήριασα για λίγο ψητό της σουύγλας*).

κληματοίδα (η) = άγρια κληματόβεργα, η αγράμπελη.

κλήρα (η) = ο απόγονος, η κληρονομιά, το δικαιούμενο προγονικό μερδικό. (*Ορκιζότανε με το πάρα μικρό «Να μην του μείνει κλήρα» και ξεκληρίστηκε, ξεπουντουλώθηκε*).

κλίτσικας (ο) = παιδικό παιγνίδι, το ταιλίκι.

κλόσσι (το) = δέσμη από κομμένες κλωστές, το κρόσσι, η φούντα.

κλουσθία (η) = η ομάδα, η ορισμένη ποσότητα ξύλων που γεμίζει μια φορά το ασβεστοκάμινο. (*Έχω να κλουσθίσω το καμίνι, δυο κλουσθίες — Θα βγάλω ακόμα μια κλουσθία ξυλοκάρβουνα*).

κλύφι (το) = το κέλυφος, η μαξιλαροθήκη.

κογιονάρω = ειρωνεύομαι, περιπαίζω.

κογιόνος, α, ικο = ο σαρκαστής, ο είρωνας, το πειραχτήρι.

κόγκας (ο) = ο κεφάλας.

κοζιά (η) = το γιδόμαλλο.

κόζινος, η, ο = ο φτιαγμένος με κοζιά.

κοζιόκα (η) = το μάλλινο γιλέκο, η καζάκα.

κοζόμαλλο (το) = το μαλλί της γιδας... αλλά και το τρίχωμα των γεννητικών οργάνων της γυναικας.

κοιλιάζω = παραφουσκώνω, μακρυλογώ, μακρηγορώ.

κοιμηθιό (το) = ο ύπνος. (*Το γύρισε στο κοιμηθιό και ξύπνησε την άλλη αυγή, ήτανε και πιωμένος κι αποσταμένος*).

κοιμήσι (το) = ο ύπνος, το κοιμηθιό.

κοιμόσκουτα (τα) = τα κλινοσκεπάσματα. (*Βράζαμε και τα κοιμόσκουτα να ξεπουντουλώσουμε την ψείρα... αλλά... τίποτα!*).

κοιτάρι (το) = ο πλακούντας, το ύστερο.

κοκεύω = επισημαίνω, σημαδεύω, σκοπεύω, ξεδιακρίνω. (*Πήρε μια πέτρα την πέταξε και τον κόκεψε στο κεφάλι*).

κοκκαλιάρης (ο) = το οστεοφυλάκιο, κι ένα είδος σαρκοφάγου πουλιού που τρώει και κόκκαλα.

κοκκινάπιδα (τα) = είδος αχλαδιών.

κοκκινοκέφαλο (το) = το άγριο παπί.

κοκκολογάω = μαζεύω τ' απομεινάρια των κόκκων, των καρπών, των καρυδιών, των αμυγδαλών κ.λπ.

κοκκολόι (το) = το απομεινάρι των ξηρών καρπών μετά τη ράβδιση. (*Ξύπναγε πρωί το φθινόπωρο και πήγαινε στις καρυές και μάζευε κακολόγια*).

κοκκορεβιθιά (η) = δέντρο του δάσους, που όταν καίγεται, συνήθως το βράδυ των Χριστουγέννων, μυρίζει λιβάνι.

κοκκοσιάλι (το) = το χαλάζι.

κοκκοτσιάζω = βγάζω στο σώμα μου ογκίδια, χελώνια, τήλους, αλλά και μεγάλωσαν κάπως οι μαστοί μου. (*Δέκα χρονών είναι αλλά τα στηθάκια της κακοτσιάσανε*).

κοκλαμάς (ο) = έφορος τόπος, ισιωματερός.

κοκόνα (η) = η γλυμένη ποταμόπετρα, το μεγάλο βότσαλο.

κοκορόδι (το) = άφθονο δάκρυ αδιάκοπο.

κοκοφίγκι (το) = η βραστογαλιά με το πρώτο μετά τη γέννα γάλα του ζώου. (*Το πρώτο γάλα της προβατίνας το φτιάσαμε κακοφίγκι.*)

κοκόσια (η) = ο καρπός του καρυδιού (κι όλων των ξηρών καρπών). (*Έσπασε τα καρύδια και τα πούλησε κοκόσια.*)

κοκοτεύομαι = γυρόρχομαι, εκδηλώνω ενδιαφέρον, αυταρέσκεια.

κολάι (το) = η μέθοδος, η δεξιότητα, το τερτίπι. (*Κάθε δουλειά θέλει το κολάι της. — Σε κάθε δουλειά είναι όσο να της πάρεις το κολάι.*)

κολαντρίζω = περιποιούμαι. (*Στα στερνά του η νύφη του τον κολάντριζε.*)

κολεάτζα (η) = η ύποπτη φιλία, σχέση. (*Δεν θέλω μ' όγιον κι όγιον κολεάντζες, παιδί μου.*)

κόλεθρο (το) = το παιδί που σέρνεται ακόμη, το ιδιότροπο.

κολιάνισα (η) = η διάρροια μαζί με κοιλόπονο.

κολίνια (η) = μέρος του καρυδιού, η σκελίδα, ο καθαρός καρπός.

κολιτσάκι (το) = έλασμα, άγκιστρο του σαμαριού.

κολλάθρα (η) = το βρασμένο γάλα της γίδας που αρμέχτηκε αμέσως μετά τη γέννα.

κολλομιζηθρο (το) = το κατακάθι στο δοχείο που βράστηκε το γάλα να γίνει μιζήθρα.

κολλόστρα (η) = η βραστογαλιά του πρώτου γάλακτος της γίδας, η κολλάθρα.

κολλύντρα (η) = το σβωλιασμένο ζυμαρικό κατά τη βράση.

κολλύντριασμα (το) = το σβωλιασμα των ζυμαρικών.

κολλυντριαστός, η, ο = σβωλιαστός, η, ο.

κολλυντριάζω = σβωλιάζω.

κολοκυθομπουρθάμα (η) = ο σπόρος της κολοκύθας, ο πασατέμπος, ο κολοκυθόσπορος.

κολοκυθόσπορος (ο) = ο σπόρος της κολοκύθας.

κόμπια (τα) = οι αρμοί. (*Με την αλλαγή του καιρού με πονούν οι τα κόμπια μου.*)

κομπιοτής, ου = εκείνος που δένει τα κόμπια του υφαδιού κατά την ύφανση των χαλιών.

κομποραχιά (η) = η σπονδυλική στήλη.

κομποφάνεια (η) = δημόσια σχέση, η ανθρωποπρέσια. (*Άρχισαν οι κομποφάνειες και τ' ανθρωποπρέσια και τον τουμπάρανε κι είπε το ναι.*)

κονίδα (η) = το αβγό της ψείρας.

κονιδιάρης, α, ιρικό = ο γεμάτος από αβγά ψείρας.

κονταρεμένος, η, ο = (κατάρα) εκείνος που ρέβει, σαπίζει, στο εγγύς μέλλον. (*Ασπρη ημέρα να μην ιδεί ο κονταρεμένος.*)

κοντό (το) = πουκαμίσα των γερόντων.

κοντόμερος, η, ο = ο λιγότερος, ο ετοιμοθάνατος. (*Κοντοκαρτέρει πεθερά, ναρθεί και η νιο-*

νυφούλα).

κοντόθαμπος, η, ο = ο κοντόθωρος, ο μύωπας, ο χωρίς προοπτική, χωρίς φαντασία.

κοντοκαρτερώ = μικράνω το βήμα μου, γιατί περιμένω κάποιον να με φτάσει. (*Κοντοκαρτερώ να με φτάσουν και οι αργοπορημένοι.*)

κοντομίρι (το) = ξύλο που αμπαρώνουν από μέσα τις πόρτες.

κοντοσεύω = σχολιάζω για κακό, περιγελώ, κουτσομπολεύω.

κοντόσης, α, ικο = ο κουτσομπόλης.

κοντρί (το) = το ορθό λιθάρι μέσα στο χτήμα (χωράφι ή αμπέλι ή περιβόλι).

κοντυλένιος, α, ο = ο κοντυλογραμμένος, ο πανέμορφος, ο χαριτωμένος.

κοντυλογραμμένος, η, ο = ο πανέμορφος, η, ο.

κοπετίνα (η) = ξερός όγκος χώματος, η μαζιά, το πολυμπαλωμένο ρούχο. (*Έσπαγε τις κοπετίνες στο οργαμένο. — Είχε τόσα μπαλώματα το παντελόνι του που ήταν ένα δάχτυλο η κοπετίνα.*)

κοπή (η) = το κοπάδι των ζώων, κυρίως γιδιών, προβάτων και γελαδιών.

κόπια (τα) = οι κόποι και οι μόχθοι της ζωής. (*Δεν έζησε να χαρεί τα κόπια του, έφυγε στα εξήντα τους.*)

κόπιτσας (ο) = ο σκόρος.

κοπιτσοφαγωμένος, η, ο = σκοροφαγωμένος, η, ο.

κοπρίτης (ο) = το τσοπανόσκυλο που κοιμάται πάνω στις γιδοκοπριές για να μην κρυώνει και δεν αικολουθεί το κοπάδι, ο τεμπέλης.

κόρα (η) = η κρούστα του ψωμιού. (*Πέταγε την ψύχα στο σκυλί έτρωγε ζεστοφούρνι την κόρα με τσιγαρίδα.*)

κόρακας (ο) = αρρώστια που προσβάλλει τα γουρούνια όταν διψάσουν, πουλί.

κορακιάζω = διψώ πολύ, πάσχω από κόρακα.

κορακίνα (η) = το θηλυκό κοράκι.

κορακοζώπτος, η, ο = ο μακρόβιος, α, ο.

κορασάνι (το) = λάσπη από ασβέστη και τριμένο κεραμίδι.

κορατζίνα (η) = το θηλυκό κοράκι.

κόρδα (η) = η χορδή, το τεντωμένο σκοινί. (*Μπήκε να χορέψει ο φτωχός και κόπηκε η κόρδα.*)

κορδαρεύομαι = περιαυτολογώ, επιδεικνύομαι, περιφανεύομαι.

κορδελάκι (το) = η παρασπονδιά, το νάζι, το τσαλίμι, η αυταρέσκεια.

κορδιάλο (το) = η υπόσχεση, το βαφκάλισμα. (*Με τα χίλια κορδιάλα την κρατώ στη ζωή...).*)

κορδονούρης, α, ικο = ο εγωιστής, ο ψευτοπερήφανος, ο διάβολος.

κορέτο (το) = ταινία πένθους για το πέτο ή το μα-

- νίκι.
- κοριά (η)** = η κρούστα του ψωμιού.
- κοριάζω** = με σκεπάζει κρούστα. (Κόριασε η λέρα στα γόνατά του).
- κορίλες (οι)** = σμήνος αποδημητικών πουλιών, τα λελέκια, οι μελισσολόγοι. (Όταν περνάνε οι κορίνες κανταριασμένες σαν ψαλίδα γύριζαν τα παιδιά τις μπόλκες τους ανάποδα για ν' ανακαταθούν και να ψάχνουν να ξαναβρούν τη θέση τους).
- κορκολίκι (το)** = το διλητήριο. (Κάποιο άγνωστο κορκολίκι πήρε και πέθανε με πόνους).
- κορκοσουρεύω** = κουτσομπολεύω, ανευθυνολογώ, σχολιάζω.
- κορκοσούρης, α, ικο** = ο κουτσομπόλης, α.
- κορκοτσέλα (η)** = το εν χρω κουρεμένο κεφάλι, η γυμνότητα του αβγού. Το ψημένο και σκασμένο ξερό καλαμποκόστυρο στο πυρωμένο τούβλο ή ακόνι, της φωτογωνιάς.
- κορκοφίγκι (το)** = το βρασμένο πρωτόγαλο της προβατίνας.
- κορμάρας (ο)** = ο μεγαλόσωμος άντρας.
- κορμαριά (η)** = η μεγαλόσωμη γυναίκα.
- κομμερός, η, ο** = ο σωματώδης, ια, ο.
- κόρμπος -α** = ο μαύρος, η, ο (γιδι, μουλάρι, γαϊδούρι).
- κοροϊδηλής, ου, ικο** = ο είρωνας, ο κογιόνος.
- κορονυχιάζω** = πληγώνω με τα νύχια μου. (Έκανε να τη φιλήσει αλλά κείνη τον κορονύχιασε και τού 'ψυγε').
- κόρυζα (η)** = το σινάχι, αρρώστια των διψασμένων πουλερικών.
- κορυζιάζω** = διψώ πολύ, αρρωστώ από αφιδάτωση.
- κορύτα (η)** = υδροκούτουλας, το σκαμμένο λιθάρι της βρύσης, υδροροή.
- κορύτια (τα)** = οι λιμνούλες σε νεροσυρμή.
- κορύτος (ο)** = ξύλινο ή πέτρινο δοχείο μέσα στο οποίο ταΐζουν τα γουρούνια και τα πουλερικά.
- κορφιάς (ο)** = το πιο ψηλό κεντρικό πάτερο της στέγης του σπιτιού.
- κορφόραχο (το)** = η κορφή της ράχης.
- κόσα (η)** = μεγάλο δρεπάνι για την κοπή των χορταριών, χορτοκόπτης.
- κοσαδόρος, α, ικο** = ο χειριστής της κόσας.
- κοσμούρα (η)** = η πολύκοσμια, το ανώνυμο πλήθος, ο λαός, ο λαουντζίκος.
- κοτάω** = αποτολμώ, ξεθαρρεύω.
- κοτερά (τα)** = τα πουλερικά, κοτερικά (τα).
- κοτερικά (τα)** = τα οικόσια πουλερικά.
- κοτζιά (μ')** = το επαρκές, το υπερπλήρες, το μπόλικο. (Κοτζιά μ' άντρας παίζεις με τα λεχωνούδια!).
- κότσαλο (το)** = το στέλεχος του αραποσιτού ή του σιταριού.
- κοτσάρι (το)** = ανθρώπινο συμπαγές περίττωμα, το κουράδι.
- κοτσιά (η)** = η συστάδα των χορταρικών, ή των δημητριακών.
- κοτσιάζω** = σχηματίζω συστάδα από παραφυάδες, σφίγγουν οι μύες μου, τα κότσια μου.
- κοτσιαφτίζω** = κόβω την άκρη του αφτιού κάποιου ζώου και του δίνω όνομα, τη στιγμή που το κόβω. Επισημαίνω κάποιον με εικασία για κάτι που έγινε κρυφά. (Και κοτσιαφτίσανε το Θανάση για φονιά του τάδε).
- κοτσιόρω (η)** = η αβάφτιστη κόρη, (το αγόρι = ο κούσιας).
- κοτσολέτης, α, ικο** = ο ακρωτηριασμένος, το φθαρμένο εργαλείο. (Δεν μπορώ να σκάψω με τούτον τον κοτσολέτη κασμά).
- κοτόξιγκο (το)** = το λίπος της κότας, (φάρμακο για επαλειψεις βρεφών).
- κουβενταρίζω** = φλυαρώ, λακριντεύω.
- κούγελο (το)** = η ραμολή, ο τυφλός, ο απομωραμένος, η, ο. (Φάγε, κούγελο, και σωζτα]).
- κουζιουλός, η, ο** = ο παλαβός, η, ο - ο μισότρελος, η, ο.
- κούκα (τα)** = τα ζαχαρωτά, τα καλούδια, οι ξηροί καρποί (νηπ.).
- κουκίζω** = αφηνιάζω (τοίμησης μουργέλα τα βόδια, κουκίζανε και σπάσανε τα ζυγάλετρα).
- κούκλα (η)** = ο καρπός της αραποσιτιάς.
- κούκουνας (ο)** = ο οίστρος, η μουργέλα.
- κουκουνιάζω** = ελδηλώνω επιθυμία για ζευγάρωμα ερωτικό. (Του κουκούνιασε για παντρειά κι ακόμα δεν πήγε, φαντάρος).
- κούκου-φέξη** = κάπου-κάπου, ενίστε, πότε-πότε.
- κουλαμάρα (η)** = αναπτηρία στα άνω άκρα.
- κουλικάνικος, η, ο** = ψεύτικος, η, ο - καλπικός, η, ο - σημαδεμένος, η, ο. (Με κουλικάνικο ζάρι του πήραν τα λεφτά κι αυτοκτόνησε).
- κουλούμα** (η) = ανθρώπινο περίττωμα.
- κουλούμπα (η)** = ανθρωποσύναξη πικνή, το ανθρωπομάνι.
- κουλούμπαρδος, η, ο** = ο ογκωδέστατος, η, ο - ο μπουνταλάς, ου, ικο.
- κουλουμπώνω** = περικυκλώνω, σκεπάζω, καλύπτω. (Μήν κουλουμπώνετε τον λιγοθυμισμένονε, ξανοίχτε, να πάρει αέρα).
- κουμανταρίζω** = περιποιούμ, φροντίζω, κάνω κουμάντο.
- κουμούστοι (το)** = μεγάλο κομμάτι ψωμιού, ξακρίδι.
- κουμουτσολόγος, ισσα, ικο** = αυτός που ζει με ζητιανεμένα κουμούτσια.
- κουμουτσώνω** = δίνω σε κάποιον κουμούτσι ψωμί.

κούμπλα (η) = το λυγάδιασμα, η νύστα, η γλάρα.
κουμπλάω = νυστάζω, λυγαδιάζω, γλαρώνω.

κούμπουλο (το) = το κορόμηλο, η σιλιβδα.

κουμπουντιά (η) = η πυκνή συννεφιά.

κουμπουρώνω = χαράσσω πορεία κατ' ευθείαν και την ακολουθώ. (*Το κουμπούρωσε για τη Ντροπολίτσα πεζός*).

κουνένες (ο) = το παιδί του λίκνου, ο ανόητος, ο καθυστερημένος.

κουνέτο (το) = η τέσα, το συφερτάσι, το μπακράτσι.

κουνημένος, η, ο = η ραμολή, ο ταξιδεμένος στην Αμερική...

κουνούκλα (η) = αρωματικός θάμνος, φρύγανο.

κουντέλι (το) = τεμάχιο έύλου για επεξεργασία, κομμάτι από κορμό δέντρου. (*Έκοψε το λεύκο, το κουντέλιασε και τόκανε σανίδια*).

κουντίνα (η) = βαριά αφρώστια, περίσταση. (*Πέρασε μεγάλη κουντίνα, δυο μήνες στο νοσοκομείο*).

κουντούρα (η) = δεμάτι με θερισμένα στάχια δημητριακών. (*Εκείνοι τα δένουν χερόβολα να τα δέσουν δεμάτια κι εμείς τα δένουμε κουντούρες [τα στάχια]*).

κουντουρίτσα (η) = ο λαχνός μ' ένα κοντό κι ένα μακρύ ξυλάκι. (*Ρίξανε κουντουρίτσες κι έπεσε σε μένα να πάω για ξύλα*).

κούντουρος, η, ο = ελαττωματικός, η, ο. (*Έκείνη η ιδιαίτερη τον διάλεξε μα της βγήκε κούντουρος*).

κουπαδέλι (το) = το λαδοδοχείο του λαδοφάναρου.

κουπάρι (το) = η πρόποση στο γαμήλιο τραπέζι. (*Δεν ήξερε να σηκώσει κουπάρι και να χαιρετήσει τα νιογάμπτρια και τους συμπεθέρους και να τους ευχηθεί*).

κουράδα (η) = το ανθρώπινο περίττωμα.

κουραστάρι (το) = το πριόνι του ξύλουγρου με την ανέμη.

κουραφέξαλα (τα) = οι ανοησίες, οι μιταρτζολέτες.

κούρβα (η) = η πόρνη, η μορόζα, η σπιτωμένη.

κουρθουλιάζω = κόβω τα κλαδιά κι αφήνω τον κορμό, κλαδεύω.

κούρθουλο (το) = το κλαδεμένο κλήμα.

κουργιαλός (ο) = το υδραγωγείο, υπόνομος.

κουργιαλάς (ο) = αυτός που φτιάχνει τους κουργιαλούς.

κουρδούμπα (η) = η τούμπα, το υψωματάκι.

κουρελάδικο (το) = εκεί που φτιάχνουν κουρελούδες.

κουρεμπάτσης, α, ίκο = ο κουρεμένος εν χρω. (*Κουρεμπάτσα φαφατούλα — φάει του γέρου τη σκατούλα!*).

κουρκουμπέλα (η) = ο κουρεμπάτσης, α.

κουρνάζος, α, ο = ο αργόσχολος, ο χαραμοφάης.
κούρνια (η) = το κατάλυμα, το καταφύγιο, το σπίτι των πουλερικών.

κούρνταλα (τα) = οι προετοιμασίες, οι φασαρίες, τα προεόρτια. (*Μικρός γάμος, κούρνταλα! — Τρανός γάμος; Κούρνταλα!*).

κουρί (το) = το κουντέλι, κορμός δέντρου.

κουρούμπελο (το) = ο μεθύστακας, ο παραλυμένος.

κουρούνης, α = ο ερμοκόρακας - ο αξιολύπητος.

κουρούπι (το) = το μικρό λαϊνάκι, λαγηνάκι.

κουρούτα (η) = η προβατίνα που φέρει κέρατα.

κουρούχι (το) = το κουντέλι.

κούσαλο (το) = ο παραγηρασμένος. (*Πού πήγαινε το κούσαλο στις γραμμές του τρένου; Βασάνισε τους ανθρώπους [του τρένου]. — [επιβάτες και τρενατζήδες]*).

κούσιας (ο) = το αβάπτιστο βρέφος αγόρι, ο δράκος.

κούσκουλο (το) = κορμός δέντρου που χρησιμοποιείται για κάθισμα.

κουσκούνι (το) = το κουτσομπολιό. (*Αρχίσανε το κουσκούνι και έημερωθήκανε κουσκουνεύντας*).

κουσουμάρω = εγκρίνω, προτιμώ, επιθυμώ. (*Να το ιδώ να το κουσουμάρω, μου γυάλισε*).

κουστέκι (το) = το πεδούκλι - τα δεσμά στα πόδια των ζώων, για άσκηση σε γιοργάδα.

κουστεκιάζω = πεδικλώνω και εκγυμνάζω τ' άλογο για να το μάθω γιοργάδα.

κουταλογύφτης (ο) = εργαλείο για γλύψιμο ξύλων για την κατασκευή κουταλιών, καφκιών, κλειδοπινάκων, γουδιών κ.λπ.

κούτελο (το) = το μέτωπο.

κουτόγαλος (ο) = ο ανόητος.

κουτοκιάπας (ο) = ο ανόητος.

κουτομόγιας (ο) = ο ανόητος.

κούτουλας (ο) = μεγάλη ξύλινη κουτάλα με την οποία μετρούν οι τσοπάνηδες το γάλα.

κουτουλάω = νυστάζω.

κουτουπάνω = αρπάζω τον αντίπαλο από τα ρούχα, επιτίθεμαι.

κουτουράω = αποφασίζω, ρισκάρω, ριψοκινδυνέω. (*Θα το κουτουρίσω, θα το ρισκάρω κι όπου βγει*).

κουτραμπάνης, α, ίκο = κουτουρατζής. (*Με κουτουριές και κουτραμπενιές δεν βγαίνει πέρα η ζωή*).

κουτρουσβάλα (η) = η κατρακύλα, η κολοτούμπα.

κουτρουσβαλιάζω = κατρακυλώ, αναποδογυρίζω.

κουτρούλι (το) = ο λοφίσκος από σκαμμένο χώμα μεταξύ των κλημάτων στο αμπέλι - ή στη ρίζα του σκαλισμένου λαχανικού ή αραποσιτιού.

κουτρούφι (το) = ο σβώλος του αλατιού, της στίψης, της γαλαζόπετρας κ.λπ.

κουτσαμάρα (η) = η πάθηση του κουτσού, ο παράγαλος στα γιδοπρόβατα.

κούτσα - καλλικούτσα = η καβαλήκα στην πλάτη.
(Τον πήρε καλλικούτσα η Ηπειρώπισσα τον λαβωμένο στρατώπη και τον πήγε σε καλύβι και των περιποίηθηκε).

κούτσικος, η, ο = μικρόσωπος, η, ο - μικροκαμωμένος, η, ο - ο μικρός, η, ο.

κουτσόβλαχος, ισσα, ίκο = ο λατινόφωνος τσοπάνης.

κουτσοκέρης, α, ίκο = το ζώο με το ένα κέρατο, ή με τα δυο κομμένα κέρατα.

κουτσούθελο (το) = το μικρό παιδί.

κουτσουκέλα (η) = η παρασπονδία, η ασυνέπεια, η λαδιά.

κουτσουμπέλι (το) = η ρίζα δέντρου προοριζόμενη για καύσιμη ύλη, το αιμπελοκούρβουλο.

κουτσούνα (η) = αυτοσχέδια κούκλα, το κουτσούνι.

κουτσούνι (το) = μικρό αυτοσχέδιο κουκλάκι.

κουτσουρέω = ακρωτηριάζω, περικόπτω, αφαιρώ.

κουφάλογο (το) = ο βαρύκοος, η, ο.

κουφοβόσκησμα (το) = το βόσκησμα του κοπαδιού με βουλωμένα τα κουδούνια.

κουφαμάρα (η) = η βαρηκοΐα.

κουφοβόσκω = βόσκω κρυφά. (Βούλωνε όλα τα σιδερικά του κοπαδιού και το κουφόβοσκε. — Από τότε που σκοτώθηκε ο Διαμαντής στον πόλεμο, βγάλανε όλα τα κουδούνια [σιδερικά] από το κοπάδι και το αφήσανε κουφό).

κουφοκαίω = καίω χωρίς να φαίνεται η φλόγα ή ο καπνός. (Ασβέστη δεν βγάνεις με το καμίνι να κουφοκαίει. Θέλει λάμπαδο να γίνουν οι πέτρες νερό!).

κουφοκάψιμο (το) = το κρυφό βόσκισμα της φωτιάς.

κουφοραματίζω = χτίζω τον τοίχο με κλίση προς τα έξω - το αντί. σκάρπος, η, ο. (Γέρνει όξως ο τοίχος σου, κουφοραματίζει).

κουφοτρώγω = τρώγω κρυφά.

κουφοφάγωμα (το) = η λαθροφαγία.

κοχεμένος, η, ο = προκομμένος, η, ο.

κοχεύω = επιτυγχάνω, προκόβω.

κοψαντερία (η) = κοιλόπονος που προκαλεί μικρό σκουληκάκι.

κοψαντερήθρα (η) = σκουλήκι που προκαλεί την κοψαντερία, κοιλόπονος.

κοψονούρης, α, ίκο = αυτός που λείπει η ουρά ή η λαβή. (Αυτό το πηγάνι, είναι κοψονούρικο = του λείπει η λαβή).

κοψοφέρερουγος, η, ο = το πτηνό με κομμένη τη

μια φτερούγα. (περπατάει σαν κοψοφέρερουγο πουλι).)

κοψοχρονιά (η) = μισοτιμής, κάτω παζάρι. (Τον τοιτώσανε τα γραμμάτια και οι αρρώστιες και πούλησε το σπίτι κοψοχρονιά!).

κοψής, ου = πολυλογάς, πολυλογού.

κοψιάς (ο) = ο πολυλογάς - ο παραμυθάς.

κρακανιάζω = ξερένομαι από το ψύχος.

κράνη (η) = φτωχεία, τόπος χέρσος κι άδεντρος.
(Κρακάνιασε στην Αλβανία και του κόψανε τα πόδια).

κρανιάζω = φτωχαίνω, μου λείπουν τα πάντα.

κρασάμπελο (το) = το αμπέλι που βγάζει σταφύλια για κρασί, (της σταφίδας = σταφιδάμπελο).

κρασοδάγενο (το) = το βαγένι για κρασί.

κρασόπιασμα (το) = το παιδί που συλλαμβάνεται από μεθυσμένους γονείς (ή γονέα).

κρασοπούλος (ο) = ο κάπελας, ο ταβερνιάρης.

κρατημάρα (η) = η παράλιση των άνω άκρων, η ταιγκουνιά, η επιφυλακτικότητα. (Όταν είναι να πάρει, τα τραβάει κατά λόγου του σαν το σκεπάρνι, σαν είναι να δώκει τον πιάνει κρατημάρα).

κρατώ = μένω έγκυος. (Μαρκαλήθηκε η γίδα αλλά δεν κράτησε - Πέντε χρόνια παντρεμένοι δεν κράτησε).

κρεβαταριά (η) = η κληματαριά, η κρεβατίνα, η περγουολιά.

κρεμανταλάς (ο) = κλώνος δέντρου μπιγμένος στη γη που τα κλωνάρια του χρησιμοποιούνται για κρεμάστρες.

κρέμαση (η) = το ύψος της πτώσης του νερού στο νερόμυλο.

κριάς (το) = το κρέας - τα κριάτα = τα κρέατα, αλλά και τα γεννητικά όργανα ανδρών και γυναικών. (Σκεπάσου, φάνηκαν τα κριάτα σου. Καθόταν χαυδάλα (διάσκελα) και φαινότανε το κριάς της).

κριγκινέλι (το) = το χάρβαλο, το κουδουνάκι των ζώων.

κριθαράκι (το) = φλεγμονή των βλεφάρων.

κρικέλα (η) = η χαλκάδα - ο κρίκος.

κριτσανάω = τρώγω κάτι ξερό και κάνω κριτς κρίτς.

κριτσέπι (το) = ο ξερότοπος, ο πετρότοπος.

κρυάδες (οι) = οι ανατριχίες, τα ρίγη.

κρυαδίζω = αναριγώ, κρυώνω.

κρυάκουρο (το) = το κρύο στα ψηλά βουνά.

κρυόκαλως, η, ο = νωχελικός, η, ο - ανούσιος, α, ο - ανέραστος.

κυπρί (το) = μπρούτζινο κουδούνι χητό που κατεσκεύαζεται στην Κύπρο.

κυριλίκι (το) = ο ψευτοαφέντης, ο ψευτογόνης.

κωλαδούρος (ο) = το ορθό έντερο, το τέλος του ορθού εντέρου. (*Τὸν κωλαδούρο του γουρουνιού ρίχτον στα σκυλιά.*)

κωλάθρα (η) = η γυναίκα με μεγάλα καπούλια, με μεγάλη πυγή.

κωλακούμπι (το) = πρόχειρο κάθισμα, κάθισμα πέτρινο ή από κορμό δέντρου.

κωλάνι (το) = ο ιμάντας που συγκρατεί το σαμάρι στην κατηφόρα από τα πίσω πόδια του ζώου.

κωλάντερο (το) = το ορθό έντερο χωρίς τον κωλαδούρο (σφυγκτήρα).

κώλαρη (η) = η άκρη του πεζουλιού, αναβαθμού, στο χτήμα.

κώλεθρο (το) = το νήπιο που σέρνεται με τα οπίσθια.

κωλιάνισσα (η) = η διάρροια.

κωλοθελόνης, ισσα, ικο = ο διάβολος, ο παμπόνηρος, ο πολυμήχανος.

κωλοθούτι (το) = η παραφύαδα.

κωλογυρίζω = περιφέρομαι άσκοπα, χασοημερώ σκόπιμα να μην εργαστώ, τεμπελιάζω.

κωλοδουλεία (η) = η εργασία του καθιστού τεχνίτη, εργάτη.

κωλοζαθία (η) = η πονηριά, η φευτιά, η νοθεία. (*Κάπως τα κάνει με τις κωλοζαθίες του και τους κερδάει όλους στα χαρτιά.*)

κωλοθρόφος, α, ικο = οικόσιτος, καλοπερασάκιας, μαμόθρεφτος.

κωλοκαθία (η) = η ράχη των ιπποζυγίων στα καπούλια. (*Το σαμάρι πλήγιασε το μουλάρι στην κωλοκαθία [—ανάμεσα στους γοφούς].*)

κωλοκάθομαι = κάθομαι στις φτέρνες μου, βαθύ κάθισμα.

κωλόκουρα (τα) = τα μαλιά των προβάτων που προέρχονται από τα πίσω πόδια.

κωλοκουρίζω = κουρεύω τα πίσω και μπροστινά πόδια των γιδοπροβάτων.

κωλομάγουλος, η, ο = καλοθρεμμένος, η, ο.

κωλομάρης (ο) = κοντός με μεγάλους γοφούς.

κωλομπούνιας (ο) = ο με εξογκωμένους γοφούς.

κωλομπρίνος (ο) = ο αυγερινός.

κωλοπάτι (το) = το τελευταίο απομεινάρι στο δοχείο.

κωλοπετίνα (η) = το πολυμπαλωμένο παντελόνι στην έδρα, η κοπετίνα.

κωλοπηλάλα (η) = τα τρεχάματα χωρίς αποτέλεσμα, η διάρροια.

κωλόραχο (το) = η καμπή της ραχούλας.

κωλορίζι (το) = η παραφύαδα.

κωλοσάρα (η) = δισβατή πλαγιά με χαλιά (χαλίκια).

κωλοσατέρης, ω, ικο = ο με μεγάλους γλουτούς.

κωλοσούρνομαι = σέρνομαι με τα οπίσθια.

κωλοσούρνοντας (επίρ.) = σερνάμενος με τα οπίσθια, έρποντας.

κωλοσούρτης (ο) = δίσβατος πλαγερός δρόμος.

κωλοσοφράς (ο) = η πράσινη μεγάλη σαύρα, η γαϊδουρογούσιτέρα.

κωλοσπίθα (η) = η πυγολαμπίδα, η κωλοφωτιά.

κωλοστρόκι (το) = συσκευή με ξύλο κουφοξυλιάς και έμβολο ξύλινο με το οποίο πιέζουν στουπί και ο συμπιεζόμενος αέρας μεταξύ των στουπών κροτεί.

κωλοστρόκω (η) = η κοντή γυναίκα.

κωλοσφίξα (η) = επώδυνη ψυχική κατάσταση, εξαναγκασμός. (*Όταν είχε τις κωλοσφίξες ερχότανε παρακαλιότας, τώρα δεν μας είδε πουθενάντια.*)

κωλοφέλια (τα) = τα κωλομάγουλα, οι γλουτοί.

Λ

λαθδαριά (η) = η κουπαστή, το στηθόε των μπαλκονιών, των κλιμακοστασίων κ.λπ. και σε σχήμα Λ καλαμωτή στα βιβάρια, στα ποτάμια και στις λιμνοθάλασσες, για εγκλωβισμό των φαριών κ.λπ.)

λαγανίζω = σκουπίζω, κρησαράω, ξεχωρίζω τα χοντρά απ' τα ψιλά.

λαγάρι (το) = το καθαρό λίπος του γουρουνιού, το καθαρό μέλι από το κερί. (*Έλιωσε το θρεφτάρι κι έβαλε το λαγάρι στις στάμνες και τις τσιγαρίδες στις λάτες.*)

λαγαρίζω = ξεχωρίζω το ένα είδος από το άλλο, ή από ξένες ουσίες ή τα περιττά.

λάγαρο (το) = το πλευρό κοντά στο ύψος του αφαλού.

λαγαρός, η, ο = καθαρός, η, ο - λαμπτικαρισμένος, η, ο - ξάστερος, η, ο.

λάγγεμα (το) = το παίξιμο του ματόφυλλου, το πήδημα, η αποβλάκωση.

λαγάφτι (το) = το άγριο λαχανικό

λαγγεύω = πηδώ, καρδιοχτυπώ.

λάγγος (ο) = ο πήδος, ο σάλτος, το πήδημα.

λαγιάζω = λαγοκοιμάμαι, αρχίζω να κοιμάμαι.

λάγιος, α, ο = το μαύρο πρόβατο.

λαγκοδέρνω = ψυχομαχώ, ξεψυχώ, έχω δύσπνοια.

λαγκουνίζω = λάμπω, αστράφτω, ακτινοβολώ.

λαγκουνιστός, η, ο = γυαλιστερός, η, ο - αστραφτερός, η, ο.

λαγκουρίζω = φέγγω αμυδρά. (*Κάπι λαγκούρισε μέσα στ' άχερα — Κάποια γαζέτα είναι, την είδα πρωτύτερα κι εγώ.*)

λαγοκοιμάμαι = ελαφροκοιμάμαι.

λαγοκοιμηθιό (το) = ο διακεκομένος ύπνος, το λαγοκοιμήσι.

λαγοκοιμήσι (το) = ο ύπνος του λαγού - ο ελαφρός ύπνος.

λαγονίκα (η) = το θηλυκό σκυλί που κυνηγάει μόνο λαγούς, η καλή αστυνομικός.

λαγονικό (το) = το αρσενικό σκυλί που κυνηγάει μόνο λαγούς, ο καλός αστυνομικός.

λαγόσκυλο (το) = το σκυλί που κυνηγά λαγούς.

λαγόστομος, η, ο = αυτός που έχει χείλη σαν του λαγού.

λαγούμι (το) = η φωλιά των ζώων και των τρωκτικών, ο υπόνομος. (*Ανοίξανε λαγούμια να φυτέψουνε κλαρικά [=οπωροφόρα δέντρα]*).

λαγουμιτζής (ο) = ο κατασκευαστής του λαγουμιού.

λαδαδερφή (η) = η βαπτισμένη από τον ίδιο νουνό.

λαδαδέρφι (το) = το βαπτισμένο νήπιο από τον ίδιο νουνό. (*Με τον Παναγή είμαστε λαδαδέρφια, μας βάφτισε ο ίδιος νουνός, και μάλιστα στο ίδιο νερό την ίδια ημέρα*).

λαδαδερφός (ο) = ο βαπτισμένος από τον ίδιο νουνό και τα παιδιά του νονού.

λαδιά (η) = το σύνολο της παραγωγής του λαδιού, η λοβητούρα, το λέκιασμα. (*Πέσανε το καλοκαΐρι οι ελιές, δεν είχαμε λαδιά φέτος — Έχει λαδιές το πουκάμισό σου — Την έκανες και πάλι τη λαδιά σου*).

λαδικό (το) = το ελαιοδοχείο, το ροϊ, η άπλυτη γριά.

λαζάνια (τα) = τα χειροποίητα μακαρόνια, οι νεροχυλοπίτες.

λάζος (ο) = το μικρό δάσος - το μαυρομάνικο μαχαίρι.

λαζουρωτός, η, ο = το ριγωτό ύφασμα.

λαθουρός, η, ο = ο με άσπρα λαθουρά στίγματα.

λαϊκούρα (η) = η πολυκοσμία, η λαϊκή συγκέντρωση.

λαιμαριά (η) = σκοινί ή δέρμα γύρω από το λαιμό του ζώου, ιδιαίτερα τη φορούν κατά τον αλωνισμό.

λαιμιακά (τα) = η περιοχή του λαιμού, ο πονόλαιμος. (*Έχω τα λαιμιακά μου, δεν μπορώ να καταπιώ*).

λαιμίσια (η) = η μαγκούρα που πιάνει τα γιδοπρόβατα από το λαιμό.

λαιμούριάζω = στραγγαλίζω, πιέζω τις αμυγδαλές με το δείχτη των δαχτύλων για να βγει το πύον. (*Έίχα αμυγδαλές αλλά με λαιμούριασε κάμποσες φορές η γρια-Μαρία, βγήκε το όμπιο και μου περάσανε*).

λαΐνα (η) = η στάμνα για αποθήκευση λίπους, λαδιού, παστού κ.λπ.

λάκα (η) = το ισιωματερό χωράφι, ο μικρός κάμπος.

λακινιάρης, α, ικο = το ζώο που φεύγει, από το κοπάδι, ο μιχός, η μοιχαλίδα. (*Το βετούλι το κόρμπο είναι λακινιάρικο, ξεκόβει από την κοπή και πάει σε ζημιές — Από τα νιάτα της ήταν λακινιάρα η Κατίγκω...*).

λακιχτά (επίρ.) = βιαστικά. (*Ηρθα λακιχτός να κολατσίσω και να γυρίσω αμέσως στη δουλειά*).

λακιχτός, η, ο = ο βιαστικός επισκέπτης.

λάκος (ο) = ο αργαλειός και η λακκούβα.

λακκούλα (η) = μικρό τεμάχιο καλλιεργημένης γης μέσα σε χέρση ή δασική περιοχή.

λακούλι (το) = η μικρή πεζούλα, το ελάχιστο ισωματερό χωράφι.

λακριντεύω = κουβεταρίζω, φλυαρώ. (*Τόστηρες στο λακριντί κι εγώ σε καρτερώ να πάμε στη δουλειά μας*).

λακριντί (το) = η άσκοπη συζήτηση - το κουβεντόλο.

λαλά (το) = το παιδικό παιχνίδι.

λαλάγγιχτος, η, ο = ο ευαίσθητος, ο ευπαθής.

λαλαγκίδα (η) = η τηγανίτα.

λαλακώνω = κολλάει η γλώσσα μου από δίψα ή πολυλογία. (*Τρέχα στη βρύση να φέρεις ένα κανάτι νερό, λαλάκωσα από την δίψα. — Λαλάκωσε η γλώσσα του, από τα λόγια που του είπε, μα κείνος έκανε το δικό του*).

λάλας (ο) = ο αδελφός, (η αδελφή = η φούλα).

λαμπαδιάζω = ανάβω, φουντώνω.

λαμπαδώνω = φουντώνω, φουντουλώνω, ανάβω, λαμπαδιάζω.

λάμπαδος (ο) = η φλόγα.

λαμπάς (ο) = η γωνία της οικοδομής. (*Για βάλε το ζύγι σου και ζύγιασε το λαμπά σου, γέρνει, είναι στραβός*).

λαμπικαρίζω = ξεκαθαρίζω, το κάνω να λάμπει.

λαμπιρίζω = θαμπίζω, φέγγω αμιδρά.

λαμπουδιά (η) = η σταγόνα του λαδιού, η στάλα. (*Με τη δρούγα ρίναμε το λάδι στο φαΐ, μια λαμπουδιά στο πάτο*).

λαμπρεύω = γιορτάζω το Πάσχα, τρώγω αρτύσιμα φαγητά.

λαμπράτης (ο) = το ζώο που πρόκειται να σφαχτεί τη Λαμπρή -το Πάσχα-.

λαμπρογιόρτια (τα) = οι γιορτές πριν και μετά το Πάσχα.

λάου-λάου = λίγο-λίγο, σιγά-σιγά, πονηρά.

λαπάντι (το) = το αστραφτερό, το κατακάθαρο.

λάπατο (το) = λαχανικό και ο άβουλος άντρας, ο ανίκανος για όλα.

λασπίας (ο) = ο εργάτης που φτιάχνει και δίνει λάσπη στους χτιστες.

λασπίτης (ο) - λασπίας (ο) = ο λασπιάς.

λασπιτζής (ο) = ο λασπιάς.

λασποκύλης (ο) = ο λασπιτζής.

λασποκυλιέμαι = λερώνωμαι με λάσπες.

λασπολόγος (ο) = ο λασπιάς, ο συκοφάντης. (*Πήρα το Μήτσο σουφατζή και το Θανάση λασπολόγο.*)

λασπόφτυαρο (το) = ξύλινος δίσκος για την μεταφορά της λάσπης για σοφάτισμα.

λάτα (η) = ο γκαζοντενεκές.

λατανάω = βυζαίνω τον αρμεγμένο μαστό, βυζαίνω τ' απομεινάρια. (*Ν' αρμεξεις πρώτα τη γίδα και στερνά να βάλεις το κατσίκι να τη λατανήσει.*)

λατάνημα (το) = το βύζαγμα χωρίς γάλα.

λάτζα (η) = το πλύσιμο των πιάτων, το μπόι. (*Είναι γυναίκα με μπόι, με λάτζα, λατζάνα. — Δούλεψα σε λάντζα στη Γερμανία.*)

λατζώνα (η) = η με μπόι γυναίκα, λατζογυναίκα.

λατζώνης (ο) = λεπτός ψηλός και όμορφος άντρας.

λατούρα (η) = το πλησίασμα των δύο φύλων, το φλερτ. (*Αμα δεν έχει λατούρα με τραΐ, δεν πρωμαγκαστρώνεται η γίδα.*)

λατούφι (το) = η συστάδα από ελατίσιους θάμνους.

λατσάρα (η) = ο πολύ βρεγμένος τόπος.

λάχα-λάχα = γρήγορα-γρήγορα, πολύ βιαστικά.

λαχανιάς (ο) = το μαχαίρι που προορίζεται για το βγάλσιμο των άγριων χόρτων.

λαύραμ' = καημός μου, καΐλα μου, φωτιά μου.

λαυτακιάζω = ξαφνιάζω. (*Πετάχτηκε από τα βάτα ένα φίδι και με λαυτάκιασε!*)

λάφτω = πίνω κάποιο υγρό με τη γλώσσα, όπως ο σκύλος, φλυαρό. (*Μη λάφτεις το γάλα σαν το γατί... πίες το σαν καλό παιδί που είσαι. — Άστην να λάφτεις έχει όρεξη.*)

λαχαναρμιά (η) = λάχανο, τουρσί.

λαχανολογώ = μαζεύω χόρτα του αγρού για μαγείρεμα.

λαχανολόγος, ισσα = αυτός που λαχανολογάει.

λαψάνα (η) = είδος λαχανικού, βότανο.

λέθεντας (ο) = πρωτολεβέντης, ο ατήρητος άντρας.

λεθεντουριά (η) = η νεανική ή αντρίκεια συντροφιά των λεθεντάδων. (*Εκίνησε η λεθεντουριά νύφη να πάει να φέρει.*)

λειριάζω = χάνω το χρώμα μου, γίνομαι πελιδνός, χαλκοπράσινος, ωχρός.

λειψάδα (η) = το κομμάτι που λείπει, το κενό, η χαραμάδα. (*Κλείσε με στόκο τις λειψάδες.*)

λειψανιάζω = κιτρινίζω, παίρνω το χρώμα του νεκρού, του λειψανου.

λειψάνισμα (το) = η ωχρότητα, η κιτρινάδα, η πελιδνότητα.

λειψός, η, ο = ο ελιπής, ο χωρίς προζύμι άρτος.

λεκάδι (το) = μάτσος από κλωστές για μπάλωμα, ο μάτσος, το ματσάκι.

λελές (ο) - λουλού (η) = ο μαμόθρεφτος, η μαμόθρεφτη.

λελουδιάρης (ο) = ο μήνας Μάης.

λεμπέσης, ω, ικο = ο ρεντίφης, ο μποέμ, ο ασυλόγιστος τεμπέλης.

λεμπεσουριά (η) = το άτακτο πλήθος.

λέπενο (το) = το ψοφίμι, ο αδύνατος, ο άρρωστος, ο πεινασμένος. (*Τον πήραν για την εξορία άντρακλα και γύρισε στο σπίτι πετσί και κόκκαλα, σκιάχτρα, λέπενο!.*)

λεποντιά (η) = είδος λαχανικού, η πολύ άσφαρη γυναίκα. (*Στεκότανε στα στέφανα σαν απότιστη λεποντιά.*)

λέσι (το) = το ψοφίμι, ο σκελετός.

λεσιά (η) = ο σκελετός, η δικτυωτή πόρτα.

λεφίκι (το) = το ψηλό και ευλύγιστο άτομο.

λέχος (ο) = οι κοπριές των προβάτων με τις οποίες λευκαίνουν τα βαμβακερά υφάσματα.

λέχρα (η) = η λέπτρα.

λεχριάρης, α, ικο = ο λεπτρός, ο ακάθαρτος, ο βρομάρτης.

λέχω = αλυχτώ. (*Έλεχε όλη ημέρα, τοιτσίκωσε, από τις βρισιές και τις κατάρρες.*)

λεχωνόπανο (το) = τα ρούχα της λεχώνας.

λεχωνούδι (το) = το γεννησαρούδι. (*Πήγα ν' ασημώσω τη λεχώνα και το λεχωνούδι.*)

ληπνοπάτι (το) = ο ληνός, το πατητήρι των σταφυλιών.

λιανάκι (το) = ο κόνιδος, η κονίδα, το μικρό ψειράκι.

λιάνομα (το) = το αρνοκάτσικο. (*Θ' αφήκω κάνα λιάνομα να το κόψω τ' Αγιοδημητριού στη γιορτή μους.*)

λιάντζουρο (το) = το λιασμένο πόσιμο νερό, τα απόβλητα του ελαιοτριβείου.

λιαρομάτης, ισσα, ικο = ο με άτονα μάτια.

λιάρτζα (η) = πουλί που κοιτάζει τον Ήλιο, όταν κάθεται, είδος τσίχλας.

λιάρος, α, ο = το ασπρόμαυρο γίδι.

λίγδα (η) = το λίπος του γουρουνιού, ο λεκκές, η λιπαρή λερωματιά.

λιγοκαρδίζω = λιγοψυχώ, απογοητεύομαι.

λιγοκοσμιά (η) = η συγκέντρωση με λίγα άτομα, η αποτυχημένη συγκέντρωση.

λιγούλι - λιγουλάκι = το λιγοστό, το πολύ λίγο.

λιθαράς, ου (νταμαριτζής) = ο λοτόμος, ο εργάτης που βγάζει πέτρες.

λιθαροπάτι (το) = μόλωπας στην πατούσα που μαζεύει πύον (από χτύπημα του ξυπόλητου ποδιού σε πέτρα).

λιθαρόσουπα (η) = η πολύ φτωχή κι ανάρτυγη σούπα, το φτωχό φαγητό.

λιμαντέρα (η) = βασανιστική πείνα, η ανέχεια, η φτώχεια. (Την έδωκε, μια κόρη μονάκριβη που είχε, στη λιμαντέρα, στον Παναή, και τη Δευτέρα του γύρευε δανεικά αλεύρια να ζυμώσει...).

λιμαρίζω = τρομάζω. (Πετάχτηκε ένα μαντρόσκυλο από το μαντρί και μ' έβαλε στο κυνήγι και με λιμάρισε).

λίμπα (η) - λίμπι (το) = το πήλινο δοχείο για την αποθήκευση του λαδιού.

λιμπίζομαι = ορέγομαι, επιθυμώ, λαχταρώ.

λιναρένιος, α, ο = ο υφασμένος από λινάρι.

λίξα (η) = η λιχουδιά, η επιθυμία για κάποιο φαγητό.

λιόκια (τα) = τα ανδρικά γεννητικά όργανα.

λιοκκόκι (το) = τ' απομεινάρια του ελαιόκαρπου μετά την έκθλιψη.

λιόκριση (η) = η γένιση του φεγγαριού, η πανσέληνος. (Θα κόψω τα λεύκα με τη λιόκριση του φεγγαριού).

λιοπάνα (η) = υφαντό κιλίμι από σπάρτο ή λινάρι πάνω στο οποίο λιάζανε τον τραχανά, τις χυλοπίες και άλλους καρπούς, μάζευαν και τις ελιές.

λιοπάνι (το) = η μικρή λιοπάνα.

λιόπανο (το) = το ειδικό πάνι πάνω στο οποίο μαζεύουν τον ελαιόκαρπο.

λισθός, η, ο = μικρός, αδύνατος, αρρωστούλης.

λιώμα (το) = τα αλωνισμένα στάχια.

λοβοδένω = σχηματίζω λοβό και καρπό, δένω καρπό. (Δεν λαβοδέσανε οι φασολιές μας).

λογγιάζω = ρίχνω το κοπάδι στο λόγγο, χάνομαι μέσα στο λόγγο.

λογγίσιος, α, ο = ο άνθρωπος που ζει στα δάση.

λογιάζω = στοχάζομαι, αναλογίζομαι.

λογολέω = λογομαχώ. (Ακουσα που λογολέγανε ανταρευτά, δεν έλεγα πως θα φτάνανε και σε φονικό!).

λογοτεχνίζω = γράφω σαν λογοτέχνης, ο ... παραλογοτεχνής.

λόζο (το) = το ποτόκι - η φωλιά του αγριμιού - η μονιά.

λόθρα (η) = η ηλόθρα, το αποκοπτόμενο μέρος του πεταλόκαρφου μετά το καλίγμα.

λοϊδά (η) = τούφα μαλλιών, τσουλούφι.

λολαίνω = ζαλίζω, τρελαίνω, αποβλακώνω.

λολός, η, ο = ο ανότος, η, ο - ο μισότρελος, η, ο.

λοξάδα (η) = η ιδιοτροπία, ο παραλογισμός.

λόπια (τα) = τα μεγάλα λευκά φασόλια, (λίγο πιο μικρά απ' τους γίγαντες).

λόρδα (η) = η πείνα. (Το Σαρανταένα έπεσε μεγά-

λη λόρδα).

λότζα (η) = η καλύβα, το ξύλινο παράπηγμα.

λουθί (το) = το κάλυμμα του καρπού των οστρίων, ο λοβός.

λουκάθιτσα (η) = η λιμνούλα, η ρογκάλα.

λουκιά (η) = το αποστραγγιστικό χαντάκι του χωραφιού, η τάφρος.

λουκί (το) = ο αγριόβικος.

λουλαζάνης, α = ο ψηλός και λεβέντης άντρας, ο μπουλαζάνης.

λουλάς (ο) = το μαρκούτσι του ναργιλέ, ο σωλήνας του αποστακτήρα (καζανιού). Ο ψηλός κι άμαλος άντρας.

λουλού (η) = η γυναίκα.

λουμάκι (το) = το ευθυτενές δέντρο.

λούμπια (η) = ο λάκκος με τα λασπόνερα, το πολίμνι, η στέρνα του κρασιού.

λουμπούσι (το) = το ντρουμπούκι, η ρόκα, ο καρπός του αραποσιτιού.

λουμώνω = λουφάζω, κρύβομαι, υποχωρώ.

λούπος, α, ο = ο εντελώς ώριμος καρπός, ο φτασμένος.

λουπουνιάζω = χτυπώ και ρίχνω σε αφασία κάποιο ζωντανό ή άνθρωπο. (Του έδωκε, μια με το μπατίνι στο τρικόμπι και τον λουπουνιάσει).

λούπουνο (το) = το λούπινο.

λούρα (η) = η βέργα του δάσκαλου, τα βλαστάρια των δέντρων.

λούρμπιας ω-ο = ο πολυφαγάς, ο αχόρταγος, η, ο.

λούρωμα (το) = το ίδρωμα, η γλασεράδα, η ευλυγίσια.

λουρώνω = ιδρώνω. (Είχε πυρετό. Πήρε μια ασπρίρινη και λουρώσει).

λούτσα (η) = είδος ψαφιού, η λίμνα με λασπόνερα, το μούσκεμα.

λουτσίζω -ομαι = βρέχω, βρέχομαι.

λουφάχτρα (η) = το κρισφύγετο, η γιάφκα, η χωσά, το κατάλυμα.

λουφόγατος (ο) = ο ύπουλος και πονηρός, θηλ. η λουφόγατα.

λοχνάρι (το) = ο τήλος, ο ρόζος, το χελώνι, το βυζούνι.

λυγιά (η) = υδροχαρές δέντρο που έχει ευλύγιστους κλώνους, η λυγαριά.

λυκόστομος, η, ο = τεχνιτή εγκοπή, σε κολώνα ξύλινη για να μην γλυστρά το στηλωμένο ξύλο στις σκαλωσιές των οικοδομών.

λυκουνιά (η) = το πλήθος των λύκων, το πλήθος των κακοποιών.

λυκοφάγωμα (το) = (κατάρα για ζώο) που να το φάει ο λύκος, το (ατίθασο ζώο). Το λυκοφάγωμα.

λυκοφαμελιά (η) = η οικογένεια κακοποιών. (Ηταν

αγαθό κοριτσάκι, ἐπεσε σε λυκοφαμελιά και την κάνανε σαν κι εδαύτους.

λυπημάρα (η) = ο οίκτος, η λύπηση, η συμπόνια.

λυποκράτημα (το) = το πένθος. (Η Θανάσω δεν λυποκράτησε ούτε ώρα για τον άντρα της).

λυποκρατώ = πενθώ. (Ο Κώστας δεν ελυποκράτησε καθόλου για τη γυναίκα του, πριν να σαραντίσει εκείνη, έβαλε το κορέτο στην τσέπη και πήγε να ιδεί κάποια απόχηρα).

λυσιακά (τα) = η μεγάλη οργή. (Έφαγε τα λυσιακά του να μάθει ποιος του σκότωσε στην κατοχή τον αδερφό και δεν τα κατάφερε... κι έψυγε από τούτη τη ζωή με το παράπονο).

λυτάδα (η) = το ασύνδετο χτίσιμο, το χτίσιμο της μιας πέτρας πάνω στην άλλη, αφίνει λυτάδες.

λυχνοκάντηλο (το) = το καντήλι, το λυχνάρι.

λώθα (η) = η λέπτρα.

λωθιάρης, α, ικο = λεπτρός, η, ο - λεπτριάρης, α, ικο.

λωβός, η, ο = ο σκάρτος, η, ο. (Ο λωβός καλός δεν γίνεται... κι ούτε το ξίδι μέλι!).

M

μαγάρα (η) = τα κόπρανα, τα περιττώματα.

μαγαρίζω = αφοδεύω, κοπρίζω, λερώνω, μολύνω, μιάνω. (Γέρασε, ξέπεσε, έχει καιρό που μαγαρίζεται απάνου του).

μαγαρισιά (η) = τα ανθρώπινα κόπρανα, η μόλυνση, η μίαση. (Ηρθε και πήρε δυο αργά από τη φωλιά. Ας τα πήρε. Επρεπε να με ρωτήσει. Δεν τόχω για τ' αργά, τόχω για τη μαγαρισιά).

μαγάρισμα (το) = το ξεπάτωμα, το βγάλσιμο του παχιού εντέρου έξω.

μαγέρεμα (το) = η σκευωρία, τ' αλευρομαγερέματα, η μηχανοραφία.

μαγκάνιας (ο) = ο εριστικός, (η μαγκανιά = η γκρινάρα).

μαγκανιάρης, α, ικο = γκρινιάρης, α, ικο - εριστικός, η, ο.

μάγκανο (το) = ο καυγάς, η φασαρία, η γκρίνια.

μαγκλάρας -ω = ο μεγαλόσωμος, η, ο.

μαγκούφης, α, ικο = ο εργένης - άγαμος.

μαγκουφία (η) = η μοναξιά, η αγαμία.

μαγουλήθρες (οι) = οι παραμαγούλες, η παρωτίτιδα.

μαδάρα (η) = ο εντελώς άδεντρος, άχλωρος τόπος.

μαδός (ο) = η ψωμόψιχα. (Πέταγε το μαδό στο σκυλί κι έτρωγε μοναχά την κόρα ζεστή όπως ήτανε με γαλοκορφή από το λεβέτι).

μαζιά (η) = ο φυσικός χορτοτάπτης. (Σε τούτη τη ραχούλα, σε τούτη δω τη μαζιά σταίνανε τα τσοπανόπουλα χορό).

μαζούκλα (η) = πολλά άτομα μαζί, η συγκέντρω-

ση.

μάζωξη (η) = η σύναξη, η συγκέντρωση.

μαζωχτάρι (το) = παιδί που βρέθηκε πεταμένο και το μάζεψε κάποιος. (Δεν είναι δικό τους παιδί, μαζωχτάρι τους είναι. Τους το ρίξανε στην πόρτα).

μαζωχτης, τρα, ικο = εκείνος που μαζεύει, νοικοκυρεύει, αποθηκεύει αγαθά.

μαζωχτικά (τα) = τα έξοδα της συγκομιδής.

μαζωχτρης, α, ικο = ο μαζευτής, ο μαζωχτης.

μάηδες = μήτε, ούτε.

μαθές = μάθετο, για να το ξέρεις, άκουσέ το.

(Πρωτοξάδερφα και στεφανωθήκανε, μαθές!) **μαθός (ο) =** ο γνώστης, αυτός που έμαθε. (Δεν είμαι μαθός, είμαι παθός).

μάικο -ω (ο,η) = μανούλα μ., πουλάκι μ', χάιδω μ...

(Τράβα, μάικα μ' στο μαγαζί να μου φέρεις ένα κουτί μπογιά μαύρη μάτερη [=για μαλλάγι [για βαμβακερά πάνινη]].

μάινα = όλοι μαζί, εώπα, όλοι με μια!

μακαράς (ο) - η κουβαρίστρα - το καρούλι - η τροχαλία. (Είχε στο πηγάδι μακαρά).

μακιάτη (η) = η λαδιά, η λερωματιά, ο ρύπος.

μάκια - μάκια = φιλάκια-φιλάκια.

μακλάνιος, α, ο = ο κολασμένος, η, ο - ο σκατόψυχος, η, ο. (Πήγε ο μακλάνιος κι ορκίστηκε φέματα πως δεν πότιζα κι εγώ με κείνο το νερό).

μακρυναρίκι (το) = το στενόμακρο χτήμα, οίκημα.

μακρυσκοινιάζω = δένω κάποιο ζώο με μακρύ σκοινί, μακρυγορώ, πλατυάζω. (Μακρυσκοινιάζει κουβέντρες και βαριέμαι να τον ακώ).

μακρυσκοινιάζομαι = αφήνομαι εντελώς ελεύθερος. (Τον μακρυσκοινίασε το γιόκα της και δεν μπορεί να τον μαζέψει).

μαλάθα (η) = η καλάθα του ψωμιού, η ψωμοκοφίνα. (Πού γύριζες; Πού ύασαποσκύλιαζες; Η μαλάθα δεν έχει για σένα ψωμί, τόστειλα να το φάνε κείνοι που δουλεύουνε και ιδώνου στ' αμπέλι μας).

μαλαΐμικος, η, ο = ο ήμερος, η, ο - ο πράος, α, ο - καλοπροσαίρετος, η, ο. (Μαλαΐμικο ανθρωπάκι Του Θεού, του σκυλιού δεν λέει να χαθεί).

μαλακοτοπιά (η) = ο τόπος χωρίς πέτρες και άλλα αιχμηρά αντικείμενα. (Επεσε σε μαλακοτοπιά και δεν τραυματίστηκε).

μαλαπέρδα (η) = το πέος. (Είχε μια μαλαπέρδα σαν του γαϊδάρου και μαρμάζανε οι πουτάνες όταν τη βλέπανε!).

μαλίνα (η) = η φοβία, το άγχος, η απογοήτευση. (Μαλινάρισα ώσπου να πατήσει το αεροπλάνο στη γη και να κατεβώ).

μαλινάρω = απογοήτεύομαι, μπαϊλτίζω, λιποψυχώ.

μάμα (η) = ο πρόλοβος των πτηνών. (Κάλλιο η μά-

μα μου — Πέρι η μάνα μου).

μαμακώνω = εσοδεύω, συνεμπάζω, εξοικονομώ.
(Γεμίζω τη μάμα μου — αποθηκεύω έχοντα, πλούτη).

μαμαλεύω = εργάζομαι οκνά κι ανόρεχτα. (Δεν δουλεύει μ' όρεξη, δουλεύει οκνά και τη μαλεύει τη δουλειά).

μάμαλης, ω, ικο = ο τεμπελοεργάτης.

μάμαλο (το) = το πλήθος των μικρών ζώων ή παιδιών. (Μαζεύεται το βράδυ το μάμαλο και ξεσηκώνει τη γειτονιά από τις φωνές).

μαμούρι, α = το μειράκι, ο άγουρος, το παλικαράκι.

μαναθέλα (η) = ο ξύλινος λοστός, μοχλός που έβαζαν κάποτε εμπρός τ' αυτοκίνητα.

μανάρι (το) = το οικόσιτο αρνί, το μαρτίνι.

μάνητα (η) = η οργή, η μήνη, το μπουχράμι, ο θυμός.

μανιά (η) = η γιαγιά, η νόνα, και η προνόνα.

μανιαμούνιας (ο) = ο γλοιώδης, ο ερωτήλος. (Γυρίζει στις γειτονιές ο μανιαμούνιας κι ενοχλεί τα θηλυκά του κόσμου).

μανιάρα (η) = η κλαδευτήρα. (Θα του κόψω τα πόδια με τη μανιάρα).

μανιασούρι (το) = ο ανόητος και απαιτητικός άξεστος. (Μαζεύπτηκαν με τις φωνές το μανιασούρια να γυρέψουν το δίκιο που δεν έχουνε).

μάνιωμα (το) = ο θυμός, το πείσμα.

μανιώνω = θυμώνων - οργίζομαι. (Του είπαν βαριά κουβέντα και μάνιωσε και δεν κρατιόταν με τίποτα).

μανόγαλο (το) = το γάλα που έχουν μάνα και κόρη, όταν γεννούν την ίδια εποχή, το γάλα της μάνας - χόρτο που φυτρώνει στα βράχια. (Στον πόνο του αφτιού ρίχνουν μανόγαλο και περνάει ο πόνος).

μανός, η, ο = οργισμένος, η, ο.

μανουσάκι (το) = η σπέτζα, ο ασφόδελος.

μαντάνι (το) = υδροκίνητη συσκευή που βγάζει το πέλος στα μάλλινα υφάσματα.

μαντανία (η) = κουβέρτα αργασμένη στο μαντάνι.

μαντάρα (η) = τα ίχνη που άφησε το αγρίμι, η ατσαλιά, η φασαρία. (Η μαντάρα που άφηκε είναι από αλουπού).

μαντινίρω = κουμαντάρω, διοικώ. (Δεν μπορεί να μαντινίρει το σπίτι του, θέλει να βάλει και σ' άλλα σπίτια διάτες και νιζάμια).

μαξούμι (το) = αδύνατο βρέφος. (Ηταν αρρωστιαρικό το μαξούμι και πέθανε ασαράντιγο).

μάρα (η) = η αποβλάκωση, η τρομάρα, η αποχαύνωση, η επιθυμία, ο καμπός. (Μάρα τόχω να τον ιδώ να γελάσει τ' αχείλι του).

μαραγκούδα (η) = το παραγινωμένο σύκο. (Τις μα-

ραγκούδες τις τρώνε οι κουρούνες. — Πέσε μαραγκούδα να σε φάω).

μαραθιά (η) = αρωματική πόδα, ο τόπος με μαραθίες.

μαραφουλάω = ψηλαφώ, πασπατεύω, μολύνω. (Δεν τις έστειλα δούλες να τις μαραφουλάει ο ένας κι ο άλλος, τις κράτησα στο ημεροδούλι, πήραν φτωχούς και τους τίμησαν κι άνοιξαν νοικοκυριά).

μαργάνης, α, ικο = αργός και κακός εργάτης, αντ. μεγνέρης, ω, ικο.

μαργανίζω = αργοπορώ, γαρίζω, αντ. μεγνερίζω. (Δε δουλεύει, το μαργανίζει, το γαρίζει και θέλει και το ημεροδούλι πρόσβαρο!).

μαρμάζω = τρομάζω, φοβάμαι πολύ. (Είδα λύκο και μάρμαξα).

μαρμάρης (ο) = ο στείρος άντρας. (Η Ελένη έκανε παιδιά με τον πρώτο της άντρα, με τον Αντρέα δεν έκανε, γιατί ήταν μαρμάρης).

μαρμάρω (η) = η στείρα γυναίκα, το στείρο θηλυκό ζώο.

μάρκαλος (ο) = το βάτεμα - η οχεία. (Ο μάρκαλος των γιδιών αρχίζει από το Μάγι).

μαρτινολόγος, ισσα, ικο = εκείνος που βόσκει ή περιποιείται τα μαρτίνια (= τα οικόσιτα γιδοπρόδιτα).

μάσα (η) = η τροφή, τα παράνομα έσοδα. (Όπου ιδείς μάσα κάτσε, όπου ιδείς ξύλο, λάκα!).

μασάλι (το) = το ανέκδοτο, η ανόητη φλυαρία, μασλάτι (το).

μασιά (η) = το εργαλείο που συδαυλίζουν τη φωτιά στο τζάκι, ή στο φουρύνο (= φουρνομασιά).

μασκαντούρης, α, ικο = ο άξιος θαυμασμού, ο ευκολομάτιαστος. (Να χαίρεται τη λεβεντά που και την ομορφιά του ο μασκαντούρης!).

μασούρι (το) = καλαμένιο καρούλι πάνω στο οποίο τυλίγουν το νήμα για ύφανση.

μαστοριάτικα (τα) = τα ημερομίσθια του μάστορα, τα μαστορικά. (Δεν πλήρωσε τα μαστοριάτικα και τον τρέχουν στα δικαστήρια).

μαστορικά (τα) = τα μαστοριάτικα.

μαστραπάς (ο) = το χωματένιο ή γυάλινο ποτήρι με χειρολαβή. (Να τσάκιζα το μαστραπά πόχει το μόσκο μέσα).

μάσω (να) = να μαζέψω. (Που βγήκε ο Αντώνης στα βουνά να μάσει παλικάρια).

μάτα = πάλι, ξανά, ξανά - μανά.

ματαβουλάω = αλλάζω γνώμη, αλλάζω βούληση, υπαναχωρώ. (Λυπήσου, Θεέ μου, και ματαβούλαι).

ματαβούληση (η) = η αλλαγή γνώμης, υπαναχώρηση.

μετανογάω = μεταννω.

ματαράτσι (το) = το περίβλημα του στρώματος της κλίνης. (Να φέρεις πούσια να γεμίσουμε το ματαράτσι).

ματαστουπάρω = θαμπώνομαι, εκστασιάζομαι, μένω έκπληκτος. (Είδα κείνον τον θησαυρό, εκείνη την ομορφιά και ματαστούπαρα).

μάτερος, η, ο = μάλλινος, η, ο.

ματζακόνα (η) = η βαριοπούλα με την οποία χτυπούν το μακάπι για το άνοιγμα της φουρνελότρυπας, η πολυλογού. (Μου κλέψανε τη ματζακόνα και δεν έχω με τι να βαρέσω το μακάπι ν' ανοίξω φουρνελότρυπα).

μάτζαλα (τα) = οι αποσκευές, τα ευτελή αντικείμενα. (Μάζεψε τα μάτζαλα του μαγαζιού και πήγε και τα πούλησε στο πανηγύρι).

ματρακάς (ο) = το μικρό σφυρί που χρησιμοποιούν οι πελεκάνοι και οι γλύπτες, το ματσακούπι.

ματσακούπι (το) = το μικρό λοσταράκι που χτυπούν με την ματζακόνα για ν' ανοίξουν φουρνελότρυπα.

μάτσιο = προσφώνηση προς το μουλάρι νάρθει κοντά μας ή να προχωρήσει.

ματσούκα (η) = το κοντόξυλο για ξυλοδαρμό, το ματσούκι. (Τον πλάκωσε με τη ματσούκα και του έσπασε τα κόκκαλα).

ματσούκι (το) = η ματσούκα.

ματσουλάω = τρώγω κάτι και φτύνω τα τσόφλια. (Ματσουλάει λιόστορος και πασατέμπια).

μαυλάω = φωνάζω τα ζώα να τους προσφέρω τρόφη ή νερό. (Μαυλάω τις κότες να τις ταΐω).

μαυρογή (η) = το καστανόχωμα, ο χούμος.

μαυροκακαριάζω = γίνομαι πελιδόνος, ωχραίνω. (Μαυροκακάριασε από την τρομάρα του κι από το κρύο).

μαυροτσουκαλιάζω = μαυρίζω σαν καπνισμένο τσουκάλι. (Μαυροτσουκάλιασε από την νήστεια και την πολλή δουλειά).

μαυροτσούκαλο (το) = ο πολύ μελαχρινός, η, ο.

μαχιάς (ο) = ξύλο της στέγης, που αρχίζει από την κορφή και τελειώνει σε μια από τις τέσσερες γωνίες.

μαχιουρλής, ου, ικο = ο νυσταλέος, α, ο - ξενύχτης, ισσα. (Από το ξενύχτι στη δουλειά, μπορεί να δουλέψει ο μαχιουρλής;).

μαχτός, η, ο = προχειροζύμωμα, τροφή γουρουνιού από πίτουρα κι αλεύρι και λιοκόκκι και άλλων φυτικών προϊόντων. (Το γουρούνι το κράζουν στο μαχτό, κι εκείνο πάει στο σκατό).

μέγκλα (η) = το πρωτόφαντο, το προφαντό, το αξιοθαύμαστο.

μεγνέρης, ισσα, ικο = ο λεπτολόγος τεχνίτης, ο θαυμαστός δεξιοτέχνης τεχνίτης.

μεγνεριλίκι (το) = το μεράκι του μεγνέρη. (Τον

προτιμούν στις δουλειές και τον ακριβοπληρώνουν για το μεγνεριλίκι του).

μεινέσκω = ξεμένω παρά τη θέληση μου, αργοπορώ, ξεμένω από αγαθά ή χρήματα, (Ξέμεινα από τροφές και χρήματα = μου τέλειωσαν όλα).

μέλα (η) = ο πιεός. (Τάιζε τις γίδες του μέλες και πολυτρίχια).

μελάμενος, η, ο = το γραφτό, το μοιραίο, το πεπρωμένο, η μοίρα. (Του ήταν μελάμενο να πνιγεί στη θάλασσα).

μελανόψυχος, η, ο = ο κακός - ο αιμοβόρος - ο εκδικητικός.

μελαφράντζα (η) = η σύφιλη.

μέλεγος (ο) = φυλοβόλο δέντρο του δάσους, ο μελιός. (Εβαψε τη γιούρτα της με φύλλα μέλεγους).

μελεούνι (το) = το μιλιούνι, οι χιλιάδες, το μέγα πλήθος.

μελετάω = ξορκίζω, τα σκουλήκια που πιάνουν οι πληγές των ζώων. (Η θεια-Κωνσταντού μελέταγε τα σκουλήκια που ήσαν στις πληγές των ζώων και πέφτανε).

μελέτι (το) = η φυλή, η φάρα, η φαμελιά, το έθνος, ο λαός. (Δεν έχει έλεος δεν έχει μπέσα κείνο το μελέτι).

μελιγκονιάρης, α, ικο - ο μυρμηγκιασμένος, η, ο.

μελιγκόνι (το) = η πορδάλα, το ελάχιστο ξανθό μυρμήγκι που πάει στο μέλι και σε γλυκούς καρπούς και φρούτα. (Γέμισε το βάζο με τη ζάχαρη μελιγκόνια).

Μελίσσης, ισσα = το ξανθό ζωντανό (= βόδι).

μελισσάκι (το) = έντομο σαν μέλισσα που αγαπά τα γλυκά φρούτα.

μελισσής, ιά, Ι = ο μελιχρός, η, ο - ο κιτρινωπός, η, ο.

μελισσολόγι (το) = πλήθος από μέλισσες ή από παιδιά. (Μαζεύτηκε το μελισσολόγι των παιδιών και ζωντάνεψε η γειτονιά).

μελισσομάντρι (το) = το μαντρί που περιφράζει τις κυψέλες.

μελιτζίνι (το) = ο θάμνος. (Τα βοσκούσε στα μελιτζίνια).

μελίχλωρος, η, ο = το κομμένο και μισοξεραμένο φυτό. (Τα ξύλα για καυκές και κουτάλες γλύφονται καλύτερα μελίχλωρα... αλλά θέλουν μετά μέσα στ' άχερα, γιατί σκάνε).

μελίχυτος, η, ο = ο περιχυμένος με μέλι.

μεράδι (το) = η μερίδα, το μερίδιο, το μερδικό.

μερδικάρης, ισσα, ικο = ο δικαιούχος. (Θέλει να τον κάνω μερδικάρη στου πατέρα μου την περιουσία!).

μερεθά (επιρρ.) = στραβά, λοξά, πλαγίως.

- μερεθός, η, ο** = πλαγιαστός, η, ο - λοξός, η, ο.
- μερελιάζω** = γίνομαι ραμφολή, τρελαίνομαι. (*Ητανε μερελός από τα νιάτα του μα τώρα στα γεράματα μερέλιασε από μπίτι*).
- μερελός, η, ο** = ο μισότρελος.
- μερενά (τα)** = η μοίρα - το ριζικό. (*Έκλαιγε τα μερενά του*).
- μερεμετάω -ιζω** = επιδιορθώνω. (*Τα μερεμέτια δεν κρατάνε πολύ, πάει για καινούργιο*).
- μερεμέτι (το)** = η επιδιόρθωση, ο ξυλοδαρμός. (*Του έριξε ένα μερεμέτι κι ήταν ούλο δικό του*).
- μερμελάω** = γαργαλάω, αναζουλάω. (*Με ταίμπησε ένα σκορπίδι και με πέθανε στο μερμελήτο*).
- μερμέλημα (το)** = ο αναζουλάς, το μούδιασμα του δοντιού.
- μερμελητό (το)** = ο αναζουλάς, ο κνισμός.
- μέρμελο (το)** = το αμέτρητος πλήθος. (*Ξανάφανε μέρμελο η Γερμανουριά στην Πρίνια τον Τρυγητή του '43*).
- μερμηγκιά (η)** = το ανθρωπολό, το πλήθος.
- μερμηγκόστρατα (η)** = ο δρόμος των μυρμηγκιών, η ατραπός, η γιδόστρατα.
- μερμηγκόχωμα (το)** = το ψιλό καθαρό αργιλόχωμα.
- μεροδουλιάρης, α, ικο** = ο μεροκαματιάρης, α, ικο. (*Μεροδουλειάρης και πολυφάμελος ήτανε*).
- μεσάλα (η)** = το τραπεζομάντηλο, η μαντήλα που τυλίγουν το ψωμί. (*Στρώσε την μεγάλη την καλή μεσάλα, έχουμε πολλούς και καλούς καλεσμένους*).
- μεσαριά (η)** = η μεσάντρα, ο μεσότοιχος, το χωλ, το οφίς. (*Βγάνουν τα παπούτσια τους στη μεσαριά για να μη λερώνουν όλο το σπίτι*).
- μεσιάζω** = φτάνω ως τη μέση - μισοτελειώνω. (*Μέσιασσα το σπαρτό, ίσαμε τ' άλλο Σαββάτο το κιώνω*).
- μεσικά (τα)** = τα εντόσθια, - τα συκώτια, τα πνευμόνια και η καρδιά του ζώου. (*Μόλις σφάζαμε τα χοιρινά και τα κρεμάγαμε βγάναμε τα μεσικά στους ταβάδες. Τ' άντερα τα χωρίζαμε για οματιά και λουκάνικα και τα συκωτοπλέμο, την καρδιά και τη σπλήνα τα βάναμε στο τηγάνι και τα τρώγαμε ριγανάτα σβήμενα με κρασί*).
- μεσκουλιά - μουσμουλιά (η)** = οπωροφόρο δέντρο.
- μέσκουλο (το) - μουσμουλό** = ο καρπός της μεσκουλιάς, η βλενόρροια. (*Πήγε στις παστρικές και του χαρίσαν το μέσκουλο και κάλλησε και τη γυναίκα του*).
- Μεσσένια (η)** = η Μεσσηνία, (κυρίως η περιοχή των Καλαμών).
- μεσοθέζικος, η, ο - μισοθέζικος, η, ο** = όχι πλήρης, ως το μέσον της βεζιάς, ημιτελής.
- μεσογόμι (το)** = το φορτίο στο κέντρο του σαμαριού. (*Φόρτωσε το άλεσμα έβαλε και το παιδάκι του μεσογόμι*).
- μεσόπλαγα (επιρ.)** = στο μέσο της πλαγιάς.
- μεσορούγι (το)** = το κέντρο της ρούγας, το μεσοχώρι, το μέσο της γειτονιάς. (*Τη Λαμπρή στήναμε το χορό στο μεσορούγι με πρώτον τον παπά και την παπαδιά του*).
- Μεσοσπορίτισσα (η) - Η Παναγία** = Τα εισόδια της Θεοτόκου 21 Νοέμβρη.
- μεσοτοίχι (το) - μεσοχώρι (το)** = ο μεσότοιχος.
- μεσοχώρι (το)** = ο μεσότοιχος, το μέσο του χωριού. (*Το μεσοχώρι ήταν από καλάμια και κοκκινόχωμα — Στο μεσοχώρι γινόσαντε τα σεΐρια και οι τρανές χαρές*).
- μεσσήνια (η)** = το μεταχωτό καλαματιανό μαντήλι.
- μεστός, η, ο** = ο γεμάτος, η, ο - ο γέρος, ο ηλικιωμένος. (*Δεν έχει πολλά χρόνια ζωή το ζο, είναι μεστό — μέστωσαν τα αστάχυα—*).
- μεταλλίκι (το)** = το ελάχιστο κέρμα. (*Τάπαιξε μέχρι το τελευταίο μεταλλίκι*).
- μετερίζι (το)** = το ταμπούρι, το αμπρί.
- μέτζα (η)** = η ιδιοτροπία, το χούι. (*Τώρα στα γεράματα έβγαλε καινούριες μέτζες*).
- μέτζερος, η, ο** = ο ιδιότροπος, η, ο, ο μίζερος, η, ο.
- μέτουρα (τα)** = τα αστεία, τα παιγνιδίσματα. (*Ψωλή στον κώλο ο Θανάσης ο δικός μου, μέτουρα την έχει*).
- μέτσιος - μότσιος (ο)** = ο ανόητος, η, ο. (*Πεντάμορφη και τετραπέρανη τσιούπα την πήρε ένας μότσιος και μισός, γιατί είχε δυο δεκάρες παραπάνου από τους λεβέντες*).
- μήγαρις** = μήπως, σάμπως. (*Μήγαρις και δεν του το είπα; Εκείνος το δικό του!*).
- μηλιόρα (η)** = το θηλυκό πρόβατο των δύο ετών.
- μιδοχάρτι (το)** = το ψυχοχάρτι. (*Οσο να τοιμάσω τα κόλυβα, τα σπυριά, γράψε εσύ το μιδοχάρτη, γράψε ούλες τις ψυχές...* κι από το σού της μάνας σου).
- μίκιλο (το)** = το δοχείο από λαμαρίνα με το οποίο μετρούσαν τους δημητριακούς καρπούς.
- μικρομάνα (η)** = η μητέρα μικρών παιδιών. (*Δεν έχει καιρό για τίποτ' άλλο από τα παιδιά και τον άντρα της είναι μικρομάνα πέντε παιδιών!*).
- μικρομέγαλο (το)** = μικροί και μεγάλοι. (*Ανήμερα τη Λαμπρή μαζεύουταν το μικρομέγαλο στο μεσοχώρι και γλένταγε*).
- μικροπατέρας (ο)** = ο πατέρας που ανατρέφει μικρά παιδιά. (*Δυο χέρια έχει, είναι μικροπατέρας και πολυφάμελος πώς να τα βγάλει πέρα;*).
- μικροπάψη (η)** = το διάλειμμα, το ημιχρόνιο, η μι-

- κροδιακοπή** κατά την ώρα της εργασίας.
- μικρουλεύομαι** = παιδιαρίζω, φέρνομαι σαν μικρό παιδί, δεν ωρίμασα. (Εσύ είσαι ολάκερη γυναίκα μικρουλεύεσαι με τα μαξούμικα;).
- μιμή (το)** = η πληγή (νηπίων). (Έχει το παιδάκι μου μιμή, θα το φιλήσω εγώ να γάνει).
- μινέτι (το)** = τα παρακάλια, η ικεσία, η ανάγκη. (Εγώ με τούτη γνώση κι εσύ μ' εφτούν' το νου να ιδούμε ποιός θα πέσει μινέτι τ' αλλουνού!).
- μιρμίρης, ω** = ο μεμψίμοιρος, η - ο γκρινιάρης.
- μιρμιριά (π)** = το μουρμουρητό, το πες-πες. (Μου τρυπάει, την καρδιά τη μιρμιριά του).
- μισάντρα (η)** = ξύλινο διαχωριστικό τοίχωμα των σπιτιών.
- μισοθέζικος, η, ο** - **μεσοθέζικος, η, ο** = ημιτελής, όχι πλήρης.
- μισογόμι (το)** = μεσογόμι, φορτίο στο κέντρο του σαμαριού.
- μισόγλωσσος, η, ο** = ο τραυλός, ο με ελαττωματική ομιλία.
- μισοκιώνω** = τελειώνω το μισό έργο, μισοτελειώνω. (Μισόκωσα το θέρο).
- μισοπηγαιμένος, η, ο** = ο ανάπτηρος, η, ο - καθυστερημένος πνευματικά.
- μισοτράγαλος, η, ο** = ο μισοπηγαιμένος, η, ο - ο καθυστερημένος πνευματικά και σωματικά, ο σακάτης, ο ανάπτηρος.
- μισότριθος, η, ο** = μισομεταχειρισμένος, η, ο - ο μεσήλικας, η, ο. (Αγόρασε ένα μισότριβο πουκάμισο από τα παλιατζίδικα κι έγινε γαμπρός... και με το μυαλό του και την εργατικότητά του... δεν ξέρει τι έχει).
- μασουλάω** = μασώ άσκοπα, επίμονα.
- μισούπνι (το)** = το μεσούπνι, το μέσο του ύπνου, το αγουροδύπνημα.
- μισοχώρι (το) - μεσοτοίχι (το)** = το χώρισμα στη μέση της οικοδομής.
- μιτζούλι - μουτζούλι (το)** = το εξάνθημα, η μισοκλεισμένη πληγή. (Μολεύτηκε από έναν καλόγηρο και γιόμισε η πλάτη του μουτζούλια).
- μνημείο (το)** = το μνημείο, ο τάφος.
- μοβόρικος, η, ο** = ο ζόρικος, η, ο - ο αιφοβόρος, α, ο - ο κακόψυχος - ο μελανόψυχος.
- μόδι (το)** = μονάδα μέτρησης των δημητριακών έξι πινάκια — κάθε πινάκι 50 οκάδες.
- μοδιστράκι (το)** = η μαθητριούλα της μοδιστρας.
- μοδιστρεύομαι** = κάνω τον μόδιστρο ή τη μοδιστρά.
- μόκα (η)** = η μούχλα - η σίχλα. (Από την απλυσιά έπιασε ο σβέρκος του μόκα).
- μολαϊμικός, η, ο** = ήμερος, μαλακός, ενάγωγος - μαλαϊμικος, η, ο.
- μοιρινά (τα)** = η μοίρα, η τύχη, η κακοτυχιά.
- (Έκλαιγε τα μοιρινά του).
- μολεύω** = μολύνω, μαγαρίζω.
- μόλεψη (η)** = η μόλυνση. (Πήρε όλα τα φάρμακα που διάταξαν οι γιατροί, τα ήπιε και τη μόλεψη, αντί να κατακιάσει, φούντωσε!).
- μολιφάδα (η)** = η νοστιμάδα. (Το κάθε πετυχεμένο φαΐ έχει τη δική του μολιφάδα).
- μόλογο (το)** = ο μύθος, ο θρύλος, το ανέκδοτο. (Η φευτιά του έγινε μόλογο!).
- μονάτος, η, ο** = ο σχέτος, ο ανόθευτος, ο καθαρός.
- μόνε-μόνε** = μόνο-μόνο, ισα-ισα, το ελάχιστο.
- μονιάς, α, ο** = ο φιλέρημος, η, ο - ο μονήρης - ο απομονωμένος. (Δεν άνοιξε σπίτι, δεν παντρεύτηκε, έζησε και πέθανε μονιάς).
- μονοθύζα (η)** = αυτή που έχει έναν μαστό. (Ζώο ή γυναίκα).
- μονοζέύλι (το)** = Το ζέψιμο ενός μόνο ζώου στο αλέτρι.
- μονοημερνά** = αυθημερόν, σε μία ημέρα. (Πήγε και γύρισε από την Ντρομπολίτσα μονοημερνά).
- μονοημερνός, η, ο** = της ημέρας, φρέσκος, η, ο.
- μονοκοπανία** = επρ. ολομεμάς, με τη μία, μονοτάρι, εφάπαξ. (Μη βάνεις ούλα τα ξύλα μονοκοπανία στο τζάκι, γιατί θα πιάσουνε οι καπνιές φωτιά).
- μονοπλεξίδα (η)** = το πλέξιμο των μαλλιών της γυναίκας σε μια πλεξίδα.
- μονοπλεξιδού (η)** = γυναίκα με τη μιά πλεξίδα.
- μονοτάρι (το)** = το εφάπαξ, με τη μια. (Πήρε σύνταξη, πήρε και το μονοτάρι και τό βαλε στην τράπεζα).
- μονοταριά - μονοκοπανία (η)** = το εφάπαξ, με τη μια, δια μιας.
- μονοφόρι (το)** = η αδιάκοπη ένδυση ή υπόδηση με τα ίδια ρούχα ή υποδήματα - η μονοφορεσιά. (σαν τη γίδα το τομάρι).
- μορόζα (η)** = η αστεφάνωτη συμβία, η δεύτερη σπιτωμένη γυναίκα, η πόρνη.
- μόρος (ο)** = το λίπωμα. (Έιχε ένα μόρο από χρόνια στην πλάτη και πήγε στον «Αγισάββα» και του τον βγάλανε).
- μοσχίζω** = βρομοκοπώ, βρομολογώ, βρίσκομαι σ' αποσύνθεση. (Το ψάρι από το κεφάλι μοσχίζει).
- μόσχισμα (το)** = η κακοσμία, η αποσύνθεση οργανικών ουσιών (ψαριών).
- μοτσάρα (η) - μπουρίστρα** = το έδαφος που αναβρύζει νερό. (Δεν είναι χωράφι για καρπό, είναι μοτσάρα, κρατεί νερό χειμώνα - καλοκαίρι).
- μουαμπέτι (το)** = το τραγέζωμα, το γλεντοκόπι, η δεξίωση. (Γύρισε το παιδί από τα ξένα και το

- γλεντάνε, έχουν μουαμπέτι.**
- μούγκα (η)** = η απόλυτη σιωπή, νέκρα. (*E, ρει.. τη μούγκα έπεσε στην παρέα... κανένας δε μιλάει; Κάποιος άμοιρος γεννιέται!*)
- μούλα (η) - μουλάρι (το)** = το θηλυκό και το αρσενικό μουλάρι. [*Πα φωνάζουν: Μάτσιο μ' = σταμάτα! — Ντε! περπάτα. — Όξω! πρόσεχε να μη σκοντάψεις. — Πρρ!. τρέξε (στο αλώνισμα).*]
- μουλαρίτσα (η)** = το μικρόσωμο θηλυκό μουλάρι.
- μουλί (το)** = ο δωδεκαδάκτυλος των γιδοπροβάτων.
- μουνούχος (ο)** = ο ευνούχος - ο ανίκανος σεξουαλικά.
- μουργέλα (η)** = ο οίστρος, η βοϊδόμυγα.
- μουρλιάγκα (η)** = η θεότρελη γυναίκα.
- μουρτζιά (η)** = ακανθώδης θάμνος, (για φράχτες).
- μουρτζός, η, ο** = ο ημίενυος, η, ο. (*Ας είναι μουρτζό το γάλα, είναι φάρμακο, κάνει για χυλοπίτες.*)
- μουρτζούλια** = κατά τα χαράματα, γλυκαυγάζοντας. (*Να κινήσουμε μουρτζούλια να μας βρει ο Ήλιος στην κορφή στον Αγιολιά.*)
- μουρχούτα (η)** = πήλινη μεγάλη σουπιέρα, λεκάνη πήλινη.
- μουρχούτας (ο)** = ο φατασύλας, ο άπληστος.
- μούσγα (η)** = νερότοπος αργιλώδης, τα κατακάθια, το ίζημα.
- μουσκετάρω** = δολοφονώ, σκοτώνω, εξουδετερώνω.
- μούσκιο (το)** = η μπουγάδα. (*Δεν βγαίνει με σαπούνι φτούνη η μακιά, θέλει να τη βάλουμε στο μούσκιο.*)
- μούσκλα (η)** = η ρούτζα, η σκυθρωπότητα. (*Δεν πέρασε το δικό του κι έριξε μούσκλα.*)
- μουσκλώνω** = ρουτζώνω, δυσφορώ, θυμώνω, βουζώνω. (*Μουσκλωσε... και δεν θέλει να φάει... από τους μουσκλωμένους ωφέλια έχουμε...*)
- μούσκος, α, ο** = ο ψαρής, ια, Ι - ο γκρίζος, α, ο.
- μουσκουρλούκι (το)** = το καλαμπούρι, το αστείο, το μασάλι, το ανέκδοτο.
- μουσμουλιά (η) - μεσκουλιά (η)** = οπωροφόρο αειθαλές δέντρο.
- μούσμουλο (το) - μέσκουλο (το)** = ο καρπός της μουσμουλιάς.
- μουστακόπος (ο)** = ο τόπος που καταλαμβάνει το μουστάκι.
- μουστώνω** = γλυκαίνομαι στο κακό - ξεγελιέμαι - εθίζομαι στο κακό. (*Μουστώσε στο κλεφτό κριάς και το κατάντημά του ήταν στα σίδερα που είναι για... τα κορόιδα!*)
- μουστρούφης, α, ικο** = ο λεωραμένος στο πρόσωπο και στα ρούχα με το φαγητό του.
- μουσμουλεύω** = ψαχουλεύω, ψαύω. (*Μη μουσμουλεύεις τα ξένα πράματα.*)
- μουστιά (η)** = δέρμα ζώου, ασκί, με το οποίο μεταφέρουν το μούστο.
- μουστρέτσικος, η, ο** = ο προερχόμενος από διασταύρωση, ο μιγάς, η κρεολή. (*Τα περισσότερα πρόβατά του είναι μουστρέτσικα, λίγα είναι ντόπια.*)
- μουστρίζω** - αλείφω με φαγητό κάποιον στο πρόσωπο. (*Εφαγε μοναχός του ο μικρός και μουστρίστηκε.*)
- μουτζούλι (το)** = το εξάνθημα, η μισοκλεισμένη πληγή, ο γεράς. (*Χτύπησε το γόνα του στις πέτρες και έπιασε η πληγή μουτζούλι.*)
- μούτος, α, ο** = ο κωφάλαλος. (*Είναι γεννητάτος μούτος.*)
- μουτσουνιάζω** = μορφάζω, γκριματισάζω.
- μουτσουσουνία (τα)** = τα καμώματα, τα νάζια, (βαράτε με να κλαί, κι εγώ θα μουτσουσουνιάζω).
- μούφλα (η)** = η κακοτυχιά, η χρεοκοπία.
- μουφλούζης, α, ικο** = ο κακόκεφος, η, ο - ο ξεπεσμένος, η, ο.
- μουχλήλα (η)** = η αποφορά μούχλας.
- μουχρίτσα (η)** = είδος αγριάδας των ποτιστικών χτημάτων.
- μούχτι (το)** = η εύκολη λεία. (*Γιατί να δουλέψει; Βρήκε από τον πεθερό μούχτι.*)
- μπαγλάρωμα (το)** = το δέσιμο, η φυλάκιση, το αλυσόδεμα -(σιμο).
- μπαγλαρώνω** = φυλακίζω, δένω, αλυσοδένω. (*Δεν τους ξέφυγε αυτή τη φορά, τον μπαγλαρώσανε και τον φυλακίσανε.*)
- μπαγλιτά - μπαγλιτίζω** = απελπίζομαι, κουράζομαι ψυχικά. (*Μπαγλίτησα θερίζοντας ανακατωμένο σιτάρι.*)
- μπαζινιάζω** = κάνω κάτι υδαρές να πήξει. (*Εριξε ψωμιά στη σούπα την μπαζινιασε και την κοπάνησε ούλια!*)
- μπαζίνια (η) - τραχανομπαζίνια** = βρασμένος τραχανάς με αραποσιτάλευρο.
- μπάθα (η)** = ο σπόρος των κουκιών. (*Κράτησα μπάθα για τον ερχόμενο σποριά.*)
- μπαιζοθγαίνω** = μπαινοβγαίνω, συχνοεπισκέπτομαι, έχω πέρασμα, έχω δρόμο.
- μπαΐρι (το)** = με το έτοι θέλω, η αφθιφεσία, το χέρος και για πολλά χρόνια ακαλλιέργητο χωράφι. (*Το πήρε με το μπαΐρι του — άφηκε τα χωράφια του και γίνανε μπαΐρια.*)
- μπάκα (η)** = η κοιλιά. (*Ξεχείλωσε από το πολύ φαΐ και έκανε μια μπάκα σαν ταιπουριά.*)
- μπάκακας (ο)** = ο βάτραχος.
- μπακανιάρης, α, ικο** = κοντός κοιλαράς, κακοανθρεμένος. (*Κάνει τον αγαπητικό ο μπακανιά-*

- ρης κι έχουν και πέραση οι ρόπες του).*
- μπακίρι (το)** = το χαλκωματένιο δοχείο, ο χαλκός.
- μπακιρίλα (η)** = η οξείδωση του χαλκού, η γανίλα.
- μπακοχωμένος, η, ο** = ο ασθενικός, ο κιτρινιάρης, ο ακοινώνητος.
- μπακράτσι (το)** = το χάλκινο φορητό δοχείο, η τέσα, το συφερτάσι.
- μπάλα (η)** = η παγάνα, η παγανιά, η περιοδεία.
(Πήρε μπάλα τις γειτονιές και διακόνευε ό, τι ήθελε η όρεξή του).
- μπαλασκιάρης, α, ικο** = ο αρρωστιάρης με μεγάλη κοιλιά, ο μπακανιάρης.
- μπαλάσκα (η)** = δερμάτινη τοάντα κυνηγού ή γραμματικού.
- μπαλιάδι (το)** = το στίγμα πάνω σε μονόχρωμο ζώο, το βλαντί.
- μπάλιζα (η)** = το υδρόβιο πουλί μαυρόκοτα.
- μπάλιος, α, ο** = ο μονόχρωμος μ' ένα στίγμα διαφορετικού χρώματος (το μπαλιάδι).
- μπαλαντίμι (το)** = ο μάντας που συγκρατεί το σαμάρι από τα πίσω πόδια του ζώου - το κωλάνι.
- μπάμπαλα (τα)** = οι όρχεις, τα ουσώδη εξαρτήματα.
- μπαμπαλής (ο)** = ο αρχιδάς, ο άντρακλας, ο επιβήτορας.
- μπαμπόγερας (ο)** = ο κακογερασμένος άντρας.
- μπαμπόγρια (η)** = η κακόγρια, η πονηρόγρια.
- μπαμπουνιάζω** = αδιαθετώ, αρρωσταίνω.
- μπανταβίζω** = χάνω το λογικό μου. (Από τότε που του πέθανε η γυναίκα, μπανταβίζει στις γειτονιές).
- μπανταβός, η, ο** = ο χωρίς λογικό και μνήμη.
- μπαούτα (η)** = μειονεκτική ύπουλη χειρονομία.
(Πηγαίνανε οι γυναίκες να ξεμολογηθούνε κι εκείνος άρχιζε τις μπαούτες).
- μπάρα (η)** = η λιμνούλα, η καράβα, η ρογκάλα, η λούμπα.
- μπαράκι (το)** = ο νόθος, α. (Είχε δυο σερνικά με το γερό της και ένα μπαράκι θηλυκό τό 'καμε χήρα).
- μπαραμπαρίζω** = ισοβαθμώ, ισοσκελίζω, εξισώνω, στο περίπου. (Το χωράφι στον κάμπο και το σπίτι στο χωριό μπαραμπαρίζουν σε αξία).
- μπαραμπάρισμα (το)** = η ισοβάθμιση, η δίκαια μιρασιά.
- μπάρισμα (το)** = το ζεμάτισμα, το κάψιμο. (Έχουν ψείρες τα σκουτιά, θέλουν μπάρισμα).
- μπαρούφα (η)** = λόγος κενός, η ανοησία, η φλυαρία.
- μπαραλαμάς (ο)** = όπλο πολεμικό. (Είχε έναν μπαραλαμά κι έναν γκρα και του τα πήρανε οι Ιταλοί στην κατοχή).
- μπαρμπαΐλα (η)** = η ανομβρία - η ξηρασία.
- μπαρμπαλοδένομαι** = το δέσιμο του κεφαλόδεσμου ψηλά. (Μπαρμπαλοδένει το μαντήλι και βγαίνει σεριάνι).
- μπαρμπαλώνωμαι** = κουκουλώνω το κεφάλι μου, φορώ το κεφαλομάντηλό μου.
- Μπαρμπαριά (η)** = η βθορειοδυτική Αφρική όστι βρέχεται από τη Μεσόγειο Θάλασσα.
- μπάρτζα (η)** = η γίδα που όλο το σώμα της είναι μαύρο και μόνο το στήθος της, η κοιλιά της και τα πόδια της είναι άσπρα.
- μπαρτζολέτα (η)** = η ανοησία, η ανούσια κουβέντα. (Αρχισε τις μπαρτζολέτες και μας ξεντρούλιανε).
- μπάσση (η)** = η υπόληψη, τα έσοδα. (Στο χωριό δεν τον είχαν σε μπάση).
- μπασιά (η)** = η αποθήκευση των καρπών, τα έσοδα, η είσπραξη.
- μπάσιος (ο)** = το αρσενικό τσοπανόδακυλο.
- μπατάκι (το)** = ο βούρκος. (Έπεσαν τ' άλογα στο μπατάκι και κολλήσανε).
- μπατάλης, ω** = ο ογκώδης και ασύμμετρος, ο ατζούμπαλος, η, ο.
- μπάτζος (ο)** = ο τυροκόμος, ο γαλατέμπορας.
- μπατίνι (το)** = κοντόξυλο ακατέργαστο ως μισό μέτρο στυλιάρι με το οποίο ποιμένουν οι βουκόλοι τα βόδια πετάγοντάς το και μαζεύοντάς το.
- μπάφα (η)** = το απαβγομένο ψάρι κέφαλος, τα άχρηστα φύλλα του καπνού.
- μπαφάζω** = καπνίζω καπνό μπάφα.
- μπαφουνιάζω** = παχαίνω άρρωστα, φουσκουνιάζω. (Έκανε θεραπεία με πολλά φάρμακα και μπαφούτιασε).
- μπαφουνιάρης, α, ικο** = ασθενικός, η, ο.
- μπαφούνιασμα (το)** = το άρρωστο πάχος.
- μπαφούσκας (ο)** = ο κούφιος, ο κενός, ο ανόητος.
- μπάφυλλας (ο)** = η λαμαρίνα.
- μπαφυλλένιος, α, ο** = ο κατασκευασμένος από λαμαρίνα, ο λαμαρινένιος.
- μπαχαδιόλας, α, ικο** = ο ηλίθιος, ο βλάκας.
- μπαχαλός, η, ο** = πνευματικά ανάπτηρος.
- μπέκο (το)** - το δέσιμο του κεφαλομάντηλου θηλιά δεξιά ή αριστερά ή στο κέντρο - όπως το καγιούρι, βλ. λ.
- μπεκόνι (το)** = τράγος, ο μπροστάρης, ο καλοθρεμμένος. (Του κλέψανε το μπεκόνι με την κουδούνια, όπως ήτανε!).
- μπεκώνω** = παραγεμίζω, χορτάινω την πείνα μου, παραφουσκώνω. (Έφαγε... και τι δεν έφαγε! Την μπέκωσε και κοιμάται).
- μπελερίνια (η)** = η πλεχτή μάλινη σάρπα.
- μπελερίνια (τα) - (το μπελερίνι)** = οι όρχεις, τα αρχίδια, τα διδύμια, τα μπάμπαλα, τα λιόκια, τα

- αχαμνά, τα αμελέτητα.
- μπελεγρίνια (τα)** = οι όρχεις.
- μπελεσιά (η) - μπέρτζελη (η)** = σαθρό ακονοειδές πέτρωμα. (*Και να την σπειρεις την μπελεσιά δεν καρπίζει, χαράμι πάνε σπόροι και κόπια.*)
- μπέλτσος, α, ο** = το πρόβατο το άσπρο που έχει μπαλώματα καφετιά στο πρόσωπο.
- μπελεχρής, ου, άρικο** = αρρωστιάρης, ο μαραζιάρης.
- μπελεχριάρης, α, αρικό** = ο πάντα μπελεχρής.
- μπερέσι (το)** = το ολάνοιχτο. (*Μην αφήνεις τα παραθυρόφυλλα μπερέσι, μωράνοιχτα να τ' αφήνεις, για να μην πουντιάσεις την κονταυγή.*)
- μπερκετιλής, ου, ούδικο** = προκομένο, η, ο, άξιος, α, ο, γλεντοκόπος, α, ο - καλοσυντρόφιαστος, η, ο.
- μπερλίνα (η)** = υδρόβιο φυτό, παιχνίδι νεαρών (αγοριών και κοριτσιών).
- μπερνάκα (η)** = το χρονιάρικο θηλυκό πρόβατο.
- μπερνάκι (το)** = το χρονιάρικο αρσενικό πρόβατο.
- μπερτζέλη (η)** = η μπελεσιά.
- μπέσικος, η, ο** = ο ελεύθερος, ο αργόσχολος, ο χωρίς υποχρεώσεις.
- μπεσκιώνα (η)** = η παντελής ελεύθερη βόσκηση των ζώων. (*Δεν αμποδάει κανείς, είναι όλα μπεσκιώνα!*)
- μπηρισμένος, η, ο** = ο ταλαιπωρημένος. (*Τι να κάνει κι εκείνος ο μπηρισμένος, είναι ολομόναχος!.*)
- μπιθός (ο)** = το εμπύρευμα των μπροστογιοιμών ντουφεκιών πάνω στο οποίο τοποθετιόνταν το καψούλι.
- μπιζάρης, α, ικο** = μοναδικός, η, ο - περιζήτητος, η, ο. (*Είναι μπιζάρης παντού, όπου πάει τον χειροκροτούν με την καρδιά τους.*)
- μπίθιακας (ο)** = ο κωλοστρόκος, ο κωλομάρης, ο κοντός με μεγάλα οπίσθια.
- μπικικίνια (τα)** = τα χρήματα.
- μπίκος (ο)** = το πικούνι, το σκαρπέλο, η σμήλη του λιθοξόου, του πελεκάκου.
- μπινάς (ο)** = ο τοίχος ο χτισμένος με ασβεστόλασπη.
- μπίμπα (η)** = το μεγάλο κουδούνι του τράγου - η μπουζούκα.
- μπινιάρης, α, ικο** = ο δίδυμος, η, ο - ο διπλάρης, α, ικο.
- μπινιάρια (τα)** = τα δίδυμα.
- μπιρίμπα (η)** = η νοθεία, η καλπονοθεψιά.
- μπιρμπιλιόνες (οι)** = πρόχειρο ζυμαρικό χωριάτικο της στιγμής - οι τριφτιάδες (είδος κριθαρακιού).
- μπιρμπίλω (η)** = η πολύχρωμη, το πολύχρωμο αραιοσιτοντρουμπούκι.
- μπιρσίμι (το)** = μεταξωτή δυνατή κλωστή, για κέντημα και για μιτάρια.
- μπιστιού (η)** = η πίστωση. (*Να πληρώσεις τα πρώτα, άλλη μπιστιού δεν έχει!.*)
- μπιχλιμπίδι (το)** = περιττό φανταχτερό στολίδι.
- μπιχτή (η)** = ύπουλο χτύπημα, δόλια συμπεριφορά. (*Είναι ύπουλος σου ρίνει τις μπιχτές στα μουλωστά και σου κάνει τη φραγκοπαναγιά!*)
- μπίχτης (ο), ισσα, ικο** = ο άψογος επιβήτορας, άντρας.
- μπλασιναριάζω** = σκεπάζω κάτι με πηλό ή άλλη γλασερή ουσία.
- μπλασινάρι (το)** = το σκέπασμα με λάσπη ή άλλο υλικό.
- μπλεζόνι (το)** = το καρπούζι. (*Αγόρασε ένα μπλεζόνι και του βγήκε μπλεχονιάρικο [=άρρωστο και σάπιο].*)
- μπλοκός (ο)** = ο αχυρώνας ο κατασκευασμένος με καλάμια και λυγαριές.
- μπλουμπουνιστός, η, ο** = ο χρωματιστός, η, ο. (*Φόρεσε τα μπλουμπουνιστά της και πήγε στο πανηγύρι.*)
- μπογάζι (το)** = στένωμα του εδάφους που φέρνει κρύουν αέρα, χιόνι, βροχή. Το διάσελο.
- μπογάνα (η)** = συσκευή λαμαρινένια που πάνω της ανάβουν φωτιά και κάτω απ' αυτή βάζουν το κρέας και τις πίτες για ψήσιμο - η γάστρα.
- μπόλια (η)** = το περιτόνεο των ζώων και των ανθρώπων, η πετσέτα. (*Βάνουνε μέσα στη μπόλια του σφαχτού τα μεσικά του τα διπλώνου και τα ψαίνουνε στο φούρνο.*)
- μπολιάρης, α, ικο** = ο άτακτος, ο ζητιάνος, ο τόρνικος.
- μπολιαριά (η)** = η ζητιανιά.
- μπόλκα (η)** = το σακάκι, κοντοκούρεμα (το).
- μπομπόλι (το)** = ο σαλίγκαρος του λιβαδιού.
- μπομπότα (η)** = το αραποσίτι.
- μπομποτένιος, α, ο** = ο αραποσιτένιος, ο φτιαγμένος με καλαμποκάλευρο.
- μπότης (ο)** = το υδροδοχείο, το γκιούμι, το σταμνί.
- μπότσα (η)** = μονάδα μέτρησης του μούστου βάρους δύο οκάδων.
- μποτσίκι (το)** = ο βολβός του ασφόδελου, της οπέτζας.
- μποτσόνι (το)** = το δοχείο που χωράει μια μπότσα (2 οκάδες).
- μπουγάς (ο)** = το βαρβάτο βόδι.
- μπουγεύομαι** = βαρβατεύομαι, ερωτοτροπώ.
- μπούγιο (το)** = ο όγκος.
- μπουγιόζικος, η, ο** = ο ογκώδης, ες.
- μπούζα (η)** = αρρώστια των χειλιών των γιδιών. (*Αρρωστήσανε από μπούζα τα γίδια και δεν μπορούν να βοσκήσουνε.*)

μπούζι (το) = καλλωπιστικό φυτό με παχιά φύλλα, πάντα δροσερό.

μπουζούκα (η) = η μπέμπα - το σφαιρικό χάλκινο τροκάνι του τράγου.

μπουζουριάζω = κατανικώ, κλείνω σε φυλακή ή κρατητήριο.

μπούκα (η) = η βούκα, η μπουκιά, το στόμιο τῶν ὄπλων και το αυλάκι των λιμνών που επικοινωνούν με τη θάλασσα. (Ανοίξανε τη μπούκα και ξενερίσανε το γούπατο).

μπουκουθάλα (η) = ανακατωμένο ψωμί ψίχα με τυρί..

μπουκουθάλιάζω = αναμιγνύω ψωμί με τυρί. (Μπουκουθάλιασε ψωμοτύρι και κολάτσισε).

μπούλα (η) = ο μασκαράς.

μπουλαζάνης, α, ικο = ο μπουλασίκης, ο λεβεντόκαρδος.

μπούλια (τα) = τα κόλυβα. (Καθαρίζω σιτάρι για μπούλια).

μπούλημπερη (η) = το σταχτόνερο.

μπουλούκος (ο) = ο παχύς μαμόθρεφτος.

μπουλού (η) = η παχιά μαμόθρεφτη. (Από το πολύ φαΐ κατάντησε μπουλού).

μπουλουγούρι (το) = το χοντρό τριψμένο στουμπιστό σιτάρι, το πλιγούρι.

μπουλουντριάζω = θολώνω, σηκώνω τα κατακάθια σε κάπιο υγρό.

μπουλουμιά (η) - καλοκαιρία (η) = η ευδία. (Είχε μια μπουλουμιά, χαρά θεού).

μπουλούντρα (η) = η θολούρα.

μπουλουξής (ο) = ο επικεφαλής του μπουλουκιού, του συναφιού, της συντροφιάς.

μπουλουστάχω = συναντώ κατά τύχη, ανταμώνω απρόοπτα. (Κάπου τον μπουλούστησα μα είμουν βιαστικός και δεν μιλήσαμε).

μπουλούτσος, α, ο = ο πολύ παχής, ο υπερογκώδης.

μπούμπαλο (το) = το αστείο, το μασάλι.

μπουμπάρι (το) = το παχύ έντερο.

μπουμπουλώνω = σκεπάζω το κεφάλι. (Μπουμπουλώσου, κάνει κρύο, θα σε πονέσει το κεφάλι σου).

μπουμπούνας (ο) = ο χαζός, ο χροντροκέφαλος.

μπουμπουνισμένος (ο) = ο θυμωμένος. (Πήγε μπουμπουνισμένος στο σπίτι και ξέσπασε στη γυναίκα και στα παιδιά).

μπουντούρι (το) = μάλλινη ανδρική υφαντή βράκα ως τα γόνατα.

μπούραμα (το) = οι ακαθαρισίες των εντέρων των σφαγμένων ζώων.

μπούρδα (η) = το μεγάλο λινό σακί γι' άχυρα - η ανοσία.

μπουρέτι (το) = ο εκνευρισμός, η έξαψη, ο θυμός.

(Μην του μιλάτε, είναι στα μπουρέτια του).

μπουρθάμα (η) = ο σπόρος του κολοκυθιού και όλων των συγγενών οπωρικών, ζαρζαβατικών (αγγουριού, καρπουζιού, πεπονιού...).

μπουρθαμίτσα (η) = είδος αχλαδιού.

μπουριζί (το) = η ακαλιέργητη, η ανυδρομάστευτη πηγή. (Θα μαζέψουν τα νερά στα μπουριζία και θα τα κάνουν βρύση).

μπουριζιά = τόπος που βγάζει νερό.

μπουριζω = αναβλύζω, εκχέω.

μπουρίσμα (το) = η ανάβλυση.

μπουρίστρα (η) = το χωράφι που αναβλύζει νερό.

μπουρίτσα (η) = το μικρό ασκί για το νερό.

μπουρλιάκα (τα) = τα έντερα.

μπουρλιάζω = περνώ σε βουρλιά κάτι, περνώ την κλωστή στη βελόνα. (Μπουρλιασέ μου τη βελόνα, δεν βλέπω).

μπουρλούκι (το) = το μακρύ βρακί των γεροντισών.

μπουρλουκώνω = ντύνω με μπουρλούκι κάπιοιν, σουλουπώνω.

μπουρμπουλήθρα (η) = φυσαλίδα αέρα σε υγρό.

μπουρμπούλι (το) = το βραστό κρέας, αποκριάτικο γλέντι.

μπουρμπουνας (ο) - μπουρμπουλας (ο) = ο κοπροκάνθαρος.

μπουρμπούτσελο (το) = το αστείο, το άγριο κορόμηλο, ο καρπός του πυράκανθου.

μπουρνέλα (η) = ο καρπός της μπουρνελιάς.

μπουρνελιά (η) = είδος κορομηλιάς.

μπουρού (η) = το όστρακο που χρησιμοποιούν για τρομπέτα οι θαλασσινοί και οι μυλωνάδες.

μπουρτζόβλαχος, α, ικο = ο πλοιόσιος και άξεστος κτηνοτρόφος.

μπουρτζός, η, ο = ο ημίξινος, η, ο. (Μπουρζιασε το γάλα, θα ξινίσει ίσαμε ταχιά).

μπουρτζουλάνα (η) = κονιάμα από ασβέστη και τριψμένο κεραμίδι, το κορασάνι.

μπουρτζώνω = ξινίζομαι, εκδηλώνω απαρέσκεια.

μπούσμπουλο (το) = το ελάχιστο ξύλινο απομεινάρι του ξυλοκόπου, το χάχαλο.

μπουτίνας, α = ο με ισχυρούς μπρούς.

μπούτσικας (ο) - μπότσικας (ο) = ο μπίθιακας - ο κοντόσωμος άντρας, το με αστρόμαυρο πρόσωπο γίδι.

μπούφλα (η) = ο μπάτσος, το χτύπημα στο πρόσωπο με σφιχτή γροθιά.

μπουφλίζω = χτυπώ με γροθιές κάπιοιν στο πρόσωπο. (Το αρχίνησε στις μπούφλες και του μαύρισε τα μάτια). (Τις ματόγουσερες).

μπουχαρί (το) = ο καπνοδόχος, ο μπουχαρές.

μπουχά - μπουχίζω = παίρνω νερό στο στόμα μου και το ψεκάζω.

μπουχέσας (ο) = ο χεζούρης, ο φοβιτσάρης.

μπουχητό (το) = το ψέκασμα με το στόμα.

μπουχίζω = καταβρέχω με το στόμα, ψεκάζω με το στόμα.

μπούχισμα (το) = το ψέκασμα με το στόμα.

μπούχλωμα (το) = το πυκνό νεφέλωμα από καπνό.

μπούχλωνω = πνίγω κάποιο χώρο με καπνό, καπνίζω κάποιο χώρο. (Βάνουν καπνό από άχερα στην γκουφάλα, μπουχλώνει η γκουφάλα, πετάγεται το κουνάβι του ρίνουν και το σκοτώνουν... όχι από πολύ κοντά, για να μη χαλάσει ο σμπάρος το τομάρι του).

μπουχράμι (το) = το γινάτι, το κρυφό μίσος, η κάκιτα. (Είχε μπουχράμι ο άνθρωπος και ξέσπασε).

μποχλιάθης, ω, ικο = ο ανόητος, η, ο - ο βλάκας.

μπρασκοκοίλης, α, ικο = ο βατραχοκοίλης, ω, ικο.

μπράσκα (η) = ο βάτραχος της έηράς, η βούζα, η ζάμπα.

μπρασκουλωτός, η, ο = ο με μεγάλη κοιλιά.

μπρίσκαλο (το) = το άγουρο σύκο.

μπρισκαλιάζω = γεμίζω από μπρίσκαλα. (Κάπι ανάντιο έφαγε και γκιόμισε το κορμί του μπρίσκαλα — Μαζεύω μπρίσκαλα [=άγουρα σύκα] για γλυκό).

μπριστούρα (η) = η κοιλιά. (Να γδάρεις τη μπριστούρα και να την πλύνεις καλά).

μπροστάρι (το) = το αρσενικό ζώο που οδηγεί το κοπάδι, το εμπρός ξύλινο στέλεχος του σαμαριού.

μπροσταριά = (επίρ.) η παράσυρση αντικειμένου, ζώου ή ανθρώπου προς τα εμπρός. Το σύρσιμο, η σουρταριά.

μπροστέλα (η) = η ποδιά της νοικοκυράς. Το εμπρός μέρος ενός πλήθους ζώων ή ανθρώπων.

μπροστογιομί (το) = το όγκο (δίκανο ή μονόκανο) που γεμίζει από εμπρός.

μπροστοκέρης, α, ικο = το ζώο που βλέπουν προς τα εμπρός τα κέρατά του.

μπροστοποδιά (η) = η ποδιά της νοικοκυράς, η μπροστέλα, το μπροστομούνι.

μπροστούρα (η) - μπρουστούρα (η) = το στομάχι των μυρικαστικών ζώων.

μπρου = πριν. (Ηθελε μπρου πάθεις το κακό να νοιαστείς — Τα θέλεις όλα μπρου και δε [=όλα αμέσως και άκαρα]).

μπρούκλης (ο) = ο Ελληνας που εργάστηκε στις Η. Π. Αμερικής και επέστρεψε στην Ελλάδα.

μπυρισμένος, η, ο = ο κακότυχος, η, ο.

μυσλαμένος, η, ο = ο σοβαρός σοφός άνθρωπος, ο εχέφρονας.

μυσλώνω = βάζω μυαλλό, μπαίνω στην ηλικία,

αφήνω τα παιδιαρίσματα με τα χρόνια μου έρχεται και το μυαλό. (Γέρασε και δεν μυάλωσε ακόμα, με τα ίδια μυαλά θα πάει).

μυγάσταχο (το) = το πολύ μικρό στάχυ των δημητριακών - το αψώμωτο και μικρό στάχυ. (Δεν έβρεξε, δεν ψωμάσωνε τα σπαρτά και μείνανε μυγάσταχα).

μυλαύλακο (το) = το αυλάκι του νερόμυλου. (Έπεσε στο μυλαύλακο και πνίγηκε το παιδάκι).

μυλοκόπι (το) = κοφτερό σφυρί ατσάλινο με το οποίο ο μυλωνάς χαράσσει τις μυλόπετρες για να τρίβουν καλύτερα τους καρπούς.

μυλολίθαρο (το) = το λιθάρι της μυλόπετρας.

μύξαρης, άρα, ου, ικο = αυτός που δεν καθαρίζει τη μύξα του, το νήπιο.

μυξοκλαίω = κλαίω σκόπιμα για να κερδίσω κάτι, σκλημουριέματα.

μυξόκλαμα (το) = το μισόκλαμα, το σκλημούρημα.

μώρα (η) = το πλάκωμα στον ύπνο, η ονειροτυραννία, ο υπνοβραχνάς. (Η μώρα όταν φεύγει αφήνει στα κοιμόσκουτα ένα μικρό πουπουλάκι, όγοιος ψάξει καλά την αυγή θα το βρει).

μωράνοιχτος, η, ο = μισάνοιχτος, η, ο. (Ν' αφήνεις μωράνοιχτο το παραθυρόφυλλο ν' αερίζεται η κάμαρη που κοιμάσαι).

μώρο (το) = το λίπωμα.

μωρογαριά (η) = η συναναστροφή, η ασχολοφάνεια, το συνάφι. (Ούτε την καλημέρα του θέλω, ούτε τη μωρογαριά του).

μωρογαρίζω = αργοδουλεύω, χαραμίζω το χρόνο μου, χαζολογώ. (Δεν το θέλω ούτε τζάμπα για εργάτη, το μωρογαρίζει).

μωροζώντανος, η, ο = μισοζώντανος, η, ο. (Τον ξυλοφορτώσανε, τον πετάξανε μωροζώντανον στο χαντάκι και γίναν αμολότοι).

μωρόκακα = αρρωστιάρικα, μισούγιής.

μωρώνω = σταματώ τα κλάματα, ημερέων. (Κούνα το παιδί στην κούνια του να μωρώσει να κοιμηθεί).

μώρωμα (το) = το σταμάτημα του κλάματος.

N

νάκα (η) = φορητή κούνια βρέφους από δέρμα ή ύφασμα.

νάκαρο (το) - νιάκαρο (το) = το βρέφος της νάκας, το βρέφος.

νάχε = αν - εάν (νάχε πάρω λαχείο, ίσως άνοιγε τη τύχη μου).

νάχτι (το) = το βιος της νύφης που πάρνει από τους γονείς της. 'Όχι τα προικά. (Της έδωκε και χωράφι νάχτι και μετρητά).

νεκρουλέας (ο) = η αποφορά του νεκρού ανθρώπου.

- νεραιδιάζομαι** = είμαι κυκλοθυμικός, θυμώνω και χαίρομαι χωρίς αιτία. (*Νησιέμαι να του μιλήσω για προξενιό, δεν ξέρω πως θα το πάρει, νεραιδιάζεται ο άνθρωπος.*)
- νεραιδιάρης, α, ικο** = ο άστατος συναισθηματικά, ο νευρασθενικός.
- νεραιδόπιασμα (το)** = ο απόγονος των νεραιδιάρικων. (*Μπορείς να συνονοηθείς με νεραιδοπιάσματα;*)
- νεραιδόσφοντυλο (το)** = τρύπιο βότσαλο που το χρησιμοποιούν για ξόρκια. (*Είχε ένα νεραιδόσφοντυλο και ξόρκιζε τα κουφά [=όγκους χωρίς πληγές].*)
- νεροκαΐλα (η)** = πολύ μεγάλη δίψα.
- νεροκοταρήθρα (η)** = η νερόκοτα.
- νερομπουρμπούλι (το)** = το νερόβραστο κι άνοστο φαγητό.
- νεροπλαντάζω** = διψώ πολύ.
- νεροταριά (η)** = η ψηλή κι άχαρη γυναίκα.
- νεροτριψιάνα (η) - (ακονομαγέρεμα (το))** = νερό, αλάτι, λάδι, ρίγανη και ψωμί τριμμένο· το πιο πρόχειρο χωριάτικο φαγητό.
- νεροφαγιά (η)** = η διάβρωση του εδάφους από βροχόνερα. (*Δεν πρόσεξε έπεισε στη νεροφαγιά και τσακίστηκε.*)
- νεροφάγωμα (το)** = η νεροφαγιά.
- νερόχιονο (το)** = το δρολάπι, η πτώση νερού και χιονιού μαζί.
- νευριάρης, α, ικο** = ο ευέξαπτος, η, ο - ο νευρικός, η, ο.
- νηχός (ο)** = ο σκοπός του τραγουδιού, ο μουσικός του δρόμους.
- νιάκαρο (το) - νάκαρο (το)** = το βρέφος της νάκας, το βρέφος.
- νιανιά (τα)** = το γάλα της λεχώνας, το φαγητό.
- νιάνιαρο (το)** = το βρέφος.
- νιονιό (το)** = το μυαλό, η νόηση, το φρόνημα.
- νιτσιά (η)** = η αγριοβισινιά.
- νιζάμι (το)** = η διαταγή, η εντολή. (*Νιζάμια και νιζάματουρες στο σπίτι μου δεν θέλω.*)
- νογάώ** = αντιλαμβάνομαι, κατανοώ, έχω νου και γνώση.
- νομάζω** = κάνω επεικεια, έρχομαι σε νόμο, ελέγχω την οργή μου. (*Δεν νόμαξε, τσάκισε το παιδί του στο ξύλο!*)
- νομάρι (το)** = το χορταριασμένο ή μη χωματένιο πεζούλι, ο αναβαθμός. (*Να μαζέψεις τα χορτάρια από τα νομάρια, γιατί θα μπουν νύχτα και θα μας τα μαζέψουν άλλοι.*)
- νομάτεος - νομάτος (ο)** = το άτομο, ο δικαιούμενος μεριδιο, μεριδια. (*Να τοιμάσεις φαΐ για πέντε νομάτους. [νομάτεους].* («Ψωμοτύρι, Γούμενε, για τριάντα νομάτεους», σημείωμα του
- Θεοδ. Κολοκοτρώνη).**
- νόμου** = δώσε μου. (*Νόμου, κυρά τόν άντρα σου, κι εσύ κρατεί τον κόπανο.*)
- νοπερός, η, ο** = ο υργός, ο νοτισμένος, η, ο.
- νοπίζω** = υγραίνω, καταβρέχω. (*Τα σκουτιά νοπίσανε από τη βαριά συνοχή. [συννεφιά].*)
- νόπισμα (το)** = η ύγρανση, το κατάβρεγμα.
- νόστα, (η)** = η νοστιμά, η ομορφιά. (*Δεν έχω νόστα με τα μαλλιά μου ξέπλεγα.*)
- νοστιμεύομαι** = ορέγομαι, επιθυμώ.
- νούκος, α, ο** = ο χαζός, η, ο - ο άμυαλος, η, ο.
- νούλα (η)** = η αδύνατη κλωστίτσα, το τίποτα.
- νουνούζα (η) - νουνούζος (ο)** = που μιλάει με τη μύτη.
- ντάθανος (ο)** = ο οίστρος, η μουργέλα, η βοϊδόμυγα.
- νταθίζω** = φοβερίζω και φοβάμαι, λογοφέρων, λογολέω, λογομαχώ.
- νταθλάς (ο)** = το φορητό δοχείο των μικροπωλητών.
- ντθράντα (επιρ.)** = κουράγιο.
- νταθραντίζω - ομαι** = δίνω κουράγιο, υπομονεύω. (*Νταυραντίσου, κυρά, πίσω είναι τα πολλά.*)
- νταγρές (ο)** = ο ψευτοπαλικαράς.
- ντάιμα** = ανέκαθεν. (*Είναι δικό του το χωράφι, το σπέρνει ντάιμα.*)
- ντάκος (ο)** = το ξύλινο υποστύλωμα.
- ντακουίνο (το)** = το πορτοφόλι, ο πορτομανές.
- ντάμι** = το ξύλινο καλύβι για ζώα, ο αχυρώνας.
- νταρβίρα (η)** = η κνήμη - η μεγάλη φλογέρα (50 cm). (*Σκίστηκε το παντελόνι του και φαίνεται η νταρβίρα του.*)
- ντάσι (το)** = το πρώτο αρσενικό του κοπαδιού, ο μπροστάστης (τράγος, κροιός, άλογο, βουβάλι). (*Του κλέψανε το ντάσι μέσα από το μαντρι.*)
- ντάσκα** = ο ανεπιτυχής πυροβολισμός, το τίποτα, επί των ώμων. (*Πήγε κι αυτός στο κυνήγι και τόκανε ντάσκα... και μπαλάσκα.*)
- νταφίνα (η)** = η ρόπα, το ψευδολόγγημα, η ψευτούπόσχεση. (*Άρχισε τις νταφίνες και μας ξενύχτησε.*)
- ντεβεκέλης, ισσα, ικο** = ο γαλαντόμος, α, ο - απλοχέρης, α, ικο.
- ντεγγένει (το) - τοπούζι (το)** = ο δυλοδαρμός. (*Εφαγε ένα καλό ντεγγένει και χάθηκε από τούτα τα χώματα.*)
- ντεγλέρης, ω, ικο** = ο ψηλός κι άχαρος άνθρωπος.
- ντέζω** = λαχαίνω, βρίσκομαι εκεί κατά τύχη. (*Δεν έντεσε και δεν παντρεύτηκε.*)
- ντεληκατασίο (το)** = το ανασήκωμα του τσουλουφίου. (*Ανασήκωνε τα τσουλούφια της ντεληκα-*

- τσιό κι έπαιρνε μπάλα τις ρούγες).**
- ντελμάνι (το) - μαντάτο (το)** = η ειδηση. (Τους ήρθε ντελμάνι να φύγουνε για τον πόλεμο).
- ντέλντουρα** = ολόγιομο, φουλ. (Γίόμισε η στέρνα ντέλντουρα και χυουντεται όχι το νερό).
- ντέλος (ο)** = το σύνολο, το άπαν, το παν. (Έφαγε έναν ντέλο!).
- ντεμέλα (η)** = η μαξιλαροθήκη.
- ντεμπελχανάς (ο)** = ο φυγόπονος, ο τεμπέλης, ο τεμπελοχανάς.
- ντενταρούκια (τα)** = τα φαγώσιμα εφόδια για τραπέζωμα. (Πήραν τα ντενταρούκια τους και πήγαν κι αρρεβώνιασαν).
- ντεντορεύω** = λακριτεύω, φλυαρώ, κουτσομπολεύω. (Άρχισε τις ντεντοριές και μας ξελίγωσε).
- ντεντορία (η)** = η φλυαρία, το λακριντί.
- ντερέκι (το)** = το ορθό κάσωμα της πόρτας, ο πανύψηλος.
- ντερέκω (η)** = η πανύψηλη γυναίκα.
- ντερεκώνω** = στέκομαι όρθιος και ακίνητος άσκοπα σαν το κάσωμα της πόρτας. (Δεν κάνει για εργάτης, ντερεκώνει και ντεντορεύει ολημέρα).
- ντερλικώνω** = τρώγω μέχρι κορεσμού, παρατρώγω. (Ντερλίκωσε για τρεις, είχε να φάει πολλές ημέρες!).
- ντερλίκωμα (το)** = η πολυκραγία.
- ντερμεντέ** = θέλωντας και μη, με το ζόρι.
- ντεροκαλίζομαι** = ρεύματι. (Ήτανε πιαμένος, ντεροκαλίστηκε και έξεχε ο τόπος!).
- ντιθρώνω** = δυναμώνω, βρίσκομαι σε σφρίγος, γκαρδαμώνω.
- ντίζα (η)** = ο χορτασμός, ο κορεσμός.
- ντιλάρι (το)** = το ευθυτενές και εύσωμο άτομο ή δέντρο.
- ντιλμπέρι (το)** = το γοητευτικό και πανέμορφο παλιάρι.
- ντιριέμαι** = διστάζω, αποθαρρύνομαι. (Ντιριέμαι να του μιλήσω, δεν έχω πολλά θάρρετα με δάυτονε).
- ντολάσι (το)** = το ημίχρονο, το γιούτο, το τάγιο. (Αντε, παλικάρια μου, ένα ντολάσι ακόμα και κιώσαμε).
- ντολμπάρος, α, ικο** = ο ξωμάχος, α, ο - ο τσοπάνος.
- ντορλοντός (ο)** = η φασαρία, ο θόρυβος. (Μούστησε ντορλοντό, να του δώκω λεφτά να πάει να χαρτοπαιίξει).
- ντόσα (η)** = η χοντρογυναίκα, η κακότροπη κι ενοχλητική γυναίκα.
- ντουάνα (η)** = συσκευή που σέρνουν τα ζώα στο αλώνι κατά το αλώνισμα, το ντουένι.
- ντουθλούκι (το) - τούθουλο (το)** = ο αμόρφωτος, ο αγράμματος.
- ντουγούσι (το)** = η διένεξη, η φασαρία, η προστριβή. (Μετακίνησε τα σύνερα [σύνορα] κι ανοίξαμε ντουγούσια).
- ντουένι (το)** = η ντουάνα.
- ντουζενιάζω** = κουρδίζω κάποιο όργανο, οργανώνω, ενθουσιάζομαι. (Ντουζενιάζε το λαούτο και μάζευε τα νιάτα της γειτονιάς τ' απόβραδα και χορεύανε).
- ντουζένι (το)** = ο μουσικός δρόμος, το κούρδισμα, η οργάνωση.
- ντουμάνι (το)** = πικνό νέφος καπνού, ο πνιγηρός καπνός.
- ντουμασιά (η)** = η ενδυμασία.
- ντουριζω** = ξεπερνώ τις δυσκολίες, αναρρώνω. (Την ντουρίσε και τούτη φορά).
- ντουρλασιό (το)** = η φασαρία, η οχλαγία.
- ντουρντούμης, ισσα, ικο** = ο καλοθρεμμένος, η, ο.
- ντουρντούμι (το)** = το καλοψημένο και καλοφουσκωμένο ανεβατό ψωμί, το ώριμο, το καλοθρεμμένο.
- ντούσκος (ο)** = το μπούγιο, ο όγκος, το παχύ στρώμα.
- ντουσέκι (το)** = το αχυρόστρωμα για ύπνο. (Να φέρεις πούσια να γιομίσουμε το ματαράτσι να γίνει ντουσέκι).
- ντουφεκάλευρης, ω** = αργόσχολος, τεμπέλης.
- ντράβαλο (το)** = η φασαρία, η διένεξη, το ντουγούσι.
- ντράπου** = (προστ.) Ντροπή σου! Πρέπει να ντρέπεσαι. (Ντράπου! Γάιδαρε, που γυρίζεις λόγια στον πατέρα σου!).
- ντρεντρελίζω** = χάνω την ισορροπία μου, παραπάτω, δεν πατώ καλά. (Στέριωσε καλά την καρέκλα και το τραπέζι ντρεντρελίζουν [ντρεντρελάνει]).
- ντριβάλεμα (το)** = η χασοημέρια, ο αυνανισμός των γυναικών. (Τις πιάσανε που ντριβαλεύσανται στο ληνό).
- ντριβαλεύομαι** = χασοημερνώ, αυνανίζομαι, διατρίβω άσκοπα.
- ντριβέλι (το)** = η επίμονη ενοχλητική σκέψη. (Μεγάλο ντριβέλι έβαλα στο κεφάλι μου με κείνη την αγορά).
- ντρίλινος, η, ο** = βαμβακερό ύφασμα γι' ανδρικά κοστούμια (από το όνομα του υφαντή Ντρίλη).
- ντρίτσα (η)** = ψάθινο καπέλο. (τρίτσα, η).
- ντροπερός, η, ο** = ντροπαλός, η, ο.
- ντρούδα (η)** = το ψίχουλο του ψωμιού, τα ψωμοτρίμματα (= ντρούδες).
- ντρούδι (το)** = το ψίχουλο.
- ντρούμιζες (οι)** = οι τριφτιάδες, το χειροποίητο ζυ-

μαρικό κριθαράκι.

ντυμασιά (η) = η ενδυμασία, η φορεσιά.

νυφαδιά (η) = η ανεπρόκοπη νύφη μου, (ανδρ. ο γαμπρουλιάς).

νυφοδιάλεγμα (το) = το νυφοπάζαρο, η εκλογή της νύφης.

νυφοδιαλέγω = διαλέγω, επιλέγω νύφη.

νυφοστόλι (το) = το στόλισμα της νύφης.

νυχταντάμωμα (το) = η νυχτοσυνάντηση των ερωτευμένων.

νυχτανταμώνω = συναντώ την ή τον άνθρωπο που ερωτεύτηκα. (*Επιασε παιδί με τ' ανταμώματα και το πίνιξε στο χαρανί*).

νυχτοβόσκισμα (το) = η βόσκηση νύχτα των γιδοπροβάτων (η νυχτερινή ερωτοτροπία). (*Νυχτόβοσκει τα ζωντανά του και πιάνει πολύ γάλα. — Τα νυχτοβόσκισμα μπαράκια βγάνουνε*).

νυχτοβόσκω = βόσκω τα γιδοπρόβατα νύχτα, περνών ερωτότροπη νύχτα. (*Εγώ δεν νυχτοβόσκησα τίμησα το κορμί μου και τον άντρα μου*).

νυχτοθέρι = ο θερισμός με το φως του φεγγαριού.

νυχτοσκαρίζω = σκαρίζω το κοπάδι νύχτα.

νυχτοσκάρισμα (το) = το σκάρισμα τη νύχτα, η αναζήτηση ερωτικού συντρόφου τη νύχτα. (*Νυχτοσκαρίσανε τα γίδια και πήγανε και κάνανε ζημά στ' αμπέλια*).

νυχτόσκαρος (ο) = το νυχτοσκάρισμα.

νυχτοτράγουσδο (το) = η περατζάδα, το ερωτικό τραγούδι της νύχτας.

νυχτοτραγουσδώ = κάνω καντάδα, η περαντζάδα. (*Για ποια να νυχτοτραγουσδάνε οι λεβεντονιοί;*).

νυχτούλια = λίγο πριν την αυγή. (*Κινήσαμε νυχτούλια και φωτίσαμε στην κορφή στον Αγιολιά*).

☰

ξαγγρίζω = εξαγριώνω, ερεθίζω.

ξαγιάζω = αρπάζω τα πάντα, λεηλατώ. (*Μπήκανε νύχτα στο σπίτι και το ξαγιάσανε*).

ξαγκούσα (η) = η βοήθεια, η ξεκούραση, η σύντρεξη. (*Πότε θα τρανήνει κείνο το νιάκαρο να ιδεί η μάνα του ξαγκούσα;*).

ξαγκουσεύω = ξεκουράζομαι, απαλλάσσομαι από βάρη, υποχρεώσεις.

ξαγναντίζω = βγαίνω στ' αγνάντια, φαίνομαι. (*Μόλις ξαγνάντισε στη ράχη τον πυροβολήσανε και πάει*).

ξάγναντο (το) = το εμφανές μέρος, η κορφή, το ψήλωμα.

ξαγνάντισμα (το) = η εμφάνιση, βγάλσιμο σε περίοπτη θέση.

ξαιθαλίζω = καθαρίζω το τζάκι ή το φουρόνο από

τις αιθάλεις. (*Τη Μεγάλη Παρασκευή ξαιθαλίζουν τα τζάκια, πίνουν μια σταλιά ξίδι με καπνιά*).

ξάι (το) = το αλεστικό δικαίωμα σε είδος. (*Στο στερνό παίρνει ο μυλωνάς το ξάι*).

ξαίνω = επεξεργάζομαι, ξανοίγω υφαντική ύλη (μαλλί, βαρβάκι, λινάρι, σπάρτο).

ξακρίδι (το) = η άκρη κάποιου υλικού, ψωμιού, ξύλου, πέτρας κ.λπ.

ξακρίζω = πετώ τις άκρες κάποιου υλικού, καλλιεργώ και τις άκρες του χωραφιού.

ξάλα (η) - ξιάλα (η) = η κλαδευτήρα, η κασάρα.

ξαλέθω = τελειώνω την άλεση, αλέθω για λίγο τ' αποχαραϊδία του μύλου.

ξαλίδι - ξιαλίδι - αποξιαλίδι = το κλαδί από δέντρο που ξιαλίστηκε.

ξαλίζω - ξιαλίζω = αφαιρώ τα παρακλάδια του δέντρου, κλαδεύω. (*Ν' ανεβείς να ξιαλίσεις τα λεύκα να ψηλώσουνε*).

ξαμώνω = στήκων χέρι κι ετοιμάζομαι να χτυπήσω κάποιον, φοβερίζω κάποιον. (*Ξάμωσε να βαρέσει τη μάνα που τον γέννησε και θάλα λογαριάσει πηγή πεθερά;*).

ξανακαίγομαι = επιθυμώ και πάλι, ορέγομαι.

ξανακοτάω = ξανατολώ. (*Για να του ρίξει κάποιος ένα μπερντάχι, να ιδείς ξανακοτάει να κάνει τον νταή;*).

ξάναμα (το) = το προσάναμα, εύφλεκτα ξύλα για προσάναμα φωτιάς.

ξαναπλαστά (η) = η δυσμορφία - η κακή πλάση.

ξανάπλαστος, η, ο = κακοπλασμένος, η, ο - δύσμορφος, η, ο. (*Ένα ξανάπλαστο κακανθρωπάκι που δεν φτεις απάνου του;*).

ξανάρτυγος, η, ο = ο ανάρτυγος, η, ο - ο δίχως αρτυμή (λάδι-λίπος).

ξαναρχής = εξ υπαρχής, από ξαρχής. (*Το γκρέμισε ο σεισμός το σπίτι και τόχτισε από θεμελιώδη ξαναρχής*).

ξανέντροπος, η, ο = αδιάντροπος, η, ο - αναιδής, ές.

ξανοίγω = δίνω θάρρος, καλοσυνεύω. (*Να ξανοίξει ο καιρός να πάω για ξύλα. — Μην ξανοίγεσαι σε πολλά έξοδα. — Να μην ξανοίγεσαι, κόρη μου, με τους άντρες*).

ξανοστίζω = χάνω τη νοστιμάδα μου - χάνω την ομορφιά μου. (*Άμα μένει και ξαναζεσταίνεται το φαΐ, ξανοστίζει*).

ξαπέχω = ξεπερνώ στο μπό τους άλλους - ξεπερνώ - υπερέχω. (*Ο Μήτρος ξαπέχει ένα φουρκί απάνου από τον Αντώνη*).

ξάριος, α, ο = ο άδενδρος τόπος, η χερσάδα. (*Περίμενε να βγει από τις τούφερες ο λαγός στο ξάριο για να τον ντουφεκήσει*).

ξαστερόγλωσσος, η, ο = ο παστρικόγλωσσος, η, ο
- ο ειλικρινής, ες - καθαρόγλωσσος, η, ο.

ξάστρα (η) = ακιδωτή συσκευή με την οποία ξανού-
γουν (ξαίνουν) μαλλιά, βαμβάκι, λινάρι κ.λπ.

ξεθουρτσάω = γδαίρνω χωρίς εργαλείο ένα ζώο,
αφαιρώ το δέρμα ζώου.

ξεθραχιονίζομαι = σηκώνω τα μανίκια μου, ανα-
σκουμπώνομαι.

ξεγερεύω = αναρρωνύω, βρίσκομαι σε ανάρρωση.
(Πήγε ένα καλοκαίρι στα βουνά, ήπιε νεράκι
στον καθαρό αέρα και ξεγέρεψε).

ξεγκοφιάζω = εξαρθρώνω στους γοφούς, ξεγο-
φιασμένος, η, ο = εξαρθρωμένος.

ξεγκόφιασμα (το) = η εξάρθρωση.

ξεγνέθω = τελειώνω το γνέσιο. (Ηρθες, ύπνε;
Καλώς ήρθες — Πάρε το σκαμί και κάτσε. Να
ξεγνέσω, να ροκιάσω, να κοιμηθούμε αντά-
μαι!).

ξεγονατιάζω = μπαλώνω το τρύπιο παντελόνι στα
γόνατα.

ξεγονάτισμα = το μπάλωμα του παντελονιού στα
γόνατα.

ξεγυαλίζω = ξεγερεύω. (Καλόφαγε, καλοήπιε, ξα-
νάσανε, ξένοιασε και ξεγυάλισε).

ξεγυρίζω = ξεγερεύω.

ξεγύρισμα (το) = το ξεγέρεμα, η αποκατάσταση
της υγείας.

ξεγοφιάζω = εξαρθρώνω.

ξεγόφιασμα (το) = η εξάρθρωση.

ξεδαγκώνω = αφήνω κάποιον ή κάτι που δάγκασα.
(Ξεδάγκωσε... αλλά του είχε κόψει μεζέ).

ξεδεκαρίζω = τελειώνουν τα χρήματά μου, πάίρω
όλα τα χρήματα από κάποιον.

ξεδεκάρισμα (το) = η αδεκαρία, η χρεοκοπία, η
φτώχεια.

ξεζαλώνω -ομαι = αφαιρώ το ζαλίκι από κάποιον,
τον ξεφορτώνω - ξεφορτώνομαι.

ξεθέλνω = ξεδίνω, διασκεδάζω, ξεζαλίζομαι. (Θα
βγω ένα σουλάτσο να ξεθάλω).

ξεθερμίζω = πλένω κάτι με βραστό νερό. (Ξεθέρ-
μισα τα καθηκα της αποκριάς να καθαρίσουν
από τις λίγδες).

ξεθέρμισμα (το) = το πλύσιμο με βραστό νερό.

ξεθυμαίνω = ξεσπώ το θυμό μου, εξατμίζομαι.
(Μη μου μιλάτε γιατί θα ξεθυμάνω σε σας —
βούλω τη ρακή μην ξεθυμαίνει).

ξείγκλωνω = λύνω την ίγκλα του σαμαριού.

ξείγκλωτος, η, ο = ο με λυμένη ίγκλα, ο ξέζωτος,
ο απιμέλητος.

ξεκακίζω = κακιώνω, αποστρέφομαι, αποφεύγω.
Τον φώναξε με το παρασσούκλι του και ξεκά-
κισε και δεν ματαπάτησε στο μαγαζί του).

ξεκάνω = ξαποχτώ, ξεπουλώ, αποτελειώνω κάποι-

ον με ξυλοδαρμό. (Τον περίλαβε με το μπατίνι
και τον ξέκανε, τον σηκώσανε στα ξύλοκρέβα-
τα).

ξεκαπνίζω = καθαρίζω τις καπνιές του τζακιού.

ξεκαπνίστρα (η) = η σκούπα με τη μεγάλη λαβή
που ξεκαπνίζουν τα τζάκια.

ξεκαπνιάζω = ξεγοφιάζω, εξαρθρώνω.

ξεκαπνίσμα (το) = η εξάρθρωση.

ξεκλωνισμένος, η, ο = ο με μεγάλους κλώνους, το
δέντρο που δεν ραβδίζεται εύκολα από τους
ραβδιστές (καρυδίές, ελιές, καστανιές, κ.λπ.).

ξεκοντακιάζω = υπερβάλλω, αφαιρώ βάση. (Επι-
σε και βρέχει ένα μήνα συνέχεια. Είπαμε να
βρέξει αλλά όχι να το ξεκοντακιάσει!).

ξέκοπος, η, ο = κατ' αποκοπήν εργασία. (Δεν δου-
λεύω ημεροδούλη, πάιρνω ξέκοπες δουλειές).

ξεκουμπίζω = διώχνω κάποιον βίαια, ξελαχιου-
ράω, ξεμακρύνω. (Του ρίξανε ένα χέρι ξύλο
και ξεκουμπίστηκε από τούτα τα χώματα).

ξεκουπιάζω = εξαρθρώνω, ξεκαπνιάζω.

ξεκούπιασμα (το) = η εξάρθρωση.

ξεκουτιαίνω = απομωραίνομαι, γίνομαι ραμολή.

ξεκωλιάζω = ξεριζώνω, υποχρεώνω κάποιον σε
υπερκοπιώδη εργασία. (Βγήκε ο πάτος του
δέω, ξεκωλιάστηκε από την πολλή δουλειά,
από τα μεγάλα βάρη).

ξεκωλιάρης, α, ικο = ο δειλός, ο ανίκανος, αυτός
που του βγήκε έξω το ορθό έντερο.

ξελακκώνω = ανοίγω λάκκους στις ρίζες των δέ-
ντρων, σκαλίζω.

ξελακκωτά = με τρόπο, λάου - λάου. (Δεν μου μι-
λάς σταράτα, μου μιλάς ξελακκωτά, για να μου
πάρεις λόγια).

ξελάκκωμα (το) - ξελάκκι (το) = το άνοιγμα λάκ-
κου στη ρίζα των δένδρων (αμπελιών).

ξέλαση (η) = ομαδική δωρεάν εργασία, η δανεικα-
ριά. (Τ' αμπέλια δεν φυτεύονται μ' έναν άν-
θρωπο, θέλουν ξέλαση).

ξελάστρα (η) = η πανελεύθερη έλευση, διάβαση,
έξοδος.

ξελαχιουράω = ξενομίζω, διώχνω από την εστία,
ξεκουμπίζω. (Δουλευει τάπτωγε με τις πα-
στρικές, δεν πήγαινε δεκάρα στο σπίτι. Τον
έκλεισε όχι η γυναίκα του, τον ξελαχιούρη-
σε).

ξελημεριάζω = περνώ κάπου την ημέρα μου, λη-
μερνώ, λημερίζω. (Μ' ένα ξεροκόμματο μπο-
μπότα και ένα κρεμμύδι ξελημεριάζει θερίζο-
ντας και κουβαλώντας Ήλιο - με Ήλιο!).

ξελιθαρίζω = καθαρίζω το χωράφι —το έδαφος—
από τα λιθάρια.

ξελιθάρισμα (το) = το καθάρισμα του χώρου από
τις πέτρες.

Ξελιμπίζω = τελειώνει το λάδι μου, αδειάζει η λίμπα.

Ξελόντζα (η) = το ξύλινο καλύβι, το ξύλινο υπόστεγο.

Ξεμαρλούκωμα (το) = το ξέσχισμα των ρούχων, το απτημέλητο.

Ξεμαρλουκώνω = ξεσχίζω τα ρούχα κάποιου. (Κάτι μαλώσανε. Αρπαχτήκανε από τις παραμαλιές και ξεμαρλουκωθήκανε!).

Ξεμαρλούκωτος, η, ο = ο απτημέλητος, η, ο.

Ξεμιντζίνιασμα (το) = η αφαίρεση του λίπους από το κρέας.

Ξεμιτζινάζω = βγάζω το λίπος από το κρέας, απολιπώνω.

Ξεμιτζίνι (το) = το λίπος του ζώου.

Ξεμονεύω = απομονώνω, ξεχωρίζω. (Η κλωνά άμα ξεμονεύει, αδυνατίζει και κόβεται εύκολα).

Ξεμουνουχάω -ίζω = ξελακκώνω, αφαιρώ τα στηλώματα.

Ξεμουστρίζω = εκθέτω το πρόσωπό μου στον καιρό. (Έκανε ένα ξεροπάγωνο που δεν σ' άφηνε να ξεμουστρίση στην πόρτα).

Ξεμούτρισμα (το) = η αποκάλυψη του προσώπου.

Ξεμουτσουνιά (η) = το γνονθοκόπτημα στο πρόσωπο. (Τον άρχισε στις ξεμουτσουνιές και του μαύρισε τα μουσούδια και τα μάτια).

Ξεμουτσουνιάζω = αφαιρώ τη μάσκα - την προσωπίδα. (Τον ξεμουτσουνίσε και τούβγαλε τ' άπλυτα στη λάκα και δεν είχε πού να κρυφτεί!).

Ξεμπιριμπίλωμα (το) = το μαντάρισμα. (Θέλει ξεμπιριμπίλωμα έτσι που τόκοψε το πανί για να μην ξεφτίσουν υφάδι και στιμόνι).

Ξεμπιριμπίλωνω = αφαιρώ το φθαρμένο μέρος ενός ρούχου και το μαντάρω πάνω σε καινούργιο ύφασμα. (Μπάλωνε και ξεμπιριμπίλωνε τα σκουτιά τα λιωμένα και μπάλωμα δεν φαινότανε).

Ξεμπιριστουριάζω = βγάζω τα έντερα του ζώου, του σφάγιου. (Έσφαζε και ξεμπιριστουριάζε τ' αρνιά της γετονιάς τη Λαμπρή όσο να ειπείς τριά!).

Ξεμπροσταίνω - ξεμπροστίζω - ξεμπροστιάζω = φέρνω αντιδίκους σε αντιπαράσταση. (Τον ξεμπρόστισε και τον ρεζίλεψε τον συκοφάντη).

Ξενάκι (το) = ο φιλοξενούμενος, η, ο - ο μουσαφίρης.

Ξενεριέω = ανοίγω αυλάκια στο σπαρμένο χωράφι για να φεύγουν τα βροχόνερα. (Άμα δεν ξενερίσεις το σπαρμένο χωράφι, λιμνιάζει και σαπίζει στο σπόρος).

Ξενογαμάω = μοιχεύω.

Ξενογαμίσι (το) = η μοιχεία.

Ξενομίζω = διώχνω κάποιον από τη νομή του, τα δικαιώματά του. (Είναι αδερφοφάγος, ξενόμισε τον αδερφό του και τάφαγε όλα μόνος του).

Ξενοτικός, η, ο = ο ξενούμενος, ο φερτός, ο ετεροδημότης.

Ξενοτρώ = ξενοψωμίζω, ζω παρασιτικά.

Ξενούμενος, η, ο = περαστικός, στρατολάτης, διερχόμενος. (Ξενούμενος έπεσε σε τούτα τα χώματα, τον πήρε σώγαμπρο ο μπακάλης και μαράζωσε τη Λυγερή).

Ξενοφάι (το) = το ξενοψώμι.

Ξενοψώμι (το) = η συντήρηση με ξένο ψωμί. Το χειμώνα οι μαστόροι φεύγανε ίσα για ξενοψώμι, να λιγοστέψουν τα στόματα στο σπίτι.

Ξενοψωμίζω = συντηρούμαι με ξένο ψωμί, εργάζομαι με μιστό μόνο το ψωμί μου.

Ξενοψώμισμα (το) = η προσφορά εργασίας αντί ψωμιού και μόνο. (Να σου φυλάω τα γιδιά σου μπάρμπα ίσα για ξενοψώμισμα).

Ξεντρουλαίνω = αποτρελαίνω, ξετρελαίνω. (Μου έπιασε την πολυλογία και με ξεντρούλιανε).

Ξεπαραδιάζω = μένω εντελώς αδέκαρος, μου τελειώνουν τα χρήματα μέχρι και του τελευταίου παρά.

Ξεπεταρούδι (το) = ο απτέρωτος νεοσσός, το νεογνό, το παιδάκι.

Ξεπιτούτου = επίτηδες, κατακασέ, με συγκεκριμένο σκοπό.

Ξεπλένης, ω = ο ερημοσπίτης, ο ντουφεκαλεύρης, ο ρεντίφης, ο αχαίρευτος.

Ξεπνοίζω = μου βγαίνει η ψυχή από την κούραση, παρακουράζομαι.

Ξεπνόσιμα (το) = το ξεψύχισμα, η μεγάλη κούραση.

Ξεπονάω = συναντιέμαι με αγαπημένα πρόσωπα ύστερα από μακροχρόνιο χωρισμό, χαιρόμαι και αποδιώχνω τη νοσταλγία.

Ξεπουντούλωμα (το) = ο ξολοθρεμός, η πλήρης εξαφάνιση, ο αφανισμός. (Κάθε Σαββατο-Κύριακο με τα τρακαρίσματα ξεπουντουλώνονται φαμελίές και φαμελιές).

Ξεπουντούλωνω -ομαι = εξολοθρεύω, εξαφανίζω, ξεριζώνω.

Ξεπουπουλιάζω = βγάζω τα πούπουλα κάποιου πτηνού, ξεγυμνώνω κάποιον κοινωνικά ή οικονομικά.

Ξεπυτίζω = μου τελειώνει η πυτιά, εξαντλώ και τα τελευταία μου υπάρχοντα. (Βάλε το παιδί στο βυζί σου να πιάσει πυτιά, ξεπύτισε με τα ξερινάτια!).

Ξεραλέθω = βάζω το μύλο ν' αλέθιε... χωρίς καρπό, μιλώ χωρίς να λέω κάτι, φλυαρώ.

ξεράλεσμα (το) = η περιστροφή της μυλόπετρας χωρίς καρπό, η φλυαρία, η ανονσία.

ξερνατιό (το) = ο εμετός, το προϊόν του εμετού, η βρομερή συκοφαντία.

ξερογαμίσι (το) = ο ψυχικός και πνευματικός βασανισμός, η βασανιστική ερωτική ανεπιτυχής επαφή, ο με υπερπροσπάθεια ερωτικός οργασμός.

ξερογαμώ = προσπαθώ χωρίς επιτυχία να ζευγαρώσω ερωτικά.

ξερόγελο (το) = το προσποιητό γέλιο, η γκριμάτσα.

ξερογελώ = γελώ προσποιητά, ξινογελώ. (*Τον πιάσανε οι αλήθειες κι άρχισε τα ξερόγελα*).

ξερογιάζω - ομαι = σταματώ κάποιον από την υπηρετική εργασία του.

ξεροκαΐλα (η) = η σφοδρή επιθυμία, η λαχτάρα. (*Ξεροκαΐλα που είχα να τον ιδώ και να τον χαιρετήσω!*).

ξεροκατουράω -ώ = έχω συχνουρία, πηγαίνω πολλές φορές για ούρηση για ν' αποφύγω την εργασία, αποφεύγω την εργασία.

ξεροκιάζω = τελειώνω το μαλλί που έβαλα για γνέσιμο στη ρόκα μου.

ξεροκοπανάω = λέω και ξαναλέω κάποιο λάθος ή παράληψη σε κείνον που το έπραξε, υπενθυμίζω επιτιητικά.

ξεροκοπάνημα (το) = η επανάληψη των επιτιμητικών λόγων.

ξεροκουράγιο (το) = ψευτοαυτοπεποίθηση, η αναγκαστική υπομονή. (*Επαθε στραπάσα. Ξεροκουράγιο κάνει ώσπου να πάει εκεί που θα πάμε όλοι*).

ξερομαχιάζω = χάνω τον όγκο μου - φυρνάω. (*Να γεμίσεις τα βαρέλια νερό να ροκώσουνε, γιατί είναι ξερομαχιασμένα*).

ξερομάχιασμα (το) = το φύρασμα των ξύλινων δοχείων.

ξερόμυλος (ο) = ο νερόμυλος που αλέθει μόνο το χειμώνα με τα νερά της βροχής.

ξεροπαινεύω = επαινώ παρά αξία... ενθαρρύνω. (*Δεν τα χαύτει τα ξεροπαινέματα, είναι περασμένος από τον κώλο της βελόνας*).

ξεροπιτουρήθρα (η) = η μικρή και αραιή νιφάδα του χιονιού. (*Με το ξεροβόρι το γύρισε ο καιρός στην ξεροπιτουρήθρα*).

ξεροπιτουριθρίζω = ρίχνω ξεροπιτουρήθρες, ψιλοχιονίζω.

ξεροπιτουριθρισμα (το) = το ψιλοχιόνισμα.

ξεροσταλιάζω = στέκομαι όρθιος στο ίδιο μέρος.

ξεροστομιάζω = ξεραίνεται το στόμα μου, δεν έχω σάλιο. (*Τις αυγές ξεροστομιάζω, γιατρέ, και δεν χορταίνω νερό*).

ξεροστόμιασμα (το) = η ξηροστομία, η κόριζα.

ξεροσφύρι (το) = η πόση διαφόρων ποτών χωρίς μεζέ ή καρπούς.

ξεροτοίχι (το) = ο τοίχος χωρίς λάσπη.

ξεροτοιχιά (η) = η ξερολιθιά, ο τοίχος χωρίς λάσπη, το ξεροτοίχι.

ξεροφάι (το) = η ξεροφαγία, το τραπέζωμα... με σκέτο ψωμάκι.

ξεσαρκώνω = αφαίρω τις σάρκες από τα κόκαλα του σφάγιου, αδυνατίζω, χάνω βάρος.

ξεσκατίζω - ξεσκατώνω = κωλοπανίζω, καθαρίζω μικρό παιδί ή κατάκοιτον από τα κόπρανά του.

(*Πλέντε χρόνια κρεβατώθηκε στα στερνά του και τον ξεσκάτιζε η νύφη του*).

ξεσκλιάρης, α, ικο = ο κουρελής, ο ρακένδυτος.

ξέσκουρα = επιδερμικά, ξάπετσα. (*Το πρώτο βόλι τον πήρε ξέσκουρα, το άλλο κατάστηθα*).

ξεσοίζω = δεν μοιάζω στους προπάτορες ή γονείς μου. (*Το μήλο πέφτει κάτου από τη μηλιά μα τούτος ξεσόισε*).

ξεσπινίζω -ωα = αποφλοιώνω καρπό ψυχανθών, ξεκουκκίζω. (*Ξεσπίνισε ούλα τα καρύδια και τα πουλησε ψίχα*).

ξεσυνέρια (η) = η αρνητική άμιλλα. (*Μας τρώει η ξεσυνέρια και δεν προκόβουμε*).

ξεσυνερίζομαι = εκδικούμαι με αρνητική άμιλλα, μετρώ τα αρνητικά λόγια των άλλων και δρω αρνητικά.

ξετάζω (το) = είμαι προληπτικός και μετρώ και αποφεύγω τις κακοτοπιές. (*Την Τρίτη δεν ταξιδεύω, το ξετάζω*).

ξετιμάω = εκτιμώ την αξία αντικειμένων ή ζημιών.

ξετιμωτής (ο) = ο εκτιμητής ζημιών, αξιών, ζώων, αντικειμένων.

ξετοπίζω = εκτοπίζω, εκπατρίζω, διώχνω κάποιον από τον τόπο του.

ξετρίθω = εξασκούμαι. (*Να τον στείλεις με τους μαστόρους να ξετρίψει το μυαλό του και να μάθεις και τέχνη*).

ξετσικλιάζω = ανοίγω το τσικλί, τη μπούκλα του νήματος και το μαζεύω σε μασούρια ή καλάμια.

ξέφερση (η) = το αποτέλειωμα, το ολοκλήρωμα.

ξεφυσίδι (το) = η πορδή, ο αδύνατος κι ασήμαντος άντρας.

ξεχαρθαλιάζω -ωνω = καταστώ κάτι άχρηστο, ερειπώνω, διαλύω. (*Δεν φτουράει τίποτα στα χέρια του, ότι και να πιάσει στα χέρια του το ξεχαρβαλιάζει*).

ξεχειλίζω = γεμίζω κάποιο δοχείο εντελώς, φουλάρω, βγάζω εγχέματα στα χείλη.

ξεχιονίζω = καθαρίζω τους δρόμους, τις αυλές και τις στέγες από τα χιόνια.

ξεχιονισμένος, η, ο = ο καθαρός από τα χιόνια.
ξέχιονο (το) = ο τόπος που δεν πιάνει χιόνι, το κατώμερο. (Κάπου βρήκα ένα αγνάρι λαγού, το πήρα όσο είχε χιόνι, σαν έπεσε στο ξέχιονο... τόχασαι).
ξέχιονος, η, ο = ο χωρίς χιόνια τόπος.
ξεχλιάνω = ξεδίνω, ξεσκάω.
ξέχυμα (το) = το ξεχείλισμα των ποταμών, η πλημμύρα.
ξέχυμα (το) = το έγχεμα στα χείλη. (Από τον πυρετό και τη στενοχώρια του πλήγιασαν τα χείλη του από το ξέχυμα, σαν της μπουζιάρας γίδας, γίνανε).
ξεχύνω = βγάζω εγχέματα στα χείλη.
ξεψιλίσμα (το) = το ξεδεκάρισμα, η αφραγκία, η παντελής έλειψη χρημάτων.
ξεψιλίζω = παίρνω από κάποιον και τα ψιλά του χρήματα.
ξεψωμάζω = τελειώνει το ψωμί μου, παίρνω κάποιον το ψωμί.
ξεψώμισμα (το) = το τέλειωμα του ψωμιού.
ξιάλα (η) = η κασάρα, η κλαδευτήρα, η ξιάλη.
ξιαρίζω = αποψλώνω
ξιάρισμα (το) = το αποψίλωμα - η αποψιλωση.
ξιδιάς (ο) = το υπόξινο κρασί. (Το κρασί του πήρε αέρα κι έγινε ξιδιάς, δεν γλωσσάζεται).
ξιδιοποτίζω = ποτίζω κάποιον ξίδι, στενοχωρώ κάποιον υπερβολικά.
ξίκικος, η, ο = ο νόθος, ο ελλιπής, ο λειψός.
ξινόγελο (το) = το υποκριτικό, προσποιητό κλάψιμο, ο κλαυσίγελος.
ξινογελώ = γελώ ψεύτικα, προσποιητά.
ξιούρας (ο) - ξιούρας (ο) = ο άξεστος - ο αγροίκος - ο γεροαγροίκος.
ξιφάρι (το) = ο σπαθάτος, που μοιάζει με ξίφος, το μπάλωμα στο καράκι του παπουτσιού - ο ψηλός και λεπτοκαμωμένος άντρας.
ξέμπτιλ = το κεντίδι στο ύφασμα, το στολίδι, η ανευθυνολογία.
ξημπλιάζω = κεντάω σχέδια στο ύφασμα κατά την ύφανση, κουτσομπολεύω. (Είναι πικρόγλωσση και ξοπλάστρα, μη δίνεις στρέγο στα λόγια της).
ξιούρας (ο) = ο ξιούρας.
ξυλεύω - ευομαι = προμυθεύω κάποιον με καισόξυλα — προμυθεύομαι καιυσόξυλα.
ξυλή(η) = ο κερεστές, η ξυλεία.
ξυλογαϊδάρα (η) = παιδική περιστρεφόμενη τραμπάλα.
ξυλογαϊδαρίζομαι = παίζω με την ξυλογαϊδάρα.
ξυλοδεσιά (η) = το ξύλινο σενάζι στις λιθόχυτιστες οικοδομές.
ξυλοκαρπιά (η) = το φτωχό κάρπισμα, η αφουσιά.

(Τι να θερίσεις από την ξυλοκαρπιά, το θερίσαμε μόνο για τ' άχυουρα).

ξυλοσέλλι (το) = η ξύλινη σέλλα.

ξυλότυπο (το) = το καλούπι για ρίξιμο τσιμέντου και σίδερου.

ξυλοφορτώνω = ξυλοκοπώ, ξυλίζω, δέρνω κάποιον. (Τον ξυλοφορτώσανε και τον πετάξανε στο χαντάκι μισοπεθαμένον).

ξυλωσιά (η) = όλες μαζί οι σκαλωσιές της οικοδομής.

ξυόνι (το) = μεταλλικό έλασμα (ξύστρα) που τοποθετείται στο κάτω άκρο της βουκέντρας ή της βίτσας του γεωργού, με το οποίο ξύνουν οι γεωργοί τη λάσπη από το αλέτρι.

ξυπνοπούλι (το) = ο πετεινός.

ξώλαμπρα = μετά το Πάσχα. (Οι μαστόροι έφευγαν ξώλαμπρα και γύριζαν στο θέρο).

ξώμαντρα (η) = η μάντρας της αυλής, ο αυλόγυρος.

ξώσκουτα (τα) = τα έξω ενδύματα (παλτό, κάπα, ράσσο).

ξωτερικό (το) = η νεράιδα, το ξωτικό, το περπατούρι.

ξωχώρι (το) = το μικρό χωριό κοντά στην πόλη ή την πολίχνη.

O

οβολιός (ο) = ο τρόχαλος - λοφίσκος από λιθάρια. (Ξελιθάρισε το χωράφι κι έστησε οβολιούς στις άκρες).

οθριά (η) = βλαστάρι που τρώγεται σαλάτα ή βραστό, η Εβραία. Δεν εφίλησε Ρωμιά, ούδε Τούρκα ουδέ Οθριά μόνο την παπαδοπούλα την εφίλησε μικρούλα. — Οι οθριές γίνονται τηγανιστές με αβγά).

ογκριάρης, α, ικο = αυτός που έχει όγκρους (σκουλήκια, παράσιτα) κάτω από το δέρμα του. (Αδύνατα πεινασμένα και ογκριάρικα σφαχτά).

ογκρός (ο) = το σκουλήκι που ζει κάτω από το δέρμα των γιδιών.

ογκώνων = μου κόβει την όρεξη για φαγητό το λίπος της τροφής, φουσκώνω. (Έφαγε συγκάθια με κορφή από το γάλα και όγκωσε με δυο χουλιαριές).

όγοιος, α, ο = όποιος, α, ο. (Ογοιος πεινάει καρβέλια ονειριάζεται).

ογρατάω -ώ = απαγοητεύομαι, κουράζομαι ψυχικά, ογρατίζω. (Ογράπτωσα να τον πηγαινοφέρων στους γιατρούς και στα νοσοκομεία!).

ογρατίζω = ογρατώ.

ογράτισμα (το) = η ψυχική κούραση, το άγχος.

ογραίνω = υγραίνω, νοπίζω, νοτίζω. (Ένα τόχω κι

είν' ογρό — το στεγνώνω το φορώ).

οκνεύω - τεμπελιάζω, αργοκινούμαι.

οκνός, η, ο = αργοκίνητος, η, ο - ράθυμος, η, ο - τεμπέλης.

ολόγιομα (επιρ.) = πλήρως, ακριβώς στο κέντρο, σκόπευση. (Τον σημάδεψε στο μεσόφρυνδο και τον πέτυχε ολόγιομα).

ολόγιομος, η, ο = ο = ο, η πλήρης, εξ.

ολοσούμπιτος, η, ο = ολόκληρος, η, ο. (Γλίστρησε κι έπεσε στο ποτάμι και πάιε ολοσούπιτος).

ολοτρόγυρα = ανάστροφα, γύρω-γύρω, περιφερειακά, περιμετρικά. (Μοναχός του σφούγγαγε τη γυριά του μύλου ολοτρόγυρα το ζύγιαζε μοναχός του και πάλε κλαιγότανε πως τον έλειπε...).

ολούθε = παντού - πανταχόθεν.

οματιά (η) = ψημένο σιτάρι με μπαχαρικά μέσα σ' έντερο χοιρινού. (Την οματιά τη φτιάνουν με σιτάρι, σταφίδες και μπαχαρικά και πορτοκαλόφλουδες τη βάζουν γιομιδί στα χοντρά άντερα του γουρουνιού και την ψαίνουν στο φούρνο).

όμπιο (το) = το πύον, ο κίτρινος κι άρρωστος.

ομπριζω = στάζω ελάχιστο υγρό, είμαι κάπου τρύπιος. (Το ασκί ομπρίζει βάλτου μια αγκαθιά από τη μουρτζά).

όπα-όπα = βιαστικά, στα χάδια και κανάκια, οπαλάκια. (Στα όπα-όπα καλή δουλειά δεν γίνεται).

οπαλάκια = όπα-όπα.

οποία (τα) = τα χρήματα, τα απαραίτητα, τα απαιτούμενα, τα προβλεπόμενα, τα αναγκαία. (Όλοι μας τα θέλουμε τα καλά και τα πολλά αλλά μας λείπουν τα οποία).

οργιά (η), (οριά) = μέτρο μήκους ίσο με το άνοιγμα των χεριών στην έκταση. (Ν' ανοίξει πηγάδι πέντε οριές να χορτάσει νεράκι και η φαμελιά και τα ζωντανά του).

ορδή (η) = το στρατόπεδο, η προετοιμασία. (Τι να κάνουν δυο καρβέλια ψωμί σε μια ορδή).

ορδηνιάζω - ομαι = στρατοπεδεύω, οργανώνω, ετοιμάζω - ετοιμάζομαι.

ορδηνιασμα (το) = η προετοιμασία, η στρατοπέδευση.

ορθοκαριζω = σηκώνω το κεφάλι, περηφανεύομαι. (Επεσε του θανατά και με κείνα τα ματζούνια ορθοκάρισε).

ορθοποδίζω = στηρίζομαι μόνο στα πόδια μου (ορθοπόδισε το παιδί, δεν μπουσουλάει. Ορθοπόδισε το άλογο = στηκώθηκε στα πίσω του πόδια).

ορθοστάτης (ο) = το ξύλο που τοποθετείται κατά κόρυφα στις σκαλωσιές. (Υποχωρήσανε οι ορ-

θοστάτες, κι έπεσε η σκαλωσιά με τα υλικά και τους μαστόρους).

ορθοστατίζω = ορθοποδίζω. (Ορθοστάτισε τ' άλογο και τον πέταξε στο χαντάκι).

ορκισιά (η) = η ορκομωσία.

όρμπος (ο) = η πυκνή καταχνιά με βροχή, η κατσιφάρα, η μπούχλα. (Να μαζέψω τα λεφτά να τον ξοφλήσω και να γενεί όρμπος και κατσιφάρα).

ορνιάζω = κάθομαι χαύνος, αμεροληπτώ, αδιαφορώ. (Σκύψε και δούλεψε, μην ορνιάζεις).

όρσε = ορίστε, περάστε... αλλά και ... πάρτε ένα ... φάσκελο. (Ορσε, γαμπρέ, κουφέτα! Πάρτα να μην στα χρωστά [φασκέλωμα]).

ορφανοκάτσικο (το) = το ορφανό ζώο ή παιδί. (Έφαγε ο λύκος δυο γαλάρες γίδες και μου μείνανε τα ορφανοκάτσικα τους).

ουλοένα = πάντοτε, αδιάκοπα. (Μας σκόπισε με τα δανεικά κι αγύριστα ουλοένα-ουλοένα).

ούλος, ια, ο = όλος, η, ο.

ούρδα (η) = η φρέσκια μυζήθρα.

όχεντρα (η) = η οχά, ο αστρίτης.

οχιάλλο = αλί μου, καπηλός μου...
όχτος (ο) - νομάρι (το) = η όχθη, ο χωματένιος αναβαθμός. (Κράτα το μουλάρι να μην κάνει ζημιά στα σπαρμένα για να βοσκήσει στο νομάρι).

ούθε = όπου, απ' όπου, όθεν. (Να πάει ούθε το πρώτο μου τσαρούχι!).
οψέ = χθες, αργά. (Ηρθε οψέ το βράδυ ψόφιος από το ταξίδι).

οψιμιά (η) = τα σπαρμένα δημητριακά κατά την άνοιξη ή το καλοκαίρι.
οψιμίζω = αργώ να ωριμάσω, βραδύνω, καθυστερώ. (Με τις πολλές βροχές οψιμίσε ο σπαρτός).

όψιμος, η, ο = ο αργοπορημένος, η, ο - ο παράκαιρα ωριμασμένος. (Στα εννιά χρόνια του Πετρή γέννησε και τον Γιάννη όψιμον).

όψομαι = ας όψομαι, ας με κρίνει ο θεός. (Να όψεται η γρια-Μαρίνα που έφτιασε τα συμπεθεριάτα).

Π

παγάδα (η) = η νηνεμία, η άπνοια, η ηρεμία. (Δεν θα το λιχνίσουμε κολεϊνά, δεν ανασάινει από πουθενά, έπεσε παγάδα).

παγαδιάζω = νηνεμώ, ηρεμώ. (Παγάδιασε... θα βρέξει).

παγεμός (ο) = ο πηγεμός - η μετάβαση.

παζαρίζω - παζαρεύω = βγάζω κάποιον ή κάτι στο παζάρι, διαπραγματεύομαι την τιμή κάποιου αντικειμένου. (Να μην ιδρώνει στη δουλειά ο καλός μάστορης αλλά στο παζάρεμά της).

παθιάρης, α, ίκο = φιλάσθενος, η, ο - αρρωστιάρης, α, ίκο.

παΐδα (η) - παΐδη (το) = το πλευρό, η πλευρά, τα πλαίνα ξύλα του σαμαριού.

παιδοκομάω -ώ = γεννώ, τεκνοποιώ. (Παιδοκόμησε η Βαγγελιά κι έκανε ταπούτα).

παιδοκόμι (το) = η γέννα, ο τεκετός.

παΐτη (το) = υφαντό από μαλλί γιδιών, αργασμένο στη νεροτριβή που σκεπάζει το σαμάρι και το ζώο για να το προστατέψει από τη βροχή και το ζώο και το φορτίο του.

παΐζω - παγιάζω = σκεπάζω με το παΐτη το ζώο και το φορτίο του. (Να παγιάσεις τα ζα για να μη βραχούν τα σαμάρια και σαπίσουν).

παΐάζω - παγίζω = σκεπάζω σαμάρι και ζώο με το παΐτη.

παιασμένος, η, ο - παγιασμένος, η, ο = ο σκεπασμένος με παΐτη.

παινεψιάρης, α, ίκο = ο περιαυτολόγος, ο καυχησιάρης, α, ίκο.

παινεψούρης, α - ω, ίκο = ο καυχησιάρης, α, ίκο - ο παινιάρης, α, ίκο.

παινιά (η) = ο έπαινος, το παινέμα, η παινία. (Η παινιά του... κι ουδ' άλλος! Κάθε τι δικό του και το καλύτερο!).

παιρί (το) = το έτοι θέλω, το ζορμπί, η αφθαιρεσία. **πάκια (τα)** = οι σάρκες των γλουτών. (Τα πάκια της σαν πλαστήρια, δεν τη χώραγε καμιά πόρτα να μπει).

παλαδός, η, ο = ανότος, η, ο - μισότρελος, η, ο.

παλαθώνω = τρελαίνομαι, αποβλακώνομαι.

παλαιικός, η, ο = ο αρχαίος, α, ο - ο παλιός, α, ο.

παλαιότητα (η) = το αρχαιολογικό εύρημα, ο αρχαιολογικός χώρος.

παλαμίζω - απαλαμίζω = πλάθω κάτι με την παλάμη, βάζω την παλάμη στο ιερό ευαγγέλιο, ορκίζομαι. (Άμα παλαμίσεις πως δεν είδες ή δεν άκουσες τίποτα θα αποτραβήχτω από το νόμο... δεν θα κάνω μύνηση).

παλαμαριά (η) = σκαμένο ξύλο, που μπαίνουν μέσα τα δάχτυλα του χεριού του θεριστή για να τα προστατεύει από το δρεπάνι κατά το θερισμό.

παλαμαριάζω - πιάνω με την παλαμαριά τα στάχια, θωπεύω ερωτικά. (Την παλαμάριαζαν τη χήρα άλλα τα καλά παλικάρια του χωριού, τα διάλεγει!).

παλαμόδαρμα (το) = η κούραση των πελμάτων.

παλαμοδέρνομαι = περπατώ ξυπόλητος και κου-

ράζονται οι πατούσες μου. (Ηρθα ξυπόλητος από τον Πύργο στο χωριό και παλαμόδειρα... πονούν οι πατούσες μου πολύ).

παλαμούτσα (η) = η ανοιχτή παλάμη, η μούντζα.

παλατάρι (το) = ξύλινο στήριγμα. (Επεσε και τον σπώλασαν με τα παλατάρια).

πάλες = πάλι.

παλικαρόπουλο (το) = ο λεβέντης νεανίας.

παλιόλογο (το) = η αθυροστομία, η αισχρολογία.

παλιοκουβέντα (η) = το παλιόλογο. (Όλο παλιοκουβέντα ήτανε, το μυαλό του όλο και στο παλιόλογο το γύριζε).

παλιόστομος, η, ο = αθυρόστομος, η, ο.

παλουκαρία (η) = η καλαμωτή, ξύλινη σταθερή απόχη που συγκρατεί τους άμμους και τα ξύλα του μυλαύλακου.

πάλος (ο) = ο πάσαλος.

παναίριος, α, ο = πανέμορφος, η, ο. (Το χαράμισε παναίριο παλικάρι με τη ζαμπόγρια που το πάτρεψε).

πανιάρι (το) = η επάνω μυλόπετρα.

πανηγυρίστος, α, ο = ο ευτελής, ο φτηνός, ο τιποτένιος.

πανηγιάρι (το) = σφραγίδα που σφραγίζουν το ζυμάρι της λειτουργίας, την προσφορά, το πρόσφορο. (Έκανε το σταυρό της τρεις φορές με το πανηγιάρι κι ύστερα το βούλιαξε στο ζυμάρι τη προσφοράς, ακριβώς στο κέντρο!).

παντεχαίνω = ελπίζω. (Τόσο μεγάλο κακό δεν το παντέχαινε κανένας).

παντέχω = ελπίζω.

παντοχή - απαντοχή (η) = η ελπίδα.

πανωθάνω = υπερτιμώ, αισχροκερδώ -ίζω, το καπέλο στην αξιά του υπό πιώληση αντικειμένου.

πανωγόμι (το) - μεσογόμι (το) = το φόρτωμα του ζώου στο μέσο του σαμαριού, όχι στα πλευρά.

πανωγράφω = προσθέτω στο βερεσέ ή στην επιταγή ή το γραμμάτιο.

πανωγράψιμο (το) = η υπεραξία στο βερεσέ, η πρόσθετη νόθα γραφή.

πανωμύλι (το) = ο αδοντότος ξύλινος ή μεταλλικός δίσκος που τοποθετείται πάνω στο πανωλίθιο του μύλου για να θέτει σε τρομώδη κίνηση το βαρδάλι και να πέφτει ο καρπός για άλεση.

πανωπροίκι (το) = η επί πλέον της αρχικά συφωνημένης προίκας. Δίνοταν συνήθως στις νύφες που είχαν χάσει την παρθενιά τους από άλλον άντρα πριν το γάμο τους. (Δεν την βρήκε... εντάξει και γύρεψε και πήρε πανωπροίκι και κουκουλώθηκε η υπόθεση).

πανωκάπουλα (επιρ.) = καβάλα στα καπούλια του ζώου. (Καβάληκε ο ίδιος στο σαμάρι, πήρε και το παιδί πανωκάπουλα).

πανωσάμαρα = στο μέσο του σαμαριού - πανωγόμι - μεσογόμι.

παπαδικό (το) και παπαδαριό (το) = το πλήθος των κληρικών που πάρουν μέρος σε κάποια θρησκευτική τελετή.

παπαλιάζω = αποβλακώνωμαι, γίνομαι ράμολή.

πάπαλο (το) = η ραμολή, ο ανότος.

παπάρα (η) - το μουλιασμένο ψωμί, σε βραστό γάλα.

παπάρι (το) = το ανδρικό πέος.

παπάρωμα (το) = ο εμποτισμός του ψωμιού σε βραστό γάλα, το μουλιασμά.

παπαρώνω = μουλιάζω ψωμί, φτιάνω παπάρα.

παραβάλσιμο (το) = η άμιλλα, ο συναγωνισμός, η υπερπροσπάθεια.

παραβάνομαι = άμιλλώμαι, συναγωνίζομαι. (*Παραβάντανε στην πηλάλα μ' ούλα τα παιδιά του χωριού και τα πέρναγε*).

παραβόλα (η) = χερσάρχα χορταριασμένη στο μέσο ή στο άκρο του σπαρμένου χωραφιού.

παραβολιάζω = βόσκω τα ζώα μου στην παραβόλα. (*Να παραβολιάζεις τα ζωντανά, μα να μην κάνουν ζημιά στα σπαρμένα*).

παραγαλιάζω = αρρωστάινω από παράγαλο. (*Έφαγε γάλα από παραγαλιάρικο σφαχτό και παραγάλιασε*).

παραγαλιάρης, α, ικο = ο άρρωστος από παράγαλο, από βουκέλωση.

παράγαλος (ο) = ο μελιταίος πυρετός των ζώων.

παραγγολάω = παραγγέλλω, ειδοποιώ.

παραγγολή (η) = η παραγγελία. (*Να ειπείς την παραγγολή, «Την Κυριακή ναρθούν στο μνημόσινο το δίχως άλλο», μην την αλησμονήκεις, άλλαξε δάχτυλο στο δάχτυλίδι σου*).

παραδίνω = στέλνω κάποιον στο σατανά.

παράδομα (το) = το να στείλεις κάποιον στο σατανά.

παραδομένος, η, ο = ο παραδομένος στο σατανά.

παραδομός (ο) = η παράδοση στο σατανά.

παραθάρρεια (η) = η εμπιστοσύνη, η ανάθεση έργου με επιφύλαξη. (*Παραθαρέθηκα κι έδωκα αναμπιστοσύνη στο παιδί κι έπαθαν το κακό. «Δεν μ' έφαγε η μονάξια, μ' έφαγε η παραθάρρεια..*).

παραθαρριέμαι = εμπιστεύομαι μ' επιφύλαξη, ξεγλέμαι.

παρακά = παρακάτω. (*Εκεί, παρακά από τ' αμπέλια είναι τα λιβάδια*).

παρακείθε = πιο κει, πιο πέρα. (*Να ψάξεις καλά παραδώθε — παρακείθε να τα βρεις*).

παρακέλλι (το) = το πρόσθετο δωμάτιο.

παρακεντές (ο) = ο αυλοκόλακας, ο ευτελής, ο πρόστυχος.

παρακράτημα (το) = η κρατική φορολογία σε ειδος σε μύλους, ελαιοτριβεία κ.λπ. (*Τον πήγαν στο δικαστήριο γιατί δεν πλήρωσε για παρακράτημα [φόρο στο αλεστικό] το μυλωνά και τον δικάσσανε*).

παραλαλήτο (το) = το παραμιλητό - η πολυλογία.

παραλαλώ = παραμιλώ - πολυλογώ. (*Απόψε παραλάλησε από την μεγάλη κάψα [πυρετό]*).

παραλής, ου = πλούσιος, α, ο - ζάπλουτος, η, ο.

παραλογάω -ώ = παραμιλώ. (*Παραλογάει στον ύπνο του και στον πυρετό του*).

παραλοίζω = τρελαίνω, τρελαίνομαι, παραλογίζομαι.

παραμαλλιά (η) = ο γιακάς - η τραχηλιά - ο σαγιάς.

παραμαλιόυ μου = ιδιαιτέρως. (*Το πίνει το κρασάκι του και παραμαλιόυ μου όταν έχει και καλή παρέα έρχεται στο τσακίρι κέφι κι είναι να χαιρεται η καρδιά σου με τα τραγούδια του*).

παραμάσκαλα = υπό μάλης, κάτω από τη μασχάλη.

παραμεριά (επιρ.) = σε κάποια άκρη, απόμερα, παράμερα.

παραμεριάζω = βάζω κάτι στην άκρη, βάζω κάτι για φύλαξη.

παραμουτσεύομαι = χαϊδολογιέμαι, αναζητώ χάδια.

παρανόμι (το) - πινόμι (το) = το παρωνύμι, το παρατσούκλι. (*Ούλοι τον ξέρανε με το παρανόμι του κανένας δεν τον ήξερε με το κανονικό του... και η μάνα του με το πινόμι του τον έκραζε*).

παρανό - παρανοιάζω = παρεξηγώ, πάσχω από παρανοία, χάνω το νου μου.

παραπέζουλα = κοντά στα πεζούλια, κοντά στο τζάκι.

παραπούλι (το) = η παραφυάδα, το κωλορίζι. (*Ο πρωτολάπης του σιταριού κάρπισε, ο παράπουλας, τα παραπούλια, ντε, τίποτα... φουσκί...*).

παραραδιάζω = φεύγω από την αράδα - από την ουρά αναμονής. (*Να πας στην αράδα σου, μη χαλάς τη σειρά, μην παραραδιάξεις*).

παράς (ο) = τα χρήματα (το χρηματικό έχει - τον βροντάει τον παρά = πλούσιος).

παρασάνταλος, η, ο = ο σωματικά και πνευματικά ανάτηρος.

παρασημειώνω = τραυματίζω κάποιον και του προσβάλλω τη σωματική αρτιμελεία. (*Γεννήθηκε παρασημειωμένος, με το ένα χέρι και το ένα πόδι παράλυτα*). (*Επεσε από τη συκιά κι έσπασε το πόδι του και παρασημειώθηκε κι από τότε κουτσάινει, δεν ήταν από γεννησιμού του κουτσός*).

παράσκαλα = έξω από μέτρο, πλάι στο κανονικό, παράνομα, παράτυπα. (Επινε στο τραπέζι το κρασί του αλλά έπινε και παράσκαλα, μοναχός του κρυφά...).

παρασοφέρ = ο συνοδηγός. (Ταξίδεψε παρασοφέρ στην Αθήνα χθες).

παρασπίζομαι = υπερασπίζομαι. (Αντί να ιδω ξαγκούσα και παράσπιση από τους συγγενήδες του άντρα μου είδα τον κατατρεμά).

παράσπιση (η) = η υπεράσπιση - η φροντίδα.

παρασπόρι (το) = το χωράφι που σπέρνεται για χορτονομή ή βόσκηση - το νόθο τέκνο - το αργοπορημένο τέκνο.

παραστάτης (ο) = το ορθό κάσωμα των θυρών, το ντερέκι, ο επιστάτης. (Ψηλός ίσαμε τους παραστάτες της εμπατήσι).

παραστιά (η) = ο χώρος γύρω από τη φωτογωνιά του τζακιού, κοντά στο τζάκι, παρά την εστία.

παραυλακίδα (η) = η χερσάδα ανάμεσα σε δυο αυλακίες στο όργωμα. (Δεν καρπίζει ο σπόρος απάνω στις παραυλακίδες, στα χερσάδια).

παράφορμος, η, ο = έτοιμος για αφορμή, ετοιμόρροπος, ευερθίστος. (Με το σεισμό πέσανε όλα τα παράφορμα. Ήτανε παράφορμος για καιγά).

παραφορμώ = πειράζω την πληγή και υποτροπιάζει, εξάπτομαι, ρεθίζομαι.

παραφωτιά = κοντά στη φωτιά του τζακιού.

παραχέρι (το) = ο βοηθός, η ενίσχυση στο έργο, το συχέριο. (Εγώ τάκανα ούλα μοναχή μου δεν είχα ποτέ μου και σε τίποτα παραχέρι).

παραχώνω = ενταφιάζω. (Τα παλιά χρόνια τους πεθαμένους τους παραχώνανε στα χωράφια του ή τους καίγανε, μολογάνε).

παράωρα (επιρ.) = εκτάκτως, ξαφνικά.

παράωρος, η, ο = πριν απ' την ώρα του, εκτάκτως, αιφνιδιώς.

παργιωρίτες (οι) = οι νυχτοτραγουδιστές, οι κανταδόροι της αυγής.

παρδαλός, η, ο - παρδάλης, ω, ο = ο ποικιλόχρωμος, η, ο.

παρεδούλια (επιρ.) = λίγο πιο δω. (Ψάξε παρεδούλια, παρεκούλια να το βρεις).

παρεκούλια (επιρ.) = λιγάκι πιο κει.

παρέδω = πρόχειρα. (Δεν έχω παρέδω λάδι, πρέπει να κατεβώ στο κιούπι στο κατώ).

παρέδω - παρέκει = πιο δω, πιο κει. (Ψάξε, παρέδω-παρέκει και θα το βρεις, εφτού κάπου μού-πεσε).

παρλαπίπτας (ο) = ο φλύαρος.

παρλιακός, η, ο = ο αλιοπρόσαλος, ο ανότος.

παρμακλίκι (το) = η κουπαστή, το κιγκλίδωμα. (Μην πέφτετε ούλοι απάνου στα παρμακλίκια

του μπαλκονιού θα πάτε ούλοι κάτου).

παρμάρα (η) = η αγαλακτία, η παράλυση των άκρων. (Τα γίδια έχουν παρμάρα και δεν κατεβάζουν ούτε στάλα γάλα).

παρμένος, η, ο = ο παράλυτος από αερικό, ο τετραπληγικός, ο αλλοπαρμένος.

παρόλα (η) = η ψευτιά. (Το γύρισε στις παρόλες και άντε πάστου τ' αμπέλια!).

πάρολη (η) = όλα για όλα - το μέγα ρίσκο. (Το βάρεσε πάρολη κι έχασε ό, τι είχε και δεν είει στα ζάρια και φαλιδέψε).

παρουσιαστικό (το) = η όλη εμφάνιση ανθρώπων, ζώων ή πραγμάτων.

πάρσουλας (ο) = ο συμφεροντολόγος, ο άπλυτος. (Είναι από τους πάρσουλους, δεν είναι από τους δόσσουλους).

πασαράκι (το) = το τμήμα της τοιχοποιίας που ανυψώνουν οι χτίσεις κάθε φορά που υψώνουν τις σκαλωσιές.

πασάνας, μια, ένα = ο καθένας, η καθεμιά, το καθένα.

πασαπόρτης, α, ίκο = ο περιφερόμενος από πόρτα σε πόρτα άσκοπα και ενοχλητικά. (Μια πασαπόρτα ήτανε δεν την χώραγε το σπίτι της, έτσι ήταν από τη μάνα της, ξεκούπωνε πρώτη τις κατσαρόλες της γειτονιάς, για κείνο την έδιωξε ο άντρας της).

πασπάλα (η) = το λεπτό στρώμα από κονιορτό, αλεύρι ή χιόνι. (Χίονισε μια πασπάλα. — Πέρασαν τα αυτοκίνητα και γιομίσανε τα κλαριά και τα σπίτια μια πασπάλα μπουχό).

πασπαλιάρης (ο) = ο βοηθός του μυλωνά στο νερόμυλο. (Εκεί είναι Τούρκος μυλωνάς κι Αράπης πασπαλιάρης, πάφουν το ξάι φιλημα).

πασπατεύω = ψαύω - χαϊδολογώ, θωπεύω. (Δεν τις έστειλε δούλες τις τσιούπες της η Δημητρού, δεν ήθελε να τις πασπατεύει ο ένας κι ο άλλος).

πασπάτης-ω (ο,η) = ο ωθητής, ο ψάχτης.

πάστα (η) = ο τοματοπελτές, το είδος, το σόι.

παστός, η, ο = ο αλίπαστος, η, ο - το άλιμα, ο διατρημένος με αλάτι.

παστραβέλα (η) = η γενική καθαριότητα - ο παντελής καθαρισμός - η παντελής εκκαθάριση. (Οπου πέρασε ο Μπραΐμης, τόκανε παστραβέλα, δεν άφηκε τίποτα ορθό!).

παστρικόγλωσσος, η, ο = ο ξαστερόγλωσσος, η, ο - ο ειλικρινής.

παστρογωνιά (η) = το αρτιγέννητο θήλυ τέκνο, αυτή που με την παντριά της θα στηκώσει για προίκα της και νάχτι της και τη στάχτη από το τζάκι. (Και πάλε παστρογωνιά παιδοκόμησε η Σωτήραινα).

πασχαλιάζω = κάνω Πάσχα, λαμπρεύω, χαιρομαι.
πατάκα (η) = η πατάτα.

πατάλικος, η, ο = ασουλούπωτος, η, ο - αμπράζικος, η, ο.

παταλιά (η) = όλα στον ήλιο, ανάσκελα, το ανασκέλωμα. (*Τον πήρε με τις αναφανταλιές και τον πέταξε παταλιά στα τροχάλια*).

παταλιακός, η, ο = ο αδέξιος, ο ανασκελωμένος, ο αξιοθρήνητος.

πατατούκα (η) = το χοντρό υφαντό μάλλινο σακάκι. (*Με την πατατούκα του κοιμότανε όπου νυχτιωνότανε*).

πατατράβα (η) = το πάτημα των σταφυλιών και το τράβηγμα του κρασιού - το έσχισμα των ρούχων - ο βανδαλισμός. (*Τον πέταξε χάμου και τον άρχισε στο πατατράβα ίσαμε που τον κουρέλιασε*).

πάτερο (το) = το πατερό, δύλινο δοκάρι στο πάτωμα ή στη στέγη του σπιτιού, το πατερό. (*Πατέρας! σου λέει! Πατερά και παλούκια στα μάτια του*).

πατερούλης (ο) - πατεράκος (ο) = ο πατέρας.

πατίκια (τα) = οι παντόφλες - τα πασούμια - τα ξυλοπόδαρα.

πατίνα (η) = η στέγη από χόρτα, φτέρες, καλάμια ή κλαδιά δέντρων. (*Εφτιασε πατίνα να ξεχειμάσουν αποκάτω τα γιδοπρόβατά του*).

πατίρντι (το) = το γλεντοκόπι, η φασαρία, το ξεφάντωμα.

πατουλιά (η) = συστάδα από αγριόκλημα και βάτα.

πάτσαλος, ω, ο = ο φθαρμένος, η, ο - απολειφαδιασμένος, ο άχρηστος. (*Ο κασμάς και το ενίγινανε πάτσαλα, θέλουν αποάλωμα*).

πατσατσούλης, ω, ικο = ο τσαπατσούλης, ο προχειρολόγος τεχνίτης. (*Δεν βγαίνει τίποτα καλό από τα χέρια του είναι πατσατσούλης*).

πατσούρης, α-ω, ικο = ο μικρόσωμος και αδέξιος, ο κακότροπος. (*Ηταν ένας πατσούρης δυο ρούπια κι ανάποδος*).

παφιλοκούμπουρο (το) = το ψεύτικο τσαγκρί - ψεύτικο όπλο, παιδικό παιγνίδι.

πάφυλλο (το) = ο τσίγκος, η λαμαρίνα, τα δοχεία του ταβερνιάρη.

πεδούκλι (το) = μεταλλική, δερμάτινη ή σχινινένια συσκευή με την οποία έδεναν τά μπροστινά πόδια των πτοιζυγίων για να μην απομακρύνονται κατά τη νυχτερινή βόσκηση και να μην τα κλέβουν.

πεδουκλώνω = δένω κοντά τα μπροστινά πόδια των αλογομούλαρων για να μην μπορούν να τα κλέβουν και να μην απομακρύνονται κατά τη νυχτερινή ελεύθερη βόσκηση.

πέζο (το) = το βάρος. (*Με τα γαϊδούρια δεν μπο-*

ρείς να κουβαλήσεις μεγάλα πέζα και να βγάλεις αγώι.

πελεκάνος (ο) = ο λιθοξόος. (*Ο πελεκάνος έπαιρνε ενανήμισυ μερδικό κι ο χτίστης ένα*).

πενταρούγα (η) = η καμπούρα, το σκορβούτο. (*Είχε από μικρός την πενταρούγα σαν καρβέλι στην πλάτη*).

πέπελη (η) = παράσιτο των λαχανικών.

πέπελο (το) = ο άσαρκος, η, ο - ο ισχνός κι αδύναμος.

πεπενός, η, ο = ο εκλεκτικός, η, ο - ο λιγοφαγάς και εκλεκτοφαγάς. (*Δεν τρώει ό, τι κι ό, τι είναι λιγόφαγος και πεπενός*).

πεπένω (η) = η γυναίκα η υπερεκλεκτική σ' όλα της.

πεπονομπουρθάμα (η) = ο πεπονόσπορος.

πέρα - δώθε = δεξιά - αριστερά, μια εδώ και μια εκεί.

πέραση (η) = ο τρόπος διαβίωσης, αλλά και η υπόσταση, η αντικειμενική αξία, η ισχύς του λόγου. (*Δεν έχει πέραση ο λόγος του — δεν κόβει η τσέρα του — Αν είχα την πέραση του Δημήτρη, δεν θα πέθαινα ποτέ... αλλά... μια ζωή δεν χόρτασα το ψωμί*).

περασιά (η) = η γραμμή της οικοδομής, η επιφάνεια του τοίχου, της οικοδομής.

περατζάδα (η) = η βόλτα μέσα στο χωριό, το πέρασμα των παλικαρών και των ανδρών στις γειτονιές των χωριών κ.λπ. τραγουδώντας κατά τις εορτάσιες ημέρες, ημέρα ή νύχτα.

περατζής, ου = ο άνθρωπος που περνά τους στρατοκόπους από τη μια όχθη του ποταμού στην άλλη.

περάτης (ο) = η ασφαλιστική περόνη της φτερωτής του μύλου, το αποστραγγιστινό αυλάκι.

περδουκλώνω = πεδουκλώνω, μπερδεύω, κάνω σαρδάμ. (*Περδουκλώνει τα λόγια και δεν καταλαβαίνεις τι λέει*).

περετάω = υπηρετώ την στρατιωτική μου θητεία. (*Δεν περέπτησε ακόμα στρατιώτης*).

περετεύω = υπηρετώ, φροντίζω, επιμελούμαι. (*Περέτεψε τα γονικά του άντρα της στα στερνά τους και πήρε την ευκή τους για κείνο πρόκοψε*).

πέρι = παρά.

περίθαλτος, η, ο = για όλες τις χρήσεις - δια πάσαν νόσον... - μοναδικά αποτελεσματικός. (*Το χαμομηλάκι είναι περίβαλτο στα κρυολογήματα, στις γρίπες και στα σινάχια*).

περιδρομάζω = πάσχω από ιλεό, υποφέρω από πολυφαγία. (*Έφαγε σταφύλια, ήπιε και κρασί και περιδρόμιασε*).

περιδρομος (ο) = ο ιλεός, η πολυφαγία.

περίκαλος, η, ο = ο κάλλιστος, η, ο - ο υπέρκαλος, η, ο. (*Δεν είναι καλός! Είναι περίκαλος!!!.*)

περικοπά = κατ' ευθείαν, από τον πιο σύντομο δρόμο. (*Οποιος πάει ανάγυρα πάει στο σπίτι του, κι οποιος πάει περικοπά, μένει στο δρόμο.*)

περικοπός, η, ο = ο σύντομος, η, ο - ο ευθύς, εια, υ (όχι ανάγυρα).

περόνι (το) = το γύφτικο καρφί, - χειροποίητη πρόκα.

περονιάζω = καρφώνω κάτι με περόνια. (*Τον περόνιασε η βροχή, ήταν μόνο με το σακάκι.*)

περπατούρι (το) = το ξωτικό - οι νεράδες. (*Τη νύχτα που κοιμόνται και ξανασάίνουν οι ανθρώποι, τα περπατούρια βγαίνουν για να κάνουν το κακό.*)

περπατούρια (η) = το Π των κουτσών, στήριγμα τετράποδο με το οποίο περπατούν οι έχοντες αναπηρία στα κάτω άκρα.

περσευμένος, η, ο = ο περισσός, η, ο - ο παραπάνησιος, α, ο - το περίσσευμα.

πεσιάδα (η) = ο πεσμένος στη γη καρπός - η χαμάδα - το γερμένο από τον άνεμο ετοιμόθερο δημητριακό. (*Δύσκολα θερίζεται η πεσιάδα. Με τα πρωτοβρόχια έβγαινε και μάζευε πεσιάδες στις καρυές, κοκολόγια.*)

πέταθρο (το) = σανίδα κατώτερης ποιότητας που πάνω της τοποθετούν τα χειροποίητα κεραμίδια στη στέγη.

πετάλα (η) = η δερματική φλεγμονή, η δερματική μόλυνση γεμάτη υγρό. (*Εφαγε κάπι μολεμένο και γύδισε το κορμί του πετάλες.*)

πεταλόκαρφο (το) = το καρφί για καλίγωμα του ζώου.

πέτομαι = ελπίζω, προσδοκώ, βαυκαλίζομαι. (*Με τέτοιον νου να πέτεσαι και θα προκόψεις.*)

πετούλι (το) = το φτυαράκι του τζακιού.

πετροκαταρόύσα (η) = η γυναίκα που καταριέται και παίρνει πέτρα στα χέρια της για θεόψιχα να πιάσει η κατάρα της.

πετροκόπος, α, ο = ο λιθαράς, ο νταμαρτζής, ο λιθοέος.

πετροφάγος, ισσα = αυτός που αιλλάζει τα σύνορα σε πετρώδες έδαφος, ο διεκδικητής ασήμαντων πραγμάτων, ο πλεονέχτης. (*Ούλο τα σύνερα άλλαζε ο πετροφάγος. — Ξερίζωνε την πέτρα κι έσπερνε ο πετροφάγος.*)

πετσικάρω = φεύγω από την αρχική μου σωστή θέση, στραβώνω, στρευλώνω. (*Μείναν· ανοιχτά τα παραθύρια, ήσαν φρέσκα και πετσικάρανε από τη βροχή. Δεν πλακώθηκαν τα σανίδια μετά το σκίσιμο και πετσικάρανε.*)

πετσικάρισμα (το) = το στράβωμα, το στρεύλωμα.

πέτσικος, η, ο = στραβός, η, ο - στρευλός, η, ο.

πετσούρι (το) = το ελάχιστο καλλιεργημένο κομμάτι γης μέσα στο δάσος - το λακκούλι.

πέφτη (η) = η ημέρα της εβδομάδας Πέμπτη.

πήλιουρης (ο) = καθαρός ποταμίσιος ή θαλασσινός άμμος.

πηγτοσκόταδος, η, ο = ο πολύ σκοτεινός, ο θεοσκότεινος, το αδιαπέραστο σκοτάδι.

πιάνομαι = κρατιέμαι από κάπου - βρίσκω αφορμή κι αιτία - κουρβουλιάζομαι - δεν μπορώ να κινήσω χέρια και πόδια από κάποια αρρώστια. (*Πιάστηκε από τα ρεματικά χειριπόδαρα κι έζησε, έτσι κούρβουλο στο κρεβάτι δέκα χρόνια.*)

πιάσιμο (το) = η ακινησία από ρευματαθρίτιδα.

πίγκα (η) = η γκέλα, το εξωστράκισμα, το πήδημα με γλύστρημα. (*Πετάγανε πλακουτσές πέτρες στο νερό της στέρνας και μετράγαν τις πίγκες τους.*)

πιζεύλι (το) = το επιζεύλι, η περόνη ασφάλειας της ζεύλας.

πίκα (η) = η επιμονή, ο σκοπός, ο στόχος.

πικάρω -ίζομαι = επιμένω, πεισματώνω, εξοργίζω μαι.

πικεργάρης, α, ικο = ο επιτήδειος, α, ο - ο κατάλληλος, η, ο. (*Τούτο το ξύλο είναι πικεργάρικο για σταβάρι αλετριού.*)

πικούνι (το) = το σμιλάρι του λιθοξόου.

πινάκι (το) = μονάδα μέτρησης των δημητριακών (50 οκάδες).

πινήγω = πνίγω.

πινογά (η) = τα σέστα, η επαφή με το περιβάλλον. (*Εφαγε την κλοτσιά, έχασε τα σέστα του και μετά από μια ώρα ήρθε η πινογά του.*)

πινόμαλλο (το) = το άπλυτο μαλλί προβάτου.

πινόμι (το) - παρανόμι (το) = το επίθετο, το επώνυμο, το παρατσούκλι.

πίνος (ο) = ο ιδρώτας των προβάτων.

πιράφι (το) - πίρος (ο) = το άνοιγμα του κρασοβάρελου και το ξύλινο πώμα του.

πίρος (ο) - πιράφι (το) = το ξύλινο πώμα του ανοίγματος του κρασοβάγενου.

πισάγγαρο (το) = το πισογύρισμα, η επιστροφή, τα πίσω ίχνη. (*Πήρε το πισάγγαρο και γύρισε στο σπίτι του, μπροστά οι δρόμοι ήσαν κομμένοι.*)

πισάρι (το) = το πίσω ξύλο του σαμαριού, το εμπρός = το μπροστάρι.

πισέλα (η) = η οπισθοφυλακή, η πισινέλα, οι τελευταίοι της συντροφιάς, του κοπαδιού, ή του στρατιωτικού τμήματος.

πισινή (η) = η εφεδρία, η φροντίδα για το άμεσο μέλλον. (*Όσα βγάνει την ημέρα τα... θειαφίζει το βράδυ, δεν κρατεί καθόλου πισινή.*)

πίσσα (η) = η φορτική γυναίκα, η ενοχλητική που

- δεν υποχωρεί με τίποτα.
- πίστρωμα (το)** = το δίπλωμα του κλινοσκεπάσματος κάτω από το σώμα του κοιμώμενου.
- πιστρώνω** = βάζω για στρώμα το μισό σκέπασμα για να προφυλαχτώ από το κρύο κατά την ώρα του ύπνου.
- πιστρόφια (τα)** = η επιστροφή της νύφης και του γαμπρού στο σπίτι της νύφης την πρώτη Κυριακή μετά τα στεφανώματα. (Στα πιστρόφια πήγαν με βιολιά).
- πισωκέρης, α, ικο** = το γίδι που πάνε τα κέρατα του προς τα πίσω.
- πισωλούρια (τα)** = τα λουριά που συγκρατούν το γουρνοτσάρουχο από τις φτέρνες. (Φόρηγε τα τσαρούχια χωρίς πισωλούρια και πλατσουρίζανε σαν περπάταγε).
- πισωπατώ** = υπαναχωρώ, υποχωρώ, ρίχνω νερό στο κρασί μου, περπατώ προς τα πίσω με την πλάτη όψη. (Πισωπάτησε, δεν πρόσεξε κι έπεσε στο γκρεμό).
- πιστίλωμα (το)** = το λέρωμα των ψωμιών ή των γλυκισμάτων με διάφορα καρυκεύματα (ζάχαρη, κανέλλα, καρύδι κ.λπ.).
- πιστιλώνω** = σκορπώ διάσπαρτα πάνω σ' επιφάνεια διάφορα στολίδια ή μπαχαρικά. (Τα ψωμιά του γάμου τα πιστιλώνανε με σουσάμι, ζαχαράτα, ζάχαρη και κανελλογαρύφαλλα).
- πισωγιομί (το)** = το όπλο που γεμίζει από πίσω.
- πίτσι (το)** = το σημείο αναφοράς και προσέγγισης των αμάδων κατά το παιδικό παιχνίδι: τα πίτσια ή ο τόκας ή οι αμάδες.
- πιτάκι (το) - πιτούλι (το)** = το σκουλήκι των τροφίμων (τυριού, κρέατος κ.λπ.). (Με τη ζέστα το τυρί έπιασε πιτάκια, πιτούλια).
- πιτούλι (το) - πιτάκι (το)** = το σκουλήκι των σάπιων τροφίμων.
- πλαίνα** = πλαγιαστά, πλάι-πλάι, πλαγιά-πλαγιά.
- πλακολήθρα (η)** = η πλακοπαγίδα. (Σταίνανε πλακολήθρες στ' αμπέλια και πιάνε πέρδικες).
- πλακοπαγίδα (η)** = παγίδα πέτρινη που πιάνει πουλιά, τρωκτικά κ.λπ.
- πλακοπαΐδα (η)** = η πλακοπαγίδα.
- πλάκος (ο)** = η πλακούστη πέτρα, ο σχιστόλιθος. (Του πέταξε έναν πλάκο και τον άφησε στον τόπο).
- πλακουτσός, η, ο** = ο πιεσμένος, η, ο - ο με λίγο πάχος λίθος.
- πλάκωση (η)** = η πολυκοσμία για εξυπηρέτηση, που σχηματίζει ουρές - αντ. αδειά, ευκαιρία. (Δεν έχει πλάκωση ο μύλος, ακώ τη ντρουμπέτα, έχει αδειά).
- πλανιδούρι (το)** = τα ξέσματα του ξύλου, τα πλανίδια, τα ροκανίδια.
- πλάντρα (η)** = επίπεδο ξύλο που πιέζουν τις ελιές.
- πλάστης (ο)** = κιλυνδρικό ραβδί με το οποίον ανοίγουν οι νοικοκυρές το ζυμάρι για πίτα ή χυλοπίτες - ο φευδολόγος.
- πλάστρα (η)** = η γυναίκα που ξέρει και πλάθει καλά το ζυμάρι για χυλοπίτες... αλλά και η γυναίκα που πλάθει ψέματα συκοφαντικά. (Μεγάλη πλάστρα η Αννιά, τα παίρνει τα λόγια από δω τα πλάθει και τα πάει από κει και τους κάνει όλους κουλουούβαχατα).
- πλαταράς, ου, ούδικο** = αυτός που έχει φαρδίες πλάτες, ο πλαταρώνας.
- πλαταρώμα (το)** = ο πόνος στην πλάτη από υπερκόπωση ή άλλη αιτία. (Πλαταρώθηκε από την πολλή δουλειά και κρεβατώθηκε).
- πλαταρώνω -ομαι** = υπερκουράζομαι και με πονούν οι πλάτες μου.
- πλατοκούκκια (τα)** = οι κύαμοι, η φάβα.
- πλατασουνάω** = πλατασουρίζω - παιζω με τα νερά.
- πλατασουκέφαλος, η, ο** = ο με πλακουτσό κεφάλι.
- πλαφουνίζω** = φλυαρώ, φοβερίζω κρυφά, απειλώ κρυφά.
- πλειότερος, η, ο** = ο περισσότερος, η, ο. (Επαιρνε τα πλειότερα και γύρευε κι άλλα).
- πλεμονάρα (η)** = αρρώστια των προβάτων, παράσιτο στα πνευμόνια των προβάτων.
- πλεμόνι (το)** = το πνευμόνι.
- πλέρα (η)** = η πληρωμή, η αμοιβή, ο κόπος. (Πήρε κανονικά την πλέρα του και πήγε στο σπίτι του).
- πλεύρη (η)** = η πλαγιά, η βουνοπλαγιά. (Πήρε την πλεύρη στ' αμπέλια και στις ακλαδούρες και σπαρτολόγησε όλη την ημέρα).
- πληθουριό (το)** = το αναρίθμητο πλήθος - η αφθονία.
- πλιά - πλιο** = πια, πλέον, άλλο πλέον.
- πλιθρά (η)** = η ξερή πλίθα, το κομμένο σε παραλληλεπίπεδα και λιασμένο αργιλόχωμα ανακατεμένο με χόρτα ή άχυρα κατάλληλο για τοιχοποιία σπιτιών κ.λπ.
- πλουμπί (το)** = το κεντίδι.
- πλοχέρος (ο) - πλοχεριά (η)** = ποσό καρτών όσο χωράει μια ανοιχτή παλάμη.
- πλοχτή (η)** = η πλεχτή με καλάμια αποθήκη για σανό - ο μπλοκός.
- πλύμα (το)** - τα νερά από το πλύσιμο των οικιακών σκευών μετά το φαγητό.
- πλυματεύω** = ταγίζω τα ζώα με πλύματα. (Έπλυνε τα κάθηκα και πλυμάτεψε τα γουρνόπουλα).
- ποδεμή (η)** = η υπόδηση, τα υποδήματα.
- ποδόλυσσα (η)** = το τρελοτρέξιμο, η κωλοπηλάλα, η αναζήτηση χωρίς ανταπόκριση. (Ο λύκος

έχει την αναπάη, αλλά έχει και την ποδόλυσσα).

ποδοστατίζω - ποδοστατώ = μόνο για τα ζώα που ορθοποδίζουν σηκώνονται στα πίσω πόδια.

ποδοστατώ - ποδοστατίζω = ορθοποδίζω.

πολήμνι (το) = η χτιστή στέρνα αμέσως μετά το ληγνό που υποδέχεται το μυόστο και τον αφήνουν εκεί μέχρι να γίνει η ζύμωση.

πολυκάρπη (η) = η άγρια βρόμη.

πολυκόπι (το) = η άγρια ίρα, είδος πολυτριχιού.

πολυρίζι (το) = άγριο λαχανικό που το άνθος του είναι διάφορα είδη μαργαρίτας. (*Και τα πολυρίζια είναι πικρούτσικα σαν τα ραδίκια και νόστιμα.*)

πολυφάμελος, η, ο = ο οικογενειάρχης με πολλά παιδιά, ο πάτερ φαμίλιας.

πομποθήλυκο (το) = η έκλυτη γυναίκα.

πονίδι (το) = ο δοθήνας, το απόστημα, ο καλόγηρος, το κουφό. (*Εβγαλε ένα πονίδι στην αμασκάλη που δεν έμοιαζε ούτε με κουφό, ούτε με καλόγερο.*)

πονοιάζομαι = υποψιάζομαι, βάζω το κακό στο νου μου. (*Δεν το πονοιάστηκα έδωκα αναμπιστούντη στον κουμπάρο και την έπαθα.*)

ποπός (ο) = ο γλουτοί, ο πισινός.

πορδάλα (η) = το μελιγκόνι, τα μυρμήγκια του μελιού κι όλων των γλυκισμάτων. (*Το βάζο με το μέλι γιόμισε πορδάλες, θα το βάλω στον Ήλιο να φύγουνε.*)

πορδοβούλωμα (το) = το κοντόσωμο κι ευτελές άτομο. (*Μίλανε οι άντρες, μιλάνε και τα πορδοβούλώματα!*)

πορδοκλανιό (το) = το συνεχές πόρδισμα - το ηχηρό και μη πόρδισμα. (*Αρχισαν το πορδοκλανιό και βρωμολόγησε ο τόπος.*)

πορδόχορτο (το) = χόρτο θεραπευτικό για την δυσκοιλότητα.

ποριά (η) = ο στενός φραγμένος ή μη δρόμος, το άνοιγμα, ο πόρος. (*Να πας από την ποριά, μη χαλάς το φράχτη.*)

πορνοστασιό (το), (πουρνοστασιό) (το) = το πορνείο, τόπος συγκέντρωσης πορνών.

πορτόξυλο (το) = το κατώφλι της κυρίας εισόδου του σπιτιού. (*Από τότε που λογόειπανε, δεν ματαπέρασαν τα πορτόξυλά τους.*)

ποντικίνια (η) = η γυναίκα με τα πολλά και μικρόσωμα παιδιά (η κουνέλα). (*Έκανε δέκα παιδιά σαν ποντικίκια η Λενιώ.*)

ποτάζω = υπάρχω, διατηρούμαι, βρίσκομαι σ' αφθονία. (*Αφήνουν τίποτα τα παιδιά να ποτάξει στο σπίτι, φτιάνω γλυκό, και στου φιδιού το κέρατο να το κρύψω θα το βρούνε και θα το ξεκάνουνε μονομερνά!*)

ποταμόμυλος (ο) = ο νερόμυλος που έχει νερό κι αλέθει όλο το έτος.

πότζι (το) = το τσουκαλόκαυτο, το βραστό ρακί ή κρασί. *Το χειμώνα πολεμάμε τον πονολαμπό και το σινάχι με το πότζι και το χαμομήλι).*

ποτισιώνα (η) - ποτίστρα (η) = η ποτίστρα των μεγάλων ζώων, κυρίως κοπαδιών. (*Έριξε τα γιδιά στην ποτισιώνα και στο στάλο και κοιμήθηκε.*)

ποτοκιάζω = επισημαίνω το ποτόκι του αγριμιού και είμαι έτοιμος να πεταχτεί να το τουφεκίσω.

ποτόκι (το) = η κρυψώνα του αγριμιού, η μονιά - το λόζο. (*Τους βαρεί τους λαγούς και τ' αγρίμια στο ποτόκι τους.*)

πογάνα (η) = συσκευή λαμαρινένια που σκεπάζουν το ταψί με το φαγητό και πάνω ανάβουν φωτιά για ψήσιμο, η γάστρα. (*Ψήσανε στην πογάνα τα κοκόρια για τους μουσαφιρέους.*)

πουγγιά (τα) = οι όρχεις των ζώων.

πουγκί (το) = ο πορτομανές, το πορτοφόλι.

πουλαροδειξιά (η) = η άνοστη, άγουρη, ανεπιτυχής, επίδειξη.

πουλαροδείχνω = βάζω όλη μου τη δύναμη, κουράζομαι και παραιτούμαι γελοιοποιούμενος από κάποιο έργο. (*Πουλαροδείξε στην αρχή μα νωρίς απόστασε... γιατί είναι τεμπέλης.*)

πουλές = λοιπόν.

πουλόσκυλο (το) = το σκυλί που ξεπετάει πουλιά.

πουμώνω = μπουκώνω με καπνό, πωμώνω, σκεπάζω. (*Πούμωσε τη ρακή μην ξεθυμαίνει.*)

πούπετα = πουθενά. (*Εψαξα και δεν τον είδα πούπετα...*)

πουρναροθέλανο (το) = ο καρπός του πουρναριού.

πουρνό (το) = πολύ πρωί, πριν την ανατολή, με το χάραμα της ανατολής.

πουρνοστασιό (το) = το πορνείο.

πουρπουρά = περπατώ κοντοχορεύοντας, - περπατώ και πέρδομαι, αρχίζω να φτεροκοπώ. (*Μόλις άρχισε να πουρπουράει το παιδάκι αρώστησε.*)

πουρπούρης -ώ = ο με γοργό θορυβώδες και άστατο, στρέμπεκλο περπάτημα.

πουτσαρίνης, α = ο λεβεντονιός - η λεβεντονιά. (*Ητανε πουτσαρίνα και δεν τόλμαγε κανένας να της ειπεί κουβέντα!*)

πραγαλιαίνω = αλλάζω προς το καλύτερο (για τον καιρό). (*Επεσε ο αέρας, πραγάλιανε ο καιρός.*)

πραγκώνι (το) = η μεγάλη πέτρα που μπαίνει κοντά στο αγκωνάρι (παραγκώνι).

πράμα (το) = το γυναικείο αιδοίο, η πλούσια παραγωγή. (*Καθότανε χαυδάλα και φαινότανε το... πράμα της — Καλά πήγε η χρονιά, έκανα πράμα.*)

πράξη (η) = η συνουσία. (Όνειριάστηκα πως έκανα πράξη με έναν άγνωστον ομορφάντρα απόψε).

πραχάλι (το) = το κλαδί, ο κλώνος, οι διακλαδώσεις. (Από τα τρία πραχάλια της ελιάς να κόψεις τα δύο).

πραχνίλα (η) = η αχλή. (Επεσε πραχνίλα, σκοτίδιασε ο τόπος).

πρεβέρης, ω = ο ξεχωριστός - ο ιδιοφυής, ο ταλαντούχος, ο δεξιοτέχνης.

πρέδα (η) = τα σύλληπτα που παίρνει ο αγροφύλακας για κάθε ζώο που βρίσκει σε ξένο καλλιεργημένο χτήμα και το πιάνει και το πάει στον αφέντη του.

πρεδεύω = συλλαμβάνω, ως αγροφύλακας, ζώο σε καλλιεργημένο χτήμα, και το παραδίνω στον αφέντη του για να πάρω την πρέδα μου (τον κόπο μου) κι αν δεν έχει να με πληρώσει το καθορισμένο ποσό (γουρουνί = 5 δρχ. - αιγυπρόβατα = 10 δρχ. - αλογομούλαρα = 20 δρχ. πριν από το 1940) κρατώ ή πουλώ το ζώο.

πρεδιάρης (ο) = ο αγροφύλακας που μέρος της πληρωμής του είναι η πρέδα.

πρεμούρα (η) = η βιασύνη. (Γιατί τόση πρεμούρα; Το καλό πράμα αργεί να γίνει).

πριακόνι (το) = η λίμα - η ράσπα - το αρνάρι.

πριάλλη (η) = η μετά την επιούσα ημέρα. (Και την άλλη και την πριάλλη ημέρα εδώ θα είμαι).

πριάρι (το) = μεγάλη γάτα, πλεούμενο χωρίς καρίνα και κουπιά που χρησιμοποιούν οι ψαφάδες στις λίμνες και οι περατζήδες στα ποτάμια.

πρινοκόκκι (το) = το βαλάνι, ο καρπός του πρίνου. (Έχει στενοχώρια, γιατί δεν του περνάνε [αγοράζουν] πρινοκόκκι [για βαφή]).

πριόθολος (ο) = μεταλλικό έλλασμα με το οποίο χτυπούν τη στουρναρόπετρα για ν' ανάψει η ίσκα (το αγαρικό).

πριπριλίζω = ραντίζω με πολύ μικρά σταγονίδια, ψιλοβρέχω. (Καταβρέχω κάτι με ρανίδες όπως οι πέρλες — Δεν βρέχει, πριπριλίζει).

πρίσκαλο (το) = το μπρίσκαλο, το άγουρο σύκο.

πριχού = πριν καν, προτού, προηγουμένως. (Να φύγουμε πριχού φέξει την αυγή).

προθάζι (το) = πλεχτό σκοινί με έξι κλωστές ή και περισσότερες το οποίο έβαζαν για εξάρτηση σε ταγάρια και σε δισάκια.

προθαζός (ο) = το προβάζι.

προθατίλα (η) = η αποφορά των προβάτων.

προθατοφάλιδο (το) = το ψαλίδι με το οποίο κουρεύουν τα πρόβατα.

προθέντα (η) = η προμήθεια τριφίμων. (Έκανε την

προθέντα του για το χειμώνα).

προθέτζα (η) = ο νοτιαδυτικός άνεμος, ο γαρμπής. προθυζαίνω = κρατώ το ζώο για να θηλάσει το αρτηγέννητο τέκνο του. (Να προθυζάξεις τ' αρνιά και να τα κλείσεις στον τσάρκο).

πρόγκα (η) - πρόκα (η) = το καρφί, η ασφαλιστική περόνη που συγκρατεί το αλέτρι από το ζυγό.

προγκάω = τρομοκρατώ - φοβερίζω και διώχνω κάποιον. (Πρόγκα τα ζωντανά από τα σπαρμένα).

προγκιά (τα) = οδοντωτή μεταλλική συσκευή που κρατά τεντωτό το υφαντό κατά την ύφανση.

πρόγκος (ο) = το βίαιο διώξιμο, το ξάφνιασμα, η τρομοκράτηση.

προικοδιαλέγω = είμαι προικοθήρας, διαλέγω νύφη πολύφερνη. (Προικοδιάλεξε και στο τέλος πήρε... το μύλο και τη νεροτριβή [=τίποτα]).

προικοδιαλεγός (ο) = ο λεβέντης άντρας που με τα προσόντα του μπορεί να διαλέγει την πλέον πολύφερνη νύφη, αλλά και ο οιοσδήποτε προικοθήρας.

προικοχάρτι (το) = το προικοσύμφωνο.

προπόδι (το) = κοντή πλεχτή μάλλινη κάλτσα που τη φορούσαν με τα γουρνοτσάρουχα, ένα είδος σοσσονιού. (Τα τσαρούχια του στη φράχτη, τα προπόδια του στη στάχτη).

προσανάθω = ανάβω με προσάναμμα φωτιά με χοντρά ξύλα.

προσάναμα (το) = το φρύγανο που χρησιμοποιείται για το άναμα της φωτιάς.

πρόσθαρο (το) = βάρος υπερεπαρκές, περισσότερο από το κανονικό. (Τα λέει τα πικρά λογάκια της μπόλικα και πρόσθαρα).

προσθαρώ = τα λέων κατά πρόσωπο, υπερτονίζω. (Του το προσθαρεί εκείνο το καλό που του έκανε κάθε λίγο-λιγουλάκι).

πρόσγαλο (το) = το γάλα που ρίχνει ο τυροκόμος στο τυρόγαλο για να φτιάσει μιζήθρα.

προσκάμνι (το) = το στρουγκολίθι - η πέτρα που κάθεται ο τσοπάνος κι αρμέγει τα γιδοπρόβατα.

προσμπούκι (το) - προσαμπούκι (το) = πρόχειρ φαΐ, μικροκολατσό, το πριν από το κανονικό τραπέζι φαγητό. (Μην τρώτε προσμπούκια... όπου νάναι θα στρώσω τραπέζι).

προσπύρα (η) = η μπροστοκουλούρα το ανεβατό (προζυμένιο) ζυμάρι το ψημένο στο φούρνο πριν από τα καρβέλια (για πρόφταση). (Ζύμωσε τ' ανεβατά, έριξε προσπύρα, έφτιασε και καγενά και καρτέρηγε τον άντρα της!).

προσυνιάζω = τοποθετώ το υνί στην αλετροπόδα.

προσφάι (το) = η τροφή που συνοδεύει την αρτοφαγία (τυρί, ελιές λάδι).

προσφαίζω = συνοδεύω το ψωμί με προσφάρι (δεν τρώγω ψωμί με ψωμί = ξεροφαγία).

προσφέρνω = τον αθυμούμαι κάπως - τον παραμοιάζω - κάτι μου θυμίζει. (Σε προσφέρνω, παιδί μου, αλλά δεν σε γνωρίζω).

πρόσχολα (επιρ.) = προσχολικά.

πρόσχολος, η, ο = ο πριν πάει στο σχολείο.

προυτσαλάω = δείχνω τα πρώτα ερωτικά μου σκυρτήματα (όπως κάνει το χρονιάρικο κατσίκι που αποτολμά ζευγάρωμα μα δεν τα καραφέρνει).

πρύμα, πρίμα, πρώτα = μπροστά, ωραία, με κέρδος, με επιτυχία.

πρωτάρης, α, ικο = πρωτόπειρος. (Είναι πρωτάρης στη δουλειά. Πρωταρούλα είναι και σκιάζεται το παιδοκόμι).

πρωτοθάμπι (το) = το λιγοστό πρώτο φως της αυγής.

πρωτολάτης (ο) = το πιο ψηλό και πιο ισχυρό φυτό της συστάδας, ο πρώτος στον αγώνα δρόμου, το πιο ψηλό στάχυ της κοτσιάς των δημητριακών.

πρωτολούθι (το) = ο πρώτος λωβός των φασολιών, ο πρώτος καρπός των οπωρικών.

πυριαίνω = καίω το φούρνο μέχρι να πυριάνει, να θερμανθεί αρκετά για να ψήσει το ψωμί. (Πύριανε ο φούρνος, να ρίξεις τα ψωμιά).

πυριάνι (το) = το μπριάμι, φαγητό από πατάτες, κολοκυθάκια κ.λπ. που ψήνεται στο φούρνο.

πυριόθολος (ο) = ο πριόθολος.

πυρό (το) = το ανεμοπύρωμα - ο ερυσίπελας. (Από τη στενοχώρια της έβγαλε το πυρό).

πυρογωνιά (η) = το πυρωμένο τούβλο ή το ακόνι που είναι στο κέντρο της εστίας του τζακιού.

πυροκωλιάζομαι = ζεσταίνω τα νώτα μου στη φωτιά του τζακιού. (Έφαγε, ήπιε και πυρκοκωλιάζεται).

πυροκώλιασμα (το) = το ζέσταμα των νώτων στη φωτιά του τζακιού.

πυρομάχος (ο) = το σταχτοφούρνι, το μπουρφούρνι. (Γιόμισε ο πυρομάχος στάχτη, να την πετάξουμε στο περβόλι, στις καρυές).

πυρπυρής, ου, ουδικό = ο ακτινοβόλος, ο εφυής.

πυρπυρίζω = ακτινοβολώ, λαμπυρίζω, φωσφορίζω.

πωρικό (το) = το οπωρικό, το φρούτο. (Από πού ξεφύτρωσε τούτο το πωρικό;).

P

ραβαΐσι (το) = το γλέντι, το ξεφάντωμα, η διασκέδαση.

ραβάνι (το) = το τριπόδισμα του αλόγου - το τροκ - το περπάτημα του αλόγου με μικρά και γρήγορα βήματα, χωρίς να σηκώνονται ψηλά οι οπλές και με ακριβή ρυθμό.

ραβδοκόπος, α = ο ραβδούχος, ο παιδονόμος, ο ψευτονταής. (Κάνει το ραβδοκόπο μα τις τρώει κιόλας).

ραβδί (το) = μήκος υφάσματος δέκα χεροπηχιών, μονάδα μέτρησης υφαντών υφασμάτων.
ραντός, η, ο = νερουλός, η, ο - υδραρής, ες.
ράσινος, η, ο = ο φτιασμένος από αργασμένο στηνεροτριβή μάλλινο ύφασμα.

ράσο (το) = πανωφόρι μάλλινο με κατσιούλα (καλύπττρα του κεφαλιού). (Είχε το ράσο του στρώμα του και σκέπασμά του).
ράστι (το) = η περίσταση, η εποχή, ο καιρός. Ηρθε ράστι και δεν είχε ούτε αλάτι στο σπιτικό του εκείνος ο ζάπλουτος).

ραχατεύω = περιφέρομαι αργά, τερπνά και άσκοπα, χαστούμερώ.
ραχατιλής, ου, ούδικο = ο αργόσχολος, ο χασοημέρης.

ράχη (η) - ροχοκοκαλία (η) = η σπονδυλική στήλη.
ραχόσι (το) = η χαχοκοκαλιά. (Εργανε καλογέρια στο ραχόσι και δεν δεχοτανε απάνου του ούτε τη φανέλα του).

ρεβέλω (η) = η άπλυτη κι αφρόντιστη γυναίκα.

ρεκαλίζω = φωνάζω, αλυχτώ. (Ρεκάλιζε μα είχε άδικο και δεν τον αγκρουμαζότανε κανείς).
ρεμεσέρης (ο) = ο ξυλουργός που κατασκεύαζε αντικείμενα για οικιακή χρήση. (Έκανε παραγολή στο ρεμεσέρη να μας φτιάσει μια ανέμη και ένα σκαφίδι για ζύμωμα).

ρεμούζικος, η, ο = σελαϊμικος, η, ο - δωρεάν - εύκολος, η, ο - ξέκοπος, η, ο. Ιδρωσα να την αποχήτωσα εγώ την περιουσία μου, δεν τη βρήκα ρεμούζικη).
ρεμπετοίνα (η) = το γιουχάισμα, ο εξευτελισμός. (Του την έδωκε τη ρεμπετοίνα και τον ζαρλάτισε από τούτα χώματα).

ρέντι (το) = ο ραντισμός των αμπελών κι άλλων σπαρτών ή δέντρων. (Θέλει θειάφι και ρέντι το αμπέλι).
ρέπτα (η) = η ρόπτα, η νταφίνα, το ψευδολόγημα. (Κόβει ρέπτες και νταφίνες με το σακκί).

ρεσαλούτος, α, ικο = παράτολμος, η, ο - αποκοτιάρης, α, ικο - υπερτολμητός, η, ο.

ρεσιτάω - ρεστίζω = αποφασίζω, ρισκάρω, τολμώ, χαλαλίζω.

ρετζελάω - ω = στραγκιζω, τρέχουν τα βροχόνερα ή άλλα νερά από πάνω μου. (Πήρε το σφουγγάρόπανο ρετζελώντα και γκιόμισε το διάδρομο λασπόνερα).

ρετζελιό (το) - ρετζέλημα (το) = η σταγονοειδής διαρροή υγρού.

ρέτζουλα (η) = η φλόγα από καιόμενο ρετσίνι.
(Επεσε πάνω στο χτένι του ποδιού του ρέτζουλα από ρετσίνι και τον έκαψε).

ρέχτη (η) = ο τόπος όπου ρέουν τα νερά της στέγης κατά τη βροχή, η αρονιά, ο ρέχτης, η υδρορροή.

ρήσος (ο) = το αρσενικό τσακάλι, ο τσάκαλος.

ρήχι (το) = το αβαθές της θάλασσας, η αμμώδης ύφαλος, τα ρηχά της θάλασσας, του ποταμού.

ριζοσπήλι (το) = η πολύ μικρή σπηλιάσα, στα ριζά κάπιοιου βράχου, το σπηλιαράκι.

ριτσιπιέτα (η) = η πόρνη. (Κατάντησε ριτσιπιέτα στο Βόλο).

ρόβολο (το) = η με χαλίκια βουνοπλαγιά. (Τα παιδιά κάνουν τσουλήθρα στο ρόβολο).

ρογκάλα (η) = το βαθούλωμα του ρυακιού ή του ξεροπόταμου, ο νερόλακκος. (Πότιζε σε κείνες τις ρογκάλες τα γιδοπρόβατα ο Θανασίος).

ρογκατσάρια (τα) = τα αρσενικά με κρυψορχία, τα ρογκάτσικα. (Τα ρογκάτσικα σερνικά τραγιά, κριάρια δεν τα κρατούν για μάρκαλο).

ρογκάτσης -ικο = ο με κρυψορχία.

ρογός (ο) = το με καλάμια και αλυγαρίες και κοπριές ζώων, κασόνι - αμπάρι για την αποθήκευση δημητριακών. (Έχει ο Θεός, αλλά δεν έχει ο ρογός).

ροδαυγάζω = γλυκοχαράζω. (Να κινήσουμε ροδαυγάζοντας να μη μας φάει η κάψα).

ροδογελάω = ροδαυγάζω, χαμογελώ.

ροϊδίκι (το) = το ραδίκι.

ροκιάζω = βάζω μαλλί στη ρόκα. (Ηρθες, ύπνε, καλωσήρθες — να ξενέσω, να ροκιάσω, να κοιμηθούμε αντάμα).

ροκοντιά (η) = πόα με θεραπευτικές ιδιότητες για τα εγκαύματα, προκαλεί και σιελόρροια η μάσηση της.

ροκώνω - (ροπώνω) = ροπώνω, χορταίνω, (στα ξύλινα δοχεία βάζουν νερό για να ροκώσουν).

ρόπτα (η) = η νταφίνα, το ψευτολόγημα, η ρέπα.

ροσόλι (το) = το ροζόλι, το ροδόρακο, ποτό από ρόδα και ρακί. (Πίναμε αγνό κρασί και ροσόλια στα πανηγύρια).

ρουγκλώνω = μελαγχολώ, κατσουφιάζω, μουσκλώνω, χολιάω. (Δεν πέρασε το δικό του και ρουγκλώσε και δεν έφαγε).

ρουκέλα (η) = η τροχαλία, η κουβαρίστρα.

ρουκουλάω = κατρακυλάω. (Πήρε ρουκουλώντας κι έπεσε στο χαντάκι).

ρουκουλήθρα (η) = η τσουλήθρα.

ρούκουλο (το) = το πλαγερό και πετρώδες χωράφι.

ρουκουτιά (η) = η κουτουριά, το ρίσκο. (Έκανε τη ρουτιά αγόρασε τα ξεροχώραφα και του βγήκε

σε καλό).

ρουμάνι (το) = το αδιαπέραστο δάσος, η ζούγκλα.

ρούμπα (η) = η εργασιακή υποχρέωση, η νίκη στα παιδικά παιχνίδια, η ρεβάνς, το ντέρμπι. (Με βοήθησε δυο ημέρες στο θέρο, θα πάω και εγώ δυο ημέρες στον τρύγο να τον βοηθήσω για να κλείσω τη ρούμπα μου).

ρούμπελο (το) = το βαμβακερό κουρέλι. (Κάτι βρομάει, καίγεται ρούμπελο).

ρουμποπάνι (το) = το βαμβακερό ύφασμα.

ρούμπωμα (το) = η εργασιακή υποχρέωση, η μαγεία, το μάγεμα, η υποβολή. (Ακουσα την αγή νηστικός τον κούκο, με ρούμπωσε).

ρουμπώνω = εργάζομαι για κάπιοιν και περιμένω να μου το ανταποδώσει.

ρούντζα (η) = η κατύφια, το μούσκλωμα, το θύμωμα, το χόλιασμα.

ρουντζώνω = μελαγχολώ, θυμώνω.

ρουπακιά (η) = το δάσος από βελανιδιές, ρουπάκια. (Τα γίδια βόσκουν στη ρουπακιά και τα πρόβατα στα τσαΐρια = [χέρσα]).

ρουπάκι (το) = το μικρό τζέρο, η μικρή δρυς.

ρουπατσέλα (η) = το μεγάλο τζέρο. (Κόψαμε μια ρουπατσέλα και ξυλευτήκαμε δέκα φαμελιές).

ρούπι (το) = μονάδα μήκους για τη μέτρηση υφασμάτων, το 1/8 του εμπορικού πήχη —οκτώ εκατοστά — το άνοιγμα μεταξύ δείχητη και αντίχειρα.

ρουπώνω - ροπώνω = χορτάινω, κλείνω τα ανοίγματα, τις διαφροές. Θέλει να φάσι μια σκάφη τραχανά για να ροπώσει).

ρουσάλια (τα) = εορτή νηστιών μετά την Πεντηκοστή, τα Ροζάλια.

ρουσούμπελη (η) = ο ερυσίπελας, το ανεμοπύρωμα.

ρούτι (το) = το παλιό γυναικείο εσώρουχο, μεσοφόρι ή βελέσι. (Μπάλωνε τα ρούτια της κι όλο τρούπια ήσανται).

ρούφουλας (ο) = η δίνη του ποταμού ή της θάλασσας.

ρουχουνίζω = ροχαλίζω σαν γουρουνί. (Όσο χαιδεύεις τη γάτα τόσο και ρουχουνίζει).

ρουχούνισμα (το) = το ροχάλισμα, το ροχαλητό.

Σ

σαγιάς (ο) = η λευκή τραχηλιά της γιορτινής στολής της Ελληνίδας. (Να μη μου κόψουν τα κουμπιά και μου λερώσουν το σαγιά).

σαγρί (το) = δερματική πάθηση του τριχωτού μέρους της κεφαλής των βρεφών.

σάικος, η, ο = στέρεος, η, ο - σίγουρος, η, ο - σταθερός, η, ο.

σαϊκώνω = σιγουρεύω, στερεώνω. (*Σαϊκωσε καλά πορτοπαράθυρα κι έφυγε.*)

σάισμα (το) = υφαντό από γιδόμαλλο αργασμένο στη νεροτριβή που χρησιμεύει για στρώμα πάνω στο ντουσέκι, σκέπασμα της σαγής.

σακαή - ξεροσακαή (η) = αρώστια των αλόγων.

σακαφλιώρα (η) = η ατημέλητη κι αλλοπρόσαλλη γυναίκα.

σάκκινα (η) = το σακκί με το αλεύρι του εμπορίου. (*Βερσιγέ πήρε μια σάκκινα αλεύρι να μην του πεινάσουν τα παιδιά.*)

σακοτρόπι (το) = αγριοκριθαρό που τα στάχια του τρυπούν τα σακκιά.

σακκουλομάσταρη (η) = η γίδα ή η προβατίνα που έχει μαστούς σαν μπάλες.

σαλαμαθράκας -ω = ο προχειρολόγος μάστορας, ο κακότεχνος χτίστης. (*Δεν την προσέχει τη δουλειά του, ότι πάρει η πρώτη, είναι σαλαμαθράκας.*)

σαλαμαθρακάζω = χτίζω βιαστικά και κακότεχνα.

σαλαχάνω -ω = φωνάζω τα ζώα, διατάζω τα ζώα. (*Σαλάχα τα γίδια να πέσουν στο ρέμα να πιούν νερό και να σταλίσουν.*)

σάλαχος (ο) - σάλαγος (ο) = η διαταγή του τσοπάνη προς τα ζώα, όχι το μαύλισμα, το κράξιμο.

σαλάχημα (το) = ο σάλαχος ή σάλαγος.

σαλάδαρι (το) = η γιορτινή μαύρη βράκα, όχι το μπουντούρι.

σαλβαρλής (ο) = αυτός που ράβει τα σαλβάρια.

σαλεμένος, η, ο = ο μισότρελος, η, ο - ο βλάκας. (*Μή μετράς τα λόγια του, είναι σαλεμένα.*)

σαλεύω = κινούμαι ελάχιστα, παραφρονώ, γίνομαι ραμολή. (*Εκανε τον πεθαμένονε, δεν ανάσαινε, ούτε σάλευε.*)

σάλιαρης, ού, άρικο = ο φλύαρος, η, ο - ο γλοιώδης, ο σιχαμερός.

σάλμη (η) = χοντροκομμένη καλαμιά, αλώνισμα μέχρι να πέσει ο καρπός από το στέλεχος. (*Δεν θα το κάνω άχυρα ψιλά, σάλμη θα το λιχνισω.*)

σαλτικώνω - ξαποστέλνω = διώχνω μακριά, χάνω από τα μάτια μου, αφορίζω. (*Σαλτίκωσε παιδιά και γυναίκα κι έμεινε ολομόναχος.*)

σαμάς (ο) = ο ανόητος, ο καθυστερημένος. (*Δεν μπορεί να μοιράσει σε δυο γαιδούρια άχυρα ο σαμάς.*)

σάματις - σάματι = σάμπτως, σαν να. (*Σάματις ξέρει ο δεσπότης που είναι ο Θεός;;.*)

σάρα (η) = η σαβούρα, τα κατακάθια, ο αγροίκος όχλος. (*Κοσκίνα τον άμμο και να μην πετάξεις τη σάρα.*)

σάρακας (ο) = το σαράκι, ο σκόρος.

σαρακοστάκι (το) = η νηστεία του Δεκαπενταύ-

γουστου. (*Το μικρό σαρακοστάκι δεν το χαλάω, νηστεύω).*

σαριδί (το) = το σκουπίδι. (*Φύσηξε και γιόμισε η αυλή σαριδία.*)

σαρμάς (ο) = ο ντολμάς. (*Πήγε κι έφερε αμπελόφυλλα για σαρμάδες.*)

σαψαλιάζω = τριψαλιάζω, κομματιάζω, συντρίβω, ερειπώνω.

σάψαλο (το) = το τρίψαλο, το κομμάτι, το ερείπιο.

σθάρνα (η) = ξύλινη ή μεταλλική συσκευή που τη δένουν από το ζυγό για το στρώμα του οργώματος και το σκέπασμα του σπόρου.

σθερδούγκλα (η) = το πέος του γουρουνιού, είδος αγριόχορτου.

σθερκώνω = καταβάλλω, νικώ, υποτάσσω, καθηλώνω, ανατρέπω και χτυπώ. (*Εκανε τον παλικαρά αλλά ο Παναγής τον σβέρκωσε.*)

σθέρκωμα (το) = η νίκη, το ζάπωμα, η καθήλωση, το πέισμα στο κρεβάτι για ύπνο.

σθίγκος (ο) = η πορδή με ήχο.

σθονάς (ο) = το μικρό πριονάκι του κλαδούχου.

σθουγκουνίζω = εκσφεντονίζω κάτι με ήχο μακριά. (*Σθουγκούναγε το στουρνάρι και το κάρφωνε στο πουρνάρι.*)

σθουνιά (η) = η κοπριά των βοοειδών.

σθούρλος (ο) = η χρυσόμυγα, η μηλολόνθη.

σθουρντουρά -ω = εκσφεντονίζω με μεγάλη δύναμη κάτι.

σθωλοκοπανώ - σθωλοκοπώ = χαλώ τους σβώλους του οργώματος. (*Ο άντρας όργωνε με το ζευγάρι και η γυναίκα με το ξινάρι σθωλοκόπαγε.*)

σγάρλημα (το) = το ανακάτωμα, η έρευνα, ο ερεθισμός.

σγαρλώ = ανακατεύω, ερευνώ, ψαχουλεύω, ερεθίζω. (*Τα σκατά, όσο τα σγαρλάς, τόσο βρωμάνε.*)

σγάρτσιάρης, α, ικο = ο ρυπαρός, ο άπλυτος.

σγκραβώνω = σκευρώνω, λερώνομαι, στραβώνω. (*Μείνανε ανοιχτά τα παραθυρόφυλλα και σγκαβώσανε.*)

σγόμπιος (ο) = το ημισφαίριο που αφήνουν οι πελεκάνοι στ' αγκωνάρια των σπιτιών και των νάων για καλοριζικά και ευγονία. (*Στα πελεκήτα, αγκωνάρια αφήνανε σγόμπους οι πελεκάνοι για καλοριζικά και πολλά και γερά παιδιά των κατοικούντων.*)

σγόρτσα (η) = το δέρμα του γουρουνιού παστωμένο, παστεριώμενο, τσιγαρισμένο.

σγούμπα (η) = η καμπούρα.

σγουμπιάνω = καμπουριάζω. (*Να περπατείς με τη*

μέση ορθή και το κεφάλι ψηλά, γιατί θα σγου-
μπιάνεις).

σγουμπός, η, ο = ο ζουμπός, ο καμπούρης.

σγούρα (η) - σγουριά (η) = η σκουριά, η λέρα πάνω
στο δέρμα του ανθρώπου, η σγάρτσα.

σγουφτός, η, ο = σκυφτός, η, ο - καμπούρης, α,
ικο.

σγούφτω = σκύβω, κύπτω.

σγραδάρω = ξεφεύγω, λοξόδρομώ.

σέα (τα) = τα απαραίτητα εργαλεία, η οικοσκευή, η
τετεντή.

σελαίμης, α, ικο = ο άρπαγας, ο κλέφτης, ο ζου-
λούμης.

σελαιμίζω = σφετερίζομαι, οικιοποιούμαι. (*To πή-
ρε για δανεικό και δεν το γύρισε ποτέ, το σε-
λούμισε.*)

σειοκωλιάνα (η) = η σουσουράδα, η σεισοπυγή.

σειρά (η) = η εμμηνορροσία - τα ρούχα - η ταχτική.
(*Δεν την βρήκε ακόμα η σειρά της. Την άφηκε
η σειρά της στα σαράντα της.*)

σειρί (το) = η διασκέδαση, η γιορτή, το πανηγύρι.

σειριά (η) = βλ. συριά (η).

σειρίνα (η) = το χοντρό καυσόδυυλο για το τζάκι.
(μήκος 1 μέτρο περίπου).

σείστρα (η) = η κρησάρα, το δριμόνι.

σείσμα (το) - τσατίμι (το) = το βούτυρο, ή κρέμα
του γάλακτος. (*Από γύδιο γάλα βγαίνει λίγο
σείσμα, λίγο τσατίμι.*)

σελάχι (το) - σιουλάχι (το) = δερμάτινη πολυθήκη
και αρματοζώνη που ζώντεται στη μέση πίσω
και πιάνει την περιοχή της άνω κοιλίας.

σεμπρεύω - ίάζω = συνεταιρίζομαι για αποπερά-
τωση ομοιών έργων. (*Την χρονιά που σεμπρέ-
ψαμε γνωριστήκαμε και αγαπηθήκαμε με τον
Κωνσταντή.*)

σέμπτρος, α, ικο = ο συνεταίρος.

σέπομαι = σαπίζω. (*Ο πλάτανος έχει γερό ξύλο μ'
άμα βρέχεται σέπεται νωρίς.*)

σερβουσάλι (το) = ο υποκλυσμός, το κλύσμα.

σεργούνης, α, ικο = ο πομπεμένος, η, ο - ο εξευτε-
λισμένος, η, ο.

σέτα (η) = ο δίσκος σερβιρίσματος.

σερμαγιά (η) = το κεφάλαιο, τα πρώτα ζώα του κο-
παδιού - η συρμαγιά. (*Θα βγω για χάρες, έχω
φίλους, θα φτιάσω δίκη μου κοπή, θα πιάσω
έτσι δίκη μου σερμαγιά.*)

σέρσεκας (ο) = η μεγάλη σφήκα - ο σέσφιγγας, ο
σκούρκος. (*Να τρυγήσουμε, γιατί θα φάνε τα
σταφύλια τα σερσέκια.*)

σερσέμης, ω, ικο = ανότος, η, ο - ο βλάκας.

σέσφιγγας (ο) = ο σέρσεκας.

σηκωμασαλίζω = βαυκαλίζω, ξελογιάζω, αλλαξο-
μυαλίζω. (*Τον σηκωμασάλισε η γυναίκα του πή-*

γε στα ξένα και τον πέθανε).

σημαδεμένος, η, ο = ο ανάπτηρος, η, ο. (*Τον εση-
μάδεψε ο Θεός για να τον βλέπουν οι άλλοι
και να τον αποφέγουνε.*)

σημαδεύω = ακρωτηριάζω κάποιον - τον καθιστώ
ανάπτηρον. (*Οι Γκραβαρίτες σημαδεύανε στη
φασικά τα παιδιά για να τα έχουν για λύπηση
στη διακονιά.*)

σημαδιάρης, α, ικο = ο κακοφτιαγμένος, η, ο - ο
κακοριζικός, η, ο.

σημαδάγουλο (το) = τα πολύ μικρά αβγά που
σπάνια γεννούν οι κότες.

σιαδώ = κατά εδώ.

σιαδώ - σιακεί = κατά εδώ, κατά εκεί.

σιακά = προς τα κάτω.

σιάμπτα (η) = η μαύρη γίδα με άσπρο στήθος και
κοιλιά.

σιαντράνι (το) = εργαλείο που με έλξη κόβουν τα
νύχια των αλογομούλαρων για πετάλωμα.

σιάξες (οι) = τα συμφωνήματα - η αμοιβαία υπό-
σχεση γάμου - τα τελειώματα. (*Το συμπεθεριό
χάλασε απάνου στις σιάξες.*)

σιάτρελος, η, ο = ο τρελούτσικος

σιάχτρα (η) = όργανο ξύλινο που προσαρτά ο μυ-
λωνάς στον άδονα του μύλου και ελέγχει με
την περιστροφή της την οριζοντίωση της κάτω
μυλόπετρας.

σίθος, α, ο = ο γκρίζος, ο ψαρής.

σιγιά - πνιγιά (η) = η άκρα ησυχία, η νεκρική ησυ-
χία. (*Τον καιρό της κατοχής έπεφτε σιγιά-πη-
γιά σε πόλεις και χωριά νύχτα και ημέρα.*)

σιδώμα (το) = το χαλούπωμα, το βράδιασμα.

σιδώνοντας = νυχτώνοντας, βραδιάζοντας.

σιδώνω = βραδιάζω, βραδιάζομαι, νυχτώνωμαι.

σικαλοκαλαμία (η) = η καλαμιά της σίκαλης, η λε-
πτή και ψηλή γυναίκα.

σιλαρεύω = ημερεύω, ιλαρεύω, εξημερώνομαι.
(*Ξενούμενο ζωντανό ήτανε και ξεμόνευε από
την κοπή, αλλά με τον καιρό σιλάρεψε.*)

σιλάχι (το) = το σελάχι.

σιόπα (η) = η γριά γίδα, ο ξυλοδαρμός. (*Πήγε να
κλέψει και τον πάσσανε κι έφαγε μια σώπα που
τον σηκώσανε στη λιποπάνα.*)

σιόπερος, η, ο = ο άξεστος, η, ο - ο ακαταλόγι-
στος, η, ο, ο από τη Σιοπερία.

σιόρτη (η) = το είδος, το μοτίβο, η κοψιά. (*Μοιάσα-
νε, βλέπεις ούλα τα κατασκια στο τραγί και
βγήκαν ούλα μια σιόρτη.*)

σιουλάχι (το) = το σελάχι.

σιουράω = σφυρίζω, εκδηλώνω επιθυμία.

σιούρδελο (το) = το μπαίγνιο, ο γελοίος, ο ανυπό-
λυπτός, το θέατρο του κόσμου.

σιουρί = ολοταχώς, τρέχοντας.

σιουρτάω = ξαποστέλλω, αποδιώχνω. (*Τις σιουρτάωντηξεσύλες τις τσιουύπες του δούλες και πήγαινε κι ἐπάιρνε τη ρόγα τους και την ἐπίνε στα κασοπουλιά κρασί.*)

σιούτος, α, ο = το χωρίς κέρατα γίδι ή κριάρι, - η κουρούτα = η προβατίνα με κέρατα.

συριανάω = περιφέρομαι ασκότως, χαζολογάω.

σιριάνι (το) = ο άσκοπος περίπατος.

σιταρήθρα (η) = είδος κορυδαλλού.

σιταροκαλαμία (η) = η καλαμιά του σιταριού, η καθαρομελάχρινη γυναικά.

σιταροκόρακας (ο) = η κάρια, ένα είδος αγριοπεριστερού, κοκκοφάγος κόρακας.

σιχαντερός, η, ο = σιχαμερός, η, ο.

σίχλα (η) = η μούχλα, - το λέρωμα από τα γυναικεία γεννητικά όργανα.

σίχλιάζω = μουχλιάζω, δεν πλένω τα σκέλη μου.

σίχλισμα (το) = το μούχλισμα.

σίχλιλα (η) = η οσμή της μούχλας, το μούχλισμα.

σκάλος (ο) = η εποχή του σκαλίσματος των καλλιεργειών.

σκαλτσουνάτος, η, ο = το πουλερικό που έχει φτερό στα πόδια

σκαλτσούνι (το) = η κάλτσα, είδος νηστίσιμου γλυκίσματος, το φτερό στα πόδια των ορνιθών.

σκαλούνι (το) - σκαλούγκι (το) = το σκαλοπάτι, ο αναβαθμός.

σκαμαγκίδα (η) = η νιφάδα του χιονιού. (*Από ψιλοπιτουρήθρα το γύρισε στη σκαμαγκίδα και χιόνιζε σύλη νύχτα.*)

σκαμπίζω = ξεδιακρίνω, επισημαίνω, βλέπω ευδιάκριτα.

σκανιάζω = στενοχωριέμαι πολύ, κλαίω απαρηγόρητα. (*Κούνα το παιδί να μην κλαίει και σκανιάζει.*)

σκάνταλο (το) = η σκανδάλη του όπλου, το ευαισθητό σημείο της παγίδας η αδικία, η παρανομία.

σκατζοκαπινιά (η) = είδος μυρωνιού, αγριόχορτο των σπαρμένων χωραφιών.

σκαντζοπούρνι (το) = η μαδημένη από τα ζώα πουρναρότουφα. (*Τι να φάνε εδώ στη σκαρίστρα, στα σκατζοπούρνια οι γίδες;.*)

σκάπετο (το) = το αντιπρανές, το αόρατο μέρος των λόφων και των βουνών. (*Όσο ήσαν αγνάντιο τους έβλεπα, σαν στρίψανε στο σκάπετο τους έχασσα από τα μάτια μου.*)

σκαπετώ = κρύβομαι, στο αντιπρανές, εξαφανίζομαι στον ορίζοντα. (*Τον αγνάνευτε δακρυσμένη ίσαμε που σκαπέτησε κείνος στο διάσελο.*)

σκαρμίλα (η) = η μυρωδιά του τράγου - η τραγίλα. (*Από το Μάνη που σούρνουν οι γίδες δυναμώ-*

νει και η σκαρμίλα των τραγιώνε.)

σκαρούδι (το) = το ξεπεταρόνι, ο νεοσσός, το άπτερο πτηνό.

σκάρπος, η, ο = το χτίσιμο με κλίση της κατακορύφου προς τα μέσα.

σκασιάρης, α, αρικο = αγχώδης, εξ. (*Από παιδί ήτανε σκασιάρης και τώρα με τις πολλές σκουπούρες της φαμελιάς έπαθε η καρδιά του.*)

σκασίλα (η) = το ψημένο αραποσιτόσπιρο - το άνοιγμα του δέρματος στις φτέρνες των αγροτών (τις γέμιζαν με σταλαγματιές κεριού).

σκασοκάρδης, α, ικο = ο σκασοκοίλης, ω, ικο.

σκασοκοίλης, ω, ικο = ο ιδιότροπος, ο ενοχλητικός, ο τζαναμπέτης.

σκατζίκι (το) = το άγριο μυρόνι.

σκατζίλα (η) = η κόπρος του γουρουνιού.

σκατζουλήθρα (η) = η σπίθα από καιόμενα φύλλα - που δεν κρατάει φωτιά. (*Κάποια σκατζουλήθρα πετάχτηκε και πήρε τ' αχούρι φωτιά.*)

σκέμπη (το) = ο βράχος, ο απάτητος βράχος.

σκερβελές (ο) = ο άχρηστος κι ανόητος παλιάνθρωπος.

σκιαζούρης, ω, ικο = ο φοβιτσιάρης.

σκιζάφτης, α, ικο = το σημαδέμένο ζώο με σκίσιμο του αφτιού - ο με σκισμένο αφτί.

σκλέπτα (η) = η επιδημία, η επιζωτία. (*Επεσε σκλέπτα στην κοπή και δεν τούμεινε ούτε ένα.*)

σκλεπούνι (το) = μικρό κουνούπι που συχνάζει στα ζαχαρώδη και οινοπνευματώδη, κουνούπι των σάπιων φρούτων. Το ενοχλητικό άτομο.

σκλημνίος (ο) = ο γυμνοσάλιαγκας. (*Ο σκλημνίος ή κάτω από την πέτρα θάναι ή στην κορφή στο κλαρί.*)

σκλημούρημα (το) = το αγουροξύπνημα, το μικροκλάμα του παιδιού.

σκλημουρητό (το) = ο ήχος του σκλημουρήματος, το μιξόκλαμα.

σκλημουριέμαι = κλαίω σιγά, έχω διάθεση για κλάψιμο, κλαψουρίζω, μιξοκλαίω. (*Έχει πονακία στην κοιλιά το παιδί και σκλημουριέται στον ύπνο του.*)

σκόλιαμπρο (το) = είδος χόρτου του βουνού, είδος ζοχού.

σκότεινος, η, ο = ο δυστυχής, ο κακότυχος, ο κακόμοιρος.

σκότιση (η) = η ζάλη, η συσκότιση, το σκοτάδι.

σκούζω = βγάζω κραυγές απόγνωσης, ωρύομαι, ουρλιάζω.

σκουλίδα (η) = το δεμάτι από καλαμιές σίκαλης ή κάποιου ιυδρόβιου φυτού. (*Μάζεψε δυο σκου-*

- λίδες σίκαλη ξεκωλωτή για δεματικά).**
- σκουμάρι (το) =** το ουρλιαχτό, η κραυγή.
- σκουράτζος (ο) - σκουράτζα (η) =** η ρέγγα, ο μαυροκακαριασμένος άνθρωπος, ο μαύρος και ισχνός άνθρωπος.
- σκούτινος, η, ο =** ο φτιαγμένος από μάλλινο υφαντό, αργασμένο στη νεροτριβή.
- σκουτούρα (η) =** η ζάλη - η έγνοια - η σκοτοδίνη.
- σκουφουνάτος, η, ίκο - ο =** το κοτόπουλο με λοφίο στο κεφάλι.
- σκουφούνι (το) =** το λοφερίο των ορνιθοειδών - το γυναικείο μικρό καπελάκι. (*Τα κοτόπουλα βγήκαν ούλα με σκουφούνι, μοιάσανε του κόκκορην.*)
- σκράπας, α =** το άχρηστο ξύλο, ο ανεπίδεκτος μάθησης.
- σκρόφα (η) =** η γουρούνα μητέρα.
- σκρούμπιος (ο) =** το κάρβουνο από το κάψιμο του μαλλιού.
- σκυλεύομαι =** έρχομαι σ' επαφή με γυναίκα ελευθερίων ηθών, συναναστρέφομαι σκυλού. (*Σκυλεύεται η σκύλα του Πέτρου και μαζεύτηκαν ούλα τα σκυλιά του χωριού στη γειτονιά.*)
- σκυλοζωή (η) =** η κακή διαβίωση, η φτώχεια.
- σκυλοκατούρι (το) =** άγριο βότανο.
- σκυλοκοτογύρουνα (τα) =** όλα τα οικόσιτα ζώα μονολεκτικά.
- σκυλοπέται (το) =** το δέρμα του σκύλου, ο σκληρός άνθρωπος, ο άνθρωπος της αντοχής. (*Ο Παναγής άντεξε και τούτη την αρρώστια, είναι σκυλοπέται!.*)
- σκυλοτρώ =** χάρτω, δαγκώνω άτσαλα, χαραμίζω κάποιο ξύλο, πέτρα, με κακοπελέκημα.
- σκυλόφωμο (το) =** το ψωμί το ζυμωμένο με πίτουρα που προορίζεται για τα τσοπανόσκυλα.
- σμερδεύω =** σμίγω, ανακατεύω, νοθεύω. (*Είχε καλή ράτσα κυνηγόσκυλα ο Νικόλας, αλλά δεν πήγε τη σκύλα στο σύι της, πην έβαλε με σκύλο άλλης ράτσας και σμέρδεψε τη ράτσα του.*)
- σμερδός, η, ο =** ο ανάμικτος, η, ο.
- σμιγαδένιος, α, ο =** ο ζυμωμένος από αλεύρια σιταρένια και κριθαρένια.
- σμιγάδι (το) =** το μίγμα σιταριού και κριθαριού και κάθε άλλο μίγμα.
- σμίχτης, ισσα =** ο συνεταίρος στο σιμίξιμο των γιδοπροβάτων.
- σπαράλια (τα) =** τα τρίψαλα.
- σμπάρος (ο) =** ο πυροβολισμός, το σύνολο των σκαγιών, ο κροτοβολισμός, η μπαλοθιά.
- σοίλιδικος, η, ο =** ο από καλή ράτσα, ο από καλή γενιά.
- σουθάλα (η) =** η μεγάλη συφορά.
- σουθαλιάζω =** καταστρέφω, συφοριάζω. (*Tου πέταξε ένα κοτρώνι, τον πέτυχε στην πλάτη και τον σουθάλιασε.*)
- σουθαλιασμένος, η, ο =** ο συφοριασμένος, η, ο.
- σουθή (η) =** η σουθάλα.
- σούγελο (το) =** το λούκι, ο σωλήνας.
- σούγλος (ο) =** ο τενεκεδένιος κουβάς.
- σουλατσαδόρος, α, ίκο =** ο αργόσχολος βολταρίτζης.
- σουλατσάρω - σουλατσαρίζω =** κάνω βόλτες άσκοπες, χαστομερώ.
- σουλάτσος (ο) =** άσκοπη βόλτα, η περιδιάβαση.
- σουλιμάς (ο) =** το δηλητήριο. (*Τούτο το ξίδι είναι πολύ δυνατό, σαν σουλιμάς. — Ο κουρέας πριν ξουρίζει τον άντρα πρέπει να βουτάει το ξουράφι στο σουλιμά.*)
- σουλίρα (η) =** το αλατισμένο γάλα, η άρμη.
- σουλντούκω (η) =** το παλτό με τα πολλά μπαλώματα.
- σούμπτα (η) =** ο κάλυκας.
- σουνούτεμα (το) =** η ακροβυστία, το τσουρούτεμα.
- σουνούτευώ =** υποβάλλω κάποιον σε ακροβυστία.
- σουνούτης, α, ίκο =** αυτός που έχει υποστεί ακροβυστία.
- σουραμάς (ο) =** η μεγάλη πλάνη του ξυλουργού.
- σουργιά (η) =** η αμμουδέρα. (*Στη σουργιά πάνει το αλέτρι όλο το χρόνο.*)
- σούρδελο (το) =** το πομπεμένο άτομο, ο φαιδρός, ο γελοίος.
- σουρέτι (το) =** το σόι, η καταγωγή, η φάρα, η γενιά, η συριά. (*Δεν μας καταδέχεται, είναι από μεγάλο σουρέτι!*)
- σουρμένη (η) =** η γυναίκα ελευθερίων ηθών, η ανεπίσημη πόρνη.
- σουρεκλεμές, ου, ίδικο =** ο διασυρμένος, η, ο - ο γελοίος, α, ο.
- σούρμα (το) =** το μονοπάτι του δάσους, του βουνού, η γιδόστρατα. (*Ξέρει ούλα τα σούρματα, κι ούλα τα μονοπάτια.*)
- σουρμή (η) =** ο συρμός, η μόδα, η επιδημία. (*Επεσε σουρμή και ψωφήσανε ούλα τα κοτερικά του χωριού.*)
- σούρνω =** επιθυμώ ερωτικό ζευγάρωμα (μόνο για τα θηλυκά ζώα), αποφεύγω τις ευθύνες και την εκτέλεση καθηκόντων. (*Να ταΐσουμε αλλάτι τα γιδοπρόβρατα για να πρωιμοσούρουνε και να μαρκαλθούνε πρώιμα.*)
- σουρουθαλιάζω =** σαραβαλιάζω, καταστρέφω.
- σούρπα (επίρ.) =** λίγο πριν φέξει. (*Να κινήσουμε την αυγή σουρπα, με το βάρεμα του Ήλιου να μπούμε στην Τροπολιτσά.*)
- σουρπούλια (επίρ.) =** (*Σουρπούλια με δροσιά, να ξυπνήσουμε, να μη μας βρει η κάψα ζαλωμένες στο δρόμο.*)

- σουρσίμι (το)** = ο εξευτελισμένος, η, ο.
- σουρταθέλω (η)** = η άπλυτη και κακοντυμένη γυναίκα.
- σουρτάρα (η)** = τα ίχνη που αφήνει το πέρασμα του ζώου ή του ανθρώπου μέσα στο έτοιμο για θερισμό χωράφι.
- σουρταριάζω** = αφήνω ίχνη μέσα στο αθέριστο χωράφι.
- σουρτης (ο)** = το μικρό σκοινί που δένουν κάποιο ζώο, το προβάζι, ο κλεπταπάδοχος, ο σύρτης που ασφαλίζει τις πόρτες.
- σούρτι (το)** = ο σύρτης.
- σουρσίμι (το)** = ο διασυρμένος, η, ο.
- σούφρα (η)** = η πτυχώστι, ασθένεια των νηπίων που προκαλεί ο υποσιτισμός.
- σπαθανός, η, ο** = ο λεπτός και σπαθάτος, ο ευθυτενής, ες. (*Τα σπαθανά άλογα είναι για καβάλα και για πηλάλα*).
- σπανομαρία (η)** = ο σπανός άντρας.
- σπαραγγιά (η) - σφαραγγιά (η)** = ακανθώδες αναρριχητικό φρύγανο.
- σπαράλια (τα)** = τα τριψαλά.
- σπαρίζω** = χασοημερνώ.
- σπαρτιά (η)** = η περιοχή με πολλά σπάρτα, μια τούφα από σπάρτα.
- σπαρτοβουνίζω** = ξαποστέλνω, εξαφανίζω, ξεπρογκάω, αφανίζω. (*Σπαρτοβούνισε τα παιδιά του σερνικά και θυληκά και κάθεται σαν κούκος*).
- σπαρτολογίων** = μαζεύω σπαρτοβλάσταρα για υφαντική ύλη.
- σπαρτολόγος, ισσα** = αυτός που μαζεύει σπαρτοβλάσταρα για υφαντική ύλη.
- σπαρτός (ο)** = η σπορά.
- σπασίκλας, ω, ο** = ο μαθητής που διαβάζει πολύ, ο παπαγάλος, ο σπασούρης.
- σπασούρης, ω, ικο** = αυτός που πάσχει από κοίλη, αυτός που υπερποσταθεί και δεν αποδίδει, ο παπαγάλος μαθητής, - ο σπασίκλας, ω, ο.
- σπέντζα (η)** = το μανουσάκι, ο ασφόδελος.
- σπερνά (τα)** = τα κόλυβα.
- σπέρωμα (το)** = το νύχτωμα, το βράδιασμα.
- σπερώνω** = νυχτώνω, βραδιάζω. (*Στο ποτάμι σπέρωσα κι ήρθα με το νόημα στο χωριό*).
- σπέτουλα (η)** = η τέχνη, το κολάι, η επιδεξιότητα. (*Πήρε τη σπέτουλα της τέχνης του από μικρός κι έγινε τέλειος*).
- σπίγγος (ο)** = ο σπίνος.
- σπιθάρι (το)** = το φυσικό κοιλώμα των λιθαριών που κρατούν νερό της βροχής. (*Οσο τα σπιθάρια έχουνε νερό πίνουν πουλιά και ζωντανά και ξωμάχοι*).
- σπιθούρι (το)** = το δερματικό ερέθισμα, το μπιμπίκι.
- κι.
- σπινός, η, ο** = ήπιος, α, ο - σιγανός, η, ο - χαμπλός, η, ο. (*Η πίτα θέλει ψήσιμο σε σπινή φωτιά*).
- σπινώνω** = χαμηλώνω - μετριάζω - (σπίνωσε το φως της λάμπτας, θα σπάσει το γυαλί).
- σπιρτοκούμπουρο (το)** = ο πανέχυπνος, η, ο.
- σπιποτόπι (το)** = το οικόπεδο.
- σπόρα (η)** = η διάρροια των ζώων. (*Τα γύρισε σε σπόρα τα πρόβατα το βρεγμένο γρασίδι*).
- σποράκλα (η)** = η μεγάλη υδαρής κοπτριά των ζώων.
- σποριάς (ο)** = η εποχή της σποράς, ο άνθρωπος που σκορπά το σπόρο στο χωράφι.
- σπορίζομαι** = έχω διάρροια. (*Με χάλασε το γουρνούσικωτο και σπορίστηκα*).
- σπορίζω** = σκορπώ κάτι που δύσκολα συμμαζεύεται, σκορπίζω.
- σπρούχνη (η)** = η χόβολη, η χόσβολη, η στάχτη με αναμμένα κάρβουνα.
- σπυριά (τα)** = τα κόλλυβα, τα εξανθήματα.
- σταβάρι (το)** = το στέλεχος του αλετριού που συνδέει το ζυγό με την αλετροπόδα και το υνί.
- στάκα** = στάσου, σταμάτα.
- στάλακας (ο)** = οι στάλες της βροχής που τρέχουν από τα κεραμίδια της στέγης. (*Βάλε το λεβέντι στο στάλακα να γιομίσει για να πλύνουμε τα σκουτιά*).
- σταλίχι (το)** = ο ξύλινος λοστός - ο πάσαλος - το κοντάρι.
- στάλπη (η)** = το μόλις πηγμένο και κομμένο τυρί, το αστράγγιστο τυρί, η στραγγιλιάτα. (*Κόψε τη στάλπη με την κεψέ και βάλτην στην τσαντήλα*).
- σταματήρα (η)** = ξύλινο ή μετάλλινο φτυάρι πάνω στο οποίο χτυπά το νερό του μύλου και σταματάει ο μύλος - κάποιο φρύγανο μαγικό που σταματά την αιμορραγία στις γυναικες. (*Φωνάζανε τη Μπορολού με τη σταματήρα της και της σταμάτησε την αιμορραγία*).
- στανικάτα** = επρ. διά της βίας. (*Με τα χίλια στανιά τον στήκωνε από το κρεβάτι την αυγή να πάνε στη δουλειά τους... αλλά και στη δουλειά που πάνε εκείνος στανικάτα κάνει οτι, κάνει... τεμπελιάζει; Έχει κρυφαρρώστια;*).
- στανικάτος, η, ο** = ο κατορθωμένος με υπερπροστάθεια, παρά τη θέληση.
- στανι (το)** = το ζόρι, η πίεση, η υπερπροστάθεια (τα χίλια στανιά). (*Σπούδαξε με φτώχεια, με το στανιό*).
- σταριά (η)** = η παραγωγή σιταριού.
- στασιό (το)** = η στάση, το σταμάτημα, η ησυχία, η ανάπαιδα.

σταυροπόδι (το) = το κάθισμα οκλαδόν, το διπλοπόδι κάθισμα.

σταυροποδίζομαι = κάθομαι οκλαδόν, διπλοποδίζομαι. (*Σταυροποδίστηκε στο σταυρό της γωνιάς κι έφαγε τον αγκλέουρα*).

σταυρόψωμο (το) = το ψωμί το ψημένο με σχήμα σταυρού. (*Τη λαμπρή στα σταυρόψωμα φυτεύουν αβγά, καρύδια και μύγδαλα και τα πιπιλώνουν με ζάχαρη και σουσάμι*).

σταφιδιάζω = σουφρώνω, ζαρώνω. (*Γέρασε παράωρα από τα βάσανα, σταφίδιασε το πρόσωπό της*).

σταφιδότρυγος (ο) = ο τρύγος της σταφίδας.

σταχτοφούρνι (το) = το πίσω μέρος του τζακιού.

στενωσιά (η) = η στενότητα, η τσούκλα.

στέργω = συμφωνώ, υποχωρώ, συγκατατίθεμαι.

στερνά (τα) = τα γεράματα, τα τέλη της ζωής, τα ακόλουθα του τοκετού. (*Στις χαρές τους οι ελεύτεροι, καλά στερνά οι γερόντοι. — Επλενε τα στερνά της στη βρύση με το ξεροπάγων και αρρώστησε*).

στερνό (το) = ο πλακούντας, το κοιτάρι, το ύστερο. (*Παιδοκόμησε, έμεινε το στερνό μέσα, σάπισε και πέθανε*).

στερνός, η, ο = ο τελευταίος, α, ο.

στερφοκοπή (η) = το κοπάδι των στέρφων, στείρων ζώων (*Η γαλαροκοπή = το κοπάδι με τα ζώα που έχουν γάλα*).

στερφοπάτημα (το) = η γίδα ή η προβατίνα που δεν γκαστρώθηκε, στερφοπάτησε, το σταμάτημα στη γυναίκα να τεκνοποιεί.

στερφοπατώ = δεν έχω πλέον την ικανότητα να γεννήσω, να τεκνοποιήσω (μόνο για τα θηλυκά).

στίθω = βγάζω από κάποιο ύφασμα, σφουγγάρι ή φρούτο τα υγρά - στερεώω.

στιμάρω = εκτιμώ, εμπορεύομαι άλογα. (*Να στιμάρουν δυο χτιμητάδες τη ζημιά κι ό,τι με δικάσουν να σε πλερώσω*).

στιφάτο (το) = το στιφάδο.

στίψιμο (το) = το στέρεμα της πηγής - (*έστιψε η βρύση = στέρεψε η βρύση*).

στόλιο (το) = ο στολισμός, το κόσμημα, ο διάκοσμος, η αμφίσηση. (*Τα στόλια της ρίξανε όξω το μαγαζί τους*).

στουμπούκης, ω, ΙΚΟ = ο ανεπίδεκτος μάθησης.

στουπάρι (το) = ο άξεστος, ο ξεζουμισμένος, ο τιποτένιος.

στουπάρω = χάνω την εμπιστοσύνη μου σε κάποιον, μένω έκθαμβος. (*Στουπάρησα, δεν παντέχαινα τέτοια λόγια από δαύτονε*).

στουπώνω = παραγεμίζω κάτι, παραταγίζω κάποιον, κλείνω κάποια τρύπα με στουπί να μην

τρέχει το υγρό.

στραβαρίδης, ω, ΙΚΟ = ο στραβοπόδης, α, ικο.

στραβέγκλω (η) = η γυναίκα μ' ελαττωματική όραση, η κοντόθαμπη.

στραβετζίκα = η ανάρτηση κάποιου φορητού σάκου ή όπλου χιαστί.

στραβοκάγιουρο (το) = το δέσιμο του φιόγκου του κεφαλομάντηλου δεξιά ή αριστερά.

στραβοκούγιουρος, η, ο = στραβός και ασουλούπωτος, θεόστραβος.

στραβοσάγονος, η, ο = ο δύσιμορφος - ο κακομούτσουνος.

στραγγαρίδω (η) = η πόρνη, η φιλήδονη, εύκολη γυναίκα.

στράγγιος, α, ο = ο τόπος που δεν κρατεί νερό.

στραγιλίάτα (η) = η στάλπη. *Κόψε τη στραγκλιάτα με την κεψέ και τοίμασε την τσαντήλα*.

στρατίζω = κάνω τα πρώτα βήματα, πρωτοπερπάτω μετά από ανάρρωση.

στρατοκαρτέρι (το) = η ενέδρα. (*Τον σκοτώσανε με στρατοκαρτέρι*).

στρατοκαρτερώ = ενεδρεύω.

στρέγος (ο) = η ισχύς, το ξεδιάλυμα, η συσχέτιση, η ερμηνεία. (*Τα όνειρα της ημέρας δεν έχουν κανένα στρέγο*).

στρέγω = στέργω, συγκατατίθεμαι. (*Δε στρέγει με ταξίματα τα θέλει ούλα τώρα και μετρητά*).

στρέκλα (η) = το ασταθές, ο ανισόρροπος, ο ασυνεπής.

στρεκλάω - ΙΖΩ = δεν έχω ισορροπία, είμαι ασταθής, αθετώ, υπαναχωρώ. (*Στρεκλάει στα νιτερέσια του και δεν του αναμπιστεύεται κανένας ούτε τρούπια δεκάρα*).

στριόδλα (η) = η τσιφιλιά, εκθλιππική μηχανή σταφυλιών.

στριγγιλίατα (η) = το μόλις πηγμένο τυρί - στάλπη.

στριμόύρα (η) = το στρίμωγμα.

στρινοβολιά (η) = η ζαβολιά, η αθέτηση, η παρανομία στο παιχνίδι. (*Του πήρανε τα λεφτά στα χαρτιά με στρινοβολιές, ζαβολιές*).

στριφταντερία (η) = ο ιλεός.

στριφτοκέρης, α, ΙΚΟ = αυτό το ζώο που έχει στριφτά κέρατα.

στριφτοχειλιάζω = σμίγω και στριφτώ τα χείλη με δυσφορία, δυσφορώ. (*Άμα ακούει τις αλήθειες κάπως της έρχεται, στριφτοχειλιάζει*).

στρόκλα (η) = ο δρόμος με λακκούβες και πέτρες, στρόκλες, μόκλες. (*Θα πάω από τη δημοσιά, από τον παλιό δρόμο δεν το κουτουράω, γιατί είναι όλο στρόκλες-μόκλες*).

στρουγκιάζω = βάζω τα ζώα στη στρούγκα, υποχρεώνω κάποιους να με υπηρετήσουν.

στρουθί (το) = το σπουργιτάκι.

- στρούσα (η)** = ο στρόφος, ο υπερκορεσμός, η πολυφαγία. (*Παράφαγε και τον ἐπίασε στρούσα*).
- στρούτζα (η)** = η μούτζα, το φάσκελο, η προσβολή.
- στροφιάζω** = αρρωσταίνω από ιλεό, τρώγω πολύ.
- στρόφιασμα (το)** = η αρρώστια από ιλεό, στριφταντερία.
- στροφιλία (η)** = ο πευκώνας - τόπος στρωμένος με στροβίλια (= κουκουνάρια).
- στρόφος (ο)** = ο ιλεός.
- στυγερό (το)** = το ξύλινο στήριγμα που τοποθετούσαν στο κέντρο του πετραλώνιου για τη συγκράτηση των ζώων κατά τον αλωνισμό.
- στυλοκαρδίζω** = συνέρχομαι, ενθαρρύνω. (*Ηπie λίγο κοτόζουμο και κάπως στυλοκαρδίστηκε*).
- συγενικό (το)** = το συγγενικό, η επιληψία, ο σεληνιασμός. (*Σ' εκείνη τη φάρα το συγενικό ήταν πατρογονικό*).
- συγγενούρα (η)** = η μεγάλη συγγένεια, το μεγάλο σόι.
- συγγενάδι (το)** = ο στενός συγγενής.
- συγγέσιο (το)** = το συνοικέσιο, το προξενιό.
- συγκάθια (τα)** = χυλός με καλαμποκάλευρο.
- συγκούρθουλος, η, ο** = οικογενειακός, όλος μαζί, συμπούρουλος, συν γυναιξί και τέκνοις. (*Εριξε αστραπή στο πουρνάρι που στάθηκαν να μη βραχούν και διάηκε συγκούρθουλος μ' ούλη του τη φαμέλια*).
- σύγκρια, ος** = ο δεύτερη, η τρίτη σύζυγος του χήρου συζύγου, ο δεύτερος ή και τρίτος σύζυγος της χήρας γυναίκας.
- σύγλινο (το)** = το παστό, το άλιμα, το αλίπαστο κρέας των χοιρινών μαζί με λίγδα. (*Έβαλε στο τηγάνι μια τσιγαρίδα σύγλινο έριξε και δυο αβγά και τούστρωσε τραπέζι*).
- συγύρια (τα)** = τα οικιακά σκεύη - τα ανάχρεια. (*Επαιρναν τα συγύρια τους και μεινάσκανε στο καλύβι του χωραφιού και στο σπαρτό και στο θέρο*).
- συδαυλίζω** = πλησιάζω τα δαυλιά στη φωτιά να συντηρηθεί. (*Συδαύλα τη φωτιά να φουντουλώσει και βάλε την τσουκάλα απάνου*).
- συδυό - συντρείς** = ανά δύο, ανά τρεις.
- σύζαλο (το)** = η διαρκής ζάλη, η φασαρία, η σύγχυση. (*Ν' ανοίξουν τα σκολιά να φύγει το σύζαλο από τη γειτονιά*).
- συκολόγι (το)** = το μάζεμα των ώριμων σύκων.
- συκολογύ** = μαζεύω τα ώριμα σύκα.
- συμμαζωτάρι (το)** = συμμαζεμένο αδέσποτο ή ορφανό παιδί ή ζώο. (*Εγώ είμαι ντόπιος, δεν είμαι συμμαζουτάρι*).
- σύμπαστρο (το)** = το εργαλείο με το οποίο συμπούν, φτιάχνουν τα ξύλα της φωτιάς, η μασιά, η κέλμπερη.
- συμπάτω -ώ - συμποδαυλίζω** = πλησιάζω τα ξύλα στ' αναμένα κάρβουνα, φροντίζω τη φωτιά να καίει. (*Σύμπα τη φωτιά, να μη σθήσει*).
- συμπεθεροκόπος, α** = ο προξενητής, η προξενήτρια.
- σύμπημα (το)** = το συδαύλισμα, συντήρηση της φωτιάς.
- συμπούκι (το)** = το ψωμί και το προσφάλι.
- συμπούπολος, η, ο** = ο ολόκληρος, η, ο - ολοσχερής, ες.
- συνατοί τους - απατοί τους** = μεταξύ τους - συγγενικά - σε στενό οικογενειακό κύκλο.
- συναυλακάρης (ο)** = ο γείτονας στο χωράφι, ο συνορίτης. (*Δεν έχω καλούς συναυλακάρηδες και οι τέσσερις αλλάζουν τα σύνερα*).
- συνάφι (το)** = η συγγένεια, το σόι, η συριά (αλλά και η συντροφιά, η παρέα, το ισνάφι, το μαστορικό μπουλούκι).
- συνεμπάζω** = αποθηκεύω τους καρπούς, κάνω κουμάντο για το χειρώνα, συμφιλώνω αντίδοκους.
- συνεμπάίνω** = αναμιγνύομαι σε ξένα προσωπικά θέματα, παίρνω θέση σε θέμα που δεν με αφορά... και κάνω κακό. (*Είναι φταίχτης, μήλησε άσκημα στη γυναίκα του και τώρα θέλει να τον πάω εγώ στο σπίτι του για να τον συνεμπάσω*).
- συνέμπαση (η)** = η αποθήκευση, η συμφιλίωση.
- συνέμπασμα (το)** = η αποθήκευση, η αποκατάσταση διαταραγμένων σχέσεων.
- συνεπαΐς** = σε αδιάκοπη συνέχεια, ολοσχερής αποψιλωση. (*Το θεριζά συνεπαΐς για να βγάλω άχυουρα για τα ζα*).
- συνεπαρτικό (το)** = σφοδρός άνεμος, ανεμοθύελλα. (*Με κείνο το συνεπαρτικό έπεσε η καριά απάνου στη σκεπή του σπιτιού μες στο καταχέιμανο*).
- σύνερο (το)** = τα όρια στα χωράφια, στα βοσκοτόπια, στα κοινοτικά όρια. (*Να τα βόσκεις στα δικά σου, να μην περνάνε τα ζωντανά σου τα σύνερα*).
- συνοίκι (το)** = το ταγάρι που χωράει τρόφιμα μιας ημέρας για όλη την οικογένεια, οικογενειακώς.
- συνοικότραστο (το)** = το συνοίκι, το οικογενειακό ταγάρι.
- συνοχή (η)** = η συννεφιά.
- συνταιριά (η)** = το δέσιμο ανά δύο άτομα, η συντροφιά ανά δύο, το ζευγάρωμα. (*Αλλησμονάει το σπίτι, βγαίνει και δε θυμάται να ξαναρθεί, και για κείνο όπου πάμε, πάμε συνταιριά*).

συνταύλιστρο (το) = το εργαλείο του τζακιού για το σύμπημα της φωτιάς, η μασιά.

συντηγής - συνεπαής = αποψιλωση, συνεπαΐς.

συντροφιαστά = συνεταιρικά. (Σκάβαμε τ' αμπέλια συντροφιαστά οι δυο φαμελιές).

συουράω = σφυρίζω.

συούρημα (το) = το σφύριγμα.

σύρε = πήγαινε, τράβα, τρέχα.

συριά (η) = το σόλι, η καταγωγή, το γένος.

συρμαγιά (η) = η σερμαγιά.

συρολόι (το) = ολάκαιρο το σόλι. (Η σειριά)

συσύντελο (το) = η συντέλεια, η ολοσχερής καταστροφή. (Τα σημαδιά λένε πως έρχεται το συσύντελο του κόσμου).

συτζίμι (το) = το πλεχτό σκοινί από μαλλί γιδιών.

συφάμελος, η, ο = οικογενειακώς, με όλη την οικογένεια (και σειριολόλι).

συφερτάσι (το) = το δοχείο με λαβή για μεταφορά φαγητών, η τέσα, το μπακράτσι.

συφλογιάρης, α, ικο = ο βλογοκομένος, η ο - ο βλογοκομένος, η, ο.

σύφλογο (το) = η ευλογιά.

συχαρίκια (τα) = το φίλεμα στον αγγελιαφόρο που φέρνει ευχάριστα νέα.

συχαρικιάρης, α, ικο = ο αγγελιαφόρος που τρέχει πρώτος στο σπίτι της νύφης ν' αναγγείλει τον ερχομό του γαμπρού και της παρέας του.

συχέριο (το) = η ευχέρεια, η βοήθεια, η ευκολία. (Είμαι ολομόναχη, δεν έχω συχέριο, βοηθό από κανέναν).

σφαλάγγι (το) = η αράχνη, η μαρμάγκα.

σφαλάχτι (το) = ο ασπάλαχος.

σφάλτης, ισσα = ο φταίχτης - η φταίχτρα.

σφάχτης (ο) = ο δυνατός πόνος, ο σφάχτης των ζώων, ο χασάπης. (Αιστάνομαι ένα σφάχτη στη δεξιά μου πλάτη).

σφαχτό (το) = το σφάγιο - το γίδι ή το πρόβατο - (Έχω δέκα σφαχτά = δέκα γιδοπρόβατα).

σφέλα (η) = το τεμάχιο, η μερίδα. (Πετάχτηκε μια σφέλα από το πελέκι στο μάτι του).

σφέλεθρο (το) = το τεμάχιο της σφέλας.

σφελί (το) = η μικρή σφέλα.

σφελιάζω = τεμαχίζω, χωρίζω σε μερίδες. (Σφέλιασε το τυρί, αλάτιστο και βάλτο στο βαρέλι).

σφελίδα (η) - σφέλα (η) = το τεμάχιο από τη σφέλα, το σφελί, το σφελάκι.

σφερδούκλι (το) καλοκαίρια (η) = το κονδύλωμα του ασφόδελου, το μανουσάκι, η σπέντζα.

σφυρίδι (το) = το σφαιρίδι - το μεγάλο σκαγί - η ψήφος κάποτε. (Τα βολιμένια σφυρίδια πέφτοντας λιώνανε τα καρβουνίσια στην κάλπη).

σφυρόμυστρα (τα) = όλα τα εργαλεία του χτίστη.

σχοινιάζω -ομαι = δένω στη βοσκή κάποιο ζώο, μπερδεύομαι με σχοινιά.

σχοινιασμα (το) = το μπέρδεμα του σχοινιασμένου ζώου με το σκοινί.

σωθικά (τα) = τα εντόσθια. (Εβγαλε τα σώθικα του αρνιού και τάριξε στη χόβολη).

σωμάδια (η) = το φθαρμένο υπόλειμμα, το πλακουτό βότσαλο με το οποίο παίζουν τα παιδιά τις αιμάδες.

σωμάρια (η) = η λιγούρα - τάση προς έμετο. (Δεν έβαλα τίποτα στο στόμα μου και μόρχεται σωμάρια).

σώνω= τελειώνω, αρκώ. (Μη ρίνεις άλλο λάδι, σώνει όσο έριξες).

σωπάζω = σιωπώ, σταματώ τα κλάματα.

σω= πάψε, βούλωστο.

σωπάνωα = σωπάίνω, σταματώ τα κλάματα. (Να το βάλεις στ' ασπήθι σου να πει, να σωπάσει, να κοιμηθεί).

σώση (η) = το τέλος, το αποτελείωμα, η αποπεράτωση.

σώσμα (το) = το τελευταίο κρασί του βαγενιού ή βαρελιού. Το κατακάθι των υγρών.

σώφεγγα - επρ. = με την πανσέληνο.

T

ταβουλιάζω = δέρνω κάποιον όπως ο γύφτος το ταβούλι, φουσκώνω. (Τον τεμπίχιασε μέσα στο χαντάκι και τον ταβούλιασε στο ξύλο).

τάγιο (το) = χρονικό όριο εργασίας, ημίχρονο, το γιουρούσι. (Πάμε όλοι αντάμα να δώκουμε ένα τάγιο να τελειώνει κι εκείνος ο μονάξιος).

τάζω = υπόσχομαι - αφιερώνω. (Έταξε στον άγιο, έγινε καλά και πάει το τάμα του).

ταϊνιάζω = τεμαχίζω, χωρίζω σε μερίδες (ταϊνια).

ταΐνι (το) = η μερίδα τροφοδοσίας.

τακίμι (το) = το κουστούμι, η ενδυμασία.

ταλαγάνι (το) = κοντοκάπι μάλλινο.

τάλε - κουάλε = πανομοιότυπος, απίταυτος, η, ο.

ταλίμι (το) = επιδειξιότητα στις τέχνες, η δεξιοτεχνία. (Η κάθε δουλειά θέλει το ταλίμι της. — Δεν έχει ταλίμι στη δουλειά του, είναι αμπράζικος).

ταλούμ, ταλούμου (επιρ.) = για παράδειγμα, ας πούμε, φερειπείν. (Ας τόχασες το πορτοφόλι... ταλούμου θ' άναβες κι εσύ ένα κερί στο κιβούρι του πατέρα σου...).

ταμητέλα (η) = η δαντέλα.

ταμπάκαλη (η) = κολοκύθι στιφάδο με φασόλια.

ταμπουλάς (ο) = η συμφόριση. (Στον ύπνο των βάρεσε ταμπουλάς).

ταμπουλιάζομαι = αρρωσταίνω από συμφόρηση.

- ταμπουλοθαρεμένος, η, ο** = ημιμπληγικός, η, ο.
τάντανος (ο) = ο τέτανος
ταξίμι (το) = το γιαρεδάκι, το ρεφρέν.
ταραθερίζω -ομαι = συναλλάσσομαι, παζαρίζω.
ταράτσωμα (το) = η πολυφαγία.
ταρατσώνω = τρώγω μέχρι σκασμού. (*Την ταράτσωσε και πάει για κουβέντα!*)
ταράφι (το) = το σόι, η συριά, η φάρα. (*Δεν έχω κανέναν ανακατεύα με κείνο το ταράφι*).
ταρκάσης, ω, ικο = ο ολόγυμνος, η, ο.
ταρλάρι (το) (επιρ.) = το πανταχόθεν εκτεθειμένο στους ανέμους και στους κινδύνους. (*Μην κάθεσαι στο ταρλάρι ιδρωμένος, θα πλευριτώσεις*).
ταρνάρης, ω, ικο = ο περπατητής με νάζι, με ταρνάρισμα.
ταρναρίζομαι = περπατώ ταρναριστός, με σουστασιόν.
ταρνάρισμα (το) = το κοντοχόρεμα, το λικνιστό περπάτημα.
τάρταρης (ο) = ο ποταμός της κόλασης. (*Να ξεπουντουλωθούν όλα και να γίνουν τάρταρης, ποταμός, φωνές ν' ακούγονται και λαός να μη φαίνεται*).
τάτα (η) = η γιαγιά, η προγιαγιά.
τάτας (ο) = ο πατέρας.
ταυραμάτας, ου, ουδικο = ο δυνατός σαν ταύρος, ο αξεπέραστος επιβήτορας.
ταχιά - αύριο - ταχύ (το) = η επόμενη ημέρα.
τάχτι (το) = το κουμάντο, η μέριμνα. (*Είναι κουμανταδόρος, έχει κάνει το τάχτι του, δεν έχει κανέναν ανάγκη*).
ταχτική (η) = η έμμηνος ρύση, η περίοδος, η σειρά. (*Την βρήκε μικρή η ταχτική της και μικρή την άφοσης*).
τάχυ (το) = το πρώι, την αυγή.
ταχυνή (η) = η αυριανή.
τεκνεφέσι (το) = η φυματίωση των ιπποειδών. (*Καλό άλογο μα από τον πολύ βίκο το βάρεσε τεκνεφέσι, δεν έχει ζωή, δεν είναι ούτε για βαριφόρτωμα, ούτε γι' αλώνισμα, ούτε για το ζυγό*).
τεκνεφεσιάρης, α, ικο = αυτός που πάσχει από τεκνεφέσι.
τέλαλος, η, ο = ο διαπομπευμένος, η, ο - ο ευτελής, ες.
τεμπιχιάζω = προδιαθέτω με λόγια, προειδοποιώ, τον βάζω στη θέση του. (*Τον τεμπιχιάσε του είπε τα σκολιανά του και κείνος δεν έβγαλε αχνιά!*).
τέμπλα (η) = μακρύ ραβδί που ραβδίζουν τον καρπό των δέντρων, η ψηλόλιγνη γυναίκα.
- τεντελάω** = τρεκλίζω, κουτσαίνω, δεν έχω ισορροπία. (*Στέριωσε το τραπέζι να μην τεντελάει*).
τεντέλημα (το) = το παραπάτημα, η άριθμη κίνηση.
τερνενές, ου, ούδικο = ο λιγόμιαλος, η, ο - ο θεληματολόγος.
τέσα (η) = φορητό μετάλλινο δοχείο για τη μεταφορά υγρών, το μπακράτσι, το συφερτάσι.
τεσσεροπαιδίτης, ισσα = ο πατέρας των τεσσάρων τέκνων. (απαλλασσόμενος επιστράτευσης). (*Οι τεσσεροπαιδίτες δεν πήγανε στον πόλεμο του σαράντα*).
τετεντζιά (η) - τετεντή (η) = η σουσουράδα, η σειοκωλιάνα, η σεισπονγή.
τετράδη (η) = η ημέρα της εβδομάδας Τετάρτη.
τετρακλαδιάζομαι = κόβομαι στα τέσσερα - γίνομαι κομμάτια.
τετραμερούθε = κι από τα τέσσερα μέρη του ορίζοντα, πανταχόθεν. (*Τετραμερούθε τους κυκλώσανε με τα μυδράλια και δεν γλίτωσε κανείς τους*).
τετράφταλος, η, ο = ασύφταστος, η, ο - απρόσεχτος, η, ο - αδέξιος, α, ο.
τετεντή (η) = η σουσουράδα, η σειοκωλιάνα.
τετεντήσιος, α, ο = φτιαγμένος από την τετεντή.
τετοιώνω - αποτετοιώνω = αποτελειώνω, συνουσιάζομαι. (*Ο πρόδρος αποτέτοιωνε τη δασκαλίτσα*).
τζακοπόδαρο (το) = το στήριγμα του τζακιού.
τζάντζαλο (το) - μάντζαλο (το) = η οικοσκευή, τα εργαλεία και οι αποσκευές. (*Μάζω τα μάντζαλα τα τσάντζαλα να φύγουμε*).
τζερεμετίζω - τζερεμετάω = ζημιώνω κάποιον οικονομικά.
τζερεφός, η, ο = ιδιότροπος, η, ο - ευέξαιπτος, η, ο - νευριάρης, α, ικο.
τζέρας (ο) = ο ισχυρογνώμων.
τζεροκέφαλος, η, ο = το αγύριστο κεφάλι, ο επίμονος, ο ισχυρογνώμων.
τζιθιέρα (η) = δύλινο φορείο για μεταφορά ωικοδομικών υλικών, η καζάκι, η τζουβιέρα.
τζιθικώνω = κλείνω την πόρτα με το τζιθίκι, με το άγκιστρο.
τζιθίκι (το) = το κλείθρο.
τζινέρης, ω = ο μονόματος, αυτός που βλέπει από το ένα μάτι.
τζιόλα (η) = το πείραγμα, η ενόχληση, η λαδιά, η τζόλα - η τζολιά.
τσιολεύω = ενοχλώ, τσιγκλώ, περιπαίζω.
τζιούκι = αμφιβόλο. (*Τζιούκι την έχει τούτη τη φρά, θα τη χάσει την βουλευτική έδρα*).
τζιουτζιούγι (το) = φρεσκολουσμένο βρέφος, ο κούσιας.

τζιρίκι (το) = ο καλπασμός.

τζιρικώνω = καλπάζω. (*Τζιρίκωσε τ' ἀλογο και διάκηκε να φέρει το γιατρό.*)

τζίτζα (η) = η φωτιά, ο κίνδυνος.

τζιτζιλονόμος, ισσα, ικο = ο λιγόφαγος, ο εκλεχτικός.

τζιτζινάκι (το) = το ροδαλό παιδί, ο καρπός της τζιτζινιάς.

τζίφα (η) = το στέλεχος του αραποσιτόκλαρου από τον καρπό κι επάνω.

τζιφίζω = κόβω τις τζίφες του αραποσιτιού για να μείνουν οι τροφές στους καρπούς και να ψωμάσουν.

τζοθαΐρι (το) = το στολίδι, το μαλαμικό. (*Φόρεσε ούλα τα τζοθαΐρια της και βγήκε στο σεριάνι.*)

τζόρας (ο) = ο τζέρας, ο ιδιότροπος, ο ισχυρογνώμων.

τζουθιέρα (η) = η τζιβιέρα.

τζούκα (η) = η κορφούλα της ραχούλας ή του κοντοβουνιού. (*Βγήκε καταθεού στη τζούκα τον είδανε και τον πυροβολήσανε.*)

τζούκιζα (η) = η βραχώδης τζούκα.

τζουκούλα (η) = η μικρή τζούκα.

τιγάρις = μήπως, σάμπως. (*Τιγαρις ρωτάει και κανέναν; Κάνει ό,τι του κατέβει.*)

τίγκα = φουλ, πλήρες, εντελώς γεμάτο, υπεργλήρες.

τιγκάρω = παραγεμίζω, φουλάρω. (*Μην τα τιγκάρεις τα σακκιά να δένονται.*)

τίκλα (η) = ο σχιστόλιθος, πλακούτσο πέτρωμα, η μπέρτζελη, το αγίνωτο, το ανεβατό ψωμί που ψήθηκε χωρίς να φουσκώσει.

τικλιάζω = δεν ωρίμασα, έμεινα κοντός. (*Δεν είχα αρκετό προζύμι και μου τικλιάσανε τα ψωμιά.*)

τιφίζω = πορδίζω.

τόκα (η) = η χειραψία, το χεροδόσιμο.

τόκας (ο) = πέτρα κυβική διαστάσεων... αβγού στόχος παιχνιδιού για παιδιά και εφήβους.

τόπι (το) = τρούμπλα, το πακέτο του υφάσματος. (*Κατέβασε ο έμπορας ούλα τα τόπια τα υφάσματα και δεν της άρεσε κανένα.*)

τοπιάρης, α, ικο = κατά τόπους, το κακοφυτρωμένο χωράφι, η αραιή διαδήλωση. (*Δεν καλοφυτρώσανε τα σπαρτά, τόπους-τόπους έχουν χερσάδες, είναι τοπιάρικα.*)

τοπούζι (το) = ο ξυλοδαρμός, το μπερντάχι, μπάλα πυροβόλου.

τορνευτός, η, ο = ο όμορφος, η, ο - ο καλαίσθητος, η, ο - ο καλοπελεκτημένος, η, ο.

τόρνικος, α, ο = το ζώο που δεν ακολουθεί το κοπάδι, ανεξαρτητοποιείται και βόσκει μόνο του κυρίως στα απαγορευμένα, σπαρμένα.

τούγκι (το) = ο άξεστος, ο ακαλλιέργητος.

τόμον = όταν, σαν. (*Τόμουν πας πες χαιρετίσματα και στους δίκούς μας.*)

τουμπάκι (το) = ο λοφίσκος, η τζουκούλα.

τουμπέκι (το) = το γουδί, το ξύλινο χαβάνι. (*Πελέκησε κι έφτιασε ένα τουμπέκι από γκορτσιά κι έλιωνε εκεί τα καρύδια και τα μύγδαλα και τάρωγες.*)

τούμπλα (η) = η κυβίστηση - η τούμπα.

τουλμπακιάζομαι = γκρεμοτσακίζομαι. (*Δεν είχα φως, έπεσα σε στρόκλες, γκρεμίστηκα και τουλμπακιάστηκα.*)

τούντουνο (το) = το παραφουσκωμένο, το σε τυπανιάια κατάσταση.

τουνεζής, ιά, ί = ο βυσσινής.

τουραγνά -ω = τυραννώ, βασανίζω, παιδεύω.

τούραγνο (το) - τουραγνία (η) = η τυραννία, ο βασανισμός, η νίλα.

τουράκι (το) = πέτρινο πολυκάθισμα με έναν ή δυο αναβαθμούς. (*Στον αυλόγυρο της εκκλησιάς ήτανε διπλό τουράκι που καθόσανται απολειτουργα και στα πανηγύρια οι γέροι και οι γριες.*)

τουρέσι (το) = το κοκκαλιάρικο γερασμένο ζώο ή άνθρωπος, το λέπενο. (*Εσφαξε ένα τουρέσι και τούμενε απούλητο.*)

τουρκοβελανίδια (η) = ο τζέρος - η δρυς.

τουρκόδεντρο (το) = ο τζέρος - η τουρκοβελανίδια.

τούρλα (η) = πέτρες η μια πάνω στην άλλη στα χτήματα που δεν επιτρέπεται το βόσκισμα των ζώων - απαγορευτικό σήμα τις πιο πολλές φορές ασπρισμένες με ασβέστη - (χοριδί). (*Αμποδάει τη βοσκή, έστησε σ' όλα τα θερισμένα του τούρλες (τουρλιά) και τ' άσπρισε κι δλας με χοριδί.*)

τουρλαηδόνα (η) = η τρελαηδόνα, η λιγόμιαλη κι ατίθαση γυναίκα.

τουρλουμπούσι (το) = ο θόρυβος, ο ντορλοντός, η φασαρία. *Ποιος μαλώνει, τι τουρλουμπούσι γίνεται;*

τουρνόκωλα = ακρογωνιαίως, με προτεταμένον τον πισινό. (*Τον γύρισε τουρνόκωλα με την πρώτη αναφανταλιά.*)

τουρνοκωλιάζομαι = προτείνω τον πρωκτό. (*Να μου κάνεις εσύ, κόρη μου, τις ενέσεις δεν θέλω να τουρνοκωλιάζομαι στον ξένον άνθρωπο.*)

τουρνοκωλιάζω = αναποδογυρίζω, κάθομαι γι' αφόδευση. (*Τουρνοκωλιάστηκε κατάστρατα κι έκανε την ανάγκη του.*)

τουρτούρα (η) = είδος άγριου περιστεριού, τρυγό-

VI.

τουρτούρας (ο) = ο πολυλογάς, ο φλύαρος.**τράγια (η)** = η κάπτα από τραγόμαλλο ή από δέρμα τράγου. (*Πάρε την τράγια σου, έρχεται βροχή.*)**τραγίλα (η)** = η οργασμική αποφορά του τράγου.**τρακάδα (η) - τρακάς (ο)** = η πόστα των καυσόξελων, η ντάνα.**τρακαδιάζω** = ποστιάζω, ντανιάζω. (*Κουβάλαγαν και τρακάδιαζαν τα ξύλα του χειμώνα στις αυλές.*)**τρακάς (ο)** = η πόστα, η ντάνα.**τραναρός, η, ο** = ο παρά αξία κατέχων θέση εξουσίας. (*Τον κάναμε κι εφτούνονε με τις κάλπες τραναρόνε!*)**τρανή (η)** = η νόνα, η γιαγιά. (*Τράβα να κάνεις το θέλημα της τρανής σου να πάρεις την ευκή της.*)**τρανήκω (η)** = η προγιαγιά, η προνόνα.**τράμπα (η)** = η ανταλλαγή ζώων ή προϊόντων. (*Έκανα τράμπα το γαϊδούρι μου με τρεις προβατίνες.*)**τράπα (η)** = η καταπακτή.**τρασ(ι)το (το)** = το ταγάρι, το σακκούλι.**τραπέτσι (το)** = το θειικό οξύ, το σπύρτο, το πολύ αλμυρό.**τραφιάζω - ομαι** = βάζω σε τάφρο, πέφτω σε τάφρο.**τράφος (ο)** = η τάφρος.**τραχανοχάφτης, α, ικο** = ο ανόητος, η, ο - ο ρέμπελος, η, ο - το παρασιτικό άτομο.**τρεμοκούκουράω** = τρέμω από το κρύο. (*Δεν πήρε το χοντρό σκουτί του και θα τρεμοκουκουράει όλη μέρα από το κρύο.*)**τριάρικο (το)** = το τριτάρικο. (*Έπαιρνε τα χωράφια τριάρικα, έβανε μόνο τη δουλειά κι έπαιρνε το τρίτο σ' αλώνι.*)**τριγυρινά (επρ)** = γύροθεν. (*Εδώ κάπου τριγυρνά θα το άφησες, ψάξε και θα το βρεις.*)**τριγυρινός, η, ο** = κοντοχωριανός, η, ο - κοντογείτονας, ντόπιος, α, ο.**τρικέρης (ο)** = ο σατανάς.**τρικόμπι (το)** = ο αυχένας. (*Του έδωκε μια με το μαστούκι στο τρικόμπι και τον άφηκε στον τόπο.*)**τριότα (η)** = παιδικό παιχνίδι που παίζεται με τρία ή εννέα ή δώδεκα χαλίκια. Το όνομά μας με τρία γράμματα λ.χ. Θ. Κ. Τ.**τριότης (ο)** = ο βοηθός των κτιστών, ο αποδότης της λάσπης και των λιθαριών.**τριπλοχρονίτικος, η, ο** = αυτός που έκλεισε τα τρία του χρόνια.**τριπόδι (το)** = ο καλπασμός.**τριποδίζω** = καβαλώ και καλπάζω το ζώο. (*Τριπόδισε το άλογο και δεν τον βρήκε η βροχή στη στράτα.*)**τρισκατάρατος (ο)** = ο σατανάς και ο καρκίνος.**τριτάρικο (το)** = καλλιέργεια χτήματος που ο καλλιεργητής βάζει μόνο την εργασία και παίρνει το ένα τρίτο της παραγωγής (λέγεται και τριάρικο).**τρίτσα (η)** = το ψάθινο καπέλο.**τριτσινάω** = χοροπηδώ άρουθα και άσκοπα. (*Δεν στέκεται να το φορτώσουνε, έχει χούκι το μουλάρι, τριτσινάει, τη δεκάρα βαρεί με τα πέταλά του.*)**τριφτιάδες (οι) - ντρούμιζες (οι) - μπιρμπιλιώνες (οι)** = είδος κριθαρακιού πρόχειρου.**τριψάνα (η)** = ψωμί παπαρωμένο μέσα σε ζουμί ή γάλα. (*Άρμεγε τη γίδα έκανε μέσα το ψωμί τριψάνα και έτρωγε την πάσα αυγή.*)**τριψιάνα (η)** = η τριψάνα.**τριψιανίζω** = τρίβω το ψωμί στο γάλα ή το ζουμί για να φτιάσω τριψάνα.**τροκάνι (το)** = χάλκινο σφαιρικό κουδούνι των προβάτων. Το τροκάκι.**τρόκλα (η)** = η λακκούβα. (*Είχε τρόκλες ο δρόμος κι άργησε ναρθεί.*)**τρόκος (ο)** = το γρήγορο περιπάτημα του αλόγου.**τρουμπετάρης - ισσα** = ο καραμουζάρης, ο αγροτικός ταχυδρόμος, διανομέας.**τρούμπιτλα (η)** = το πακέτο του υφάσματος. (*Το τρούπωσα, τόκρυψα στις σαράντα τρούπες, το βάζο με το γλυκό... μα κείνα τα βρήκανε.*)**τρουμπούκι (το)** = ο καρπός του αραποσιτιού.**τρουποκεφαλιάζω** = χτυπώ κάποιον με πέτρες ή ξύλο και του κάνω πληγές στο κεφάλι.**τρουπόκωλος, η, ο** = είδος πουλιού, ο κίναιδος, ο πούστης.**τρουπόξυλο (το)** = το ξύλο της σκαλωσιάς που περνά μέσα από τον τοίχο.**τρουπώνω** = τρυπώνω, κρύβω κάτι, διαπερνώ από κάποια τρύπα, παίρνω τη θέση κάποιου άλλου κρυφά.**τροχαλιάζω** = μαζεύω πέτρες σε σωρό, χτίζω άτεχνα. (*Αυτός μάτια μου δεν ξέρει να χτίσει, τροχαλιάζει!*) (*Μάζεψε τις χοντρές πέτρες κι άλλες έφτασε πεζούλια κι άλλες έστησε τροχάλι στην άκρη του χωραφίου.*)**τροχάλι (το)** = η άχρηστη πέτρα του χωραφίου.**τρόχαλος (ο)** = ο σωρός από πέτρες.**τρυγητής (ο)** = ο μήνας Σεπτέμβρης.**τρυφερούδι (το)** = το μικρό σε ηλικία ζώο ή άνθρωπος.

τσάθαλο (το) = το ράκος, το σάβανο. (*Εδεσε τα τσάθαλά της στο μποξά και καρτέραγε το χάρο.*)

τσάγαλο (το) - τσίργαλο (το) = το χλωρό ακάρπιστο αμύγδαλο. (*τρώνε την πράσινη φλύδα τα παιδιά.*)

τσαγκάδα (η) = η ταγκάδα, η στυφάδα, η στέρφη γιδα ή προβατίνα.

τσαγκός, η, ο = ο στυφός, η, ο - ο τάγκος.

τσαγκρί (το) - τσάγκρα (η) - τσάγκρος (ο) = μονόκανο μπροστογεμί όπλο.

τσάζω = κινούμαι ελαφρώς - παίρνω πρωτοβουλία. (*Έχει κακούργα πεθερά, δεν κόταγε μπροστά της να τοάξει.*)

τσαΐρι (το) = το παρατημένο για πολλά χρόνια χωράφι.

τσάκα (η) = η παγίδα.

τσακανίζω = σφυρηλατώ, σφυροκοπώ. (*Τσακανίζει η Μαριώ, σπάει μύγδαλα για γλυκό.*)

τσακλάνι (το) = το τελευταίο γάλα της προβατίνας, λίγο πριν τη γέννα της και το νέο γάλα της.

τσακλοκούδουνο (το) = ο αλαφρόμυαλος, ο επιπόλαιος.

τσακιρώνω -ομαι = μπάζω κάποιον στο κέφι, μπαίνω στο κέφι.

τσακίρι (το) = το κέφι με αλκοόλ.

τσακόνι (το) = το μικρό ατομικό ταγαράκι.

τσακώνω = πιάνω, συλλαμβάνω, παγιδεύω. (*Εσταινε τσάκες στ' αμπέλια και τσάκωνε πέρδικες.*)

τσαλαφός, η, ο = ο φλύαρος, η, ο - ο επιπόλαιος, η, ο.

τσαμαδός, η, ο = ο μαδημένος, η, ο - ο με λίγο τρίχωμα.

τσάμπα - γιάκα = έπεσα σε παγίδα.

τσαμπάσης (ο) = ο έμπορας αιλόγων, μουλαριών και γαϊδάρων.

τσαμπίδα (η) = το ξεχασμένο μικροστάφυλο κατά τον τρύγο.

τσαμπιδολογώ = ψάχνω να βρω τσαμπίδες στα τρυγημένα αμπέλια. (*Τον Οκτώβρη που γυρίζαμε τα Σαββατόβραδα στο χωριό, τσαμπιδολογάγαμε στα λαγκαδιανά αμπέλια.*)

τσαμπούνα (η) = ο πήδακας του νερού σε σπασμένον αγωγό.

τσάμπουρο (το) = η τσαμπίδα. (*Αν μ' αγαπήσεις τσάμπουρο, θα σ' αγαπώ σταφύλι. Κι αν με φιλείς στο μάγουλο, θα σε φιλιώ στ' αχείλι.*)

τσαπαλίζω - τσαπίζω = σκαλίζω, σκάβω με την τσάπια (αξίνα).

τσαπέλα (η) = η βουρλιά, η αρμαθιά, το ξύλινο

άνοιγμα του νερού στους νερόμυλους, το σιφούνι.

τσαπελόσυκο (το) = το λιασμένο ξερό σύκο.

τσαπερδόνα (η) = η ζωηρή, πεταχτούλα κοπελούδα.

τσάπι (το) = η συνήθεια - το χούι. (*Να μην πάρεις τα τσάπια του πατέρα σου του μπεκρή, να ξεσούσεις.*)

τσαπί (το) - τσάπα (η) = η αξίνα.

τσαπουλάω -ω = κολατσίω, τρώγω λίγο. (*Μην τσαπουλάς από δω κι από κει, κάτσε στο τραπέζι να σου βάλω να φας κανονικά σαν άνθρωπος.*)

τσαπράκι (το) = κουμπί, γάτζος.

τσαπρακώνω = κουμπώνω με τσαπράκι. (*Τσαπρακώσου, συμμαζώξου, θα πουντιάσεις.*)

τσαπώνω = δυναμώνω, αντρειεύω, ξεγερεύω. (*Ωσπου να τσαπώσουνε τα παιδιά τους δουλεύανε και οι δυο τους μονάξιοι Ήλιο με Ήλιο.*)

τσάρκος (ο) = μικρό μαντρί για τ' αρνοκάτσικα.

τσάρνοβος, η, ο = ο δύσκαμπτος, η, ο - ο άκαμπτος, η, ο. (*Το μαντέμι είναι τσάρνοβο, δεν λυγάει, σπάει σαν αλάτι.*)

τσάταλος (ο) = η αναστάτωση, το σκόρπισμα. (*Τα βρήκε να βόσκουν στα δικά του και τους έδωκε έναν τσάταλο και τα ξελαχυσούρησε.*)

τσάτσα (η) = η θείτσα, η θεία, η θειούλα.

τσαφαλάω = φλυαρώ, κάνω φασαρία. (*Κάποιος τσαφαλάει... — Μαλώνουν οι συννυφάδες του Λια.*)

τσάφαλος (ο) = ο θόρυβος, το θρόισμα.

τσάχαλο (το) = το μικρό απόκλαδο του δέντρου. (*Μαζεψε κάνα τσάχαλο για προσάναμα, ν' ανάψουμε φωτιά.*)

τσαχλοκούδουνο (το) = ο ελαφρόμυαλος, η, ο - ο επιπόλαιος, η, ο - ο ανυπόληπτος, η, ο.

τσέγκουρο (το) = το τσάμπουρο - το μικρό σταφύλι που απόμενε στο αμπέλι μετά τον τρύγο.

τσεκουζάκια (τα) = τα κυκλάμινα.

τσέπι (το) = το κέρατο, το κέρας.

τσέρα (η) = η σπάθα, το μυαλό, η υπόληψη. (*Είναι βαρύσκοπο το παιδί στα γράμματα, μην το ζορίζετε καιτ' αρρωστήσετε, δεν κόβει η τσέρα του.*)

τσερβέλο (το) = το μυαλό, το νιονιό.

τσερδώνω = παραδίνομαι, πεθαίνω. (*Έπεσε από την απιδιά, έχασε την πινογά του και πέφτονταν ο Ήλιος τα τσέρδωσε!.*)

τσέρλα (η) = υδαρές περίττωμα, η διάρροια.

τσερλιάρης, α, ικο = ο φοβιτσιάρης, α, ικο - ο πάσχων από διάρροια.

- τσερλίζομαι** = πάσχω από διάρροια. (Τα πρόβατα φάγανε γρασίδι με δροσιά και τσαρλίζονται, σπορίζονται).
- τσέτουλα (η)** = η πήχη για μέτρημα του γάλακτος στο λεβέτι.
- τσιαλυχτάω** = αναγκάζω με φωνές και προτροπές εργάτες να παράγουν περισσότερο έργο.
- τσιάπι (το)** = η συνήθεια, το χούκι. *(Πήρε τα τσιάπια του πατέρα του, απίταυτος σ' ούλα του).*
- τσιατάλα (η)** = η διχάλα.
- τσιατουμάς (ο)** = το χώρισμα του σπιτιού με μπαγλαντί και αργιλόλασπη.
- τσιάφι (το) - τσίφι (το)** = το τσιφούρι, ο κρύος άνεμος, ο χιονιάς.
- τσιθουρίζω** = βασανίζω. (*Μια ζωή πην τσιθουρίζε, πέθανε και λευτερώθηκε και κείνος και τούτη*).
- τσιγαρίδα (η)** = τσιγαρισμένο και παστωμένο κρέας χοιρινό μαζί με το δέρμα.
- τσικλί (το)** = το μάτσο από κλωστές μπαλώματος.
- τσικλιάζω** = κάνω τις κλωστές τσικλιά.
- τσιλιθήθρα (η)** = η σουσουράδα, ο ισχνός άνθρωπος.
- τσίλιος, α, ο** = τσίλικος, η, ο.
- τσιλίκι (το)** = το ξυλάκι του τσιλίκια, το σβέλτο κι αεικίνητο ζώο ή άτομο.
- τσίλικος, η, ίκο** = αεικίνητος, η, ο - ο ψαρής, ια, ί.
- τσίμα - τσίμα** = ίσα-ίσα, ακριβώς, ταμάρι.
- τσιμπλής (ο)** = το λαδολύχναρο.
- τσιμπουροβύζα (η)** = η γίδα ή η προβατίνα που έχει ασφιχτά και μικρά μαστάρια.
- τσιμπουρομάσταρη (η)** = η τσιμουροβύζα.
- τσινιάρης, α, ίκο** = ο ευέξαπτος, η, ο - ο ιδιότροπος, η, ο.
- τσινιοπορδάρων** = πηδώ και πέρδομαι, θυμώνω κι απειλώ χωρίς αποτέλεσμα.
- τσινιοπορδάρισμα (το)** = οι κούφιες κι αναποτελεσματικές απειλές.
- τσιόλι (το)** = το πρόχειρο κλινοσκέπασμα. (*Πήρε ένα τσιόλι και δάγκω και κοιμήθηκε μοναχός του στην ταράτσα*).
- τσιόνης (ο)** = ο κοκκινολαίμης.
- τσιρομπίλι (το)** = το μικρό παιδί, το κουτσούβελο.
- τσιούπα (η)** = η κόρη.
- τσιουπαρώνα (η)** = η μεγαλόσωμη κι ωραία κόρη.
- τσιουπτή (η)** = η κόρη που σεληνιάζεται, η επιληπτική κόρη. (*Πάθαινε, σεληνιαζόταν —όξω από τ' αυτιά μας — και δεν την κράζανε με τ' όνομά της, την κράζανε Τσιουπτή — Τα σερνικά τα κράζανε: Μπέμπη!*).
- τσιουπτί (το)** = το κοριτσάκι.
- τσιπίρι (το)** = ο τσιπουριάνος, ο κοκκινολαίμης, ο καλογιάννος.
- τσιποδέντρα (η)** = ο δρυοκολάπτης.
- τσίπος, α, ο** = το γίδι με κοντά αφτιά.
- τσιπουριά (η)** = το ασκί για τη μεταφορά των τσιπουρών, πατημένων σταφυλιών.
- τσιπουρίτης (ο)** = το κρασοβάρελο.
- τσιπούσι (το)** = το ξεφάντωμα, το γλεντοκόπι.
- τσιπρογιάννος (ο)** = ο καλογιάννος, ο κοκκινολαίμης.
- τσιράκι (το)** = ο κάλφας, το μαστορόπουλο, ο παραγιός.
- τσιργαλό (το)** = το άγουρο αμύγδαλο.
- τσιροπούλι (το)** = το νεογέννητο κοτόπουλο, τα μικρόσωμα πουλιά του βουνού και του κάμπου.
- τσίρος (ο)** = ο μικρόσωμος και άσαρκος άνθρωπος.
- τσιορομπίλι (το)** = το μικρό παιδί.
- τσίτα (η)** = η μέγγενη, η αρπάγη.
- τσιτάδι (το)** = το ζόμπολο, το μικρό λιθάρι που κάλυπτε τα κενά του τοίχου κατά το χτίσιμο.
- τσίτι (το)** = ύφασμα του εργοστασίου ΤΣΙΤΗ.
- τσίτουρας (ο)** = ο κούτουλας, μεγάλη κουτάλα για το μέτρημα του γάλακτος κατά το σμίξιμο των κοπαδιών.
- τσίτσα (η)** = ξύλινο δοχείο με ιμάντα για μεταφορά κρασιού.
- τσιτσί (το)** = το κρέας.
- τσιτισδώνω -ομαι** = ξεγυμνώνομαι εντελώς. (*Οι ξανέντρωπες! Τσιτισδώνονται μπροστά σ' ούλον τον κόσμο*).
- τσιτισκώνω** = προκαλώ δυσφορία σε κάποιον, τον σκάζω. (*Μου έπιασε την πολυλογία και με τσιτισκώσεις*).
- τσιτισιρίζω** = βγάζω ήχους βρασμού - σιγοσφυρίζω - σιγοψήνομαι. (*Τα σφαλιγκάρια άμα τα βάλεις στη σπρούχην κι όσο να ψηθούν καλά τσιτισιρίζουν*).
- τσίφι (το)** = το πρωινό ξεροπάγανο.
- τσιφιλιά (η)** = το πιεστήριο για την έκθλιψη των σταφυλιών - η στρίβλα.
- τσιφιλιάζω** = στίβω τα τσίπουρα με την τσιφιλιά.
- τσιφούρι (το)** = ο κρύος αέρας με αραιές νιφάδες χιονιού.
- τσιφουρίλα (η)** = η κρυάδα από το τσιφούρι.
- τσιχλιμπίτζος (ο)** = ο αδύνατος και ζωηρό γεανίας.
- τσιώνα (η)** = σημαδόπετρα στο χωράφι. (*Χωρίσαμε το χωράφι σε μερδικά. Βάλαμε τσιώνες στα σύνερα... και οι τσιώνες αρχίσανε να περπατάνε!*).
- τσογκάνι (το)** = υπολοιπο κομμένου δέντρου ή κλώνου.
- τσογκάρι (το)** = η βραχώδης κορφούλα του λόφου.
- τσοκαλίζω** = στουμπίζω, χτυπώ κάτι και το λιώνω.

(Τσοκάλα το κριάς με το σκεπάρνι να γιομίσουμε τα λοκάνικα).

τσοκάλισμα (το) = το στούμπισμα, το λιώσιμο.

τσοκάνι (το) = χαλκοματένιο πλακέ κουδούνι των γιδοπροβάτων.

τσόκας (ο) = ο τόκας, πέτρα, σημάδι για οιμώνυμο παιδικό παιχνίδι.

τσόλι (το) = μικρό κλινοσκέπασμα. (*Πήρε το τσόλι του και πάει να κοιμηθεί όχω*).

τσορομπίλι (το) = το τσορομπίλι, το κουτσούβελο.

τσόρος, ω = ο ιδιότροπος. (*Δεν έχει στρέγο ο λόγος του, δεν βροχιάζεται, είναι τσόρος*).

τσοτσόνι (το) = μια από τις πέτρες τις αρμάθας παιδικού παιγνιδιού.

τσου = όχι. (*Τόβρες το γαιδούρι, Χρόνη; — Τσου! [όχι]*).

τσούγδης, ω, ικο = ο πικρόχολος, η, ο - ο ευαιξάπτος, η, ο - ο ψευτογωαστής.

τσουκάλα (η) = η πήλινη χύτρα.

τσουκαλόκαφτο (το) = το βρασμένο κρασί στο τσουκάλι, το πότζι.

τσουύκλα (η) = η στενοσιά, ο περιορισμένος χώρος. (*Δεν έχει αέρα κι έμπαση το σπιτοτόπιό, είναι τσουύκλα*).

τσουκλώνω = περιορίζω, πιέζω, πολιορκώ.

τσουλάγρα (η) = ο πήδακας πιεσμένου νερού, η τσαμπούνα.

τσουλαφτιάζομαι = αφουγκράζομαι με προσοχή, αφτιάζομαι, ξαφνιάζομαι. (*Άκουσε τ' όνομά του και τσουλαπιάστηκε*).

τσούλος, α, ο = το πρόβατο με πολύ κοντά αφτιά.

τσουλουκανάς (ο) = το ιδιότροπο κι αυστηρό αφεντικό.

τσουλώνω = τεντώνω, ανυψώνω. (*Τσουλώσε το μαλλί, φόρεσε και τα καλά της και πάει*).

τσουλούφι (το) = το μαλλί του κεφαλιού, η φράτζα.

τσουνί (το) = το πέος του νηπίου.

τσουνός (ο) = το πέος - ο σκύλος. (*Παιζει με το τσουνί του ακόμα... — Όλες οι τσουνες κουτάβια γεννάνε*).

τσουνουτεύω = περιτέμνω, κάνω σε κάποιον περιτομή.

τσουμπλέκι (το) = το ανάχρειο του σπιτιού - η οικοσκευή.

τσούπης (ο) - τσάπης (ο) - τράγος (ο) = το πρώτο τραγί του κοπαδιού. (*Στον τσούπη κρεμάνε το τρανο κυπρι*).

τσούρα (η) = η χωρίστρα των μαλλιών της κεφαλής, η καπέτα.

τσουρουλιάζω = κομματιάζω, τεμαχίζω. (*Τσουρούλιασε το ζυμάρι του τραχανά κι άπλωτο στη*

λιοπάνα).

τσουρούλι (το) = το τεμάχιο, το μερίδιο, το ψυχοκόμματο.

τσουρούμι (το) = το υψηματάκι - ο λοφίσκος.

τσουρούτης, α, ικο = ο λειψός, η, ο - ο σουνούτης.

(*Εγώ το εμπόρευμα σου τόδωκα πρόσβαρο, εσύ τα λεφτά μου τάφερες τσουρούτικα, λειψά. Είναι σιουνούτης ο Τούρκος αλλά την πολλιά την έχει*).

τσουρουτεύω = περικόβω, αφαιρώ, μειώνω το πλήρες. (*Μην τσουρουτεύεις το κερί της εκκλησιάς*).

τσουρώνω = αντιδρώ, αντιστέκομαι, εκνευρίζομαι.

τσουτσούρωμα (το) = η προκλητική επίδειξη, το κορδάρεμα.

τσουτσουρώνομαι = επιδεικνύομαι προκλητικά, κορδαρέυομαι. (*Οσο και να τσουτσουρεύεται κανένας δεν τον λογαριάζει για τίποτα*).

τυπιάζω = διπλώνω (σε τύπες) ύφασμα ή χαρτί, πακετάρω.

τυφλοκούταβο (το) = το σκυλοκούταβο, το τυφλό νεογέννητο σκυλάκι.

τωρούλια (επιρ.) = μόλις πριν λιγάκι. (*Τωρούλια πέρασε κι ο Παναγής και πάει στη χώρα*).

Υ

Φ

φάγνα (η) = η χορταρένια τροφή των ζώων.

φαγουλάτο (το) = το εκλεκτό προφαντό - το πραφντικό.

φαγκρίζω = ξεδιακρίνω, βλέπω αμυδρά, μισοδιάφανα. (*Δεν βλέπω ούτε γάιδαρο φορτωμένον άχυρα, ίσα που φαγκρίζω*).

φάγουσα (η) = η γάγγραινα - η σήψη των ιστών από οποιαδήποτε αιτία.

φακλάνα (η) = η παχιά αδέξια κι ανόητη γυναίκα.

φάκνα (η) = η φάγνα - η τροφή των ζώων.

φακνίζω = δίνω φάκνα στα ζώα. (*Τα ζα φακνίνει κι όπου νάναι, έρχεται*).

φαλίδας, ω = ο ξεπεσμένος οικονομικά, ο χρεοκοπημένος, ο θεόφτωχος.

φαλίδεύω = χρεοκοπώ. (*Είχε βιος. Το γύρισε στα χαρτιά και στα ζάρια και φαλίδεψε*).

φαλίδο (το) = η χρεοκοπία.

φαλτσόνης, α, ικο = ο καταφερτζής, ου.

φαντιάζομαι = υπερηφανεύομαι, αεροβατώ.

φανέστρα (η) = το παράθυρο στη στέγη του σπιτιού.

φαντιασμένος, η, ο = ονειροπαρμένος, η, ο - υπερ-

φίαλος.

φαντούσιμος, η, ο = εμφανίσιμος, η, ο.

φαραμονάω = φοβερίζω - βρίζω - ωρίομαι. (*Φαραμονάει και λέει πως θα την σκιαχτούμε.*)

φαρμακούτης -α = ο πικρόχολος, η, ο, η πέννα. (*Δεν έχω να φαραμονάω, θα τον πάω στο νόμο να του ισιώσῃ την καμπούρα η φαρμακούτα [=η πέννα].*)

φαρμακούληθρα (η) = πικρό λαχανικό του βουνού, η πικραλήθρα.

φάσα (η) = διαβατάρικο πουλί του δάσους, τσίχλα, το επιμανικό στένωμα.

φαρφαλιάρης, α, ικο = ο φαρφαράς.

φαρφαράς, ου, ούδικο = ο πολυλογάς, ο αερολόγος.

φασώνω = βάζω φάσεις στο ρούχο.

φανφάρας, ω, ικο = πολυλογάς, κουφιολόγος.

φαφατιάζω = βάζω ψωμί ή παξιμάδι στο νέρο να παπαρώσει, να φαφατιάσει, αλλά και φουσκώνει το δέρμα των χεριών μου ή των ποδιών μου από μεγάλη παραμονή στο νερό.

φαφάτιασμα (το) = η διαπότιση στερεού με υγρό, το παπάρωμα.

φέγγος (ο) = το άστραφμα, η φεγγοβολή.

φέγγου = η ματιά, το γρήγορο πέρασμα. (*Φέγγου πέρασε και δεν τον καλοείδα, δεν είμαι σίγουρος αν ήταν εκείνος.*)

φεγκρίζω = μόλις που διακρίνω μια ηλιαχτίδα. *Δεν βλέπω, ίσα που φεγγρίζω.*

φελάδω = αξίζω, ωφελώ.

φεκλόνι (το) - φεκλιά = το ξεσκίδι, το κουρέλι.

φέλεθρο (το) θλ. σφέλεθρο = το φθαρμένο υπόδημα. (*Έβαλε στα πόδια τα φέλεθρά του και πάει στην ταβέρνα.*)

φελί (το) = μια πέτσα βακαλάος, το τρήμα.

φερντάσι (το) = το τάγιο, το ημίχρονο, η επίθεση, ο χρόνος εργασίας μεταξύ δυο παύσεων.

φερντάσω (η) = η γυναίκα που διατηρεί πολλές συγχρόνως ερωτικές σχέσεις, (όχι πάρνη).

φέρτε = το αποκορύφωμα, η βεντέμα, το φουλ.

φερτός, η, ο = ο απόδημος, ο επεροδημότης, ο από άλλον τόπο.

φευγαλάς, ου, ούδικο = ο ταξιδιώτης, ο ταξιδιάρης, ο διαρκώς μετακινούμενος. (*Δεν τον έβλεπε το σπίτι, ήταν ούλο φευγαλάς.*)

φευγώτης, ισσα, ικο = ο φυγόδικος, η, ο - ο δραπέτης των φυλακών, ο λήσταρχος. (*Ήταν μια ζωή φευγώτης, τον κυνηγάγανε τ' αποσπάσματα.*)

φιδομύτης, α, ικο = ο κακόψυχος, η, ο - ο κακεντρεχής, ες. (*Τον κακό λόγο τον έχει μπροστά από τα χείλια, φαρμακόγλωσσος, φαρμακομύ-*

της).

φιλιά (η) = το φίλεμα, το τραταμέντο. (*Θα φτιάσω ένα βάζο γλυκό για μια φιλιά, έναν καταλαχιάρη.*)

φίντα (η) = η φιγούρα, η μασκότ, η σερμαγιά, το καμάρι. (*Ήτανε λεβαντάνθρωπος και τραγούδαγε και καλά, τον είχε για φίντα στην ταβέρνα ο Παναγής.*)

φιρφιρής, ου = ο χρεοκοπημένος, ο αδέκαρος.

φιρι-φίρι = ίσα-ίσα, ταμάμ, ακριβώς. (*Αφέντη Λια, φιρι-φίρι με τις φτέρες είσαι, [κοντός].*)

φιρι-φιρί = αμέσως, χωρίς αργοπορία, καλά και σώνει.

φίσκα = πλήρες - εντελώς γεμάτο.

φισκάρω = παραγεμίζω, φουλάρω. (*Να τα φισκάρεις τα δοχεία για να μην γκλουκουκάνε.*)

φιτιλιά (η) = η υπονόμευση, η ύπουλη συκοφαντία, ο κακός λόγος. (*Τη φιτιλιά την έβαλε η γυναίκα κι έγινε το κακό.*)

φιτιλιάζω = βάζω φιτιλί στο λυχνάρι ή στο φανάρι.

φίτσο (το) = το θάρρος, το μπρίο, η προτροπή. (*Τούδιναν φίτσο οι γιαγιές και οι παππούληδες και τώρα... κατάντησε στα σίδερα.*)

φιώτσος, α, ο = ο βαπτιστικός.

φλάσκα (η) - νεροφλάσκα (η) = το μεγάλο δερμάτινο δοχείο για μεταφορά νερού, το νεροτόμαρο.

φλασκί (το) = η ατομική νεροφλάσκα - το δερμάτινο παγούρι.

φλέσσουρο (το) = το ξερό απόκλαρο, τα ξερά κομμένα φρύγανα. (*Να πετάξετε τα φλέσσουρα μην πιάσουνε φωτιά και καεί το χωριό.*)

φλέτσα (η) = η φλύδα μαζί με ξύλο δέντρου.

φλοιύμινο (το) = το ποτάμι. (*Το πήρε το φλοιύμινο και πάει.*)

φλούτσος (ο) = ο αδέκαρος, ο σκορποχέρης, ο σπάταλος.

φλύτσι (το) - φλούτσι (το) = το κάλυμμα του αραβοσιτόκαρπου. (*Να φέρεις άχυουρα για τα ζακαι φλύτσια για τον πατέρα. [=για τοιγαρόχαρτα].*)

φόντε-φόνταν - φόντας = όταν, οπόταν.

φόντι (το) = το πρόσθετο δέρμα στη φτέρνα του παπουτσιού.

φορτσάτο (το) = το κομμάτι του σκοινιού.

φορτσέρι (το) - φουρτσέρι (το) = το μπαούλο το επενδυμένο με λαμαρίνα.

φορτωμένη (η) = η έγκυος. (*Είναι πάλε φορτωμένη η Γάργανια.*)

φορτωτήρα (η) = ξύλο διχαλωτό που στυλώνει το ένα πλευρό του φορτώματος, ώσπου να φορτωθεί το άλλο πλευρό..

φούγα (η) = η ερωτική επιθυμία, η φλόγα του καλοκαιριού. (*Τον αγάπαγε, τον είδε στολισμένονε την έφερε σε φούγα και του παραδόθηκε.*)

φουγιάζω = έρχομαι σε ανικανοποίητον οργασμό, χάνω τον καρπό. (*Τα βάρεσε λίβας τα σιτάρια απάνου στο γάλα και φουγιάσανε.*)

φουγιάρης, α, ικο = ο ερωτοκαημένος, η, ο.

φούλα (η) = η αδελφή.

φούλης (ο) = ο αδελφός.

φουμιά (η) = η φήμη, η δόξα, η διαφήμιση.

φουντέρα (η) = η φλόγα, το φόρτε.

φουντουλος (ο) = ο λάμπαδος, η φλόγα.

φουντουλώνω = λαμπταδίζω. (*Σύμπα τη φωτιά να φουντουλώσει.*)

φουρκί (το) = η απόσταση του δείχτη από τον αντίχειρα, μονάδα μέτρησης των υφασμάτων. (*Ένα φουρκί σκοινί, άμα δεν τόχεις, σου βγαίνει ο πάτος ένα φουρκί όξω για να το βρεις.*)

φούρλα (η) = μια ολόκληρη στροφή του χορευτή.

φουρλάσω (η) = η πασαπόρτα, η γυναίκα που περιφέρεται ασκόπως.

φουρλατίζω = περιφέρομαι και φοβερίζω. (*Άρχισες τις φοβέρες και τα φουρλατίσματα για να σε σκιαχτώ.*)

φουρλάτισμα (το) = το ανόητο φοβέρισμα, οι άσκοπες βόλτες.

φουρνόδαυλο (το) = το δαυλί από το κάψιμο του φούρνου.

φουρνοκάθομαι = κάθομαι έτσι που φαίνονται τα σκέλη μου, το εσώρουχό μου. (*Μή φουρνοκάθεσαι και φαίνεται το βρακί σου, μωρή!*)

φουρνόλακκας (ο) = το σταχτοφούρνι του τζακιού ή του φούρνου. Γίόμισε ο φουρνόλακκας στάχτη, να την πετάξεις με τον ταβά [ταψί] στον κήπο στα κλαριά).

φουρνομύτης, α, ικο = ο με πολύ ανοιχτά ρουθούνια.

φουρνόπανο (το) = το πανί που καθαρίζουν τις στάχτες του φούρνου για να ρίξουν το ζυμάρι για ψήσιμο.

φουρφουκιάζω = γεμίζω από ζωύφια (ψείρες, ψύλλους). (*Φουρφουκιάσαμε από τις ψείρες, πρέπει ν' αγοράσουμε ψειρόσκονη.*)

φουρφούκι (το) = το πλήθος - το πλήθος των παρασίτων σε ζώα και ανθρώπους.

φουρφουλιάζω = γεμίζω από ψείρες ή άλλα παράσιτα.

φουσέκι (το) = το φυσίγγιο.

φουσκί (το) = η χωνεμένη ζωοκοπριά.

φουσκιά (η) = η ανατροπή - το σβέρκωμα - η ήττα. (*Τον άρπαξε από την παραμαλιά και του έδωκε*

μια φουσκιά που ήταν σύλια δική του.

φουσκιώ = ρίχνω φουσκί στα δέντρα ή στις καλλιέργειες.

φουύσκισμα (το) = το λιπάρισμα των χτημάτων ή των δέντρων με φουσκί.

φουύσκοβαν = διαβάλλω - συκοφαντώ. (*Τον φουύσκοβανε η μάνα του και την μαύριζε στο ξύλο τη γυναίκα του.*)

φουύσκος (ο) = η φουσκιά.

φουύσκουνιάζω = αφύσικα παχαίνω. (*Από τα πολλά φάρμακα φουύσκουνιασε και ξάσπρισε.*)

φουφουνιάζω = φουύσκουνιάζω.

φουφούνισμα (το) - μπαφούνισμα (το) = το αφύσικο φουύσκωμα του σώματος.

φραγκοτράπεζο (το) = το τραπέζι με τα τέσσερα πόδια και με συρτάρι, ψηλότερο από το σοφρά.

φρατσαλάω = κάνω μικροθόρυβο. (*Άκουσε φράτσαλο και ντουφέκησε... μα δεν ήταν λαγός, ήταν άνθρωπος!*)

φράτσαλος (ο) = ο μικροθόρυβος.

φρατσιάλα (η) = η δραγάτα, το δραγασιό, η βεργασούρα.

φριήη (η) = η φρίκη - ο τρόμος.

φρόκαλο (το) = το χοντρό σκουπίδι της αυλής.

φρούσι (το) = το στήριγμα του μπαλκονιού. (*Τα μπαλκόνια σπηριζόντουσαν σε μαρμαρένια πελεκητά φρούσια.*)

φτιάκα (η) = η φάρσα, το φιάσκο. (*Καταφέραν να δώσουν τη μισή Κύπρο στους Τούρκους με φτιάκα.*)

φτιασιά (η) = η κατασκευή, το σκαρί, η φτιάση, η εμφάνιση, το καλούπι.

φτούνος, η, ο = αυτός, η, ο.

φτούριος, α, ο = επαρκής, ες - αρκετός, η, ο.

φυλαχτικά (τα) = η αμοιβή για το φύλαγμα (αντικειμένων ή χτημάτων).

φυλάχτρα (η) = η χωσιά, η κρυψώνα του φύλακα, το φυλάκιο.

φυλλοχόρταρο (το) = τα φύλλα και τα χορτάρια, ο λαός, το πλήθος. (*Κάηκε το φυλλοχόρταρο από το χορό και το τραγούδι στο πανηγύρι.*)

φυνώνω-φυνιάζω = αδυνατίζω, χάνω βάρος, χάνουν το περιεχόμενό τους οι καρποί όταν φυνιάζουν. (*Φύσηξε λίβας και φυνιάσανε τα γεννητήματα, τα βρήκε απάνου στο γάλα και τάκανε φουσκί, αφούσισές.*)

φυράδα (η) = η χαραμάδα.

φυρός, η, ο = ο με ανοίγματα, με χαραμάδες, αραιός, η, ο.

φύση (η) = τα ανδρικά γεννητικά όργανα, το πέος. (*Πλήγιασε η φύση του από γυναικεία πάθηση.*)

φυσικάρης, α, ικο = ο ταλαντούχος, ο χαρισματικός.

φυτιά (η) = το νιόφυτο αμπέλι.

φυτός (ο) = ο σπόρος, η παραφυάδα. (*Τούπη την πατάκα θα την κρατήσω για φυτό. [σπόρο]*).

φυτούργημα (το) = το φύτεμα.

φυτουργός (ο) = ο γνώστης της φυτουργικής τέχνης.

φυτουργώ = φυτεύω λαχανικά ή αμπέλι. (*Θα σκάψω τον κήπο να τον φουτουργήσω*).

φύτρος (ο) - φύτρο (το) = το νιο βλαστάρι των δημητριακών. (*Δεν βγήκε καλός ο φύτρος, βγήκε τοπιάρης, κασιδιάρης*).

φωκιάζω = καταφέρνω και φορτώνω κάτι σκάρτο σε κάποιον, πουλώ κάτι σκάρτο ακριβά και χωρίς να ειπώ το ελάττωμά του. (*Δεν γνωρίζω από ψάρια και μου φωκιάζουν τα καταψυγμένα για φρέσκα!*).

φώκος (ο) = ο λάμπταδος, η φλόγα.

φώλι (το) - φώλος (ο) = το μόνιμο αβγό της φωλιάς των ορνίθων και γενικά των αβγοπαραγωγών πτηνών.

φώρα (η) = η παρησία, η εμφάνιση. (*Το είπε στα φώρα πως πήγε με τον κουμπάρο, γιατί τη φχαριστάει καλύτερα...*).

φωτερό (το) = η συσκευή που βγάζει φως, τα μάτια του ανθρώπου. (*τα φωτερά του*).

φωτιά (η) = η γέμιση του όπλου με μπαρούτη και σκάρια, σφυρίδια ή βόλι. (*Τον ντουφέκησε και με τις δύο φωτές!*).

X

χαθάς (ο) = τα καιρικά φαινόμενα, ο μουσικός δρόμος.

χαβιά (η) = το χαλινάρι με μεταλλική δαγκάνα στο στόμα του ζώου.

χαβδάλα (η) = το με ανοιχτά σκέλη κάθισμα, το χαβδάλωμα.

χαθδαλώνω = βάζω κάτω από τα σκέλη μου, υποσκελίζω. (*Χαυδάλωνε τη φωτιά και ζέσταινε τα κώλια της*).

χάθωμα (το) = το πέρασμα της χαβιάς στο στόμα του αιλόγου (ζώου).

χαθωμένος, η, ο = αυτός που έχει τη χαβιά στο στόμα του, ο φιλωμένος, η, ο.

χαθώνης (ο) = ο μουγκάσης, ο άβουλος, ο δειλός.

χαθώνω = περνώ τη χαβιά στο στόμα του ζώου, εξαπατώ. (*Τον χαθώνει με τα τερτίπια της και τον πάει ούθε θέλει*).

χαζιρεύω = απαιτώ, διεκδικώ, αξιώ. (*Χαζιρεψε με το ζορμπί του να τα πάρει ούλα δικά του*).

χαζίρικος, η, ο = ο ζουλούμικος, ο ξέκοπος.

χαζίρι (το) = το ξέκοπο, το ζουλούμικο. (*Ιδρωσα κι απόχτησα, δεν τα βήκα χαζίρι*).

χαζοθιόλης, ω, ικο = ο ανόητος, η, ο.

χαζοκούταλος (ο) - ου = ο ανόητος πολυφαγάς.

χαζοκουταλίζω = τρώγω χωρίς όρεξη, τρώγω χωρίς να πεινάω. (*Χαζοκουταλίζει για να περάσει η ώρα*).

χαζοπάζαρος, η, ο = ο αργόσχολος της αγοράς, ο χαζοτουρλούκης. (*Πέρασε την ημέρα του στην αγορά ο χαζοπάζαρος*).

χαζοτουρλούκης, ω = ο αργόσχολος, ανόητος.

χαιθάνι (το) = ο γάιδαρος. (*Για να προχωρήσει το φωνάζουν: Χα! και ουστ! — για να σταματήσει: κιτσι! για να ίθει: κριτσ! κριτσ!*).

χάιδω (η) = η χαιδεμένη, η αξιαγάπητη. (*Τους το έφερε το μπασταρδάκι η χάιδω τους*).

χαιλός, η, ο = ο βλάκας.

χαιλώνω = χαζόλογώ. (*Πάει και χαιλώνει στη βρύση που πλένουν οι γυναίκες τα πόδια τους*).

χαιμαλί (το) = το φυλαχτό με τα στολίδια του.

χαΐρι (το) = η προκοπή.

χαΐρλιδικος, η, ο = ο γούρικος, η, ο - ο καλότυχος, η, ο.

χάι-χούι = όλο βιασύνη, ο διαταζόμενος. (*Ούλοι μ' έχουν στο χάι-χούι να κάνω ουλουνάνε τις όρεξες*).

χαλασσοπίτης, ισσα, ικο = ανεπρόκοπος, ο αχαϊρευτος.

χαλές (ο) = ο υπαίθριος καμπινές, ο απόπατος.

χαλεύω = αναζητώ, ψάχνω, αργοψάχνω. (*Πολλοί χαλεύουνε, λίγα βρίσκουνε*).

χαλιάς (ο) = ο χαλικότοπος. (*Μαζέψανε πέτρες από το χαλιά και τον κάνανε χοριδι*).

χαλικόγειος, α, ο = το χωράφι με χαλικωτό έδαφος.

χαλιούρης, ω, ικο = ο αργόσχολος, η, ο - ο αργός εργάτης.

χαλιουράω = αργοεργάζομαι, τεμπελοεργάζομαι, περνώ την ώρα μου. (*Δεν τον θέλω για εργάτη χαλιουράει και τρώει την ημέρα τεμπελιάζοντας*).

χαλιούρημα (το) = η χασομέρια, το τεμπέλεμα.

χαλούπωμα (το) = το βράδιασμα, το νύχτωμα, η εσπέρα.

χαλουπώνω = νυχτώνω, νυχτώνομαι. (*Περνώντας το ποτάμι άρχισε να χαλουπώνει και να μπλέπω το δρόμο*).

χαρχαλεύω = ανακατεύω, ψαχουλεύω. (*Σιγά, μη χαρχαλεύεις και σηκώσεις τις πέρδικες*).

χάχαλο (το) = το ξερό απόκλαρο. (*Μάζω χάχαλα για προσάναμα να ανάψουμε τη φωτιά*).

χαμαιδή (η) = η χαμηλοβλεπούσα.

χαμοθλέπας, ω = ο ύπουλος και πονηρός, η φραγκοπαναγιά. (Χαμωβλέπω ήτανε μα το φίλο τον είχε).

χαμόζα (η) = η χαμοκέλλα, το ισόγειο σπίτι, κτίριο. **χαμοζώ** = φτωχοζώ.

χαμοκέλα (η) = το πουλί κορυδαλλός, η κατσουλιέρα, το ισόγειο σπίτι.

χαμολιό (το) = δηλητηριώδες χόρτο, ο φλώμος, ο σιφλώμος.

χαμοτρώ = φτωχοτρώγωα.

χαμούρα (η) = η φτηνή πόρνη.

χαμουρεύομαι = συναναστρέφομαι χαμούρες.

χαμπερίζω = ακούω, παίρνω είδηση, υπολογίζω, λογαριάζω. (Ρίχτηκε στη φωτιά και την έσβησε, δεν χαμπάρισε τίποτα).

χανάκα (η) = περιλαίμιο αλόγου ή μουλαριού, με πολλά κουδουνάκια, χάρβαλα και μια καμπανούλα στο μέσον.

χανιάτικα (τα) = τα έξοδα, για την παραμονή στο χάνι.

χανταβούλα (η) = η εξαφάνιση, το θάψιμο. (Τάκλεψε και τάκανε χανταβούλα μέχρι να βρει τον καιρό να τα ξαποστείλει σ' άλλα χώματα).

χανταβουλιάζω = εξαφανίζω, χαντακώνω. (Χανταβουλιάζει τη δεκάρα και δεν του την ξεθάβεις ούτε με μπουλντόζα).

χαντούμης (ο) = ο ευνούχος.

χάντρα (η) = ο οππικός φακός όλων των ζώων - ο μόλις σχηματισμένος αραβοσιτόκαρπος.

χαντρολαίμι (το) = το περιδέραιο - το κολιέ.

χαρά (η) = ο γάμος

χαράκι (το) = το χαράκωμα των κλημάτων της σταφιδαμπέλου.

χαραμίζω = καταστρέφω, σπαταλώ. (Χαράμισε το βίος του πατέρα του στις γυναίκες και στα ξενύχτια).

χαραμοταΐζω = προσφέρω τροφή σε κάποιον αχάριστον κι άχροστον.

χαραμοταϊσμένος, η, ο = ο τεμπέλης κι ακαμάτης που δεν αναγνώρισε ούτε την τροφή που χαράμισε.

χαραμοφάης, ισσα, ικο = αυτός που τρώει έτοιμα, άκοπα, χωρίς καν να τα αναγνωρίζει.

χαραμπουλιάζω = χεριάζω - βάζω μέσα στο χέρι μου μεταξύ δαχτύλων και αντίχειρα κάτι και χωράει. (Τη γάμπα της δεν την χαραμπουλιάζω ούτε με τα δύο μου χέρια).

χαρανί (το) = το λεβέτι.

χαράρια (τα) = ξύλινη συσκευή από σπάγκους και ραβδιά που χρειάζεται για την μεταφορά του άχυρου, - δίχτυα.

χαρβαλιάς (ο) = το ετοιμόρροπο κτίσμα.

χαρβαλιάζω = χαλώ, ερειπώνω. (Είναι έτοιμο να σωριαστεί το σπίτι, από το σεισμό κι από τα χρόνια χαρβανιάστηκε).

χάρβαλο (το) - το ερείπιο. Το σφαιρικό κουδουνάκι των λαγονικών και των αρνοκάτσικων. (Έβγανε ή βούλωνε τα χάρβαλα και τα σιδερικά [κουδούνια] και τα νυχτόβοσκε στα ξένα τα γαλάρια του γιδοπόρβατα).

χαρδαθέλα (η) = ο κρίκος.

χάρι (η) = το γιδί ή το πρόβατο που χαρίζουν οι τσοπάνηδες σε κάποιον κατεστραμένο τσοπάνη για να ξανακάνει κοπάδι. (Θα βγω για χάρες και θα πην ξαναφτιάσω την κοπή μου [κοπάδι]).

χάριτα (η) = το χατίρι, η υπόληψη. (Να τόχεις χάριτα που είναι τα παιδιά μπροστά, απέ ξέρω εγώ να σου τα ψάλλω).

χαριτό (το) = το χαμπέρι, η είδηση.

χαριτώνω = υπολήπτομαι, κάνω χάρη, υποχωρώ. (Δεν χαριτώνει κουβέντα σε κανέναν! Μία σου και μία της).

χαροβαρεμένος, η, ο = ο βαρυπενθών, ο που έχασε πολλά αιγαπημένα του πρόσωπα.

χάσικος, η, ο = άσπρος κι ολοκάθαρος (άρτος). (Προσφάζε το χάσικο με τη μπομπότα).

χάσκαρος (ο) = τα τρανταχτά γέλια.

χασοπαραδιά (η) = η άσκοπη διάθεση χρημάτων, η ανόητη επένδυση.

χαφταλεύρης, ω = ανόητος τεμπέλης. (Κοιμάται ούλη μέρα ο χαυταλεύρης).

χαφτοκώλης (ο) = ο ηδονοβλεψίας.

χάχαλο (το) = το λεπτό καυσόξυλο, το φλέσσουρο, το μπούσμπουλο.

χαχάλω (η) = η πολύ αδύνατη, άσαρκη γυναίκα.

χαχαλοπόδαρος, η, ο = ο με πολύ λεπτά πόδια.

χάχανο (το) = ο χάσκαρος, το γελαστό επιφώνημα.

χάψι (η) = η φυλακή, η χαιψιά. (Τον χώσανε στην χάψι τριάντα χρόνια — Ένα αβγό το κάνει μια χάψη).

χεζούρης, ω, ικο - χεζής, ου, ουδικο = ο δειλός, η, ο - ο φοβιτσάρης, α, ικο.

χελαντερίδα (η) = το μικρό χελάκι.

χελιδόνα (η) = μεταλλική (τρύπια) υποδοχή του άξονα περιστροφής στο νερόμυλο τοποθετημένη στην επάνω πέτρα του μύλου.

χελομάνα (η) = το μεγάλο χέλι.

χελώνι (το) = ο τήλος, το λίπωμα κάτω από το δέρμα ζώων και ανθρώπων.

χελωνόφαρο (το) - γυρίνος (ο) = είδος θαλασσού οργανισμού.

χεράκλα (η) - χερούκλα (η) = το μεγάλο χέρι.

χεράμενος, η, ο = με άδεια χέρια - χωρίς δώρα ή αποσκευές (χεράμενη, θειακούλα μου, πέρασε από τη στάνη = για έρωτα).

χεριά (η) = το ποσό χόρτου ή αντικειμένου που χωράει μεταξύ δείχτη και αντίχειρα.

χερικό (το) = καλορίζικο ή όχι αρχίνημα κάποιου έργου ή προϊόντος, το γούρι - ο σεφτές. (Τα πρωτότοκα σερνικά παιδιά έχουν καλόν ήσοκιο κι έχουν καλό χερικό και στο σπαρτό και στον τρύγο και παντού).

χερικώνω = χαϊδεύω ερωτικά, βάζω χέρι. (Τη χερικωνε από μικρούλα και στο τέλος τα χαλάσσε).

χεροδότανο (το) = άγριο μαρούλι.

χεροδίνω = κάνω χειραψία. (Απόψε ονειρεύτηκα πως χερόδωκα με ένα στρατιώτη!).

χεροδόκανος, η, ο = ο με πολύ δυνατά δάχτυλα σαν δόκανο.

χεροδόσιμο (το) = η χειραψία. (Άλλο το χεροδόσιμο κι άλλο το σφιχταγγάλιασμα).

χεροδοσιά (η) = η χειραψία.

χεροδοτά (τα) = τα μετρητά χρήματα. (Δεν θέλω γραμμάτια, θέλω τα λεφτά χεροδοτά).

χεροπίχι (το) = η απόσταση του αγκώνα από το μεσαίο δάχτυλο του χεριού που χρησιμοποιείται για το μέτρημα του βιλαριού, δέκα χεροπήχια ένα ραβδί.

χεροπίχερα = εύκολα, καλοπίχερα. (Δεν του αλλάζεις γνώμη χεροπίχερα, είναι αγύριστο κεφάλι).

χεροπρίονο (το) = το πριόνι του κλαδέματος.

χερχέρα = γρήγορα - γρήγορα.

χερχεράω = κάνω γρήγορα, σβέλτα.

χερ-χέρι = από χέρι σε χέρι, γρήγορα.

χέστρα (η) = το αποχωρητήριο, αυτή που λερώνεται με τα κόπρανά της, η ακάθαρτη γυναίκα. (Εβγα, χέστρα μου, να ιδείς τον κατουρλή σου!).

χέστρης, α = ο φοβιτσιάρης, α.

χιλιάζω = φτάνω και κάνω χίλια τα γιδοπρόβατά μου και τα ντελαλίζω να μην τα πάσει μάτι. (Ο Στρίκος τελάλησε τα γιδοπρόβατά του πέντε φορές ότι τα χίλιασε!).

χιλιο-απαλλαγμένη (η) = γυναίκα που την απάλλαξαν και απάλλαξε πολλούς άντρες.

χιλιο-γαμημένη (η) = η χιλιο-απαλλαγμένη.

χιλιο-κουθεντιασμένη (η) = η γυναίκα που είπαν χίλια κακά λόγια γι' αυτήν.

χιλιολογήτικος, η, ο = ποικιλόμορφος, η, ο.

χιλιοπαλουκωμένη (η) = η χιλιογαμημένη (όχι πόρνη).

χιλιοπουτσού (η) = χιλιοαπαλλαγμένη.

χιονάνθρωπος (ο) = το ομοίωμα ανθρώπου από χιόνι - ο κρυόκωλος - ο ψυχρός στον έρωτα.

χιονίζω = ακουμπώ κάτι κρύο σε κάποιον και τον κρυώνω. (Τα χέρια της μπούζι [φυτό πάγος] με ένα χεροδόσιμο με χιόνισε).

χιονόκαιρος (ο) = ο καιρός έτοιμος να χιονίσει.

χιονόνερο (το) = το δρολάπι.

χλαπακιάζω = χλαπουτάω. (Χλαπάκιασε τρία πιάτα σουπάτι).

χλαπάτσα (η) = η κλαπάτσα, η γρίπη των προβάτων κυρίως.

χλαπουτάω = χάφτω λαίμαργα - χλαπακιάζω.

χλεμπόνα (η) = η αρρώστια, το σάπισμα. (Το καρπούζι του βγήκε χλεμπόνα, ούτε τα γουρουνία δεν το φάγανε).

χλεμπονιάζω = αρρωσταίνω, σαπίζω.

χλεμπονιάρης, α, ικο = ασθενιάρης, α, ικο, κατακίτρινος, η, ο.

χλεπά (η) = τα φλέματα - η επιδημία.

χλεπέται (το) = η ξερή μύξα.

χλεπετσιάρης, α, ικο = ο μύξης - άρης, άρα, άρικο.

χλέπι (το) = το κάλυμμα των ψαριών - τα γλοιώδη υδρόβια φυτά των νεροσυρμάων.

χλιθερός, η, ο = θλιβερός, η, ο.

χλιθερος, η, ο = δυστυχισμένος, η, ο - κακότυχος, η, ο.

χλίθωμαι = θλιβομαι, λυπάμαι.

χλιός, α, ο = χλιαρός, η, ο. (Εγώ στους κάμπους δεν μπορώ, το χλιό νερό δεν πίνω).

χλίψη (η) = η θλίψη, ο ψυχικός πόνος.

χλώρος, α, ο = φρέσκος, ια, ο. (Αγόρασε ψάρια χλώρα).

χλωρασιά (η) = ο χλοροτάπητας, η πρασινάδα.

χόβολη (η) = η χόσβολη, η σπρούχην, στάχτη κι αναμμένα κάρβουνα μαζί. (Μπροστοκουλούρα ψημένη στη χόβολη).

χοβολίσιος, α, ο = ο ψημένος στη χόβολη.

χολιάω = μελαγχολώ, παραπονούμαι, ρουτζώνω. (Χόλιασε και δεν θέλει να φάει, ας στρώσει χώρια του).

χοντρέλω (η) = η άγαρμη και παχιά γυναίκα.

χοντρικό (το) = ο αναίσθητος, ο ασυγκίνητος.

χοριδί (το) = ο ασβέστης.

χοροστάσι (το) = ο τόπος του χωριού όπου γίνονται οι χοροί και τα πανηγύρια.

χου (το) = ελάχιστη λεπτομέρεια σε κάθε έργο — Τα μυστικά των τεχνών. (Κάθε δουλειά έχει και το χού της).

χούγι (το) - χούι (το) = η έζη, η συνήθεια, το ελάττωμα.

χούνη (η) = το χαντάκι, το βαθύ αυλάκωμα της βουνοπλαγιάς.

χουσμέτι (το) - χουσμέκι (το) = το θέλημα, το χατίρι.

χουσμετιάρης, ισσα, χουσμεκιάρης, ισσα = ο θεληματολόγος, ο υπηρέτης. (*Τον είχανε χουσμετιάρη στα γιδοπρόβατα και στο μύλο.*)

χουρχούρα (η) = η σαύρα, η σκολαρίγκλα - η γουσιτέρα.

χουρχουρίζω = ροχάζω, έχω ελαφρό άσθμα. (*Μια ζωή αρρωστιάρης, μια ζωή έβηχε και χουρχούριζε.*)

χούρχουρη (η) = το μέρος του νερόμυλου όπου το νερό δέρνει τη φτερωτή. (*Δίψασε η μυλωνού στη χούρχουρη του μύλου.*)

χουρχουρτό (το) = ο ήχος του νερού στη χούρχουρη - το ροχαλητό.

χουχλητό (το) = το αναφιλητό.

χουχουλιέμαι = θλίβομαι - αναστενάζω. (*Ητανε να μη σου χυθεί το γάλα... τώρα όσο και να χουχουλιέσαι...*)

χουχουλόγεργας (ο) = ο μπούφος.

χουχουλόγιωργας (ο) = ο μπούφος.

χουχουλάω - ίζω = ζεστάνω τα χέρια μου με την αναπνοή μου.

χουχουλούζα (η) = η κουκουβάγια, το κλαψοπούλι.

χρέπι (το) = το ερείπιο, το χαρέπιο.

χρονικούθε = καθ' όλο το έτος. (*Βάναμε το άλιμα στις στάμνες και τρώγαμε απόλιγο χρονικούθε.*)

χρούσι (το) = το σκουπίδι.

χρυσή (η) = ο ίκτερος.

χρυσοχέρης, α, ικο = ο δεξιοτέχνης.

χρωστημιό (το) = το χρωστούμενο, το οφειλόμενο. (*Να μου γυρίσει τα χρωστημιά και τότε να μιλήσουμε για δανεικά.*)

χρωστουμέικα (τα) = τα δανεικά, τα οφειλόμενα. (*Καλοπερνάει με χρωστουμέικα κι αγύριγα.*)

χτενιά (η) = η οδοντωτή σμίλη των λιθοδόνων.

χτένι (το) = το εμπρός μέρος του ποδιού πίσω από τα δάχτυλα ως τον αστράγαλο. (*Πάτησε το καρφί και βγήκε η μύτη του στη μέση στο χτένι.*)

χτιμώνω = εκτιμώ.

χτιμωτής (ο) = ο εκτιμητής.

χυδιά (η) = η δυστυχία, η θλίψη, η εξαθλίωση.

χυμονικό (το) = το καρπούζι, το πεπόνι, το ξυλάγγιουρο.

χύτευψη (η) = το λιώσιμο των μετάλλων.

χωματαγγειό (το) = το πήλινο δοχείο.

χωματερό (το) = το από χώμα δοχείο.

χωματίζω = σκεπάζω με χώμα το σπόρο στο όργανο. (*Μην αφήνεις χερσάδια στις άκρες, χω-*

μάτιστες να σκεπαστεί ο σπόρος.)

χωματίλα (η) = η αποφορά του απόβροχου.

χωματοτσουάκαλο (το) = το χωματένιο τσουκάλι.

χωματοτσουάκαλα (η) = η χωματένια χύτρα.

χωραφιάρα, ης, ικο = το γύδι ή το πρόβατο που φεύγει από το κοπάδι και πάει και βόσκει μόνο του στα σπαρμένα χωράφια, το τόρνικο. Άλλα και η άπιστη γυναίκα.

χωστά (τα) = τα αρβυλοειδή υποδήματα.

Ψ

ψάνη (η) = ψημένα μελίχλωρα στάχια σιταριού. (*Ψάνη με γάλα πανέριο φαΐ.*)

ψανιάζω = βρίσκομαι στην ηλικία μεταξύ του εφήβου και του άντρα - βρίσκομαι λίγο πριν το κάρπισμα. (*Τα σιτάρια τα βρήκε ο λίβας απάνω στο ψάνιασμα και τα φύνιασε.*)

ψαλίδι (το) = ξύλο (της στέγης) και του πατώματος πάνω στο οποίο καρφώνονται οι τάβλες. Η κόψη, το ύψος, το μπόι. (*Ο Νίκος και ο Κώστας είχαν ένα ψαλίδι στο μπόρι, [ίσο ανάστημα]*)

ψαλιδόκωλος, η, ο = ο σπουδαγμένος στο εξωτερικό (Γαλλία) και που φοράει σακάκι σκιστό πίσω.

ψαρέγγα (η) - σουσουράδα (η) = η σεισοπυγή.

ψαχνίδα (η) = η πυτιρίδα των μαλλιών του κεφαλιού. (*Δεν φέγγει με τίποτα η ψαχνίδα από το κεφάλι του.*)

ψεματούρης, α, ικο = ο ψευδολόγος, α, ικο.

ψευτοκλαψουρίζω = κλαίω για να κερδίσω κάτι χατιρικά.

ψευτοφιγούρας, ατζου, τζούδικο = ο επιδειξιομάνης, ο περιαυτολόγος.

ψηλοκρατώ - έμαι = περηφανεύομαι για την καταγωγή μου - είμαι ακατάδεχτος.

ψήλος (ο) = το ύψος, το μπόι. (*Ο Παναγής ξεπερνάει ένα φουρκί το Γάιννη στον ψήλο.*)

ψηλοτραγουδώ = σιγοτραγουδώ με κέφι κρυφό. (*Χαμηλοφόρτωνε και ψηλοτραγούδαγε.*)

ψίδι (το) = το επάνω δέρμα των υποδημάτων.

ψιλικά (τα) = τα αρωματικά χρωταρικά που προορίζονται για πίτα και αρωματισμό φαγητών. (*Θα μαζέψω ψιλικά από το περβόλι να φτιάσω πίτα.*)

ψιλοκουβέντα (η) = η σιγοκουβέντα, η μυστική σζήτηση.

ψιλοκουβεντιάζω = συζητώ ασήμαντα θέματα... για να περνώ την ώρα μου.

ψιλολιές (ά) (η) = οι μικρές ελιές για αλάτισμα, (όχι οι λαδολιές).

ψιλολόγια (τα) = η φτωχή σοδειά, η λιγοστή παραγωγή. (*Δεν καρπίσανε φέτος τα κλαριά, κάπι*

ψιλολόγια μαζέψαμε).

Ψιμάδι (το) = κάθε τι το όψιμο (ιδίως το όψιμο παιδί το αργοτορημένο στερνοπαιδί - στερνοπούλι). (*Δέκα ψιμάδια κόφανε στο γάμο.*)

Ψιχάλεμα (το) = η ελαφρά πείνα, το αρχικό αίσθημα της πείνας.

Ψιχαλεύω = πεινώ λίγο, άρχισα να πεινάω. (*Δεν έβαλα τίποτα στο στόμα μου την αυγή και τώρα ψιχαλεύω.*)

Ψιχιά (η) = το μαλακό μέρος του ψωμιού, η ψίχα.

Ψυχικάρης, α, ικο = αυτός που αφήνει την περιουσία του για την ψυχή του. (Αλλά και η γυναίκα που χαρίζει τα θέλγητρά της σε πεινασμένους σεξουαλικά).

Ψυχικό (το) = η προσφορά χωρίς αντάλλαγμα - να το βρει η ψυχή καλό στον άλλον κόσμο.

Ψυχοκέρι (το) = κερί που αποτελείται από τόσες κερωμένες βαμβακερές κλωστές όσοι είναι οι νεκροί της οικογένειας. Το καίνε τα παιδιά όταν φέλνουν τα εγκώμια ξετυλίγοντας το καθώς είναι τυλιγμένο σε κουβαράκι.

Ψυχομοίρι (το) = η κληρονομική μερίδα για ιδρύματα, ναούς ορφανά και άπορους. (*Το χωράφι το ξερικό τού το άφηκε ψυχομοίρι ο μπάρμπας του.*)

Ψυχοπαίδι (το) - ψυχοκόρη (η) = το ορφανό υιοθετημένο παιδί.

Ψυχοπιάνω = αναρρώνω, συνέρχομαι από μακρά ασθένεια. (*Του έπεσε ο πυρετός, άρχισε να τρώει και ψυχόπιασε.*)

Ψυχοπονιάρης, α, ικο = ο ψυχόπονος, η, ο.

Ψυχοπονιέμαι = συμπονώ, συμμερίζομαι και βοηθώ. (*Ητανε μελανόψυχος κι όταν έχασε τα παιδιά του δεν τον ψυχοπόνεσε κανείς.*)

Ψυχόπονος, η, ο = αυτός που συμπονά. (*Είχε παιδιά ψυχόπονα παρασταθήκανε στους γονιούς τους, παρασταθήκανε και στους συγγενήδες τους.*)

Ψυχοτραβάω = ψυχοραγώ. (*Ψυχοτράβαγε μια βδομάδα και η ψυχή δεν έβγαινε.*)

Ψυχοχάρτι (το) = χαρτί που είναι γραμμένα τα ονόματα των νεκρών, και τα μνημονεύει ο ιερέας τα Ψυχο-Σάββατα.

Ψωλαρμενίζω = αεροβατώ - ψωροπερηφανεύομαι - περιαυτολογώ. (*Το σπίτι του καιγότανε και κείνος ψωλαρμένιζε [είχε το νου του στις γυ-*

ναίκες]).

Ψωλάρμπεης (ο) = ο ερωτύλος, ο επιβήτορας. (*Μια ζωή ψωλάρμπεης, τον ταΐζανε οι χήρες και οι ζωντοχήρες και τις περιποιγότανε.*)

Ψωλαρπάχτης, τρα = ο πούστης, η ερωτομανής γυναίκα.

Ψωλογλείφτρης, α = ο πεολείχτης, η πεολείχτρα.

Ψωλοπερηφανεύομαι = ψωλαρμενίζω. (*Ψωλοπερηφανεύεται αλλά καμία δεν τον μπάζει στο σπίτι της.*)

Ψωλοσάκκουλο (το) ψωλοσακκούλα (η) = το προφυλακτικό. (*Διάκηκε στις παστρικές χωρίς ψωλοσάκκουλα και πήρε γυναικεία αρρώστια.*)

Ψωλοτσακιστρα (η) = η ερωτομανής, η αδειώλωπη πόρνη.

Ψωμοδότης, τρα, ικο = ο απλοχέρης, ο ντεβικέλης, ο γαλαντόμος. (*Να συχωρεθεί η ψυχή του ψωμοδότη πατέρα σου, στην κατοχή δεν μας άφηκε να πεθάνουμε από την πείνα.*)

Ψωμόλυσσα (η) = αυτός που δεν χορταίνει ούτε το ψωμί.

Ψωμοπάτης, ισσα, ικο = ο αχάριστος. (*Είναι ψωμοπάτης, χήλια να του χαρίσεις έναν καλό λόγο δεν ακούς, θέλει κι άλλα...).*

Ψωμοσάκκουλο (το) = το ταγάρι για το ψωμί, το στομάχι. (*Δεν το γιομίζεις καλοπίχερα το ψωμοσάκκουλό του, είναι πολυφαγάς.*)

Ψωμότριμμα (το) = το ψίχουλο του ψωμιού. (*Εζησε με ψωμοτρίμματα στην κατοχή η μάνα του.*)

Ψωρύλος, α, ο = ψωραλέος, α, ο.

Ω

ώρες-ώρες = μερικές φορές, κάπου-κάπου.

ώρηος, α, ο = πανώρηος, α, ο - πεντάμορφος, η, ο. (*Ωρηος και πανώρηος ήτανε, μα τον έφαγε το βόλι.*)

ωριάρτης, α, ικο = ο αλλοπρόσαλλος, ο νεραϊδιάρης, ο ιδιότροπος. (*Δεν έχει στρέγο ο λόγος του είναι ωριάρτης.*)

ώσει = ως ει = ενθυμούμαι και τιμώ - αναγνωρίζω - διοάζω - (*Δεν τον κάνει κανέας για ώσει κι ας έκανε σ' όλους χήλια καλά - ή: Του το έχουνε το καλό που τους έκανε· τον κάνουν όλοι για ώσει!*)

ώστι! = σάλαγος του τσοπάνη προς τα στρουγκια- σμένα γίδια να προχωρήσουν γι' άρμεγμα.